

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ
ЕКОНОМІЧНИЙ НАУКОВИЙ ПОРТАЛ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

**СУЧАСНІ УПРАВЛІНСЬКІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ
АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ, РЕГІОНІВ ТА СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ**

**МАТЕРІАЛИ
V МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

10 листопада 2022 року

Одеса – 2022

УДК 657 (075.8): 339.486.4
JEL Classification: G3, M1, O1

Сучасні управлінські та соціально-економічні аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання в умовах трансформації публічного управління: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (10 листопада 2022 року). — Одеса: Національний університет «Одеська політехніка», 2022. — 216 с.

Редакційна колегія:

д.е.н., проф. Філіппова С.В., д.е.н., проф. Балан О.С., д.е.н., д.е.н. проф. Липинська О.А., д.е.н. проф. Буркинський Б. В., д.н. держ. упр., проф. Ворона П.В., директор Георгієв Райчо, д.е.н., проф. Гусаріна Н.В., д.е.н., проф. Добрянська Н.А., д.н. держ. упр., проф. Корецький М.Х., к.н. держ. упр., д.е.н., доцент, проф. Кулінська А.В., д.е.н., проф. Лебедева В.В., проф. Марсела Слюсарчук, д.е.н., проф. Ніколюк О.В., доктор хабіл. ек. наук, проф. Пармаклі Д.М., д.е.н., проф. Подольчак Н.Ю., проф. Стефан Пурічі, д.е.н., проф. Ткач К.І., проф. Шенк Райнер, к.е.н. ст. викл. Граціотова Г.О., к.е.н., доцент Свірідова С.С., к.пед.н., доцент Шепель М.Є.

У збірнику представлено роботи науковців, фахівців-практиків, аспірантів, студентів, у яких висловлено результати теоретико-аналітичних досліджень та практичні пропозиції з питань сучасних управлінських та соціально-економічних аспектів розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання в умовах трансформації публічного управління.

Тези надано в авторській редакції. За виклад, зміст, достовірність та якість наданих матеріалів відповідають автори.

Призначений для фахівців, науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти.

Щира вдячність програмному та організаційному комітетам конференції!

**ПРОГРАМНИЙ
КОМІТЕТ**

**Голова програмного
комітету:**

Філіппова Світлана Валеріївна, дійсний член Академії економічних наук України, д.е.н., професор, директор Інституту економіки та менеджменту Національного університету «Одеська політехніка»

**Співголова
програмного комітету:**

Балан Олександр Сергійович, дійсний член Академії економічних наук України, д.е.н., професор, зав. кафедри а публічного управління та адміністрування, редактор економічного наукового порталу Національного університету «Одеська політехніка».

**Члени програмного
комітету:**

Буркинський Борис Володимирович – академік НАН України, д.е.н., професор, директор Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України,

Ворона Петро Васильович – начальник управління грантового забезпечення Національного фонду дослідження України, д.н. держ. упр., професор.

Георгієв Райчо – директор Научно-технического союза машиностроения (Болгария).

Гусаріна Наталія Вікторівна – д.е.н., професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Національного університету «Одеська політехніка».

Добрнянська Наталя Анатоліївна – д.е.н., професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Національного університету «Одеська політехніка».

Дога Валерій Семенович – д.е.н., професор, National Institute for Economic Research (Moldova).

Корецький Микола Христофорович – д.н. держ. упр., професор, заслужений діяч науки і техніки України, проректор Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського.

Красностанова Наталя Едуардівна – к.е.н., доцент, завідувачка кафедри менеджменту, фінансів і бізнес-технологій Інституту публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка».

Кулінська Анжела Вікторівна – к.н. держ. упр., д.е.н., доцент, професор кафедри публічного управління та адміністрування Національного університету «Одеська політехніка».

Лебедева Віра Василівна – д.е.н., професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Національного університету «Одеська політехніка».

Марсела Слюсарчук – професор, професор кафедри людських та соціальних політичних наук Університету "Штефан чел Маре", м. Сучава, Румунія.

Ніколюк Олена Володимирівна – д.е.н., професор, професор кафедри менеджменту і логістики Одеського національного технологічного університету.

Пармаклі Дмитро Михайлович – доктор хабілітат економічних наук, професор, керівник НДЦ «Прогрес», Комратський державний університет (Moldova).

Подольчак Назар Юрійович – д.е.н., професор, завідувач кафедри адміністративного та фінансового менеджменту Національного університету «Львівська політехніка».

Стефан Пурічі – професор, проректор з університетського іміджу, міжнародних відносин та європейського розвитку Університету "Штефан чел Маре", м. Сучава, (Румунія).

Ткач Костянтин Іванович – д.е.н., професор кафедри публічного управління та адміністрування Національного університету «Одеська політехніка».

Шенк Райнер – професор, консультант «TIME REALITIES SCIENTIFIC GROUP» (Germany).

Граціотова Ганна Олександрівна – к.е.н., ст.викладач кафедри публічного управління та адміністрування Національного університету «Одеська політехніка».

Свірдова Світлана Сергіївна – к.е.н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування Національного університету «Одеська політехніка».

Сита Євгенія Миколаївна – к.е.н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування Національного університету «Одеська політехніка».

Чобану Геннадій Георгійович – д.е.н., науковий співробітник Бухарестського університету «ARTIFEX» та Національного інституту наукових досліджень у галузі праці та соціального захисту (Румунія).

Шепель Марина Євгенівна – к.пед.н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування Національного університету «Одеська політехніка».

**ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ
КОМІТЕТ**

Голова оргкомітету:

Липинська Олена Андріївна – д.е.н., старший науковий співробітник, професор кафедри публічного управління та адміністрування Національного університету «Одеська політехніка».

Секретар оргкомітету:

Прилепіна Наталя Вячеславівна

Шановні науковці!

Сучасні управлінські, соціальні та економічні аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання, проблеми державного управління та місцевого самоврядування і національної безпеки держави, сталий розвиток виробничої сфери в умовах глобальних продовольчих, екологічних та фінансово-економічних викликів, соціально-економічна та інвестиційна політика держави в умовах трансформації публічного управління, сучасні комунікації та електронне урядування в умовах розвитку інформаційного суспільства – це саме ті актуальні та невідкладні напрями конференції, які потребують дослідження та негайного їх вирішення в цей складний час для нашої країни.

Вирішення цих завдань є можливим лише за умови поєднання суспільного згуртання, науково-теоретичних здобутків та практичного досвіду представників різних регіонів України.

Дозвольте висловити подяку всім, хто у цих складних умовах, знайшов час та можливість взяти участь у V Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні управлінські та соціально-економічні аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання в умовах трансформації публічного управління».

Метою конференції є обмін інформацією, досвідом та результатами наукових досліджень, обговорення актуальних питань з проблем та перспектив розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання в контексті сучасних управлінських та соціально-економічних процесів для досягнення стабільності під час війни та з часом усунення наслідків окупації та руйнування.

Бажаю всім учасникам конференції плідної роботи, нових наукових звершень, успіхів у цій благородній справі, натхнення, творчих здобутків, нових ідей, успіхів у житті та праці.

А також щиро бажаю Всім мирного неба над головою.

Сподіваюсь на подальшу плідну співпрацю! Слава Україні!

Зав. кафедри публічного управління та адміністрування
Навчально – наукового Інституту економіки та менеджменту
Національного університету
«Одеська політехніка»

Олександр БАЛАН

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

СУЧАСНІ УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ, РЕГІОНІВ ТА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

<i>Балан О.С., Гординська К.С.</i> Шляхи удосконалення кадрового забезпечення національної поліції в умовах реформ	10
<i>Ботюк Я. В.</i> Використання командного підходу в діяльності закладів охорони здоров'я	12
<i>Брадул К. С., Граціотова Г. О.</i> Поняття, види та ознаки органів публічної влади	14
<i>Василенко Н. В.</i> Сучасні управлінські аспекти: практики доброчесності	17
<i>Дворнікова П. А.</i> The concept of «Good governance» as the main model of government in today`s condition	20
<i>Добрянська Н.А., Снігач А.О.</i> Формування моделі публічного управління системою охорони здоров'я в процесі реформування медичної галузі в Україні	22
<i>Леськова С. В.</i> Інновації в управлінні персоналом: гуманістичний підхід	25
<i>Мар'яно Я.Г., Огреніч М. А., Лазарчук С. Ф.</i> До питання менеджменту інклюзивної освіти	28
<i>Меркулов М. М., Кара В. П.</i> Розвиток комплексної кластеризації в регіоні	30
<i>Оврамець О.В., Свірідова С. С.</i> Питання енергоефективності територіальної громади	32
<i>Поважук О. П.</i> Smart-спеціалізація як інструмент стратегічного розвитку регіону: європейський досвід для України	35
<i>Подковський О. П.</i> Проблеми реалізації регіональної політики в Одеській області	38
<i>Прилепіна Н. В., Кутила Т.Б., Граціотова Г. О.</i> Теоретичні засади реформування системи охорони здоров'я України	40
<i>Слуцький Є.В.</i> Підходи до стратегічного управління територіальним розвитком під впливом цифровізації	43
<i>Степанова А. В., Підмазко Ю.І. Лук'яничук П.Х.</i> Функції і компетенції органів публічної влади	44
<i>Христова А. О., Граціотова Г. О. Ткач К.І.</i> Система органів публічної влади України	46
<i>Шевчук В. В., Іванченко Г. В.</i> Формування та розвиток команди стартапа: теоретичний підхід	49

СЕКЦІЯ 2

СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ, РЕГІОНІВ ТА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

<i>Балан О. С., Черниш В.І.</i> Напрями вдосконалення фінансового управління в державних закладах охорони здоров'я в умовах трансформації	52
<i>Балан О.С., Шимон О.В.</i> Напрями використання організаційно-економічного інструментарію публічно-приватного партнерства закладів охорони здоров'я	54

Баляс Я.С. Особливості державні підтримки та стимулювання бізнесу у воєнний час	56
Білоус Г.П. Стратегія інноваційного розвитку як досягнення цілей державної інноваційної політики	58
Бліщук К.М., Козак І.І. Актуальні питання розвитку територій та громад	60
Брадул К.С., Свірідова С.С., Самарченко І.О. Вимоги до кадрового складу у проєктах публічної сфери	63
Вечтомова Г.В., Граціотова Г. О. Сутність, форми і стадії економічної інтеграції України	65
Гібкін К.Р., Савченко І.Г. Механізми державного регулювання розвитку рекреаційної бази України	67
Гурник А. В., Литовченко А. О. Актуальність державницьких підходів до процесів розвитку соціальних послуг для зовнішніх екіпажів безпілотних авіаційних систем у сфері цивільного захисту	69
Добрянська Н. А., Войтюк М. А. Рекомендації щодо розроблення стратегій соціально-економічного розвитку регіонів в умовах цифрових трансформацій	72
Домбровська В. М., Гусаріна Н.В. Аналіз соціально-економічного розвитку Великоплатосковської ТГ	76
Дребот Н. П., Дребот А.В. Аналіз ринку депозитів в Україні	79
Добрянська Н.А., Радченко А.А. Напрями покращення рівня економічного добробуту населення в контексті функціонування державної соціальної політики	81
Зуєва А.С., Цуркан І.М. Особливості оподаткування фізичних осіб-підприємців в умовах воєнного стану в Україні	83
Котелевець Д. О. Параметри розвитку електронної торгівлі в Україні	85
Кузик О.В., Липинська О.А. Основні фактори впливу щодо залучення іноземних інвестицій	88
Лавріщева А.С., Цуркан І.М. Вплив непрямого оподаткування на податкове навантаження юридичних осіб України в умовах воєнного стану	91
Лебедева В.В., Ануфрієв О.М. Напрямки удосконалення та функціонування економічного розвитку територіальних громад в умовах децентралізації	94
Липинська О.А., Зачена В.О. Джерела інвестування розвитку територіальної громади	96
Сейсебаєва Н.Г., Маница В.В. Економічний механізм державного регулювання сільського господарства України	98
Матвійшин Є. Г. Використання фінансових ресурсів на заходи з охорони навколишнього природного середовища в регіонах України	100
Ніколюк О. В., Левчук Ю.С. Особливості впровадження інновацій в державному секторі	102
Обозна А.О., Іаковунук О.В., Іаковунук Д.І. The role of competitive investigation in business management	105
Петренко О. П., Азарян Е.М. Управління капіталом підприємства	107
Петренко О. П., Атамась Г.П. Розвиток малого бізнесу в умовах переходу до цифрової економіки	109
Сахно Н.О., Цуркан І.М. Вплив системи оподаткування на інвестиційну діяльність підприємств під час війни	112
Свелеба Н.А., Олійник О.Б. Соціальна відповідальність бізнесу, як нова форма конкурентоспроможності	114
Серкал С.С., Граціотова Г.О. Аналіз публічного управління системою охорони	116

здоров'я України

<i>Слоква М.Г., Красновська Є. Г.</i> Україна на світовому ринку залізної руди: позиції та перспективи	118
<i>Степанова А.В., Свірідова С.С.</i> Social and ecological components of projects as factors in the development of territorial communities	121
<i>Шевченко А.А., Шутяк Д.В.</i> Економічна сутність, особливості створення та впровадження інновацій в аграрній сфері	123
<i>Шепель М.Є., Каранфілова Ю.В.</i> Проблеми економічного розвитку з позиції логістики	126
<i>Шепель М.Є., Соколова А.Г.</i> Роль логістики у контексті бізнес-менеджменту	128
<i>Шепель М.Є., Шугалей Н.О.</i> Перспективи розвитку центру надання соціальних послуг Одеської міської влади у воєнний період	131

СЕКЦІЯ 3

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

<i>Аносова О.С., Бондар А.С.</i> Роль горизонтальних зв'язків у формуванні органів місцевого самоврядування	134
<i>Ганущин С. Н.</i> Публічне управління та адміністрування як цивілізаційний і трансформаційний підходи в суспільних відносинах	137
<i>Кірюхін Р.О.</i> Інвестиції як інструмент вирівнювання регіональних диспропорцій в Україні в умовах війни	139
<i>Кодрян М.В., Свірідова С.С.</i> Інвестиції в заклади медицини в умовах воєнного стану	141
<i>Козлова О. С., Міщук Є.В.</i> Гендерна рівність на публічній службі	144
<i>Малишев Є.О., Добрянська Н.А.</i> Удосконалення моніторингу та державної підтримки в системі охорони здоров'я України	146
<i>Мартинюк А.О., Липинська О. А.</i> Напрямки удосконалення підвищення кваліфікації публічних службовців на рівні територіальних громад	149
<i>Міщук Є. В., Дар'їн І.В., Дар'їна В.О.</i> Актуальні аспекти методології наукових досліджень у сфері організації діяльності посадовців публічних служб	152
<i>Пастух К.В.</i> Стратегічне планування у публічному управлінні	153
<i>Сидоренко Н.С.</i> Трансформація публічного управління в умовах цифровізації	156
<i>Шикір Д.О., Теремцова Н.В.</i> Правове регулювання місцевого самоврядування в Україні	159

СЕКЦІЯ 4

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

<i>Балан С.А.</i> Забезпечення національної безпеки України Національною поліцією із врахуванням європейських цінностей	162
<i>Ільченко І.П., Кронда О.Ю.</i> Актуальні питання забезпечення національної безпеки України крізь призму права інтелектуальної власності	164
<i>Шевчук О. І., Анісімова М. Ф.</i> Проблема тероризму в системі міжнародних відносин	166

СЕКЦІЯ 5

СУЧАСНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

<i>Балан О.С., Шепель М.Є., Савеліч Л. В.</i> Роль професійної культури у кар'єрі керівника закладу охорони здоров'я	169
<i>Вечтомова Г.В., Гусаріна Н.В.</i> Аналіз розвитку системи електронного урядування в Україні	171
<i>Дубницький В.І., Лихопек Д.П.</i> Економічна безпека: ризики та погрози цифрової трансформації економіки	174
<i>Захарченко В.І., Бершадська О.А.</i> Сучасні аспекти впровадження технології блокчейн	176
<i>Козіцька Н.О.</i> Інтеграція штучного інтелекту в систему бухгалтерського обліку	178
<i>Колодинський С.Б., Захарченко О.В.</i> Напрямки підвищення рівня економічної безпеки регіону під впливом цифровізації	181
<i>Лебедева В.В., Цехмістренко Л.</i> Стратегічні пріоритети державної політики щодо розвитку цифрової економіки	183
<i>Хаварівська Г.С.</i> Електронна петиція як реалізація права громадян України на звернення	186
<i>Химич І.Г., Кужда Т.І., Химич О.І.</i> Комунікативна культура як складова процесу бізнес-комунікацій	188
<i>Ширяєва Л.В., Кара В.П.</i> Впровадження інтернет-технологій на ринку цінних паперів	191

СЕКЦІЯ 6
СТАЛИЙ РОЗВИТОК ВИРОБНИЧОЇ СФЕРИ
В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОДОВОЛЬЧИХ, ЕКОЛОГІЧНИХ ТА
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ВИКЛИКІВ

<i>Бершадська О.А., Бровкова О.Г.</i> Управління фінансовими ризиками на українських підприємствах	193
<i>Бурмака Л.О.</i> Ринок морських контейнерних перевезень в умовах фінансово-економічних викликів	195
<i>Грущенко В.І.</i> Розробка нового товару як елемент забезпечення сталого розвитку виробництва фармацевтичної галузі	197
<i>Дмитришин М.В.</i> Чому українським громадам потрібно впроваджувати механізми циркулярної економіки?»	200
<i>Лебедева В.В., Данилюк Л.В.</i> Медична послуга в комплексі маркетингу закладу охорони здоров'я як фундамент формування конкурентних стратегій в умовах децентралізації	202
<i>Лебедева В.В., Добрянський Р.А.</i> Фактори розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Європі	205
<i>Меркулов М.М., Бершадська О.А.</i> Умови ефективного використання інтелектуальної власності у високотехнічному виробництві	208
<i>Шевченко А.А., Сімецькі А.Ф.</i> Цілі сталого розвитку як шлях протидії екологічним проблемам у навколишньому середовищі	210
<i>Шпирько В.С., Ігнатенко І.В.</i> Органічне виробництво: перспективи імплементації норм ЄС у національне законодавство	212
<i>Нейков С.О.</i> Стратегічний базис державного регулювання інноваційного розвитку економіки	214

СЕКЦІЯ 1

СУЧАСНІ УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ, РЕГІОНІВ ТА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ РЕФОРМ

*Балан О.С., д.е.н., професор, зав. кафедри
Гординська К.С., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет «Одеська політехніка»,
м. Одеса*

В умовах сьогодення робота з кадрами в органах Національної поліції є профілактичним інструментом та засобом запобігання корупційним діянням, допоміжним засобом щодо дотримання стандартів етичної поведінки та додатковим – для підсилення інституту відповідальності, а також основою раціонального використання кадрових ресурсів у публічному управлінні. В період реформування Національної поліції важливим залишається питання роботи з кадрами оновленого складу працівників. З урахуванням фактів корупції на державній службі, рівня службової дисципліни та професіоналізму особового складу зазначеного державного органу, гостро постає питання запровадження оновленої системи забезпечення роботи з кадрами, яка б відповідала сучасним реаліям та радикальним реформам правоохоронної системи України загалом.

Питання організації забезпечення роботи з кадрами в органах Національної поліції на сучасному етапі її реформування відіграє ключову роль з точки зору ефективності, дієвості поліції як головного інституту держави, що стоїть на сторожі «захисту суспільства шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку». Формування професійного корпусу поліцейських це шлях до підвищення рівня довіри громадян до Національної поліції як дієвого інституту, здатного дійсно стояти на захисті прав та основоположних свобод людини і громадянина, формуючи при цьому і громадянське суспільство, і правову та соціальну державу.

В науці адміністративного права на сьогодні тема організаційно-правових засад забезпечення роботи з кадрами знайшла своє відображення у наукових дослідженнях вітчизняних вчених, її розглядали у різних аспектах, але не достатньо ще розроблений теоретичний аналіз та підхід до системи адміністративно-правового регулювання кадрового забезпечення, через існуючі практичні проблеми, зазначена тема потребує більш детального теоретичного аналізу.

Тема кадрового забезпечення органів внутрішніх справ постійно знаходиться в полі зору науковців, що розглядають її і в історичному, і в управлінському та адміністративному аспектах, її розглядали такі науковці як: А. Куліш, М. Логвиненко, О. Бандурка, С. Венедіктов, К. Мельник, О. Негодченко, В. Петков, О. Ярмиш та ін., але враховуючи, що Національна поліція утворена у лютому 2015 року і продовжує своє становлення, ще не всі

підрозділи на сьогодні укомплектовані, тому на сьогодні тема кадрового забезпечення саме органів Національної поліції досліджена не достатньо.

Метою даного дослідження є з'ясування сутності та особливостей організаційно-правових засад забезпечення роботи з кадрами в органах Національної поліції України, розгляд теоретичних, методичних засад, нормативно-правових актів, а також розглянути міжнародно-правовий досвід та здійснити теоретичне обґрунтування й розробку практичних рекомендацій щодо його подальшого вдосконалення.

Досліджено організаційно-правові передумови розвитку роботи з кадрами в органах Національної поліції, проаналізовано адміністративно-правове регулювання роботи з кадрами в органах Національної поліції, досліджено кадровий склад Національної поліції та уповноважені суб'єкти роботи з кадрами.

На основі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки: по-перше, кадри – є основою в діяльності будь-якого органу, в тому числі й Національної поліції, особливо їх інтелектуальні, професійні, моральні показники; по-друге, кадрова робота, що полягає у доборі, підготовці, перепідготовці, підвищенні кваліфікації працівників поліції це складний, безперервний процес, який потребує постійного розвитку; по-третє, існує пряма залежність між ефективністю діяльності органів Національної поліції та їх якісним і кількісним складом працівників; по-четверте, формування поліції нового зразка, потребує нових управлінських підходів і методів у формуванні її кадрової політики і в її реалізації; по-п'яте, соціальний захист поліцейських та їх сімей дуже впливає на популярність самої професії поліцейського; по-шосте, висока ефективність діяльності поліції впливає на рівень довіри громадян як до інституту, що дійсно здатний здійснювати охорону прав та свобод людини.

Вивчено складові роботи з кадрами в органах Національної поліції України, проаналізовано особливі складові роботи з кадрами в органах Національної поліції, досліджена психологічна готовності та виховні аспекти в роботі з кадрами в органах Національної поліції України.

Можна дійти до наступних висновків: перш за все, зазначимо, що загальну систему кадрового забезпечення складають такі елементи як: планування, прогнозування, аналіз, облік, контроль, моніторинг, спостереження, тощо. А до спеціальних належать: добір на посаду поліцейського (рекрутинг, проведення конкурсу на службу до поліції та/або зайняття вакантної посади); обстеження кандидатів на службу в поліції (проведення психофізіологічного обстеження, проведення обстеження на предмет виявлення алкогольної, наркотичної та токсичної залежності; обстеження на поліграфі, обстеження стану здоров'я, тощо); методи переміщення та просування по службі (ротація кадрів, присвоєння спеціальних звань поліції та ін.); оцінювання та контроль (атестування поліцейських, проведення перевірки рівня фізичної підготовки, оцінювання благонадійності і професійної етики, контроль за дотриманням законності, громадський контроль, моніторинг ризиків і загроз у поліцейській діяльності, тощо). Крім того, важливою складовою кадрового забезпечення Національної поліції України є психологічна підготовка та виховання як потенційних так і діючих працівників правоохоронного органу. Ці елементи є важливими для забезпечення моральної стійкості особи, запобігання професійному вигоранню, запобігання самогубств серед поліцейських, попередження, виявлення та припинення корупційних проявів

в структурі Національної поліції, та інших негативних проявів. Високий рівень психологічної стійкості, моральні якості поліцейських забезпечить ще більш ефективну діяльність поліції.

Належним чином організована система підготовки високоякісних професіоналів, залежить в першу чергу від правильно організації управління зазначеним процесом.

Підготовка кадрів для органів внутрішніх справ, зокрема і для органів Національної поліції України здійснюється у відомчих та інших вищих навчальних закладах та науково-дослідних установах. Від чіткого формування поставлених завдань та їх закріплення у відповідних нормативно-правових актах залежить рівень та якість підготовки висококваліфікованих кадрів.

Окреслено проблеми робота з кадрами в органах поліції іноземних держав: порівняльно-правовий аспект, вдосконалення системи організації роботи з кадрами в органах Національної поліції України, шляхи удосконалення кадрового забезпечення національної поліції в умовах реформ.

Список використаних джерел:

1. Аналітичні матеріали Департаменту кадрового забезпечення Національної поліції України за 2014–2016 рр. URL: <http://old.npu.gov.ua/mvs/control/main/uk/index>.
2. Антикорупційна програма Національної поліції України на 2017 рік: Затверджено Наказом Національної поліції України від 24.02.2017 року №176. URL: <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/2125200>.
3. Ануфрієв М. І. Основні напрямки кадрового забезпечення органів внутрішніх справ України: організаційно правовий аспект. Х. : Вид-во НУВС. 2001. 238 с.
4. Бандурка О. М. Управління в органах внутрішніх справ України: Підручник. Х. : Ун-т внутр. справ. 2008. 480 с.
5. Добрянська Н.А. Реформа децентралізації як засіб формування ефективного місцевого самоврядування в Україні / Н. А. Добрянська, Д. А. Буковський, А. А. Балан // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2020. – № 1 (47). – С. 20-26. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/files/archive/2020/No1.html>.
6. Балан О. С. Заклад вищої освіти, як об'єкт синергії і діалектики в процесі реформування: вітчизняний і зарубіжний досвід / О. С. Балан // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2018. – № 1 (35). – С. 92-97. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2018/No1/92.pdf>.
7. Kulinska A. V. The public administration organization analysis of housing and communal services functioning and development in Ukraine / A. V. Kulinska, V. V. Lebedeva, A. V. Petriga // Economic journal Odessa polytechnic university. – 2019. – № 4 (10). – P. 90-96. – Retrieved from <https://economics.opu.ua/ejopu/2019/No4/90.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.3835691.

ВИКОРИСТАННЯ КОМАНДНОГО ПІДХОДУ В ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

***Ботюк Я. В.** здобувач другого (магістерського) рівня освітньо-професійної програми
«Менеджмент закладів охорони здоров'я»,
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль*

Становлення і розвиток команди в закладі охорони здоров'я – це багатогранний процес, який складається з декількох стадій життєдіяльності команди, кожна з яких має свої особливості функціонування та розвитку.

В процесі реформування системи охорони здоров'я в Україні, перед топ-менеджментом закладів охорони здоров'я виникло багато проблем, які раніше не були актуальними. Однією з них є формування високоефективних команд, адже командна робота медичного персоналу сприяє постійному покращенню результатів діяльності як структурних підрозділів, так і закладу охорони здоров'я в цілому [1; 2; 3].

Сьогодні команди стають все більш відомими в результаті розвитку передових інформаційних технологій та підвищеної уваги до системи комплексного управління якістю і процесів організаційного навчання. Ці тенденції в організаційному розвитку призвели до перенесення акценту з поведінки окремих менеджерів та працівників на діяльність багатофункціональних управлінських команд і робочих груп.

В сьогоденнішніх реаліях, формування команди, що здатна ефективно вирішувати поставлені перед нею завдання – одне з ключових завдань системи управління закладом охорони здоров'я [4]. Груповій діяльності притаманні взаємозалежність, динамізм, впорядкованість, доцільність та результативність. Необхідно цілеспрямовано впливати на розвиток стосунків у команді для створення сприятливого психологічного клімату і плідної співпраці для досягнення поставленої мети. Відтак, формування команди впливає на ефективність усієї подальшої її діяльності: керівництво та якість прийняття рішень поліпшуються, змінюється командна субкультура у бік більшої відкритості, з'являються наполегливість у відстоюванні своєї позиції, кооперація між усіма членами команди.

Попри визнання потреби в командній роботі, заклади охорони здоров'я України практично не використовують потенційні можливості команд в своїй діяльності. Однією з причин цього є те, що керівники недостатньо чітко розуміють, що таке команда, як її створювати та як використовувати. В їх розумінні командою є будь-яка група людей, яких треба змусити працювати спільно і створити у них мотивацію. Насправді ж, команду в широкому розумінні можна охарактеризувати як трудовий колектив з високим рівнем згуртованості, працівники якого віддані загальним цілям та цінностям підприємства.

В структурі будь-якого закладу охорони здоров'я, що надає стаціонарну допомогу, можна виділити три групи персоналу – лікарі, середній медичний персонал та молодший медичний персонал, кожна з яких на своєму рівні забезпечує отримання пацієнтом якісної медичної допомоги. Лікарі розробляють стратегію лікування пацієнта, середній медичний персонал втілює цю стратегію в життя, а молодший медичний персонал виконує функцію догляду за пацієнтом, щоб полегшити його перебування у стаціонарі. Кожна з цих груп персоналу є важливою і отримання якісної медичної допомоги неможливо, якщо котрась із них неякісно виконуватиме свою функцію.

Якщо лікарі невірно розроблять стратегію лікування, не вноситимуть вчасно корективи залежно від клінічної ситуації, то скоріш за все такий пацієнт не одужає повністю і звісно, він буде незадоволений якістю лікування. Тому більшість закладів охорони здоров'я намагаються підготовлювати або переманювати лікарів високого класу. В той же час, мало уваги приділяється двом іншим групам, від яких набагато більше залежить якість лікування. Адже навіть якщо у відділенні працюватимуть найкращі лікарі, але середній медичний персонал діятиме некваліфіковано, то пацієнт отримає не ті препарати, не в тій дозі, не в той час, або взагалі їх не отримає – і як наслідок навіть ідеальна стратегія лікування не буде реалізована і пацієнт не одужає. Крім того, на середній медичний персонал покладається функція моніторингу змін стану пацієнта і його основних показників. Якщо ці зміни не будуть зафіксовані вчасно і вчасно не буде внесена корекція у лікування – стан пацієнта може погіршитися і це вплине на кінцевий результат.

Схожа ситуація із молодшим медичним персоналом. Якщо вони не виконуватимуть професійно свої функції, то у пацієнта та його рідних створиться негативне враження про

перебування на лікуванні у відділенні і дуже часто це стає вирішальним фактором, чому наступного разу пацієнт не звернеться за медичною допомогою саме у це відділення. Крім того, неналежне виконання функції догляду в деяких категоріях пацієнтів може призвести до погіршення її стану.

Звісно, важливе місце в організації відділення як команди належить завідувачу відділенням. Без сумніву, важливо, щоб завідувач відділенням володів лідерськими якостями. На жаль, нерідкісною є ситуація, коли на цю посаду призначають найкращого фахівця зі своєї галузі, але без необхідних організаційних та управлінських навиків, і якість надання медичної допомоги у відділенні суттєво погіршується.

Система формування команди в закладі охорони здоров'я не буде працювати ефективно, якщо не розробити ефективну модель мотивації. Тому для створення ефективної команди доцільним є підхід до мотивації команди, що включає:

- встановлення набору індивідуальних факторів мотивації;
- сприятливий соціально-психологічний клімат в команді;
- можливість реалізації творчого потенціалу;
- чітке визначення цілей в роботі;
- винагорода за внесок в спільний результат;
- однакові можливості розвитку кар'єри.

Підсумовуючи вище сказане – надання медичної допомоги – це командна робота і кінцевий результат залежить саме від налагодження ефективних комунікаційних зв'язків між усіма категоріями медичного персоналу як команди. Саме цей аспект і виокремлює кращі відділення в галузі охорони здоров'я від пересічних.

Список використаних джерел:

1. Baker D.P., Gustafson S., Beaubien J., et al. Medical teamwork and patient safety: the evidence-based relation. Rockville, MD: Agency for Healthcare Research and Quality, 2005. URL: <http://www.ahrq.gov/research/findings/final-reports/medteam/index.html>

2. Manser T. Teamwork and patient safety in dynamic domains of healthcare: a review of the literature. Acta Anaesthesiologica Scandinavica 2009 – №53 – с.143-151.

3. Sorbero M., Farley D., Mattke S., et al. Outcome measures for effective teamwork in inpatient care: final report. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2008. URL: http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/technical_reports/2008/RAND_TR462.pdf

4. Weaver S.J., Dy S.M., Rosen M.A. Team-training in healthcare: a narrative synthesis of the literature. British Medical Journal Quality & Safety 2014 – №23(5) - с.359-372

ПОНЯТТЯ, ВИДИ ТА ОЗНАКИ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

*Брадул К.С., здобувач ступеня бакалавра
Граціотова Г.О., к.е.н., ст. викладач
Національний університет «Одеська політехніка»,
м. Одеса*

Сьогодні в нашій країні через економічну кризу, пандемію та повномасштабну війну гостро виникла потреба у забезпеченні ефективного функціонування органів публічної влади. Проте, в нашому суспільстві мало хто розуміється на таких питаннях як, поняття публічної

влади, його види та ознаки в цілому. Через нечіткість розуміння і здійснюється така недосконалість, неоднозначність тлумачення на практиці. У зв'язку з цим і виникає необхідність розглянути визначення терміну «орган публічної влади» та досягнути сутність цього явища. Адже особливо в наш важкий час в Україні має вести свою діяльність результативна система органів публічної влади, що буде мати змогу правильно та ефективно вирішувати проблеми, виконувати завдання і функції держави.

Серед досліджень щодо питань розуміння сутності органів публічної влади слід зазначити наукові роботи Т. Стукана [1], С. Кузьменка [2], М. Андріїва [3].

Органи публічної влади – це досить складне і багатогранне явище, а саме тому існує велика кількість варіантів трактування даного терміну. Проаналізувавши наукову літературу можна зазначити, що деякі науковці вважають, що органи публічної влади – це механізм, що функціонує для розв'язання певної категорії проблем у відповідності до наданих органу повноважень, інші ж науковці пропонують розуміти цей термін як організацію політичного життя, що діє ієрархічно за допомогою використання примусу та права видавати розпорядження, що будуть обов'язковими для населення [1, с. 39-40].

Багато хто ототожнює органи публічної влади з органами державної влади, що в подальшому тягне за собою низку теоретико-практичних проблем. Проте наразі немає єдиного загальноприйнятого визначення як публічної, так і державної влади, і як результат можна спостерігати різні теорії щодо цього питання. Найбільш поширеним є розуміння органів публічної влади як ширшого явища, аніж органів державної влади, оскільки державна влада вважається видом публічної влади [2, с. 36].

На основі вище сказаних особливостей можна провести чітке розмежування між цими поняттями – якщо характеризувати публічну владу, то її суб'єктами безпосередньо є населення, народ, а державної влади – лише її органи. Тому органи публічної влади – це органи, що здійснюють публічну владу та призначені для управління суспільства на різних рівнях за допомогою принципів верховенства права та законності.

Сутність і зміст органів публічної влади можна дослідити з'ясувавши притаманні їм ознаки [3, с. 52]:

1. Стале функціонування та безперервна спрямованість на громадян;
2. Діяльність через законодавчо встановлені публічні інститути;
3. Функціонування на основі правових форм, тобто за закріпленими процедурами та оформленими правовими актами;
4. Універсальність у вирішенні всіх справ, що характеризуються суспільним значенням;
5. Загальне охоплення владою суспільства на відповідній території;
6. Структурованість за територіальною ознакою (зокрема, панування принципу ієрархічності публічних інститутів);
7. Легітимність, що характеризує виявлення думки суспільства щодо авторитету влади.

За рахунок вище описаних функцій органів публічної влади можна сформулювати трактування даного терміну ще ширшого значення, а саме: орган публічної влади – це механізм, що, по-перше, функціонує за рахунок людей, що професійно займаються управлінням і входять до системи апарату влади; по-друге, спрямовує свою діяльність на розв'язання проблем суспільного значення; по-третє, поширює свою владу за територіальним принципом підкорюючи нижче за ієрархією публічні інститути.

Досліджуючи сутність органів публічної влади необхідно підкреслити, що наразі в Україні існує система таких органів, що установа Основним законом України [4-7]. Структура даної системи органів публічної влади згідно з Конституцією України надана на рис. 1.

На основі інформації, що надана на рис. 1 можна стверджувати, що система органів публічної влади складається з комплексу органів влади до яких відносять такі, як: по-перше,

органи державної влади – до цієї підсистеми відносять Президента України, Верховну Раду України, систему органів виконавчої влади на чолі з Кабінетом міністрів України та систему органів судової гілки влади; по-друге, до органів публічної влади відносять систему органів Автономної Республіки Крим (наразі незаконно анексованої території державою-агресором Росією); по-третє, система органів місцевого самоврядування також є структурним елементом системи органів публічної влади, що в свою чергу складається з виконавчих та представницьких органів місцевого самоврядування, а також органів самоорганізації населення.

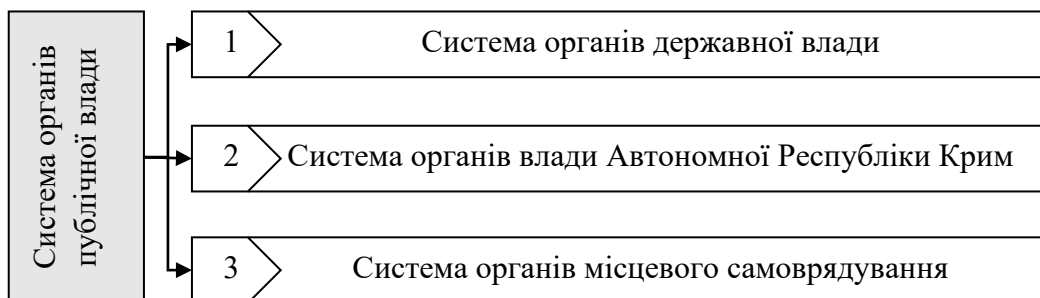

Рисунок 1 – Система органів публічної влади в Україні

За результатами проведеного дослідження щодо розуміння поняття органів публічної влади, властивих їм ознак, можна стверджувати, що органи публічної влади – це неподільна система органів державної влади, органів місцевого самоврядування та системи органів АР Крим. Сутність даної системи полягає у відтворенні управління справами, що мають суспільний характер, а також здійснення функцій та повноважень щодо захисту прав і свобод суспільства загалом. Наразі у зв'язку з російською агресією на території України діє особливий правовий режим, який має на меті надання відповідним органам публічної влади повноважень, необхідних для запобігання загрози та збройної агресії, а також гарантії національної безпеки та незалежності України.

Список використаних джерел:

1. Стукан Т. М. Публічна влада: характеристика, ознаки та форма прояву / Т. М. Стукан // Публічне управління та митне аміністрування. – 2021. – № 4. – С. 37- 41.
2. Кузьменко С. Г., Топузов Д. І. Публічна влада та її складові: [навч. посіб.] / С. Г. Кузьменко, Д. І. Топузов. – Маріуполь : МДУ, 2021. – 67 с.
3. Андріїв М. М. Поняття та структура компетенції органів публічної влади/ М. М. Андріїв //Теорія та практика державного управління. – 2017. – № 2 (57). – С. 2-8.
4. Законодавство України. Офіційний вебпортал Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main>.
5. Добрянська Н.А. Удосконалення системи прозорості та доступу до публічної інформації у сфері державного контролю / Н.А. Добрянська, І.Р. Кравцова // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2021. – № 4 (18). – С. 39-45. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/ejoru/2021/No4/39.pdf>.
6. Балан О. С. Функції та сфери публічного управління / О. С. Балан, І. Р. Кравцова // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2019. – № 6 (46). – С. 27-32. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2019/No6/27.pdf>.

7. Koretskyi M. Kh. SMART contracts as a mechanism for FinTech product development in public management. / M. Kh. Koretskyi, O. S. Balan, M.Yu. Grebeniuk // Economic journal Odessa polytechnic university. – 2019. – № 3 (9). – P. 149-153. – Retrieved from <https://economics.opu.ua/ejopu/2019/No3/149.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.3834061

СУЧАСНІ УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ: ПРАКТИКИ ДОБРОЧЕСНОСТІ

*Василенко Н.В., д.пед. наук, професор, зав. кафедри
КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»,
м. Вінниця*

В умовах децентралізації освіти дотримання академічної доброчесності надає закладу освіти конкурентну перевагу на ринку освітніх послуг, оскільки забезпечує йому реноме відповідального суб'єкта в цій сфері діяльності. Це питання ділової репутації, іміджеве питання. У всьому цивілізованому світі академічна доброчесність і ставлення до неї в освіті є важливим маркером для фінансових донорів і грантів.

Публікація «Етична поведінка учасників освітнього процесу» [6], яку ґрунтовно проаналізував у своїй роботі «Деякі рекомендації щодо впровадження етичних кодексів в українських вищих навчальних закладах» Є. Стадний [3], вдало об'єднала ідеї багатьох міжнародних документів, які так чи інакше окреслювали поняття етичних принципів в освіті: integrity – суцільна відданість індивідів та всієї інституції моральним принципам та стандартам, які створюють бар'єр для недоброчесності; чесність – систематичне уникнення шахрайства, обману, крадіжок та будь-якої безчесної поведінки; правда – необмежене прагнення до істини, вільне та відкрите поширення знань та їх удосконалення (збагачення); прозорість – доступність та відкритість інформації, правил, планів, процесів та дій, які передбачають, що працівники ЗВО зобов'язані діяти відкрито, передбачувано та зрозуміло задля просування власної підзвітності та замученості учасників освітнього процесу; повага до інших – повага до гідності інших, їхнього фізичного та психічного здоров'я, на благо колегіальності та співпраці з іншими учасниками освітнього процесу; довіра – усі учасники освітнього процесу мають впевненість в чесності та integrity один одного та можуть покластись один на одного; підзвітність – учасники освітнього процесу належним чином використовують делеговані їм повноваження; справедливість – неупереджене, однакове ставлення до всіх учасників освітнього процесу, позбавлене дискримінації та нечесності; рівність та соціальна справедливість – рівний доступ до освіти незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, гендерної ідентичності, сексуальної орієнтації, етнічного, соціального, національного походження, стану здоров'я, інвалідності; демократичне управління – управління системою вищої освіти та університетом повинні базуватися на залученні усіх відповідних учасників освітнього процесу та етичному виконанні своїх повноважень керівництвом на різних ланках; якісна освіта – усі учасники віддані ідеї досягнення найвищої можливої якості освіти; самовдосконалення та вдосконалення системи – учасники освітнього процесу визнають важливість та докладають максимальних зусиль для постійного вдосконалення освітньої системи, зокрема шляхом власного професійного розвитку; інституційна автономія – визнання потреби у відповідній самостійності університетів задля уникнення надмірного централізованого політичного контролю за освітньою системою; міжнародна співпраця – усі учасники освітнього процесу визнають важливість міжнародної колаборації в освіті [2, с.12-13].

В умовах сучасного стану освіти України принципи академічної доброчесності або сприймаються як щось абстрактне, модне, про що часто згадують, але не застосовують, або, у кращому випадку, як підстава заборонити всім здобувачам освіти безконтрольно і безвідповідально використовувати чужі думки, видаючи їх за свої, і визначити порядок покарання за плагіат і списування, які мають визначити різні види алгоритмів дотримання правил академічної доброчесності. Основною причиною академічної недоброчесності у вітчизняній вищій школі є те, що члени академічної спільноти не мають стандарту академічної поведінки, не має також і межі неприйнятної академічної поведінки [4; 5].

Найпоширенішим проявом академічної недоброчесності, безперечно, є плагіат, тобто навмисне чи усвідомлене оприлюднення (опублікування), повністю або частково чужого твору (тексту або ідей) під іменем особи, яка не є автором цього твору, без належного оформлення посилань. Плагіат може мати місце як при виконанні навчальних завдань, так і в науковій діяльності. Іноді трапляється й таке явище, як self-plagiarism або «recycling fraud», який передбачає використання власних попередніх праць автора в іншому контексті, без посилань на те, що такий текст уже був раніше використаний або опублікований [6].

Списування відповідей у іншої особи під час складання будь-якого виду підсумкового або поточного контролю (іспиту, тесту тощо) є проявом недоброчесності, який має стосунок здебільшого до освітнього процесу. Придбання в інших осіб чи організацій з наступним поданням як власних результатів навчальної та наукової діяльності (звітів, рефератів, контрольних, розрахункових, курсових, дипломних та магістерських робіт, есе, статей, монографій, навчальних посібників тощо) є напевно сьогодні одним із найпоширеніших проявів недоброчесності поряд із плагіатом. Цілу групу проявів академічної недоброчесності можна назвати академічним шахрайством, cheating, яке може набувати таких форм: підтасовування, фальсифікація пунктів бібліографії зазвичай виявляється у формі посилання на джерела, які не використовувалися в роботі; підтасовування, фальсифікація самих результатів наукових досліджень, тобто подання емпіричних даних, які відрізняються від дійсно отриманих з метою підтвердження власних теоретичних побудов; симуляція погіршення стану здоров'я, хвороби з метою уникнення контрольних заходів є проявом недоброчесності, який часто підкріплюється фіктивними лікарськими довідками, отриманими незаконним способом [5; 6].

Із розвитком інформаційних технологій, мінітюаризацією електронних пристроїв такий поширений до цього часу прояв недоброчесності, як використання під час контрольних заходів (іспиту, тесту, контрольної роботи тощо) заборонених допоміжних матеріалів (шпаргалок, конспектів тощо) поступово змінюється на використання під час контрольних заходів заборонених технічних засобів (мікронавушників, телефонів, смартфонів, планшетів тощо) [4].

Утвердження принципів академічної доброчесності є доволі непростим процесом, який передбачає не лише окреслення, фіксацію, але й свідоме та вільне прийняття цих принципів усіма членами академічної спільноти. Публічне прийняття принципів академічної доброчесності має стати прикладом позитивної зміни суспільної свідомості та важливим кроком до системного запровадження високих стандартів навчальної та науково - дослідної діяльності в освітніх закладах України [7].

Кожна інституція використовує певний набір універсальних норм, нерідко розширюючи його позиціями, що походять з її власного досвіду. Як підсумок слід зазначити, що замовчування або приховування дій, які можуть бути витлумачені як академічна недоброчесність, саме по собі вже є проявом академічної недоброчесності. Водночас, без

виховання чесної поведінки педагогів неможливо побудувати ефективний діалог з учасниками освітнього процесу на шляху до побудови «чесного» навчання [2;5;6].

Досвід та практика показує, що першим кроком має бути підготовка педагогів та викладачів у системі післядипломної освіти. Цю проблему можна вирішити використанням рольових ігор. Рольова гра – це особливий вид навчання за допомогою кейсів, що полягає у моделюванні конкретної ситуації, у якій кожен із педагогів виконує певну роль, спонтанно поводячись чи висловлюючись таким чином, як, на їхню думку, у цій ситуації повелася б «дійова особа», яку вони «грають». Рольові ігри відрізняються від інших вправ, які застосовують у навчанні за допомогою кейсів тим, що педагоги одразу «на місці» отримують досвід. Педагоги беруть на себе ці ролі та виконують їх, тоді як у навчанні за допомогою кейсів вони лише читають про ситуацію та свою роль. Однією з причин, чому рольові ігри спрацьовують як метод навчання, є те, що здобувачі освіти можуть уявити себе на чіємусь місці, що дозволяє їм здобути знання одразу у двох сферах – в одній, у якій залучені емоції та цінності, та в іншій, когнітивній, яка відповідає за аналіз досвіду [4].

Однією зі стратегій, які застосовуються для того, щоб проілюструвати учасникам освітнього процесу важливість дотримання принципів академічної доброчесності, ми пропонуємо презентацію та ілюстрацію коротких розповідей за допомогою різних видів алгоритмів, які дозволять нам замислитися над прикладами академічної недоброчесності, а також розглянути їх із різних кутів зору. Не завжди зрозуміло, чого саме вимагає робота із доброчесністю та як діяти із конкретним проявом нечесності. Ключем до розуміння академічної доброчесності є те, що насправді існує багато різних поглядів, які мають зацікавлені сторони, коли постає проблема прийняття рішення стосовно того, як поводитися в тій чи іншій ситуації. Які недоліки та переваги кожної з альтернатив, що обговорюються [4;8;9]? У цьому розумінні академічна доброчесність занадто вузьке, оскільки суть її вирішення полягає, насамперед, у світоглядно-ціннісній площині, вважає Фінніквік Т. [6, с.11], та зводиться до правил роботи з інформацією як послідовність точно визначених дій алгоритму, що однозначно призводять до вирішення поставленого завдання [8]. На нашу думку, це можуть бути різні блоки – схеми алгоритмів дотримання правил академічної доброчесності для кожної категорії учасників освітнього процесу, в основі яких передбачено розкриття змісту норм та принципів академічної доброчесності на всіх рівнях освіти: середньої (лінійний алгоритм), вищої (алгоритм з розгалуженням), післядипломної (алгоритм з множенням вибором).

Основна мета всіх наведених вище заходів полягає в тому, щоб упевнитися, що культура академічної доброчесності починає входити в життя управління закладів освіти чи наукової установи і це можна зробити за допомогою методик використання різних видів алгоритмів. Це означає, що ця методика для осіб, які приймають рішення на всіх рівнях – від учнів та студентів, які виконують письмові чи домашні роботи від директора, ректора та до інших працівників, які керують бюджетами та наймають на роботу працівників – робити будуть це чесно. Складність завдання полягає у створенні цієї культури, яка допомагає, по-перше, просвітити всю освітню спільноту стосовно значення академічної доброчесності, та, по-друге, переконати людей у її важливості для роботи закладів освіти [2;4;5].

Основне завдання просвітницької діяльності з поширення принципів академічної доброчесності полягає не у викоріненні всього обманювання в освіті. Це було б майже неможливо, і викликало б відчуття неспроможності виконати це завдання. Основне завдання полягає у створенні культури для спільнот, що вбачають чесність та доброчесність як фундаментальні цінності, які визначають те, як ми навчаємо, вчимося та здійснюємо свою професійну діяльність та якими інноваційними методиками ми цього досягаємо. Маленькими кроками до великої мети – головна мудрість, якої повинен дотримуватися

учасник освітнього процесу та науковець усе своє життя, обираючи шлях академічної доброчесності. Вирішувати глобальну проблему необхідно глобально, але починати треба із найменшого, із самого себе. Змінювати когось – даремна і невдячна справа, змінити себе – кожному під силу. Якщо кожен учений викоринить у собі звичку йти легким, але незаконним шляхом досягнення високих наукових результатів, виховає непримиренність до брехні, у тому числі до власної, академічна недоброчесність втратить масовість і матиме лише поодинокі прояви.

Список використаних джерел:

1. Pan-European Platform on Ethics, Transparency and Integrity in Education (ETINED). Ethical behaviour of all actors in education / 7th Prague Forum «Towards a Pan-European Platform on Ethics, Transparency and 44 Integrity in Education». Charles University, Prague, Czech Republic, 1 – 2 October 2015. – 58 p.
2. Василенко Н.В. Підготовка сучасного керівника в умовах інформаційного суспільства. – Х.: Вид.-во «Основа», 2020. – 112с.
3. Стадний Є. Деякі рекомендації щодо впровадження етичних кодексів в українських вищих навчальних закладах / Єгор Стадний ; Проект сприяння академ. доброчесності в Україні. – 2017. – 18 с. – Режим доступу : <https://drive.google.com/file/d/0ByYt3wkv0LOAd282OEtWaTJwX1U/view>.
4. Кодекс честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». – Київ : НТУУ «КПІ», 2015. – 12 с.
5. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. фонд «Міжнарод. фонд дослідж. освіт. політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. – Київ : Таксон, 2016. – 234 с.
6. Фініков Т. Академічна доброчесність: глобальний контекст та національна потреба / Т. Фініков // Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. фонд «Міжнарод. фонд дослідж. освіт. політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. – Київ : Таксон, 2016. – 234 с.

THE CONCEPT OF “GOOD GOVERNANCE” AS THE MAIN MODEL OF GOVERNMENT IN TODAY'S CONDITION

*Polina Dvornikova student of Yaroslav Mudryi National Law University
Kharkiv*

The problem of interaction between the state and society is one of the key ones in the political field. At the same time, the distinction between these two concepts did not arise immediately; so the ancient Greek philosopher Plato identified society with the policy. One of the first to pay attention to the existence of life outside the framework of the state was N. Machiavelli, who noted that it was through the concept of "civil society" that the state subordinates to itself everything and everyone [1].

However, with the distinction between state and non-state spheres, the question arose about the possibilities of their mutual existence and subordination. Initially, the state single-handedly dictated policies and decisions that the whole society had to follow unconditionally. At the same time, the very sphere of politics was closed, including only an elite, small circle of people. Over time, this version of state administration began to give rise to contradictions in society, which

undermined the statehood from the inside. As a result, the concept of public administration, built on the “top-down” principle, has undergone a sharp rethinking. There was a need for an organization in which the state would be built into a system of horizontal ties and would manage society on an equal basis with other actors.

Here, the concept of “good governance” seems to be the most attractive not only from the point of view of theoretical substantiation, but also from the point of view of practical implementation. For the first time, the slogan “peace, order and good governance” arose a century and a half ago and was enshrined by the British Parliament in the New Zealand Constitutional Act of 1852. At that time, the phenomenon of “good governance” was understood as a legal norm of the principle of separation of powers. However, over time, the term underwent a significant interpretation, as a result of which “good governance” began to mean not only the powers of parliament as one of the branches of government, but also the ability of a person to exercise the right to demand the presence of “effective governance” in their own state and be an active member of it. This reflects the concept of “good governance”, where it is worth noting the UN-HABITAT program developed by the UN in 1978. This program is aimed at the sustainable development of settlements, which is characterized by a number of features. First of all, participation as an opportunity for the right to vote of all citizens in political decision-making, as well as the rule of law and transparency, which implies free access to reliable information [2]. No less important are sensitivity as an indicator of the degree of sensitivity of political institutions to the needs of citizens, fairness, in which all citizens have an equal opportunity to improve their well-being, effectiveness and efficiency, as well as accountability, when the results of the work of political institutions are presented in an accessible form on public assessment [3, pp. 24-34]. An additional feature is a strategic vision, when politicians, in agreement with society, are guided by long-term prospects for the management and development of the individual and clearly represent the measures necessary for their implementation. As a result, we can say that the concept of “good governance”, on the one hand, differs from classical administration, since the source of political decisions ceases to be exclusively the state, and, on the other hand, is also not similar to the market model, in which everyone is trying to maximize their own benefit. At the same time, it is important to understand that in the concept of “good governance” the role of the state will not be diminished, the government still remains a single governing body, moreover, the emphasis is on the role of the state, however, the boundaries of its activities seem to blur. “Good governance” involves making the boundaries of state activity invisible, that is, when it is no longer possible to distinguish where the state ends and civil society begins. This situation is a consequence of the fact that today the state is in dire need of the private sector, but in order to move it to action, to make it socially responsible, it is important to offer favorable conditions for cooperation. As a result, cooperation becomes the main form of interaction between the state, business structures and society, in which there is no strict delimitation of functions, but there is a focus on developing a single platform with common risks and responsibility for results. At the same time, supporters of the “good governance” approach note that in the course of cooperation, the process of communication is of paramount importance, during which actors collectively set goals, management priorities, and choose appropriate methods and mechanisms for this. As a result of an effectively organized communication process, the state has the opportunity not only to reduce the level of transaction costs, which makes public services available to a larger number of citizens, but also to listen to the needs of civil society. Moreover, a distinctive feature of good governance is the fact that the basis for decision-making is the desire to achieve the common good, combined with a strategic assessment, not only taking into account the degree of efficiency, but also political and moral criteria.

However, in today's reality, when the financial crisis affects more and more states, and the consequences of the integration of the world community become ambiguous, the implementation of

the “good governance” scheme requires significant adjustments. So the most important modern trend is to increase the requirements for the volume and quality of socio-economic regulation. Such a change in the implementation of the policy of "good governance" means that the state, as a central political actor, must assume the responsibility to ensure the effective development of the country at a time when the public is unable to do so for a number of reasons. This version of public administration means that none of the polar poles of the “strong-minimalist” state model is relevant, since the principle of efficiency becomes the most important [4, pp. 88-90]. Moreover, in a number of countries the application of the concept of “good governance” is still impossible, because there is no sufficient level of development of civil society. The insufficient level of involvement of citizens in the public management process becomes a significant problem in the implementation of governance of the "partnership" type.

Despite the significant difficulties that arise in the implementation of the concept of "good governance", today many countries are already trying to build a management concept based on the principles of "good governance", as they are aware of the degree of their significant effectiveness. Thus, one of the illustrative examples is Japan, whose authorities strive to ensure a comfortable existence for all members of society, as well as to satisfy individual needs [5, pp. 90-93]. The successful development of the economy and social sphere of this country is possible due to the creation by the state of conditions for the activities of small and medium-sized businesses.

References:

1. Nederman, Cary, "Niccolò Machiavelli", The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Summer 2022 Edition), Edward N. Zalta (ed.), [Electronic resource]. –2022. – Mode of access: <https://plato.stanford.edu/entries/machiavelli/>- Date of access: 15.10.2022.
2. United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific. What is Good Governance? [Electronic resource]. –2009. – Mode of access: <https://www.unescap.org/sites/default/files/good-governance.pdf>- Date of access: 15.10.2022.
3. Kopstein, Jeffrey; Lichbach, Mark, eds. (2005). Comparative politics: interests, identities, and institutions in a changing global order (2nd ed.). Cambridge, UK: Cambridge University Press. ISBN 0521708400. OCLC 1293165230
4. Brock, Roger (2013). Greek Political Imagery from Homer to Aristotle. London: Bloomsbury. ISBN 978-1-4725-0218-6. OCLC 1040413173. Retrieved 14 July 2022
5. Haider-Markel, Donald P. (2014). The Oxford Handbook of State and Local Government. Oxford, UK: Oxford University Press. ISBN 978-0-19-957967-9. OCLC 904484428

ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В ПРОЦЕСІ РЕФОРМУВАННЯ МЕДИЧНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

*Добрянська Н.А., д.е.н., професор
Снігач А.О., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет «Одеська політехніка»,
м. Одеса*

На основі аналізу результатів і висновків вчених-мислителів щодо проблематики регулювання процесу надання медичної допомоги людям у стародавніх цивілізаціях, зроблене узагальнення про те, що найпершу модель охорони здоров'я визначали прості товарно-грошові відносини між пацієнтом і лікарем, але, у зв'язку із розвитком суспільства, складністю умов життя, формуванням певних економічних законів, що регулюють діяльність такої моделі, потреба у медичній допомозі зростає. Навіть у первісносуспільний період, коли люди були підпорядковані єдиній меті – забезпеченню умов існування та виживання в природних умовах, їх діяльність була пов'язана зі збереженням здоров'я. Збереження їх здоров'я під час полювання, міжособистих розбратів було пов'язане з певними богами, оберегами тощо. Інформація про збереження здоров'я передавалася з покоління у покоління у вигляді історій про лікарські засоби, зокрема, рослинного походження.

З'ясовано, що, у даний час, управління системою охорони здоров'я не адаптоване до сучасних соціально-економічних умов і тому має зазнати комплексних організаційних змін. Розглядаючи теоретичні напрацювання вітчизняних вчених у галузі державного управління, відзначено, що їх нові концептуальні та практичні розробки призводять до необхідності проведення аналізу напрямів трансформації механізмів державного управління медичною галуззю. Однак, дослідження розвитку державного управління системою охорони здоров'я України ще не систематизовані у достатній мірі [1].

Виокремлено вісім основних компонентів державного управління сферою охорони здоров'я, кожен із яких вимагає розробки відповідних механізмів управління та критеріїв оцінки, а, також, пошуку сучасних форм втручання держави у певні соціальні процеси, враховуючи неприйнятність державного розвитку управління для власного блага.

Доведено, що важливими елементами державної політики є моделі її формування щодо перетворення політичних цілей на урядові програми та практичні дії для досягнення бажаних результатів процесу управління. Систематизовано п'ять основних моделей публічного управління системою охорони здоров'я та проаналізовано переваги від їх запровадження, а саме: по-перше, ринкова модель: стимулювання розвитку нових медичних технологій; забезпечення інноваційної діяльності медичних працівників; постійне поліпшення якості медичних послуг, що надаються в умовах жорсткої конкуренції представників медичних фірм; поступова ліквідація економічно неефективних технологій та стратегій; мобільність ресурсів; по-друге, модель соціального страхування: забезпечує реалізацію принципу солідарного медичного страхування; передбачає наявність доступної медичної допомоги для всього населення країни; по-третє, модель Беверіджа: доступність медичної допомоги для всього населення країни; відносно прості технології фінансування закладів охорони здоров'я; існування відносно простої системи оплати праці в галузі; по-четверте, модель Семашка: ефективна у надзвичайних ситуаціях (війни, епідемії); забезпечення переважної більшості верств населення усіма, або основними, видами медичної допомоги; високе співвідношення витрат на охорону здоров'я; по- п'яте, суспільно-приватна

модель: страхувальник не обмежений у виборі медичної установи та лікаря, хоча можливі обмеження щодо схем та засобів його захисту; зменшується навантаження держави на працівників сфери охорони здоров'я; приватні страховики менше обмежені у фінансових операціях, ніж не бюджетні, або позабюджетні.

Обґрунтовано, що для вирішення питання запровадження в Україні сучасної моделі солідарного медичного страхування, в основі якої найбільш поширені у Центральній та Східній Європі форми залучення приватних структур до партнерства у сфері охорони здоров'я, що включають: договори, які держава надає приватним компаніям з метою виконання робіт та послуг, а, також, постачання продукції для реалізації державних потреб тощо. Найбільш поширеною договірною формою державно-приватного партнерства, що використовується у масштабних проєктах у міжнародній практиці, є надання об'єкта в концесію; система орендних/лізингових відносин, яка виникає, коли держава передає в оренду своє майно приватним суб'єктам господарювання: будівлі, виробниче обладнання тощо, а орендна плата сплачується за користування державною власністю приватними компаніями; створення державно-приватних компаній. Участь приватного сектору у реалізації капіталу державного підприємства може включати в себе корпоратизацію та формування спільних підприємств. Міра свободи приватного сектору, при цьому, у прийнятті адміністративно-господарських рішень визначається розміром його частки у статутному капіталі. Чим менша частка приватних інвестицій, порівняно з державними, тим менше у приватного сектора можливостей для самостійного прийняття рішень, у які держава не буде втручатися [2, 5, 6].

Обґрунтовано модель публічного адміністрування системою охорони здоров'я, реалізацію якої пропонується здійснювати у восьми послідовних напрямках: вдосконалення законодавчої бази галузі охорони здоров'я, а, також, проведення моніторингу та аналізу результатів реалізації нових законодавчих актів. Ґрунтовні перетворення у структурі системи охорони здоров'я та відповідної нормативної бази, що регулюють її роботу, мають бути спрямовані на дотримання міжнародних стандартів у наданні медичного обслуговування громадянам та на підвищення рівня здоров'я нації; впровадження механізму публічно-приватного партнерства у даній галузі. Головною метою у процесі введення у дію в Україні механізму публічно-приватного партнерства у галузі охорони здоров'я є вдосконалення публічного адміністрування цієї сфери шляхом створення сприятливих умов для роботи комерційних закладів охорони здоров'я та поліпшення нормативно-правової бази цього напрямку; проведення ефективної кадрової політики [3, 4].

Запропоновано формування науково-практичної групи при Міністерстві охорони здоров'я України із кваліфікованими фахівцями напряму «менеджмент». Завданням такої групи буде упровадження передового міжнародного досвіду розвинених країн світу з питань управління медичними установами у вітчизняні заклади охорони здоров'я, а, також, використання сучасних наукових досягнень менеджменту сфери охорони здоров'я; ширше впровадження інноваційних систем забезпечення якості у роботу закладів охорони здоров'я. Такі нововведення як впровадження інноваційних систем забезпечення якості у роботу закладів охорони здоров'я призведуть до активізації процесів підвищення рівня якості надання медичної допомоги у цій сфері та забезпечать її безпосередню залежність від результатів функціонування такої системи; впровадження інноваційних підходів для поліпшення комунікаційних взаємовідносин між пацієнтами та медичними працівниками. Одним із результативних шляхів удосконалення системи охорони здоров'я в Україні є формування загальнонаціональної інформаційної системи у галузі охорони здоров'я та реалізація її функціонування для проведення збору, впорядкування, узагальнення, зберігання,

захисту інформації, а, також, її аналізу для прийняття управлінських рішень; впровадження дієвого механізму державного нагляду за роботою фахівців у сфері охорони здоров'я для підвищення продуктивності їх праці. Важливим фактором, який впливає на підвищення рівня продуктивності праці працівників сфери охорони здоров'я, є покращення якості робочої сили. На загальнонаціональному рівні, це стане можливим за умови застосування соціально-мотиваційних методів, які сприятимуть підвищенню зацікавленості населення у збереженні свого здоров'я та у покращенні власного самопочуття, що, у свою чергу, збільшить кількість працездатного населення; розвиток ринку страхування. У процесі реформування сфери охорони здоров'я України розглядається можливість запровадження загальнообов'язкового медичного страхування та використання змішаної бюджетно-страхової системи фінансування галузі; використання системи громадського контролю сфери охорони здоров'я. Впровадження дієвої системи громадського контролю за галуззю охорони здоров'я України сприятиме становленню демократичного громадянського суспільства, а, також, протидії роботі бюрократичних механізмів.

Список використаних джерел:

1. Долгіх М.В. Проблеми формування механізмів публічного управління системою охорони здоров'я: огляд дискусійного поля. *Аспекти публічного управління*. 2019. Том 7. № 12. С. 16-27.
2. Литвиненко М. В Механізми реалізації державної політики реформування системи охорони здоров'я в Україні: визначення і складники *Теорія та практика державного управління*. 2018. № 3(62). С.8. URL: http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2018-3/doc/2/2_3.pdf
3. Долгіх М. В. Оптимізація інструментів впливу на суспільство та професійні кадри системи охорони здоров'я України. *Держава та регіони. Серія «Державне управління»*. 2020 р. Випуск № 2. С. 70-74.
4. Граціотова Г.О. Управління персоналом та підвищення кадрового потенціалу закладів охорони здоров'я України в умовах Європейської інтеграції / Г. О. Граціотова, М. О. Ясіновська // *Економіка: реалії часу*. Науковий журнал. – 2020. – № 6 (52). – С. 25-34. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No6/25.pdf>.
5. Husarina N.V. Approaches to the Development and Functioning of Local Self-Government System Reflected in the European Charter of Local Self-Government / N. V. Husarina, Ye. M. Syta, M. Slusarciuc // *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. – 2020. – № 2 (12). – С. 29-36. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejoru/2020/No2/29.pdf>.
6. Лебедева В.В. Адміністративна діяльність в сфері публічного управління / В. В. Лебедева, К. К. Трофименко // *Економіка: реалії часу*. Науковий журнал. – 2020. – № 6 (52). – С. 47-53. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No6/47.pdf>.

ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ: ГУМАНІСТИЧНИЙ ПІДХІД

*Леськова С. В., к. е. н., доцент кафедри маркетингу та менеджменту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут,
м. Хмельницький*

Роль менеджера в підприємствах ХХІ століття кардинально змінилася: його завдання не просто об'єднувати окремих індивідів у колектив, а інтегрувати потенціали особистостей [2]. Варто зазначити, що такі зміни зумовлюють застосування гуманістичного підходу в управлінні персоналом, за якого людина розглядається як складний біо-психосоціальний феномен.

У зв'язку із тим, що людина (працівник) є одночасно суб'єктом організації та особливим об'єктом управління, зростає інтегруюча роль менеджера, а для управління персоналом менеджери надають перевагу соціально-психологічним методам управління.

Дослідження низки вчених, що відносяться до шкіл людських стосунків та поведінкових наук, доводять, що для ефективної роботи необхідно створити працівнику умови для самоуправління, щоб він зміг виконати поставлені завдання, адже примусити працівника їх виконати неможливо.

Головний секрет забезпечення максимальної продуктивності працівника – мотивація.

Ми переконані, що для забезпечення ефективної роботи працівників мотивація має бути частиною культури підприємства, що базується на емоційних та внутрішніх потребах працівників, а не керівника. Наші погляди ґрунтуються на дослідженнях українських учених І. Маркіної, О. Овчарук, Ю. Сьоміч, які доводять, що саме через формування емоційно-естетичного фону реалізується підхід гуманізації праці (рис. 1).

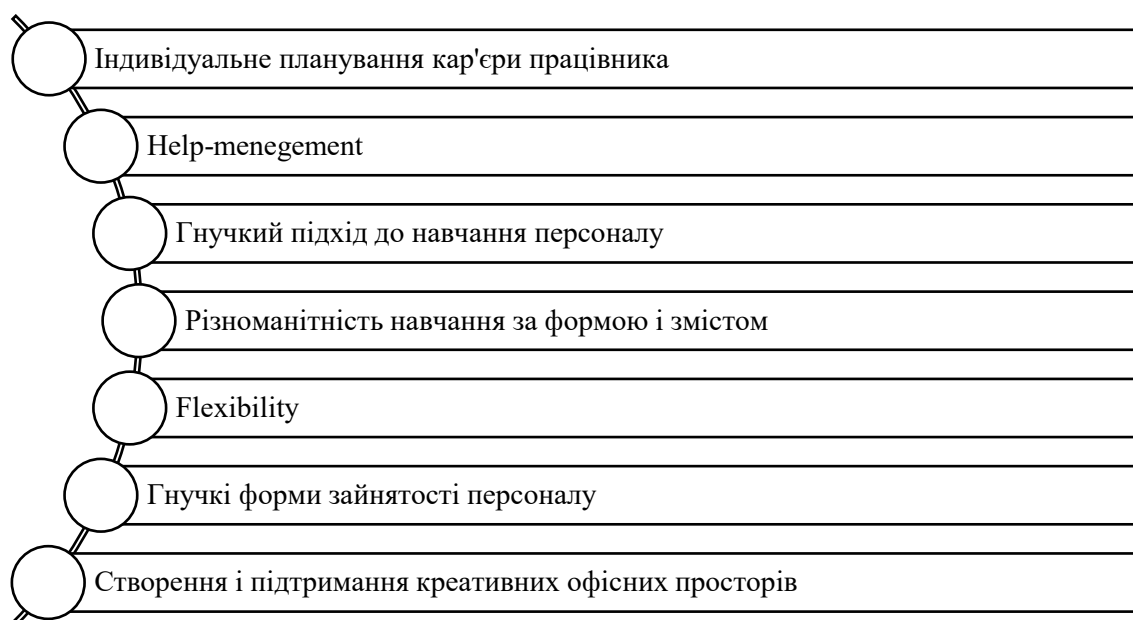

Рисунок 1 – Реалізація підходу гуманізації праці в управлінні персоналом (сформовано на основі [3])

Таким чином, підхід гуманізації праці передбачає підлаштування умов праці на підприємстві під потреби та зручності для працівника, а не пристосування людини до умов праці, що дозволяє сформувати емоційно-естетичний фон для мотивації персоналу. Help-management передбачає перехід від позиції «Ти повинен і ти це зробиш» до позиції «Чим я можу тобі допомогти, щоб ти виконав вчасно і якісно завдання?». Flexibility (англ. гнучкість) виявляється в підтриманні культури відкритості і прозорості в управлінні персоналом, системному збиранні та обліку зворотнього зв'язку під час організаційних змін, постійному залученні персоналу у процес управління. Серед гнучких форм зайнятості актуальними є концепція «мобільного робочого місця», аутсорсинг, дистанційні формати співпраці. Креативний офісний простір передбачає створення умов для вільного спілкування, комфортних зон відпочинку, заохочення культурного і спортивного дозвілля в позаробочий час, врахування в робочому графіку можливості «мозкових штурмів», нарад стосовно інновацій тощо.

Ефективність гуманістичного підходу підтверджують останні дослідження консалтингової компанії «Делойт» в Україні щодо сучасних тенденцій в HR. Результати десятого дослідження Global Human Capital Trends показали, що на ефективність роботи працівників найбільше впливає відчуття приналежності – фундаментальна потреба людини і головний драйвер її залученості. Дослідники «Делойт» доводять, що потреба у приналежності для працівників сучасних підприємств є значно важливішою, ніж потреба у повазі чи задоволеності технологією прийняття управлінських рішень на підприємстві [1].

Варто зауважити, що результати вищевказаного дослідження демонструють фактори, які найбільше впливають на здатність підприємства формувати у працівників відчуття приналежності (рис. 2).

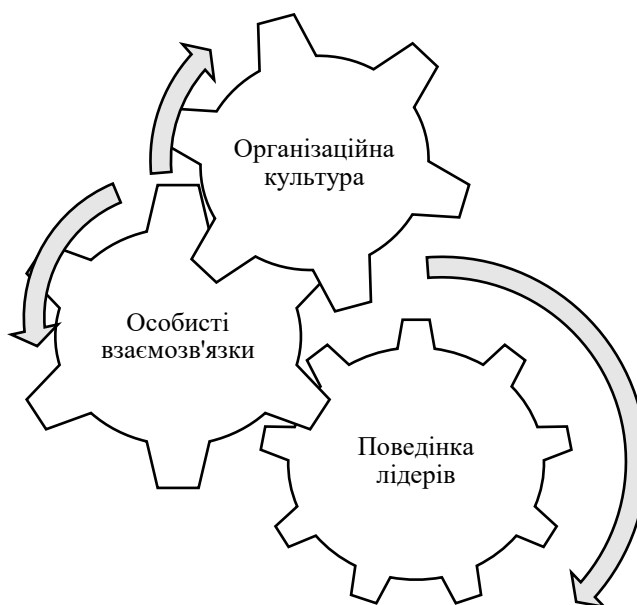

Рисунок 2 – Фактори, що впливають на формування відчуття приналежності (сформовано на основі [1])

Таким чином, гуманістичний підхід в управлінні персоналом сучасних підприємств дає можливість менеджерам підприємства формувати у працівників відчуття приналежності. А це, в свою чергу, є своєрідним драйвером успішної діяльності підприємства, в якому кожен працівник буде відчувати власну причетність до цього успіху.

Список використаних джерел:

1. «Делойт» в Україні презентував представникам бізнесу та громадських організацій результати 10-го дослідження Global Human Capital Trends. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/press-room/press-release/2020/human-capital-trends-2020.html> (дата звернення 20.10.2022 р.).
2. Костунець Т. А., Корнійчук А. М. Підходи до управління персоналом підприємств: теоретичний базис. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2014. Вип. 2. С. 570-572.
3. Маркіна І. А., Овчарук О. М., Сьоміч Ю. В. Інноваційний підхід до менеджменту персоналу підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. С. 79-85.

ДО ПИТАННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Мар'яно Я.Г., к.ф.н., доцент,

Оgrenіч М.А., к.п.н., доцент,

Лазарчук С.Ф., ст. викл.,

*Одеська державна академія будівництва та архітектури,
м.Одеса*

Входження України до Європейського освітнього простору передбачає нові підходи до менеджменту питання інклюзивної освіти та ставлення академічної спільноти до студентів із особливими потребами. Особливої актуальності ця проблема набуває під час та після російсько-української війни 2022 року.

Первинним та найважливішим етапом підготовки вищої школи до реалізації процесу інклюзії є етап зміни професійних та моральних установок педагогів. Аналізуючи досвід впровадження цієї ідеї у вітчизняній освіті, можна зробити висновок, що, крім професійних, викладач зараз відчуває глибокі психологічні труднощі. Основним емоційним бар'єром є страх перед невідомим, перестороги щодо нанесення шкоди інклюзії іншим учасникам процесу, негативні настанови та упередження, професійна невпевненість викладача, небажання змінюватися, психологічна неготовність до роботи з «особливими» студентами.

Розглядаючи поняття «психологічна готовність до інклюзивної освіти», слід уточнити деякі її складові: емоційне прийняття студентів із різними типами порушень у розвитку (прийняття – відторгнення), яке визначається ступенем вираженості труднощів викладача у процесі включення; мотиваційні установки; ціннісно-сміслові установки сприйняття «іншого», що визначають ставлення ідеї інклюзії; персональна готовність, внутрішня детермінація активності педагога тощо [2, с.21].

Таким чином, під психологічною готовністю педагога до реалізації інклюзивного підходу в освіті ми розуміємо складну, цілісну, особистісну освіту, що представляє сукупність соціальних, моральних, психологічних та професійних якостей та здібностей, що дозволяють на високому мотиваційному рівні забезпечувати можливість результативної діяльності щодо включення студентів в умови загальної освіти.

Сучасна інклюзивна освіта у вищих навчальних закладах ґрунтується на спеціально розроблених методах навчання та освітніх програмах; спеціальних підручниках, посібниках

та дидактичних матеріалах; спеціальних технічних засобах навчання індивідуального та колективного користування; послугах помічника (асистента), який надає необхідну технічну допомогу, а також психологічний супровід студентів з ОВЗ та інвалідів; участі в індивідуальних та групових корекційних заняттях; забезпеченні вільного доступу до будівель та організацій, які здійснюють освітню діяльність; соціокультурному супроводі позанавчальної діяльності; залученні до участі у спортивних секціях та творчих колективах.

Інклюзивна освіта для студентів із обмеженими можливостями здоров'я (що мала місце до початку воєнних дій на території України) має значні переваги. Зупинимося на них детальніше.

Молоді люди з особливостями розвитку демонструють вищий рівень соціальної взаємодії зі своїми здоровими однолітками в інклюзивному середовищі, порівняно з тими, хто перебуває у спеціальних закладах. Це стає очевидним, якщо викладачі цілеспрямовано підтримують соціалізацію, і якщо кількість студентів із особливостями перебуває у природній пропорції щодо інших загалом. Це значною мірою пов'язано з тим, що у них з'являється більше можливостей для спілкування зі своїми здоровими однолітками, які є носіями моделі соціальної та комунікативної компетенції, властивої цьому віку. Студенти з особливостями розвитку мають більш насичені навчальні програми. Результатом цього стає покращення навичок та академічних досягнень.

До початку війни соціальне прийняття таких молодих людей поліпшувалося за рахунок характерних для інклюзивного навчання малих груп. Студенти «переступали» за межу інвалідності іншого учня, працюючи з ним над певними завданнями.

В інклюзивних групах/курсах дружба між молодими людьми з особливостями і без них ставала простішою справою. Особливо це проявлялося у тих випадках, коли студенти-інваліди відвідували ВНЗ, розташований неподалік від свого місця проживання, і, отже, мали більше можливостей зустрічатися зі своїми однолітками поза вишем (що було актуально до 24 лютого 2022 року). Викладачі або куратори відігравали провідну роль у встановленні та зміцненні такої дружби. Зараз усе навчання перейшло в онлайн-формат, тому процес взаємодії та налагодження стосунків призупинився.

В останні (передвоєнні) роки багато освітніх, культурно-дозвільних установ, а також громадських організацій намагалися проводити заходи з метою впровадження принципів інклюзивної освіти, а саме: цінність людини залежить від її здібностей та досягнень; людина здатна відчувати та думати; кожна людина має право на спілкування та на те, щоби бути почутою; усі люди потребують один одного; справжня освіта може здійснюватися лише у реальних взаємовідносинах; усі люди потребують підтримки та дружби однолітків; різноманітність посилює всі сторони життя; інклюзивний підхід передбачає розуміння різних освітніх потреб людей та надання послуг відповідно до цих потреб через участь в освітньому процесі [1, с.9].

Викладач, запроваджуючи ідеологію інклюзії, має керуватися високими моральними принципами. Він повинен проявляти гуманність, толерантність, милосердя, доброту, пристойність, терпіння та повагу до студента з інвалідністю, не втрачаючи відчуття міри та самовладання. Педагог інклюзивної групи не повинен забувати, що саме на ньому лежить відповідальність за фізичне, інтелектуальне, емоційне та духовне здоров'я тих, хто навчається, тому він має сприяти гармонійному мікроклімату для отримання різних знань. Будь-яка його інформація є позитивною та не принижує особи студентів. Він повинен бути неупередженим, однаково доброзичливим і прихильним до всіх, хто навчається, зміцнюючи їхню самоповагу і віру у свої сили, показуючи їм можливості вдосконалення. Більше того, викладач заохочує розвиток самостійності, бажання співпрацювати та допомагати

іншим/нетиповим. Оцінюючи досягнення студентів, педагог прагне об'єктивності та справедливості, не завищуючи і не занижуючи штучно оцінки.

Педагог, який працює з нетиповою молоддю, повинен володіти культурою мови та спілкування, не провокувати скандалів і не ображати нікого, навіть якщо опонент не має рації. Головне його завдання – вислухати та зрозуміти думку «особливого», вибудовуючи компромісну модель поведінки. Загалом, у межах інклюзивної освіти етичний вигляд викладача як наставника, старшого товариша дуже важливий. Він повинен поєднувати в собі шляхетність у помислах, словах і вчинках, бути відданим своїй справі та щирим із тими, хто навчається.

На наш погляд, визначальною умовою успішності інклюзивної освіти є адаптація молодої людини до навколишнього середовища. Її підсумком є гармонійно розвинена особистість, яка не дистанціює себе від суспільства і не відчуває відчуження, здатна до самостійного та повноправного життя в соціумі.

Список використаних джерел:

1. Засенко В. Спеціальна освіта: кроки до змін / В. Засенко // Особлива дитина: навчання і виховання. – 2017. – № 1(81). – С. 7—12.
2. Когут І. Загальні положення інклюзивної освіти як сучасного соціально-педагогічного феномену та підґрунтя для соціальної інтеграції спортсменів з інвалідністю / І. Когут, В. Маринич, К. Чебанова // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2017. – № 2. – С. 20—26.

РОЗВИТОК КОМПЛЕКСНОЇ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ В РЕГІОНІ

Меркулов М.М., д.е.н., проф.,

*Ізмаїльський державний гуманітарний університет
м. Ізмаїл*

Кара В.П., магістрантка,

*Національний Університет «Одеська політехніка»
м. Одеса*

В результаті проведених за роки незалежності економічних реформ в Україні була здійснена значна диференціація регіонів (ті що розвиваються, стагнуючі, депресивні та інші) з виробництва валового регіонального продукту, рівня та якості життя та іншим показникам. Економіка більшості регіонів України характеризується значною деформацією в бік зниження виробничого сектору та нарощування спекулятивного капіталу, що призвело до збільшення частки імпорту, скорочення робочих місць та безробіття. Спроби досягнути кращих результатів за рахунок реформування системи управління регіоном за допомогою посилення вертикалі влади не мали успіху.

Неможна не відмітити важливість, наукову цінність та практичну спрямованість робіт багатьох сучасних вітчизняних вчених регіоналістів, що свідчить про достатньо високий рівень розвитку регіонально-економічних досліджень [2;4].

Проте, проведені у державі реформи потребують посилення регіоналізації та більшого задоволення соціальних потреб населення, що в свою чергу, призводить до активізації територіально-інтеграційних процесів, тобто формуванню механізму вертикальних та

горизонтальних взаємодій суб'єктів господарювання. Одним з найбільш актуальних підходів до рішення цих завдань є кластерний підхід, вперше визначення якого дав М. Портер [3].

В той же час, важливо відзначити, що опублікованих досліджень з впровадження кластерного підходу до розвитку регіону та управління їм дуже мало. Це, перш за все, роботи М. Енрайта, який фактично розглядав географічну агломерацію фірм під назвою регіонального кластеру. Американський вчений М. Сторпер розробив схему ідеального розвитку кластера. А. Маршал ідентифікував текстильний кластер у Манчестері та кластер металообробки у Шефільді.

Теоретико-методологічні дослідження кластерної теорії, формування кластерної економіки та низка інших важливих аспектів даного наукового напрямку, пов'язаних з кластерами, розглядаються в роботах Дж. Данінга, М. Корнета, Дж. Лиотарда, Б. Лундвала, А. Маршала, Л. Метсона, М. Портера, П. Фішера, М. Енрайта та ін. Своїми дослідженнями вони довели, що найбільш ефективною формою територіально-виробничої організації економіки є кластери. За останні 10-15 років у державі поступово впроваджується кластерна модель економіки.

Слід зазначити, що розвитку кластерних структур заважає відсутність законодавчої бази, що визначає їх створення та діяльність. Окрім цього, проблема кластерної організації економіки до сьогодні не повністю досліджена у науковому плані та не має відповідної практичної реалізації.

Кластерна економіка – одна з найбільш поширених форм реалізації державної економічної політики – виникла у світі відносно нещодавно: у середині 1990-х рр., завдяки роботам М. Портера з вивчення конкурентоспроможності країн і регіонів, яка досліджується в подальшому вченими і науковцями в США, Великобританії, країнах Скандинавії і багатьма країнами, що розвиваються [1].

На відміну від традиційної промислової політики, де в якості об'єкта обирається певна галузь економіки або кілька великих компаній, кластерна політика проводиться по відношенню до груп в основному малих і середніх підприємств з суміжних підгалузей економіки, пов'язаних один з одним товаро-виробничими та інформаційними потоками і часто географічно сконцентрованих у просторі. Таким чином, у кластерній економіці поєднуються міжгалузевий і територіальний підходи.

Кластери – локалізовані на певній території міжгалузеві утворення, що включають весь ланцюжок взаємопов'язаних видів діяльності від виробництва до кінцевого продукту і сфери послуг[2, с. 11]. У сучасній економіці, для якої характерні розгалужені мережі підприємств, що працюють у кооперації одне з одним, такі утворення дають синергетичний і мультиплікативний ефекти. Кластерні мезоекономічні системи можуть скласти новий вектор якості економічного зростання в промислово розвинених українських регіонах з високою концентрацією обробних виробництв. Як показує досвід розвинених країн, саме в рамках кластерів найбільш ефективно вирішуються завдання, які пов'язані із забезпеченням НДДКР зі створення нових технологічних платформ та їхнє виробниче освоєння. Кластерний підхід докорінно змінює зміст регіональної промислової політики, оскільки зусилля органів влади спрямовуються не на підтримку окремих підприємств і галузей, а на розвиток системи взаємовідносин між суб'єктами економіки та державними інструментами інститутами. У практичному плані такий підхід важливий, у першу чергу, тим, хто дає можливість сформулювати і реалізувати великі міжгалузеві й міжрегіональні інвестиційні та інноваційні проекти національного значення.

Не дивлячись на те, що проблеми управління регіоном знаходяться під наглядом спеціалістів та вчених, до сьогодні нерозроблено універсальних підходів до їх вирішення. В ході досліджень, що були проведені на кафедрі міжнародного менеджменту та інновацій,

було виділено низку проблемних факторів, таких як: невідповідність територіальних меж межам життєдіяльності регіону, умовність поділу регіональних соціально-економічних систем на підсистеми, суперечності між виробничими та споживчими силами регіону, невміння розпізнавати інвестиційний ресурс та раціонально його використовувати, та термінологічна невизначеність. З цього постає необхідність розробки принципово нових підходів до управління регіоном з орієнтацією на взаємодію між регіональними підсистемами.

Сьогодні кластери є актуальними структурами, що ефективно діють, це підтверджується розробками вітчизняних та зарубіжних вчених та практиків. З нашої точки зору, теорію кластерної організації економіки слід доповнити та розвивати з урахуванням сучасного стану регіональної економіки.

В процесі дослідження була висловлена пропозиція про об'єктивний характер процесів комплексної кластеризації, тобто їх підпорядкування дії загальних законів розвитку природи цього явища, що можливо вимагатиме використання ретроспективно-еволюційного підходу до вивчення процесів комплексної кластеризації на фоні конкретних етапів розвитку суспільства та науки, в тому числі регіонального управління.

Аналітичні дослідження вітчизняної регіональної економіки доводять, що комплексні кластери необхідно розглядати як новий структурний елемент у регіональній організації. У зв'язку з цим необхідно було розглянути питання перебудови внутрішньорегіональної взаємодії та розробити структурну модель регіону на базі комплексної кластерної організації [1]. В силу того, що в даний час спостерігається трансформація стратегічних напрямків життєдіяльності регіону, створення комплексних кластерів потребує змін методів управління регіоном для формування відповідних управлінських дій.

Список використаних джерел:

1. Захарченко В.І., Бондаренко О.В, Комплексна кластеризація території: монографія. Одеса: Фенікс, 2022 (у друці).
2. Захарченко В.І., Паларієв О.А. Кластерна форма територіально-виробничої організації: монографія. Рига, Латвія: Baltija Publishing, 2020. 376 с.
3. Портер М.Е. Стратегія конкуренції. Київ: Основи, 1998. 390 с.
4. Проблеми теорії та практики формування сучасних кластерних систем: монографія. За ред. С.К. Харічкова. Одеса: Інтерпрінт, 2014. 326 с.

ПИТАННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

*О.В. Оврамець, магістрант,
С.С. Свірідова, к.е.н., доцент,
Національний університет «Одеська політехніка»,
м. Одеса*

Реформування житлово-комунального господарства України ґрунтується на концепції, спільній для видів економічної діяльності, що надають необхідні та приватні послуги з облаштування матеріально-побутових умов життєдіяльності людської спільноти, яка передбачає:

- скорочення відповідних витрат бюджету завдяки конкретизації та адресності у реалізації державних зобов'язань для малозабезпеченого населення і цільових соціальних груп;
- ствердження прозорого ринку та стимулювання розширення пропозиції послуг, що мають контролюватися державними структурами й іншими організаціями із захисту прав споживачів на відповідність галузевим стандартам;
- налагодження прямих відносин між споживачами, їх уповноваженими представниками і виробниками послуг на низовому рівні;
- антимонопольне регулювання ринку, передусім у частині встановлення тарифів на послуги.

Водночас особливістю ЖКГ країни в глобалізованому світі є надання її комунальною підсистемою послуг із задоволення загальносуспільних потреб в енерго-, водопостачанні, очищенні стоків, зборі та утилізації відходів, що безпосередньо визначають різні аспекти національної безпеки (від екологічної, гуманітарної, соціальної до економічної, науково-технологічної, воєнної) і державної цілісності, відтак вимагаючи з боку органів державної влади різних рівнів контролю за дотриманням норм і нормативів розбудови та експлуатації інженерних мереж, а також реалізації заходів з підвищення інвестиційної привабливості та пайової участі в діяльності з їх модернізації і розвитку [1].

Дослідженню використання інноваційних технологій в модернізації житлово-комунального господарства міських агломерацій присвячені праці вчених науковців, зокрема: Є. Градобоевою, А. Бабак, С. Бочаровим, І. Іртищевою, І. Крамаренко, М. Мельниковою, А. Омельченко, М. Стегней, Т. Стройко. Однак постійні процеси трансформації вимагають пошуку нових шляхів удосконалення регіонального забезпечення інноваційними технологіями для розвитку та модернізації житлово-комунального господарства територіальних громад.

Основними завданнями модернізації житлового фонду є впровадження енергоефективних технологій а також підключення будинкових комплексів та окремих будинків до альтернативних джерел енергії. В той час, як питання переведення багатоквартирних будинків на використання альтернативних джерел (сонячні батареї, вітрові установки тощо) гальмується проблемами організаційного, правового та фінансового характеру, процес утеплення будівель, встановлення будинкових лічильників облік енергії та заміни застарілих систем енергопостачання певним чином просувається завдяки насамперед імплементації законів «Про житлово-комунальні послуги», «Про комерційний облік теплової енергії і водопостачання», «Про Фонд енергоефективності» тощо [2, 4].

Ці проблеми стосуються і територіальних громад.

На етапі відновлення економіки 2023-2025 роки в плані ставиться завдання запровадження та забезпечення постійного вдосконалення системи енергетичного менеджменту на державному і муніципальному рівні, а також на підприємствах, зокрема відповідно до вимог стандартів та міжнародних угод - Підвищення енергоефективності в секторі будівель на 13% (шляхом відбудови зруйнованих будівель до рівня NZEB) та термомодернізації найбільш енерговитратних будівель.

У територіальних громадах функції органів, які планують видатки на енергоносії та інвестиції в енергоефективність, розподіляються наступним чином: (рис.1) [3, 5, 6]. Для досягнення максимального ефекту з підвищенні енергоефективності в будівлях комунальної власності рекомендується впроваджувати заходи з енергозбереження комплексно.

Серед основних заходів, які дозволяють скоротити енергоспоживання в громадах, варто відмітити наступні:

1. Налагодження ефективної системи енергоменеджменту;
2. До 10% скорочення енергоспоживання при налагоджені енергоефективної експлуатації об'єктів.
3. Тобто, треба здійснити проведення комплексної термомодернізації будівель, що може забезпечити економію енергоресурсів майже вдвічі. А також необхідно економити більше ніж 40% енергії.

В першу чергу для підвищення енергоефективності тієї чи іншої будівлі варто здійснити наступні кроки:

1. Організація обліку споживання всіх енергоресурсів (теплової енергії, холодної та гарячої води, електроенергії, газу тощо);
2. При централізованому опаленні заміна застарілих теплових пунктів на сучасні індивідуальні теплові пункти (ІТП) з погодним регулюванням;
3. Модернізація внутрішніх та зовнішніх мереж систем тепlopостачання (в тому числі застосування спеціальних балансувальних клапанів, що встановлюються на стояках опалювальних мереж; обладнання опалювальних приладів радіаторними терморегуляторами) та модернізація внутрішніх та зовнішніх мереж водопостачання.

Список використаних джерел:

1. Л. Г. Богуш, «Житлово-комунальне господарство України: напрями та проблеми реформування і розвитку» Електронний журнал «Ефективна економіка» № 12, 2013.
2. Топчій О. Впровадження інноваційних технологій у розвиток житловокомунального господарства: регіональний аспект. Економічний аналіз. 2020. Том 30. № 1. Частина 2. С. 166-172.
3. Закон України №2392-ІХ «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення умов для запровадження комплексної термомодернізації будівель».

4. Липинська О.А. Комплексне проектування розвитку громади / О. А. Липинська, О. С. Балан // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2020. – № 6 (52). – С. 117-121. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No6/117.pdf>.
5. Балан О. С. Динаміка розвитку підприємств-виробників альтернативної енергії в Україні / О. С. Балан, Я. О. Попко // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2018. – № 1 (3). – С. 90-98. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejoru/2018/No1/90.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.1319790.
6. Husarina N.V. Approaches to the Development and Functioning of Local Self-Government System Reflected in the European Charter of Local Self-Government / N. V. Husarina, Ye. M. Syta, M. Slusarciuc // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2020. – № 2 (12). – С. 29-36. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejoru/2020/No2/29.pdf>.

SMART-СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

*Поважук О.П., аспірантка кафедри управління та адміністрування
КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»
м.Вінниця*

Термін «сма́рт-спеціаліза́ція» з'явився та змістовно сформувався десь у період 2005-2007 рр. та перша його документально закріплена згадка у науковому середовищі відбулася в праці Д. Форей (D. Foray) та Б. Ван Арк (B Van Ark), яку було присвячено механізмам прискореного залучення інновацій та новітніх розробок до країн Європи. З цього моменту можна вважати, що «сма́рт-спеціаліза́ція» увійшла до наукового інструментарію регіонального й національного управління економічно розвинутих країн світу. Саме тому у тексті нової економічної стратегії «Європа 2020», яку було прийнято в ЄС у 2010 р., «сма́рт-спеціаліза́ція» вже фігурувала серед інструментів реформування економіки регіону та країни задля активізації процесів розповсюдження технологічних інновацій територією Європи [2]. При цьому наголошувалося на тому, що сма́рт-спеціаліза́ція є важелем досягнення цілей щодо «інтелектуального, сталого та інклюзивного зростання за рахунок підвищення регіонального та національного потенціалу ЄС у галузі досліджень та інновацій». Проте теоретичного, методичного та методологічного наповнення означений інструмент на той час ще не містив[2].

«Сма́рт-спеціаліза́ція – підхід, що передбачає аргументоване визначення суб'єктами регіонального розвитку в рамках регіональної стратегії окремих стратегічних цілей та завдань щодо розвитку видів економічної діяльності, які мають інноваційний потенціал з урахуванням конкурентних переваг регіону та сприяють трансформації секторів економіки в більш ефективні» [3].

Концепція розумної спеціалізації передбачає взаємозв'язок між наукою, освітою і економікою, хоча у контексті регіонального розвитку можна швидше говорити про відносини між бізнесом, наукою і громадською сферою. Відповідно до цих відносин мета розумної спеціалізації – це оптимальне використання потенціалу окремих регіонів і країн через найбільше пристосування можливих напрямів розвитку науки і освіти у цих регіонах або країнах до їх конкретних соціально-економічних умов. Тобто спрямування державного втручання у такі ініціативи, заходи і проекти, які уможливають спеціалізацію у цьому регіоні або країні, або розвиток базових технологій чи продуктів і послуг з використанням

цих технологій. Суспільна роль уряду не є вибором тієї чи іншої спеціалізації, участь у залученні різних партнерів у процесі формування спеціалізації, виявленні додаткових інвестицій у нові спеціалізації та розширення ділових контактів у межах технологій та загальне застосування різними партнерами [3].

Впровадження концепції смарт спеціалізації є важливим орієнтиром майбутнього економічного розвитку, зокрема у сфері економічного піднесення регіонів. Процес впровадження смарт-спеціалізації передбачає співпрацю урядових організацій, місцевих органів влади, науково-дослідних установ, підприємств, асоціацій, громадських установ, МСП на регіональному рівні, що дозволяє розробити дієві заходи для вирішення соціальних проблем регіону та сприяти кластерному розвитку. А це є передумовою економічного зростання і джерелом створення робочих місць.

Результатами поширення смарт спеціалізації в регіонах ЄС є формування нових форм міжрегіонального співробітництва, що заохочує інноваційні партнерства і кластери об'єднувати зусилля, створюючи інноваційну екосистему, проводити модернізацію європейської промисловості. До того ж, Європейська комісія визнала на державному рівні, що важливість розкриття потенціалу технологічних викликів діджиталізації, що вимагає прискорення інноваційного розвитку для менш розвинених індустріальних регіонів. Отже, в ЄС за допомогою СМАРТ спеціалізації розпочалась загальноєвропейська інноваційна кампанія, в яку залучені майже всі європейські країни[1].

І хоч в Україні впровадження концепції СМАРТ-спеціалізації розпочалося з початку 2013 року в рамках транснаціонального співробітництва та взаємного навчання S3 шляхом проведення допоміжних заходів для країн сусідів ЄС, сьогодні лише декілька регіонів спромоглися визначити ключові сфери спеціалізації та перейти до процесу підприємницького відкриття. Українські реалії показують незрілість механізмів управління та відсутність системної координації між ключовими стейкхолдерами. Серед причин такого стану, обумовлених низьким рівнем комунікації між центральними органами влади, місцевими державними інституціями, бізнесом в регіонах та науковими установами є:

- Недостатня ефективність механізмів державного стимулювання розвитку національної інноваційної екосистеми: партнерства приватних інвесторів, бізнесу, науки і держави у процесі формування інноваційної інфраструктури: зон розвитку технологій; індустріальних парків; бізнес-інкубаторів, кластерів, які є дієвими інструментами капіталізації наукових розробок та комерціалізації інновацій.

- Слабка взаємодія науки і виробництва на ранніх етапах інноваційної діяльності та низький попит на інтелектуальну власність. Лише незначна частина вітчизняних виробників здійснюють замовлення на наукові розробки, тому фактично дослідники змушені вгадувати, що потрібно реальному сектору економіки. Як наслідок, значне число винаходів не знаходить комерційної реалізації. А компанії в свою чергу не поспішають вкладатися в наукові дослідження як це відбувається в розвинутих країнах, де наука фінансується переважно приватним бізнесом;

- Недостатня інформованість щодо можливостей доступу до фінансових ресурсів, зокрема грантів та проектів технічної допомоги в сфері інновацій та слабка активність МСП в сфері отримання такого фінансування.

Європейський досвід доводить можливість застосування та поширення СМАРТ-спеціалізації для стратегування регіонального розвитку, що визначає конкурентні переваги, встановлює стратегічні пріоритети та впроваджує інтелектуальну політику для максимізації потенціалу розвитку на основі знань. СМАРТ-спеціалізація сприяє перетворенню регіонів в регіональні кластери з робототехніки та інноваційні агенції в країнах ЄС[1].

Це важливо і для України, оскільки регіони України інтегровані у світові торгівельні потоки з широким співробітництвом і конкурентним ринком, де постійно відбуваються інноваційні трансформації. Реалізація СМАРТ спеціалізацій може бути досить ефективними інструментом майбутнього розвитку, зокрема для можливості інтеграції на більш високі ступені європейських ланцюгів доданої вартості. Не менш важливим є те, що у випадку, якщо нам вдасться реалізувати СМАРТ-спеціалізації в Україні так як вона діє в Європі – це дозволить забезпечити трансформаційний ефект, необхідний для модернізації промисловості в умовах посилення впливу Індустрії 4.0.

Що вдалось досягти європейцям за допомогою СМАРТ-спеціалізації? Відповідь проста – перетворити регіони в європейські регіональні кластери світового класу в рамках європейських стратегічних пріоритетів зростання.

Список використаних джерел:

1. НАЦІОНАЛЬНА ПРОГРАМА КЛАСТЕРНОГО РОЗВИТКУ ДО 2027 Концепція Орієнтири розвитку Рекомендації. – Режим доступу: <https://mautic.appau.org.ua/asset/166:proekt-nacprogrami-klasternogo-rozvitku-do-2025-v1pdf>
2. Слинко М. Ю. Перспективи інноваційного розвитку регіонів України через реалізацію інструмента смарт-спеціалізації. Економіка і організація управління. 2020. № 4 (40). С. 167–177.
3. Сорока М., «Смарт-спеціалізація у стратегічному плануванні на регіональному та місцевому рівнях: витоки підходу та перспективи для України», АПУ, вип. 7, вип. 8, 2019, с. 20-29.

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ

*Подковський О.П. аспірант кафедри публічного управління та регіоналістики
Національний університет «Одеська політехніка»,
м. Одеса*

Сьогодні у науковій спільноті багато приділяють уваги таким процесам як децентралізація, регіоналізація, демократизація та глобалізація. Усі ці процеси тісно пов'язані з регіональною політикою, покликані зменшити навантаження на органи центральної влади, надавши частину їх повноважень регіональній владі.

Однією з найважливіших сфер діяльності суспільного життя – є регіональна політика, покликана створити потужні регіони, які б змогли конкурувати з регіонами інших країн Європи та світу. Основними джерелами регіональної політики в нашій державі є: Закон України «Про засади державної регіональної політики», а також стратегії регіонального розвитку у різних областях нашої країни. Одним із провідних регіонів нашої країни – є Одеський регіон. Одеська область утворена 27 лютого 1932 року. У рамках реформи децентралізації змінився адміністративно-територіальний поділ Одеської області зі збереженням її загальних меж. Замість 490 сільських, селищних і міських рад утворено 91 об'єднану територіальну громаду, а замість 26 районів – 7 укрупнених районів[1]. Адміністративний центр регіону – місто Одеса – одне з найбільших міст України, важливий транспортний, індустріальний, науковий, культурний і курортний центр з населенням 1013,4 тис осіб[2, с.4].

Регіональна політика – це як політика центру стосовно регіонів, так й політика регіонів стосовно центру. А сам регіон, його територіальні об'єднання та, насамперед, його обласний центр – Одеса, виступає як самостійна одиниця ринкових відносин – суб'єкт регіональної політики[3, с. 238].

Одна з проблем яка постала сьогодні перед процесом децентралізації – це питання фінансування. Як показує вектор розвитку фінансових заходів у системі децентралізації – держава взяла курс на скорочення міжбюджетних трансферів. Як свідчать результати аналізу Проєкту USAID «ГОВЕРЛА», у червні 2022 року доходи обласних бюджетів були меншими, ніж відповідні показники 2021 року. Пов'язано це зі зменшенням доходів обласних бюджетів за рахунок скорочення надходжень міжбюджетних трансфертів. Порівняно з показниками червня 2021 року, міжбюджетні трансферти зменшились на 55-75%. У червні 2022 року до обласних бюджетів з державного бюджету надходили: базова та додаткова (на утримання закладів освіти та охорони здоров'я) дотації, освітня субвенція та субвенція на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами, субвенція на здійснення підтримки окремих закладів та заходів у системі охорони здоров'я. Інші трансферти державного бюджету, у тому числі субвенція на будівництво, реконструкцію, ремонт і утримання автомобільних доріг, не фінансувались. Обласні бюджети завдяки стрімкому зростанню податкових надходжень, мали достатній обсяг коштів, щоб забезпечити належне виконання функцій обласного рівня. Однак відсутність фінансування значної кількості міжбюджетних трансфертів призвело до скорочення загальних доходів обласних бюджетів на 7,5-39,3%. Таким чином, проблема надходження коштів у обласні бюджети залишається актуальною.

Деякі громади потребують уваги, так як вирізняються серед інших кризовим загостренням певної проблеми, що має негативні соціально-економічні наслідки для всієї системи господарювання. Проблема полягає у можливості певної громади забезпечити однакову якість державних послуг порівняно з іншими. Наприклад, згідно з Стратегією розвитку Одеської області на період 2021-2027 роки від 03.03.2020: «Проблемними питаннями галузі фізичної культури та спорту залишається недостатнє фінансування з місцевого бюджету порівняно з іншими областями України, зменшення фінансування з фондів профспілкових комітетів, підприємств, установ, організацій та спонсорських і благодійних внесків, слабкий розвиток спортивної інфраструктури та незадовільний стан спортивних об'єктів в містах і районах області, кадрове забезпечення діяльності сфери. Спостерігається перехід кваліфікованих спеціалістів до інших галузей внаслідок низького рівня заробітної плати та неможливості участі у змаганнях. Проблема залучення молоді до занять фізичною культурою та спортом гостро стоїть у сільській місцевості. Причинами є низький рівень забезпеченості спортивними об'єктами на селі, відсутність інвентаря і формування моди на здоровий спосіб життя» [2, с.14]. На сьогодні в Одеському регіоні почали робити перші шляхи для удосконалення вище наведеної проблеми, однак питання фінансування таких заходів залишається відкритим. Наразі у реалізації більшості заходів заохочують спонсорів, однак це може призвести до корумпованості та залежності. Відповідно до статті 95 Конституції України держава гарантує справедливий та неупереджений розподіл суспільних благ між громадянами та територіальними громадами [4]. Це означає, що держава бере на себе зобов'язання забезпечити якісні державні послуги для всіх жителів незалежно від місця проживання. Таким чином, все ж таки виходячи із потреб регіону, державі необхідно надати належне фінансування окремим типам територій, які потребують особливих заходів, задля отримання громадянами однакових послуг у всіх регіонах країни та зменшення ризиків корупції.

Можливість самостійного ухвалення рішень стосовно стратегічного вибору шляхів розвитку місцевих суб'єктів суспільного управління в умовах децентралізації, яка виникла з наданням самостійності об'єднаним територіальним громадам, викликала необхідність чіткого кореспондування із переліком стратегічних пріоритетів (або стратегічних цілей) вищого рівня, у першу чергу, регіонального, що забезпечує паритетність (максимальне врахування всіх інтересів) під час розроблення та реалізації відповідної стратегії розвитку[5].

Крім зазначених вище проблем відслідковується тенденція того що у стратегії розвитку області та місцевої стратегії є певні розбіжності. Одеський регіон вже багато років знаходиться у процесі реформування, впровадження нових стратегій, однак результати цих заходів незначні. Одеський регіон не діє як єдиний механізм, нажалі у місцевих стратегіях дуже рідко згадуються проблеми Одеської області, а в обласних стратегіях про місто Одеса є лише декілька пунктів. Задля налагодження регіональних програм необхідна спільна співпраця регіону та її центру.

Відповідно до наведених вище аргументів можна зазначити, що ми вже маємо результати реформи, а разом з тим перед нами постали нові виклики щодо досягнення збалансованого розвитку регіонів. В найзагальнішому вигляді можемо виділити дві основні проблеми: фінансування та спільні пріоритети між суб'єктами регіональної політики. Для вирішення даної проблеми варто зосередити увагу на узгодження та скоординованість між суб'єктами регіональної політики. Необхідно брати приклад з країн Європи, а саме на законодавчому рівні зазначити вимогу про скоординованість зусиль між суб'єктами регіональної політики. Подальший розвиток в регіональній політиці України має здійснюватися згідно з її євроінтеграційним курсом.

Список використаних джерел:

1. Про утворення та ліквідацію районів: Постанова Верховної Ради України [Електронний ресурс] від 17.07.2020 № 807-IX. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20> (дата звернення: 18.02.2021).
2. Стратегія розвитку Одеської області на період 2021-2027 роки від 03.03.2020 // Рішення Одеської обласної ради. – 2020. – № 1228-VII – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://oda.od.gov.ua/statics/pages/files/5e4e655ff2e7e.pdf>
3. Симоненко В.К. Одеський набат. Пошуки об'єднаного творення – К.: ТОВ «Друкарня Бізнесполіграф». – 2020. –280 с. Мова рос.
4. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – с. 141. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
5. Стратегія регіонального розвитку області до 2027 роки від 07.08.2020 // Рішення Дніпропетровської обласної ради. – 2020. – № 624-24/VII – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://adm.dp.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/Vsi_rishennja.pdf

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Н.В. Прилепіна здобувачка ступеня бакалавр,
Т.Б. Кутила здобувачка ступеня магістр,
Г.О. Граціотова к.е.н., старший викладач
Національний університет «Одеська політехніка»,
м. Одеса

Охорона здоров'я в Україні - комплекс законодавчих, теоретично-наукових, організаційних та медично-інфраструктурних об'єктів держави для постійного забезпечення громадян належною медичною допомогою.

Держава формує політику у сфері охорони здоров'я та забезпечує її реалізацію шляхом надання населенню України доступної, безпечної, своєчасної та якісної медичної допомоги.

Конституція України визнає життя й здоров'я громадян найвищою соціальною цінністю та проголошує державу гарантом забезпечення та утвердження прав і свобод людини. Проте існуюча тенденція погіршення стану медичної системи в країні створює дедалі більші проблеми для подальшої реалізації задекларованого права людини на отримання медичної допомоги в нашій державі.

Медицина країни потерпає від непослідовної соціально-економічної політики та нерівних умов для ведення медичної практики різними суб'єктами господарювання. І хоча законодавство України і передбачає забезпечення цієї галузі бюджетними видатками в розмірі не менше ніж 10 % від обсягу національного прибутку, та за 11 років існування відповідного Закону жодного разу цю норму не було реалізовано. На фінансування медицини в Україні виділяється тільки 3 % ВВП країни. Тобто на сьогодні державний бюджет забезпечує українську медицину тільки половиною необхідного мінімуму, іншу половину фактично доплачують громадяни з власної кишені, купуючи необхідні ліки, сплачуючи за медичні послуги та обстеження.

Держава формує політику у сфері охорони здоров'я та забезпечує її реалізацію шляхом надання населенню України доступної, безпечної, своєчасної та якісної медичної допомоги відповідно до положень Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» та Закону України «Про екстренну медичну допомогу». Для цього створена та функціонує мережа державних та комунальних медичних закладів, які залежно від потреби населення, надають кваліфіковану, спеціалізовану та високоспеціалізовану медичну допомогу як на мирних територіях, так і в районах бойових дій. При цьому об'єднуються всі медичні ресурси (кадри, медичне оснащення та інше) спільним управлінням і визначеними механізмами фінансування, що підпадає під розуміння єдиного медичного простору [1].

Однак, до сьогоднішнього дня в українському законодавстві з питань охорони здоров'я не існує чіткого, однозначного трактування створення єдиного медичного простору як нагальної, актуальної проблеми розвитку та ефективного реформування сучасної національної системи охорони здоров'я.

Аналіз розвитку і стану охорони здоров'я у незалежній Україні засвідчили, що вона успадкувала як позитивні риси, так і недоліки радянської системи, поглиблені кризою перехідного періоду, пов'язаною зі зміною соціально-економічної і політичної системи,

переходом до ринкових відносин. Тому проблема реформування галузі, яка називалася ще в умовах радянської системи, стала нагальною. Її необхідність була зумовлена реальними політичними та соціально-економічними процесами, зокрема:

- демократизацією суспільства, інтеграцією України у світове співтовариство;
- глобальними структурними процесами в економіці;
- зниженням рівня і погіршенням якості життя більшості громадян;
- критичною демографічною ситуацією;
- незадовільним станом здоров'я населення;
- низькою економічною ефективністю використання ресурсів охорони здоров'я, недосконалою системою оплати праці лікарів та інших працівників сфери охорони здоров'я;
- диспропорціями у розвитку амбулаторно-поліклінічної та стаціонарної медичної допомоги;
- незадовільною екологічною ситуацією, ускладненою наслідками Чорнобильської катастрофи [2].

Основні аспекти публічного управління, в рамках реалізації механізму державного регулювання, теоретично доведені у концепції Я. Тінбергена. Він охарактеризував економічну політику держави як процес, спрямований на покращення добробуту населення. За словами Я. Тінбергена, впровадження макроекономічної політики включає формування напряму державних витрат, зростання реального рівня заробітної плати, підвищення загальної кількості соціальних інвестицій, розвиток зінвестиційного попиту та інше.

Досліджуючи роботи К. Ерроу, Г. Хеннеланда та Л. Рове ми підтримуємо думку науковця О. Длугопольського, який розмірковує про те, що «медичне обслуговування є особливим продуктом, характеристики якого не дозволяють йому знаходитися на конкурентному ринку, а тому необхідні державні фінанси та контроль якості медичних послуг» [3, 5].

У зарубіжній практиці, великий вплив на організацію фінансування системи охорони здоров'я спричинила теорія суспільних благ, початок якої заклали А. Сміт, Дж. Б'юкенен, П. Самуельсон, Е. Аткінсон та інші. Вони трактували охорону здоров'я як суспільну вигоду, яка повинна бути доступною для всіх членів суспільства, незалежно від її вартості. Громадські блага визначаються такими основними характеристиками як: неконкурентність, неподільність у споживанні, суспільна цінність та ефективність [4, 6, 7].

Фінансова стійкість системи охорони здоров'я є стратегічно важливим завданням держави, що забезпечує реалізацію рівних можливостей отримання якісної медицини для людей з різними доходами. Тому, підсумовуючи матеріал будь-якої країни може проводити ефективну та прагматичну політику в галузі охорони здоров'я для кращого та ефективного надання медичних послуг та бути захищеною від будь-яких фінансових ризиків.

Отже, попереду на країну чекає болючий процес одужання вітчизняної системи охорони здоров'я. І, враховуючи, що глобальною проблемою в Україні й надалі залишається відсутність єдиної політичної волі та бачення вектора шляху розвитку нашої держави як органами центральної законодавчої і виконавчої влади, так і органами місцевого самоврядування (що унеможлиблює ефективне здійснення будь-якої реформи в державі), а сама підготовка до здійснення викладених у стратегії реформувальних є надзвичайно трудомісткою, наразі стає зрозумілим: для позитивних зрушень нам будуть потрібні час і терпіння.

Список використаних джерел:

1. Бакуменко В. Д., Кравченко С. О. Методологія системних досліджень в державному управлінні: навч. посіб. Київ : ВПЦ АМУ, 2011. 500 с.
2. Барзилович А. Д. Реформування системи охорони здоров'я в Україні: стратегічні аспекти. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 2. С. 134–140.
3. Охорона громадського здоров'я: управлінські аспекти: навч. посіб. / Кол. авт.: Л. Жаліло (кер.), І. Солоненко, Б. Волос та ін. К.: Вид-во УАДУ, 2001. 142 с.
4. Інституційна трансформація державного управління охороною здоров'я: Україна та іноземний досвід [Текст] : Колективна монографія [Сазонець І.Л., Саричев В.І. та ін.] : За наук. ред. д.е.н., проф. Сазонця І.Л. – Рівне : Волин. обереги, 2019. – 396 с.
5. Kulinska A. V. The public administration organization analysis of housing and communal services functioning and development in Ukraine / A. V. Kulinska, V. V. Lebedeva, A. V. Petriga // Economic journal Odessa polytechnic university. – 2019. – № 4 (10). – P. 90-96. – Retrieved from <https://economics.opu.ua/ejoru/2019/No4/90.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.3835691.
6. Граціотова Г.О. Управління персоналом та підвищення кадрового потенціалу закладів охорони здоров'я України в умовах Європейської інтеграції / Г. О. Граціотова, М. О. Ясіновська // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2020. – № 6 (52). – С. 25-34. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No6/25.pdf>.
7. Husarina N.V. Approaches to the Development and Functioning of Local Self-Government System Reflected in the European Charter of Local Self-Government / N. V. Husarina, Ye. M. Syta, M. Slusarciuc // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2020. – № 2 (12). – С. 29-36. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejoru/2020/No2/29.pdf>.

ПІДХОДИ ДО СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ ПІД ВПЛИВОМ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

*Слуцький Є.В. к.е.н.
Військова академія
м.Одеса*

Для регіональних соціально-економічних систем зміст стратегічного управління означає збереження життя етнічних товариств у рамках територіальних меж екосистеми з урахуванням природно-географічних, кліматичних і історично сформованих економічних особливостей території в місцях проживання населення. Відповідно до цього повинне будуватися стратегічне управління – задоволення життєво необхідних потреб людини шляхом забезпечення необхідних умов життєдіяльності. У той же час стратегія організації спрямована на збереження й розвиток процесів виробничо-господарської діяльності. На відміну від стратегічного управління регіональними соціально-економічними системами рішення стратегічного менеджменту завжди мають економічну інтерпретацію й повинні бути економічно обґрунтовані [1].

Таким чином, стратегічне управління, що визначає існування соціально-економічних систем у перспективі у взаємозв'язку з динамікою навколишнього середовища властиво будь-якій економічній системі, однак його цільова спрямованість, зміст, прогнозні й часові інтервали можуть істотно розрізнятися. Крім того, стратегічне управління, на відміну від

інших типів управлінської діяльності в системі керування, обов'язково містить у собі облік зв'язків соціально організованих систем з навколишнім середовищем і критеріальну оцінку стратегічних управлінських рішень.

Регіональне стратегічне управління, на нашу думку, – діяльність, спрямована на досягнення поставлених цілей в умовах нестабільного, конкурентного, ринкового середовища, що включає діагностичний аналіз стану регіону, стратегічне планування й реалізацію обраної стратегії. Воно розглядається як динамічна сукупність взаємозалежних управлінських процесів, а саме: аналізу зовнішнього й внутрішнього середовища регіону; встановлення системної функції (місії) регіону й цілей стратегії розвитку; вибору стратегії функціонування і розвитку; реалізації стратегії розвитку регіону; оцінки і контроль реалізації стратегії розвитку [2].

Кінцева мета реалізації стратегії управління – визначення можливостей розвитку регіону в умовах зміни властивостей, характеристик, параметрів зовнішнього й внутрішнього середовища регіону, формування нових ринкових відносин, виявлення за рахунок яких ресурсних, технологічних, законодавчих і інших мір ці можливості, потенціал можуть бути реалізовані. Наразі, на шляху розвитку глобалізованого суспільства є цифровізація сфер соціального життя, в т. ч. економіки. Забезпечуючи трансформацію складних систем відносин суспільного відтворення вона стає одночасно і середовищем, і інструментом перебігу економічних процесів. Саме цифровізація переформатовує відносини економічних суб'єктів, віртуалізує їх, динамізуючи самі економічні процеси. Об'єктивними передумовами розвитку цифровізації в Україні є глобальні процеси цифрової трансформації. Гостро необхідним є визначення головних стратегічних цілей, саме на засадах цифровізації, для кожного окремого регіону.

Таблиця 1. – Головні принципи формування регіональних стратегій розвитку в умовах цифрових трансформацій

Принципи	Основний зміст
Формування відповідного інституційного середовища	Принциповою умовою успішності і найбільш складним етапом розвитку цифрової економіки є формування відповідного інституційного середовища і максимальне зниження витрат на взаємодію населення й бізнесу з державою. Перспективи цифровізації повинні бути пов'язані з реалізацією моделі міжорганізаційної взаємодії двох сторін у рамках публічно-приватного партнерства.
Удосконалення нормативно правової бази	Сьогодні в Україні має місце нерозвинена державна нормативна правова база щодо регулювання процесу розбудови цифрової економіки, невизначеність характеру взаємодії учасників цього процесу, що, у свою чергу, стримує формування законодавства іншого напрямку, зокрема щодо документів стратегічного планування.
Модернізація системи державного управління	Модернізація системи державного управління має бути відповіддю на технологічний виклик і конкуренцію, яка посилюється в рамках цифрової економіки, а роз-виток людського капіталу повинен обов'язково включати підготовку людей, які воло-діють компетенціями, що є необхідними в цифровій економіці та розвитку цифрового суспільства.

Джерело: [4, с. 142-143]

Відповідно до Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки існують «технологічні концепції стратегічного управління територіального розвитку під впливом цифровізації, а саме: "Цифрове" робоче місце державного службовця, багатоканальне інформування та залучення громадян, відкриті дані, "Інтернет речей", "Цифрові" державні платформи» [3].

Цифрові тренди (тенденції) — це напрямки розвитку цифрових технологій. Аналіз цифрових трендів дає змогу прогнозувати розвиток конкретного економічного, технологічного та навіть соціального явища в майбутньому.

Головні принципи формування регіональних стратегій розвитку в умовах цифрових трансформацій наведено в табл. 1.

Цифровізація суспільства виявляється у зміні парадигми взаємодії економічних агентів та вбирає у себе всі існуючі комунікаційні відносини між суб'єктами трансакцій та стейкхолдерами, створюючи нове віртуальне середовище та пропонуючи нові форми інформаційних взаємин між ними» [5, с.173]. Наряду з цим, варто також зазначити, що головними проблемами, що заважають перетворенню української економіки в цифрову є інституційні, інфраструктурні, екосистемні складові та недосконале впровадження електронного урядування.

Список використаних джерел:

1. Демчишак Н.Б., Глутковський М.О. Розвиток цифрової економіки в Україні: концептуальні основи, пріоритети та роль інновацій. Інноваційна економіка. 2020. №5-6. С.43-48
2. Козловський С.В. Стратегічне управління розвитком регіональних економічних систем Ефективна економіка № 9, 2010 URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=334#>
3. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 - 2020 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p#Г>.
4. Легомінова С. В. Інноваційні градієнти як атрибути цифрового економічного розвитку. БізнесІнформ. 2020. № 2. С.289-294
5. Соколенко Л.Ф. Розвиток процесів цифровізації як передумова трансформації організаційно-методологічних засад бухгалтерського обліку. Економіка, управління та адміністрування. 2019. №4 (90).С.167-175.

ФУНКЦІЇ І КОМПЕТЕНЦІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

*Степанова А.В., здобувачка ступеня бакалавра
Підмазко Ю.І., здобувачка ступеня магістра
Лук'янчук П.Х., к. держ.упр., доцент кафедри,
Національний університет «Одеська політехніка»,
м. Одеса*

На сьогодні питання остаточного визначення поняття публічної влади, її функцій та компетенцій здобуває особливої важливості. Перед початком дослідження безпосередньої теми тез, необхідним є створення розуміння терміну «публічна влада» як складової державної влади загалом.

Основна відмінність публічної влади від інших видів влад, таких як економічна, соціальна, особиста або духовна, полягає перш за все у її розповсюдженні на все суспільство або значну його частину. Основною її метою є створення засад для розвитку суспільства шляхом подолання перешкод та проблем, що виникають. Умовно публічній владі можна надати наступне визначення: це засіб реалізації політики держави, спрямований на вирішення проблем, виникаючих у суспільстві, за допомогою залучення органів місцевого самоврядування та державної влади [1, с. 8-12].

При цьому важливим є питання розподілу публічної влади на три основоположні гілки:

- 1) законодавча влада – гілка влади, сутність якої полягає у створенні нормативно-правового забезпечення держави;
- 2) виконавча влада – гілка влади, сутність якої полягає у реалізації політики держави, зокрема нормативно-правових актів, що видаються законодавчою владою;
- 3) судова влада – гілка влади, яка є незалежною від двох інших, оскільки передбачає вирішення суперечок у правовому секторі, що стосуються життя суспільства, та контроль за порушеннями чинного законодавства.

Розгалужена система гілок публічної влади передбачає наявність широкого спектру функцій, повноважень, компетенцій та обов'язків органів влади. Пов'язані між собою поняття функцій та компетенцій досить часто сприймають як синоніми, але насправді вони мають дещо різний сенс. Так, термін функцій публічної влади можна трактувати як сукупність напрямів діяльності, спрямованих безпосередньо на виконання завдань, покликаних вирішувати проблеми публічного простору та забезпечувати розвиток певної підвладної території або держави загалом.

На сьогодні в науці існує поділ функцій публічної влади на ексклюзивні та загальні. Якщо говорити про ексклюзивні функції, то їх можна охарактеризувати такими поняттями як індивідуальність та неповторність. Тобто це функції, які належать виключно одному органу публічної влади та не перетинаються з функціями інших органів цієї сфери [2, с. 34].

Натомість загальні функції, або як їх ще називають – уніфіковані, можуть належати певній сукупності органів публічної влади. Найчастіше це функції, які підкреслюють основний зміст публічної влади та у загальних рисах окреслюють її сутність та завдання [2, с. 34].

Окрім класифікації функцій публічної влади за їх належністю до певних органів влади, у сучасній науці існує класифікація за їх сутністю. Так, за цією ознакою виокремлюють наступні функції публічної влади [2-4]:

- 1) інформаційна – функція, сутність якої полягає у створенні інформаційної бази, на основі якої створюватимуться засади для прийняття рішень на вищих рівнях управління, зокрема прийняття нових нормативно-правових актів, що задовольнятимуть сучасні виклики та потреби суспільства;
- 2) контрольна – функція, яка передбачає здійснення постійного нагляду за процесами реалізації функцій та завдань органу публічної влади з метою забезпечення максимальної ефективності його діяльності, а також забезпечення раціонального розподілу ресурсів на території, підконтрольній зазначеному органу;
- 3) мобілізаційна – функція, яка спрямована на мобілізацію всіх наявних ресурсів території з метою її економічного та соціального розвитку;
- 4) правозахисна та правоохоронна – функції, що покликані забезпечувати реалізацію прав і свобод громадян згідно до конституційного порядку та контролювати додержання населенням прийнятих нормативно-правових актів, прийнятих вищими органами влади;
- 5) соціальна – функція, основний зміст якої полягає в реалізації владних повноважень, спрямованих на підвищення добробуту населення, зокрема тих його верств, що з тих чи інших причин не можуть приймати участь у процесах створення матеріальних благ;

У свою чергу поняття компетенцій публічної влади має інший, ширший напрямок трактування. Під компетенцією публічних органів влади варто розуміти безпосереднє коло функцій, повноважень, завдань та обов'язків, що знаходяться у сфері відповідальності того чи іншого органу влади. Цей термін фактично закріплює за публічною владою сукупність прав і обов'язків, на яких будується її практична реалізація [5, с. 46-47, 6-8].

У цьому питанні важливо зауважити, що попри схожість, а іноді і ідентичність повноважень органів публічної влади, компетенції різних органів будуть відрізнятися. Компетенція є індивідуальною характеристикою кожного окремого органу, на відміну від функцій, повноважень або обов'язків суб'єктів публічної влади.

Рисунок 1 – Компетенції органів публічної влади

Таким чином можна стверджувати, що функції та компетенції публічної влади є важливими засадами її існування, які забезпечують раціональне, унормоване та ефективне функціонування органів публічної влади та стимулюють розвиток як окремих територій, на яких ці органи реалізують свої повноваження, так і держави загалом.

Список використаних джерел:

1. Карабін Т.О. Розподіл повноважень публічної адміністрації: Монографія. – Ужгород: Гражда, 2016. – 220 с.
2. Кіцул Ю.С. Функції органів публічної адміністрації / Ю.С. Кіцул, Р.О. Лиса // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2015. – № 32. – С. 33-35.
3. Георгієвський Ю.В. Компетенція органів публічної влади: теорія і практика застосування / Ю.В. Георгієвський // Ін-т законодавства Верховної Ради України. – 2016. – 48 с.
4. Чебан О. Оцінювання виконання комунікаційної функції органів публічної влади / О. Чебан // Теорія та історія державного управління. – 2016. – № 2 (29). – С. 59-66.
5. Андріїв М.М. Поняття та структура компетенції органів публічної влади / М.М. Андріїв // Теорія і практика державного управління. – 2017. – № 2 (57). – С. 45-53.
6. Самброс С.А. Загальнотеоретичні аспекти адміністрування у публічному управлінні / С. А Самброс., В. В. Лебедева // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2020. – № 4 (50). – С. 66-70. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No4/66.pdf>.
7. Балан О. С. Функції та сфери публічного управління / О. С. Балан, І. Р. Кравцова // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2019. – № 6 (46). – С. 27-32. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2019/No6/27.pdf>.
8. Добрянська Н.А. Удосконалення системи прозорості та доступу до публічної інформації у сфері державного контролю / Н.А. Добрянська, І.Р. Кравцова // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2021. – № 4 (18). – С. 39-45. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/ejoru/2021/No4/39.pdf>.

Христова А.О., здобувач ступеня бакалавра
Граціотова Г.О., к.е.н., ст. викладач,
Ткач К.І., д.е.н., професор кафедри
Національний університет «Одеська політехніка»,
м. Одеса

На сучасному етапі розвитку нашої держави питання функціонування органів публічної влади є дуже актуальним та поширеним серед науковців та безпосередньо громадян України. Щоб проаналізувати систему органів публічної влади насамперед варто визначити сутність поняття «публічна влада». Термін «публічна влада» пов'язаний із функціонуванням уряду та органів управління на державному та місцевому рівнях, а також стосується дій фізичних та юридичних осіб при виконанні ними публічних функцій. Тож публічна влада обов'язково має бути визнана суспільством, громадянами України[3]. Вона зосереджена на вирішенні суспільних проблем, розповсюджується за територіальним принципом, їй підкоряються всі, хто знаходиться на певній «підвладній» території.

Статтею 5 Конституція України[2] визначає народ як джерело влади. Крім того, зазначається, що народ - це носій державного суверенітету. Зважаючи на Конституцію України[2], вважаємо, що публічна влада є не чим іншим, як суспільно-політичним правом влади, тож термін «народовладдя» або ж «влада народу» є схожим з терміном «публічна влада»

Система органів публічної влади в Україні – це взаємозв'язок встановлених Конституцією України органів державної влади та місцевого самоврядування, які гарантують захист прав, свобод та легітимних інтересів мешканців, захищеність держави та суспільства, які вирішують питання соціально-економічного та культурного благоустрою. Нинішній механізм публічної влади показаний владою, яка здійснюється безпосередньо населенням, а також через органи державної влади та місцевого самоврядування, що відображено у ч. 2 ст. 5 Конституції України[2]. При цьому відповідно до Конституції та законодавства України органи влади Автономної Республіки Крим не віднесені ні до органів державної влади, ні до органів місцевого самоврядування. Таким чином, розумно відокремити органи влади тимчасово окупованої Автономної Республіки Крим в окрему групу.

На сьогодні публічна влада включає три владні підсистеми: законодавчу, виконавчу і судову, які мають відмінні державні органи та структури, які виконують ці функції та всі вони пов'язані між собою [5, 6-8].

Публічна влада безперервно функціонує в правовому режимі реалізації організаційних та розпорядчих функцій і зобов'язань, виконуючи невимушено керівництво державою. Наявна багатоманітність форм здійснення публічної влади асоціюється з існуванням механізму країни, який акумулюють урядовий механізм і суб'єкти публічної влади з винятковим статусом. Суб'єктами публічної влади є органи публічної влади, що виконують певні функції на трьох порізаних рівнях: державному, регіональному та місцевому і складають систему органів публічної влади [1].

Такій владі характерні отакі особливості: скерованість на здійснення громадських задач і функцій; діяльність через належні публічні інститути; легітимність; відособленість пристрою, що виконує цю владу, від народу; об'єднання підпорядкованих за територіальною признакою; охоплення владою всіх осіб на належній території; безперервність діяльності; направленість на рішення всіх справ громадського значення; обов'язковість повновладних рішень для всіх суб'єктів на належній території; функціонування у правових формах; перспектива застосування передбачених законодавством засобів вимушення для виконання

своїх рішень; право утверджувати і збирати загальнообов'язкові податки і збори з населення; самостійне формування бюджету [4]. Так як система органів публічної влади представлена сукупністю органів державної влади, у табл. 1 зазначено систему органів державної влади.

Таблиця 1. – Система органів державної влади України

Елементи системи органів державного управління	Характеристика
Президент України як глава держави	Одноосібний орган державної влади.
Верховна Рада України	Єдиний орган законодавчої влади (парламент).
Система державних органів виконавчої влади	
Кабінет Міністрів України	Вищий орган у системі органів державної виконавчої влади
Міністерства, державні служби, агентства, інспекції, центральні органи зі спеціальним статусом	Центральні органи виконавчої влади
Місцеві державні адміністрації	Місцеві органи державної виконавчої влади
Система державних органів судової влади	
Конституційний Суд України та система судів загальної юрисдикції	Єдиний орган конституційної юрисдикції

Під час війни робота будь-яких органів влади зосереджена на забезпечення дії Конституції та законів України, виконання дій щодо правового ладу, оборони, громадянської безпеки, захисту прав, свобод і законних інтересів громадян. Воєнний стан вичує надання органам публічної влади прав, потрібних для відсторонення загрози, опору збройного нападу та створення національної безпеки.

Отже, система органів державної влади складає сукупність органів державної, регіональної та місцевої влади та безпосередньо адаптувалася та функціонує в сучасних складних умовах. Цей складний непростий час для функціонування органів публічної влади почався з 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року, коли в Україні ввели винятковий правовий режим, що окреслив надання належним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, потрібних для відвернення небезпеки, опору збройного нападу, усунення загрози небезпеки державній незалежності України.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про засади державної регіональної політики» № 156-VIII від 05.01.2015 року [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від 2015, ст. 237, станом на 10.09.2021. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/183/98-вр>.
2. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. –1996. – № 30. – Ст. 6.
3. Кузьменко С. Г., Топузов Д. І. Публічна влада та її складові: навчальний посібник. Маріуполь : МДУ, 2021. 67 с.
4. Лісничий В.В. Концептуальні засади політичних наук: теорія та історія. метод. та дидактичні матеріали до модуля 1 / укл. В.В. Лісничий. – Х. : УАДУ ХФ, 2009. – 36 с.
5. Скрипченко Н. М. Діяльність органів публічної влади на місцевому рівні в контексті реалізації принципів стійкого розвитку // Актуальні проблеми державного управління. — 2009. — № 1 (35).

6. Dobrianska N.A. Public administration as the main type of social management, the field of scientific knowledge and the field of education / N.A. Dobrianska, A.S. Arbuzova, O.O. Mazilkina // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2022. – № 2 (20). – С. 11-19. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/ejopu/2022/No2/11.pdf>.

7. Koretskyu O.M. Implementation of anti-corruption policy in the process of transforming the public administration system / O.M. Koretskyu, O.S. Balan, V.V. Lebedeva // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2021. – № 5 (57). – С. 63-70. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/files/archive/2021/No5/63.pdf>.

8. Nikoliuk O.V. Public management of intellectual migration in Ukraine / O. V. Nikoliuk, I. I. Savenko, I. O. Sedikova, K. I. Tkach // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2020. – № 6 (52). – С. 63-69. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No6/63.pdf>.

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК КОМАНДИ СТАРТАПА: ТЕОРЕТИЧНИЙ ПІДХІД

Іванченко Г.В., к.е.н., доц., доцент кафедри

Шевчук В.В, здобувач освітнього ступеня бакалавр,

*Вінницький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного
університету,
м. Вінниця*

Світовий досвід доводить, що стійкий розвиток економіки залежить від інноваційного характеру бізнесу, що вимагає від підприємців нових форм господарювання. Саме інноваційний бізнес є рушійною силою розвитку економіки. На сьогоднішній день ринок в Україні розвивається досить швидко та гнучко. Одне із підтверджень може слугувати достатня кількість бізнес-інкубаційних програм. Наприклад в місті Вінниця постійно проводяться хакатони, бізнес зустрічі та багато інших заходів з метою розвитку бізнесу та залучення молоді до самозайнятості. Проте, враховуючи умови військового стану в Україні, перспективи активного розвитку стартапів всередині країни здаються ефемерними. Адже створення успішної стартап-екосистеми має базуватись на державній підтримці, створенні сприятливих законодавчих умов для інновацій, розвитку венчурного фінансування, функціонуванні фондів розвитку стартапів, підвищенні якості підприємницької освіти, залученні державних інвестицій в інфраструктурні проекти, які забезпечують розвиток підприємництва та інновацій, сприянні участі українських підприємців в міжнародних програмах та фондах [4].

Стартап – це компанія яку започаткували нещодавно, вона ще не увійшла на ринок, або ж почала це робити з обмеженими ресурсами [2, с. 216]. Зазвичай молоді підприємці не досвідчені та мають вирішити такі основні завдання: не витратити всіх грошей, визначити напрямок і культуру компанії та найняти правильну команду. Підбір співробітників до команда стартапу має відбуватися продумано. На кожен посаду необхідно брати людину за певними критеріями, що мають бути сформованими кожним керівником. Основним пріоритетом є наявність необхідної кваліфікації та сформовані професійні компетенції, знання свого сектора у роботі. При підборі та наборі персоналу та стартап компанії використовують модель A,B,C players: A-players постійно вчиться та розвивається, приносить нові ідеї , чудово виконують завдання; B-players добре виконують завдання, володіють

меншим досвідом та мають потенціал; C-players виконують роботу нестабільно та не мають зазначених амбіцій, не мають достатнього досвіду [3].

Частою помилкою, якої припускаються молоді засновники, може бути велика кількість одночасно найнятих працівників. Дж. Фрайд та Д.Х. Ханссон в книзі Rework називають цю проблему «незнайомців на коктейльній вечірці». Так як на вечірках спілкування скуте та беззмістовне, бо люди не знають один одного. Тому потрібно створювати команду поступово, відповідно до потреби [4. с.138]. Оскільки на першому етапі роботи стартапу невеликий бюджет, потрібно точно зрозуміти яка мінімальна кількість персоналу необхідна для того, щоб створити можливість виконати всі поставлені задачі та завдання. Керівник молодого інноваційного бізнесу з одного боку, не повинен брати всю роботу на себе, а з іншого – перевантажувати свою команду, перевищуючи реальну трудомісткість. Це негативно позначиться на якості та продуктивності праці команди стартапу.

Штат співробітників реально розширити лише після отримання першого суттєвого прибутку або після залучення серйозних інвестиційних коштів. Навіть у тому випадку, якщо керівник молодій компанії не готовий до збільшення кількості співробітників, йому необхідно мати двох-трьох професіоналів, яких він зможе будь-якої миті підключити до бізнес-проекту як на тимчасовій, так і на постійній основі. Це дозволить у майбутньому уникнути пошуків членів команди, які можуть оптимально до неї «вписатися», на що може піти багато часу. Перед тим, як планувати збір команди стартапу, необхідно визначити майбутню структуру компанії: функціонал відповідальності для кожної позиції, оптимальну кількість співробітників, приблизну зарплату. Теоретично стартап можливо сформувати з новачків чи співробітників середнього рівня, але продуктивніше візьме на роботу професіоналів. Можливо, це коштуватиме недешево, проте буде продуктивно, оскільки з компетентними людьми працювати значно простіше. У цьому випадку ні необхідності роз'яснювати як зміст роботи, а й згодом результат цієї роботи коригувати. Керівнику стартапу необхідно зайнятися рефлексією щодо формування корпоративної культури, що в свою чергу буде визначати кадрову політику компанії.

Модель для розвитку команди формується з таких етапів: знайомство, бурління, нормалізація, функціонування, завершення. Стадія знайомство може тривати до тих пір, поки не потрібно почати працювати разом. У стартапі ця стадія проходить дуже швидко, якщо вибрати правильних людей та почати працювати тим чим ви захоплюєтеся усі. На цьому етапі часто проводять воркшопи, тимблдинги, щоб ще більше об'єднатися. На другому етапі бурління відбувається «притирання», виникає багато конфліктів, тому на даному етапі важливо створити умови для спільного прийняття рішень, майстер класи, спільні для колективу заходи. На стадії нормалізації відбувається мінімізації конфліктних ситуацій, гармонізація роботи в колективі, колеги починають цінувати один одного та поважати. На даній стадії керівнику стартапу варто проводити брейнсторми, користуватися офісними дошками, фліпчартами для візуалізації спільних завдань. На четвертому етапі кожний учасник команди вже стає невід'ємною частинкою команди стартапу, тому керівнику компанії варто продовжувати робити ті самі спільні дії, що і в попередніх етапах. П'ятий етап завершення – час переходу стартапу до традиційного підприємства. На цьому етапі завершується формування корпоративної культури, встановлюється організаційна структура підприємства.

Отже, з метою посилення згуртованості та покращення взаємодії членів команди стартапу важливо сформувати систему мотивації та адаптації співробітників. У всіх співробітників молодій компанії мають бути визначені ролі, чітко ставити цілі, удосконалювати внутрішню комунікацію та делегувати завдання. Делегування можна

вважати успішним, коли працівник прийняв відповідальність, впорався із задачею, залишився задоволений та продовжує розвиватися у сфері дорученої йому відповідальності Також з метою розвитку команди стартапу важливо проводити тренінги, спільне вирішення завдань, ігри. Наприклад, компанії SKYSOFT, що знаходиться у місті Вінниця проводить постійні зустрічі, благодійні заходи ,які зміцнюють компанію. Компанія залучає до виконання певних завдань студентів, які паралельно навчаються в університеті.

Таким чином, правильна кадрова політика дозволить команді, яку сформує керівник стартапу, стати командою мрії, створить можливість інноваційному бізнесу успішно розвиватися та працювати на далеку перспективу.

Список використаних джерел:

1. Іванченко Г.В., Онлайн репутація стартапа: важливість та необхідність. / Г.В. Іванченко// Ефективна економіка. – 2020. – №10. – Режим доступу: <http://ojs.dsau.dp.ua/index.php/efektyvna-ekonomika/article/view/2452> (дата звернення: 25.10.2020). – Назва з екрана.
2. Мрихіна О. Перспективи стартап-компаній у контексті конкурентоспроможного розвитку українського ринку високих технологій. / О. Б. Мрихіна, А.Р. Стояновський, Т.І. Міркунова // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – №9 (171). – С. 215-225.
3. Управління стартапами: підручник для для здобувачів вищої освіти за економічними спеціальностями / О. А. Гавриш, К. О. Бояринова, М. О. Кравченко, К. О. Копішинська; за заг. ред. О. А. Гавриша. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Видавництво «Політехніка», 2020. 716 с.
4. Фрайд ДЖ. Rework. Ця книга переверне ваш погляд на бізнес/ Дж. Фрайд, Д. Х. Хенссон, Вид-во ВАТ «Харківська книжкова фабрика “Глобус”» – 2016. – 177с.
5. Чи стануть «стартап-єдинороги» реальністю для України? Режим доступу: <https://fru.ua/ua/media-center/news/members-events/chi-stanut-startap-edinorogi-realnistyu-dlya-ukrajini> (дата звернення: 25.10.2020). – Назва з екрана.

СЕКЦІЯ 2

СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ, РЕГІОНІВ ТА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ В ДЕРЖАВНИХ ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ

*Балан О.С., д.е.н., професор, зав. кафедри
Черниш В.І, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет «Одеська політехніка»,
м. Одеса*

В Україні здійснюється глобальна адміністративна реформа, головна мета якої – поетапне створення такої системи публічного управління, яка б забезпечила розвиток України як правової держави з високим рівнем життя, соціальної стабільності, культури та демократії. В процесі реформування вжेत्रивалий час перебуває і національна сфера охорони здоров'я.

Одним із основних чинників, який впливає на розвиток та соціально-економічну результативність системи охорони здоров'я України є її фінансове забезпечення. Кожна країна прагне постійно удосконалити існуючу систему охорони здоров'я шляхом перетворень, які б сприяли збереженню та зміцненню здоров'я населення, підвищенню ефективності управління лікувально-профілактичних закладів.

Розглянуто теоретичні та організаційно-правові засади фінансового управління в закладах охорони здоров'я. Фінансове управління в закладах охорони здоров'я слід розглядати як «систему принципів, форм і методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів закладу, з метою оптимізації ризиків відповідно до критеріїв та переваг керівних суб'єктів в рамках обраної загальної стратегії». До функцій фінансового управління в закладах охорони здоров'я, як специфічної керівної системи, відносимо фінансове планування, фінансове забезпечення, аналіз господарської діяльності, фінансування, регулювання, координування, фінансовий контроль, мотивацію і матеріальне стимулювання, контролінг. Принципи фінансового управління використовують під час декомпозиції процесів фінансового управління в закладах охорони здоров'я, що дає змогу пов'язати функції управління із стратегічними цілями розвитку галузі охорони здоров'я. Окреслені нами функції та принципи управління реалізуються в поєднанні із методами, формами, засобами вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень в галузі охорони здоров'я, тобто використання управлінських технологій.

Сучасна Концепція розвитку системи охорони здоров'я населення України спрямована на реалізацію положень Конституції та законів України щодо забезпечення доступної

кваліфікованої медичної допомоги кожному громадянину України, запровадження нових ефективних механізмів фінансування та управління у сфері охорони здоров'я, створення умов для формування здорового способу життя.

Взаємодії між суб'єктами державного управління в системі охорони здоров'я поділяють на вертикальні (між центральними та регіональними органами влади) та горизонтальні (між суб'єктами центрального рівня; між суб'єктами регіонального рівня). Міністерство охорони здоров'я України є центральним органом у системі управління, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я. Національна служба здоров'я України реалізує державну політику у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення за програмою медичних гарантій. Якість медичного обслуговування забезпечує єдиний простір медичного обслуговування населення, як цілісна соціальна система, яка включає організаційну та економічну складові.

Досліджено формування аналітичного підґрунтя оцінки фінансового управління в закладах охорони здоров'я.

Аналіз сучасного стану державного фінансування видатків на охорону здоров'я в розрізі державного та місцевих бюджетів показав, що більше 80% бюджетного фінансування в 2017-2018 роках забезпечена з місцевих бюджетів. В 2019 році ситуація змінилася: за рахунок коштів місцевих бюджетів профінансовано до 70% видатків охорони здоров'я, за рахунок коштів державного бюджету - до 30%. В 2020 році на фінансування охорони здоров'я спрямовано 71% - кошти державного бюджету та 29% - кошти місцевих бюджетів. Це пов'язано із створенням НСЗУ та запровадженням фінансування програм медичних гарантій, яка передбачає укладання договору НСЗУ з практично усіма комунальними медичними закладами, які надають весь спектр медичної допомоги, і як наслідок – централізація ресурсів. Така зміна системи фінансування передбачає спрямування коштів не на фінансування медзакладів згідно кошторису, а на оплату надання якісної медичної послуги конкретній людині. Впровадження принципу «гроші йдуть за пацієнтом» означає, що оплата роботи лікаря залежить від кількості пацієнтів та якості послуги, які їм надаються.

Визначено основні напрямки вдосконалення фінансового управління в закладах охорони здоров'я в умовах трансформації системи охорони здоров'я.

Запропонована модель фінансового управління закладом охорони здоров'я враховує концептуальні світові та національні стандарти та рекомендації ефективного фінансування закладів охорони здоров'я, обумовлює складові фінансового планування діяльності та ефективного менеджерського управління, умови успішного фінансування та диверсифікації джерел фінансування, сприятиме вирішенню питання гарантованості та доступності медичних послуг для широких верств населення, залучення додаткових ресурсів в систему охорони здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Безгубенко Л., Мокрицька А. Управлінські технології фінансового менеджменту установ охорони здоров'я. *Світ фінансів*. 2012. Вип. 3. С.101- 111.
2. Вовк С.М. Системні трансформації охорони здоров'я: монографія. Кривий Ріг : вид. Р. А. Козлов, 2017. 315 с.
3. Гончарук С.М. Сучасний стан і проблеми фінансування установ охорони здоров'я в Україні. *Бізнесінформ*. 2016. №1. С. 190-194.
4. Кошова С., Михальчук В., Радиш Я. Єдиний медичний простір України – нова парадигма розвитку національної системи охорони здоров'я. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. №9. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/index.php?op=1&z=2203>

5. Kulinska A. V. The public administration organization analysis of housing and communal services functioning and development in Ukraine / A. V. Kulinska, V. V. Lebedeva, A. V. Petriga // Economic journal Odessa polytechnic university. – 2019. – № 4 (10). – P. 90-96. – Retrieved from <https://economics.opu.ua/ejopu/2019/No4/90.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.3835691.

6. Граціотова Г.О. Управління персоналом та підвищення кадрового потенціалу закладів охорони здоров'я України в умовах Європейської інтеграції / Г. О. Граціотова, М. О. Ясіновська // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2020. – № 6 (52). – С. 25-34. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No6/25.pdf>.

7. Husarina N.V. Approaches to the Development and Functioning of Local Self-Government System Reflected in the European Charter of Local Self-Government / N. V. Husarina, Ye. M. Syta, M. Slusarciuc // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2020. – № 2 (12). – С. 29-36. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejopu/2020/No2/29.pdf>.

НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

*Балан О.С., д.е.н., професор, зав. кафедри
Шимон О.В., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса*

Проблеми охорони здоров'я безпосередньо пов'язані з усіма секторами економіки, адже добробут населення та національна безпека країни здебільшого залежать від ефективності системи охорони здоров'я, що посіла місце ресурсоемної, економічно доцільної для інвестування галузі в національній економіці. Водночас, економічна складова медичної сфери поруч із організацією охорони здоров'я в умовах раціонального використання ресурсів стикається з рядом перешкод у забезпеченні потреб у медичних послугах. Однією з таких проблем є випередження зростання витрат на охорону здоров'я порівняно з темпами зростання ВВП, що разом з екологічними загрозами, кадровими та іншими проблемами вимагає формування економічно ефективної моделі системи охорони здоров'я. В цих умовах медицина все більше набуває комерційного характеру, відбувається зміна парадигми охорони здоров'я і формуються нові типи економічного мислення в медичній сфері, тому питаннями розвитку системи охорони здоров'я зацікавлені вчені різних наукових галузей.

У межах дослідження теоретико-методичних основ системи охорони здоров'я розкрито її економічний зміст, визначено структурні ознаки в умовах трансформації та узагальнено базові чинники ефективної моделі системи охорони здоров'я, серед яких значуще місце займає приватний медичний сектор.

Основними умовами ефективної системи охорони здоров'я, на наш погляд, мають бути:

—ефективність механізмів державного регулювання соціально- економічних відносин у сфері охорони здоров'я, зокрема, внутрішнього галузевого конкурентного і кадрового мотиваційного;

—оптимізація економічної взаємодії державного і недержавного секторів сфери охорони здоров'я, зокрема, запровадження довірливих відносин між замовниками та

постачальниками медичних послуг;

–загальнодоступність і безперервність якісного медичного обслуговування за помірною вартістю поруч з гарантіями надання безкоштовної медичної допомоги на основі адресності;

–багатостороння система контролю якості медичної допомоги;

–ефективність використання джерел фінансування охорони здоров'я, відкритість для додаткових джерел і концентрація фінансових ресурсів у системі охорони здоров'я з прозорими фінансовими потоками і контролем над коштами;

–інвестування коштів в інноваційне оновлення сфери, забезпечення розвитку ринку інновацій та інтелектуальної власності в галузі охорони здоров'я;

–вільний вибір страхових фондів і постачальників медичних послуг

–підзвітність суспільству.

В. Борщ [1] доречно виділяє також ринок новацій у сфері охорони здоров'я, ринок медичних послуг, що зокрема включає «ринок предметів та послуг у галузі санітарії та гігієни і ринок нетрадиційної медицини», а також обґрунтовує, що частиною ринку охорони здоров'я виступає також фінансовий ринок в якості елемента інвестування та фінансового забезпечення, отже, на наш погляд, справедливо доповнити описувану групу інструментів:

–інструменти регулювання відносин на ринку медичних послуг, в тому числі у сфері санітарії та гігієни і нетрадиційної медицини;

–інструменти регулювання відносин на ринку новацій у сфері охорони здоров'я;

–інструменти регулювання інвестиційних відносин та механізму фінансового забезпечення функціонування і розвитку системи охорони здоров'я;

–інструменти стимулювання «пропозиції і підвищення якості медичних товарів і послуг»;

–інструменти стимулювання «платоспроможного попиту на медичні товари і послуги» [2].

Таким чином, методичне забезпечення ефективного функціонування системи охорони здоров'я складається з комплексного інструментарію з планування і організації системи охорони здоров'я, регулювання сфери охорони здоров'я, управління і контролю, доповнюється засобами активізації приватного сектору з метою обмеження державних витрат та передбачає використання цільової схеми вибору оптимального інструментарію, в тому числі міксу інструментів.

Список використаних джерел:

1. Борщ В. І. Ринок охорони здоров'я України: аналіз сучасного стану та тенденції розвитку. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2020. Том 19. Вип. 1 (44). С. 140-159.

2. Іванов Ю. Б., Бережна Ю. В. Інструментарій державного регулювання сфери охорони здоров'я в Україні. *Економіка і регіон*. 2014. № 4. С. 101-106.

3. Граціотова Г.О. Управління персоналом та підвищення кадрового потенціалу закладів охорони здоров'я України в умовах Європейської інтеграції / Г. О. Граціотова, М. О. Ясіновська // *Економіка: реалії часу*. Науковий журнал. – 2020. – № 6 (52). – С. 25-34. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No6/25.pdf>.

4. Husarina N.V. Approaches to the Development and Functioning of Local Self-Government System Reflected in the European Charter of Local Self-Government / N. V. Husarina, Ye. M. Syta, M. Slusarciuc // *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. – 2020. – № 2 (12). – С. 29-36. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejoru/2020>

/No2/29.pdf.

5. Лебедева В.В. Адміністративна діяльність в сфері публічного управління / В. В. Лебедева, К. К. Трофименко // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2020. – № 6 (52). – С. 47-53. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No6/47.pdf>.

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ТА СТИМУЛЮВАННЯ БІЗНЕСУ У ВОЄННИЙ ЧАС

Баляс Я.С., здобувач вищої освіти,

Васьківська К.В., д.е.н., проф.

Львівський національний університет ім. Івана Франка

м. Львів

Лютий 2022 року став новою трагічною сторінкою для української історії. Абсолютно всі аспекти нашого суспільного та державного життя зазнали суттєвих змін внаслідок повномасштабного вторгнення на територію нашої держави. Надзвичайно великого впливу та змін, без сумніву, зазнав й український бізнес. Це зміни, до яких неможливо так швидко адаптуватися чи прийняти. Нові виклики змусили уряд України почати створювати нові комфортні умови для розвитку та безперебійної діяльності бізнесу, який є основою економіки та основним джерелом надходження коштів у бюджет.

Якщо говорити про малий і середній бізнес, то, за даними дослідження стану та потреб українського бізнесу під час воєнного стану [1] 46,8% підприємств повністю або майже повністю припинили роботу з 24.02.2022 року. Тільки 12,4% не змінили або збільшили обсяги робіт у порівнянні з довоєнним часом. За узагальненою самооцінкою власників та CEO, загальні втрати МСП за період війни сягнули \$85 млрд. (не враховуючи недоотриманих прибутків). 19% підприємств змушені здійснити релокацію, більшість з них зі Сходу України (41% підприємств Сходу вже релокували свої виробничі потужності та персонал чи здійснили це найближчим часом), за даними дослідження стану та потреб бізнесу в умовах війни.

Такі дані щодо стану малого та середнього бізнесу в Україні свідчать про те, що подальший його розвиток є неможливим без активного стимулювання з боку держави. Сприяння розвитку підприємництва можливе лише шляхом поєднання та узгодження різних форм, методів, засобів державного регулювання і підтримки. Такими засобами можуть бути: зниження податкового навантаження, сприяння розвитку кредитних відносин між суб'єктами бізнесу та комерційними банками, реалізація державних програм підтримки та фінансування бізнесу, створення дієвого механізму консультативно-інформаційної підтримки, удосконалення нормативно-правової бази у сфері підприємництва тощо. Враховуючи сучасні складні умови, держава має використовувати всі відомі в практиці регуляторні важелі, а також розроблювати нові програми для підтримки та стимулювання ведення вітчизняного бізнесу [2].

Однією з важливих ініціатив, яку запровадив уряд, було зменшення податкового навантаження на бізнес для збереження виробничого потенціалу та робочих місць. Серед податкових змін варто виділити наступні:

– ФОПам та юридичним особам, в яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 10 мільярдів гривень, надано право користуватися спрощеною системою оподаткування та сплачувати єдиний податок за ставкою 2% від обороту зі звільненням від

податку на прибуток, ПДВ та інших платежів, а будь-яких обмежень щодо кількості працівників не буде;

- Добровільно сплачувати єдиний податок можуть ФОПи I та II групи;
- ФОПи II та III групи на власний розсуд вирішують чи сплачувати ЄСВ за найманих працівників, які були призвані на військову службу до лав Збройних Сил України чи інших формувань. Ці суми будуть погашатися за кошти державного бюджету;
- До кінця 2022 року від плати за землю та екологічного податку звільняються власники, підприємства яких розташовані на окупованих територіях чи в зоні бойових дій;
- На період дії воєнного стану ставка ПДВ на пальне при постачанні та ввезенні знизилася з 20% до 7%, а також скасували акцизи на нафтопродукти [3].

Наступним важливим інструментом для покращення становища є важлива урядова програма «Державна програма релокації підприємств», яка почала реалізовуватися ще із середини березня 2022 р., основна мета якої полягає у збереженні стійкості економіки України на основі здійснення переміщень фірм, компаній, організацій та підприємств із територій країни, на яких відбуваються активні бойові дії, на ті території, що є найбільш безпечними. Головний виконавець таких релокаційних дій – перевізник – АТ «Укрзалізниця». Посередником у забезпеченні переправлення необхідних потужностей та обладнання, підготовки необхідної документації, проходження наявних блокпостів тощо, виступає АТ «Укрпошта» [4,5].

Статистика Міністерства економіки [6] станом на вересень 2022 року свідчить, що 558 релокованих підприємств вже відновили свою роботу в безпечних регіонах країни.

Ще однією урядовою ініціативою є компенсація за працевлаштування ВПО. Послуга призначена для компенсації роботодавцю витрат на оплату праці за кожному працевлаштовану особу з числа внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні за рахунок коштів резервного фонду державного бюджету.

Також діє багато програм та проєктів з фінансової підтримки створення та розвитку бізнесу в умовах війни. Однією з таких є проєкт уряду «Робота. Кожен, хто має бажання, навички та план запустити власну справу або розширити свій бізнес, може на порталі Дія подати заявку на отримання гранту від держави на розвиток бізнесу. За кошти можна буде придбати обладнання, закупити сировину або оплатити оренду приміщення.

Отже, війна завдала значного удару по економіці країни, тому сьогодні надважливим є те, щоб вона продовжувала працювати, а держава, зі свого боку, повинна робити все можливе задля допомоги бізнесу, як одного із основних напрямків розбудови української економіки та швидкого її відновлення у післявоєнні часи. Проаналізувавши все вище зазначене можна дійти висновку, що дії уряду України щодо підтримки бізнесу у період війни є досить результативними.

Список використаних джерел:

1. Дослідження стану та потреб українського бізнесу під час воєнного стану. – 2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovah-vijni-rezultati-opituvanna>.
2. Мельник Т.Ю. Державна підтримка та стимулювання розвитку бізнесу в Україні під час дії воєнного стану. – Економіка, управління та адміністрування, 2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ema.ztu.edu.ua/article/view/261787/258190>.
3. Грицик Вікторія, Курило Оксана. ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ. Collection of scientific papers «SCIENTIA», 2022, June 10, 2022. - Sydney, Australia. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/download/221/220>.

4. Собкевич Оксана. Огляд реалізації програми релокації підприємств в Україні. – 2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-realizatsiyi-prohramyrelokatsiyi-pidpryyemstv-v-ukrayini>.

5. Шварц Дмитро. Створення надійного тилу: як працює державна програма релокації бізнесу. – 2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/economics/finance/stvorenyya-nadiynogotilu-yak-pracyuye-derzhavna-programa-relokaciji-biznesu-novini-ukrajina-11771461.html>.

6. 558 релокованих підприємств вже відновили роботу в безпечних регіонах країни. – 2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&isSpecial=True&id=bd6e0089-4472-41b1-bf71-30fb261d87f0&title=558-RelokovanikhPidprimstvVzheVidnoviliRobotuUBezpechnikhRegionakhKraini>

СТРАТЕГІЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЯК ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ ДЕРЖАВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Білоус Г.П. Науковий співробітник

*НДЦ ЗСУ «Державний океанаріум» ІВМС Національного університету «Одеська морська академія»,
м. Одеса*

Під стратегією розуміють розроблений на концептуальному рівні і прийнятий курс дій, за яким має бути відповідно запланований оптимальний розподіл та концентрація ресурсів, необхідних для досягнення поставлених цілей з найвищою результативністю [1]

Стратегія інноваційного розвитку - це найкращий спосіб вирішення завдань і досягнення цілей за допомогою інноваційної політики держави.

Вибір стратегії державної інноваційної політики має враховувати конкретні цілі та перспективи інноваційного розвитку в конкретний період. Аналітичне обґрунтування перспективи є основою реалізації інноваційної політики. Стратегія інноваційного розвитку має бути підпорядкована досягненню мети державної інноваційної політики, яка полягає в підвищенні рівня конкурентоспроможності національної економіки.

Необхідно враховувати вплив чинників глобалізації на інноваційні процеси. Трьома основними складовими стратегії підвищення конкурентоспроможності національної економіки є такі: отримання конкурентних переваг за рахунок дешевих або дефіцитних національних ресурсів, що відповідає ресурсоорієнтованому типу розвитку економіки; модернізація сфери виробництва з використанням власних досягнень або запозичених із науково-технічного прогресу, що відповідає типу економічного розвитку; інноваційна проривна стратегія, яка передбачає значну активізацію інноваційних процесів, інтелектуальний розвиток людського капіталу, перехід до системи генерації ідей, розповсюдження та використання знань, що відповідає постіндустріальному типу економічного розвитку.

Економічно розвинені країни з останньої чверті минулого століття почали активно використовувати варіант конкурентної стратегії, в основі якої лежить активізація інноваційної діяльності, зростання ролі гуманітарної сфери, високих інформаційних технологій, постіндустріальних принципів суспільного розвитку.

Державна інноваційна політика зазнає впливу загальноекономічної та зовнішньоекономічної стратегії держави. Стратегія інноваційного розвитку розробляється як стрижнева складова загальної економічної стратегії. Вибір загальної стратегії економічного розвитку має визначальне значення для країни.

У світі є приклади успішного запровадження двох полярних стратегій державної економічної політики країн - імпортозамінної та експортоорієнтованої економічних стратегій розвитку.

Підтримуємо точку зору вчених, що за теперішніх умов експортоорієнтований варіант для України передбачає розвиток виробництв переважно третього укладу (сировинних галузей і чорної металургії), які забезпечують надходження в країну іноземної валюти. [2]

Досить висока економічна ефективність цих галузей та їхній позитивний вплив на машинобудування, будівельну індустрію та інші галузі є вагомим аргументом на користь цього варіанту. З іншого боку, розвиваючи експортний потенціал цих виробництв за умов звуженого внутрішнього ринку споживання їх продукції, Україна стикається з проблемою залежності національної економіки від зовнішньої кон'юнктури ринків споживання продукції, а також ринку енергоносіїв.

Разом це погіршує перспективи експортоорієнтованої стратегії економічного розвитку, що спирається на виробництва індустріальних укладів.

Таким чином, зростання експортного потенціалу країни має відбуватися переважно за рахунок експорту продукції наукоємних виробництв, а не навпаки - зростати тільки за рахунок нарощування експорту сировини або товарів із низькою доданою вартістю.

Варіант імпортозаміщення передбачає наповнення внутрішнього ринку переважно товарами вітчизняного виробництва, тобто підтримку галузей, які випускають продукцію, що заміняє імпортні товари.

Імпортозаміщення позитивно впливає на платіжний баланс країни та протидіє безробіттю. Однак необхідними є прямі іноземні інвестиції, широкомасштабний трансфер технологій, включення вітчизняних виробництв до глобальних високотехнологічних ланцюгів. Реалізація стратегії розвитку повинна відбуватися шляхом синтезу цих двох стратегій з врахуванням співвідношення попиту і пропозиції та посилення процесів інноваційного розвитку.

Наступальна ринкова стратегія, метою якої є розширення існуючих та створення нових сегментів світового та внутрішнього ринків, практично не може бути реалізована без активної державної інноваційної політики та гнучкої стратегії її впровадження.

Особливістю перехідного етапу економіки України є відкритість національної економіки, а також технологічна різноукладність національної економіки при домінуванні нижчих за рівнем технологічних укладів (3-го та 4 укладів), наявність різних техно-економічних секторів і галузевих сегментів з різною конкурентоспроможністю, а також ринкових секторів із різними рівнями споживання.

Основна стратегічна лінія державної інноваційної політики має повторювати траєкторію розвитку науково-технічного прогресу, що пов'язана з принципово новими галузями науки і техніки, які здатні змінити технологічний уклад та забезпечити на цій основі перехід до нового типу споживання та способу життя людини, здійснити інноваційну реструктуризацію національної економіки за напрямками: переходу на передову технологічну базу з відповідним технічним переоснащенням виробництв та оновленням основних виробничих фондів; оптимізації галузевої структури економіки за умов випереджаючого розвитку наукоємних галузей і виробництв, віднесених до передових технологічних укладів (5-го та 6-го); утвердження в організаційній структурі

національної економіки прогресивних вертикально-інтегрованих (промислово-фінансові групи, корпорації, холдинги) та горизонтально-інтегрованих структур, що відзначені підвищеною сприйнятливістю до генезису інноваційних процесів; удосконалення системи державного управління для формування повнофункціональної структури управління (зокрема інноваційно-інвестиційними процесами), що базується на функціональних принципах управління [3]

Список використаних джерел:

1. Законодавче регулювання інноваційної діяльності в Європейському Союзі та державах-членах ЄС / за ред. Г. Авігдора, Ю. Капіці; Проект ЄС «Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні» . - К.: Фенікс, 2011. - 704 с.
2. Захарченко В. І. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки, навч. посіб [Текст] І Корсакова Н.М., Меркулов М.М. - К.: Центр учбової літератури, 2012. - 564 с.
3. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / за заг. ред.В.М. Гейця та ін.; НАН України.-К., 2015.- С. 6-9.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ ТА ГРОМАД

Бліщук К.М., к.е.н., доц.

Козак І.І., к.держ.упр., доц

Національний університет «Львівська політехніка»,

м. Львів

Система місцевого самоврядування, що ґрунтується на системі територіальних громад, вирізняється такими ознаками:

- усвідомлення суспільних інтересів
- готовність громади брати на себе політичну відповідальність за прийняті рішення;
- чітке розмежування компетенцій держави і територіальної громади;
- діяльність органів місцевого самоврядування має бути демократичною та прозорою;
- реалізується принцип субсидіарності [1].

Утворені громади – це об'єднання, що можуть ефективно і самостійно функціонувати на своїх територіях, якщо сформовані громади є фінансово та кадрово спроможними, мати якісних управлінців, освітян та медиків для надання послуг населенню та інших фахівців. Територіальні громади є і об'єктом і суб'єктом управління

Метою місцевого економічного розвитку є покращення якості життя та підвищення добробуту усіх мешканців, які проживають на певній території. Для її досягнення місцева влада, підприємницькі структури та громадські організації повинні ефективно та результативно співпрацювати. Місцевий економічний розвиток передбачає економічне зростання, сприятливі та прозорі умови для розвитку підприємництва з метою створення робочих місць.

Активне місцеве самоврядування в системі публічної влади прагне ефективного розподілу повноважень органів виконавчої влади та місцевого самоврядування на усіх рівнях управління.

Завданням місцевої влади є лобювання місцевих інтересів на регіональному та державному рівнях. Значна частина чинників, які сприяють розвитку, має локальний характер. Це інвестиційне середовище та технічна інфраструктура: дороги, водопостачання, каналізація, електроенергія, зв'язок тощо. Іншими чинниками є кваліфікація місцевого населення, місцева культурна традиція, якість соціальних послуг: освіти, культури, охорони здоров'я, безпеки чи житла.

Територіальні громади є відкритими до впливу зовнішніх та внутрішніх чинників: глобальних змін, монетарної, фінансової, регуляторної, зовнішньоекономічної політик. Також сьогодні усі громади відчувають наслідки війни з росією як економічно, соціально, так і політично. Розвиток громад – це питання мирного майбутнього! Управління місцевим розвитком пов'язане з розумінням світових та національних тенденцій, розумним використанням фінансових, людських, інформаційних та технологічних ресурсів для сталого розвитку громади [2].

Регіональна політика часто формує напрями розвитку територіальних громад, що часом обмежує бачення мешканців громад свого розвитку. Власне проблемою є те, що місцева влада, розраховуючи на співфінансування розроблених проектів та програм, не може або не хоче здійснювати пошук інвестицій для реалізації інших проектів, які є у сфері зацікавлення мешканців. У цій ситуації порушується одна з ключових складових успіху місцевого розвитку – співпраця влади і мешканців громади. Представники влади повинні спілкуватися з мешканцями, вивчати громадську думку, цікавитися настроями у громаді та реагувати на виявлені проблеми. Налагодження якісних комунікаційних зв'язків спонукатиме громадян підтримувати рішення органів місцевої влади, менше критикувати та активно долучатися до управління спільнотою. Ефективними інструментами залучення громадян до прийняття рішень у територіальних громадах є бюджет участі, громадські слухання, публічні консультації, місцева ініціатива та е-петиція [3].

У 2021 р. Уряд затвердив Порядок розроблення, проведення громадського обговорення, погодження, внесення змін, складу та змісту програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини). 21 жовтня 2022 року КМУ вніс зміни до Порядку проведення громадських слухань щодо врахування громадських інтересів під час розроблення проєктів містобудівної документації на місцевому рівні. Ці нормативні документи дозволять громадськості впливати на прийняття рішень на місцевому рівні щодо стратегічних напрямів розвитку території.

Станом на 17.10.2022 року в Україні існує 1469 громад (без тимчасово окупованого Криму), з них 326 громад, розташованих в районах проведення бойових дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні. Алгоритм відновлення та розвитку для цих груп громад є суттєво відмінним. «Тилові» громади допомагають відбудові зруйнованих громад, стали прихистком для внутрішньо переселених осіб, допомагають ЗСУ, організовують та забезпечують діяльність територіальної оборони тощо.

Економічний розвиток територій, створення та підтримка комфортних умов для проживання громадян, надання необхідних якісних соціальних та публічних послуг прямо залежать від фінансового забезпечення територій та джерел наповнення місцевих бюджетів – це пріоритетні завдання місцевого самоврядування.

Оскільки фінансовий аспект є визначальним у функціонуванні територіальних громад, саме показники виконання місцевих бюджетів відображають загальний соціально-економічний стан відповідної території. За 8 місяців 2022 року значно зросла частка місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету (без трансфертів): 25,3% на противагу 22,8% у 2021 році. Найбільшими за обсягами надходження до державного та місцевих бюджетів були: міжнародні гранти, ПДФО, ПДВ та податок на прибуток. Надходження до бюджетів

територіальних громад за цей період складають 69,6% всіх надходжень місцевих бюджетів, що в 4,8 рази перевищує надходження до обласних бюджетів загалом. Стійкість бюджетів територіальних громад демонструє порівняння доходів за 8 місяців 2022 року з відповідними періодами 2018-2022 рр.: від 13,5 (2018 р.) до 177, 5 млрд. грн. [4]. Водночас, якщо аналізувати надходження до бюджетів у розрізі окремих громад, динаміка є іншою, оскільки існують суттєві дисбаланси забезпечення громад.

Реагуючи на нові виклики сьогодення, територіальні громади доводять свою здатність ефективно розпоряджатися наявними фінансовими ресурсами, вирішувати місцеві проблеми, забезпечувати надання послуг, самостійно здійснювати пошук додаткового фінансування тощо. Тому саме громади стають основою майбутньої відбудови територій у тісній співпраці з державною та регіональною владою, міжнародними партнерами.

Список використаних джерел:

1. Розширення компетенції місцевого самоврядування базового рівня з метою ефективного забезпечення принципу субсидіарності : аналітична записка/ Ю. Каплан // НІСД [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/MONITOR/Juni/14.htm>
2. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування / Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко / Асоціація міст України – К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. – 256 с. – [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/1plangrweb.pdf>
3. Успішні практики взірцевих громад. Збірник – [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/826/Успішні_практики_взірцевих_громад_Програми_USAID_DOBRE_.pdf
4. Онищук І., Шведсько-Український Проект «Підтримка децентралізації в Україні», SALAR International. Аналіз виконання місцевих бюджетів за 8 місяців 2022 року – [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/15570>

ВИМОГИ ДО КАДРОВОГО СКЛАДУ У ПРОЄКТАХ ПУБЛІЧНОЇ СФЕРИ

Брадул К.С., здобувач ступеня бакалавра

Свірідова С. С, доцент, к.е.н.

Самарченко І.О. здобувач ступеня доктора філософії

Національний університет «Одеська політехніка»,

м. Одеса

Сьогодні беручи до уваги складні економічні умови в яких перебуває публічна сфера, щоб йти у ногу із сучасністю, потрібно володіти актуальною інформацією з різних галузей знань аби можна було давати початок існуванню новим проєктам, які зможуть успішно сполучати різні організації, галузі і країни загалом. Впровадження ефективних проєктів публічної сфери без правильно сформованої проєктної команди неможливе. Саме тому наразі зростає актуальність питання встановлення вимог до кадрового складу у проєктах публічної сфери, що є одним з важливих факторів підвищення результативності проєкту.

Серед досліджень щодо питань сучасних підходів та вимог до кадрового складу у проєктах слід виокремити роботи Н. Блага [1], О. Продіус [2], О. Яковенко [3]. Окрім теоретичного обґрунтування значення кадрового забезпечення у питанні управління проєктом, зазначені науковці практично визначили основну мету створення закріплених вимог щодо добору кадрів для здійснення проєктів.

Одним із важливих та пріоритетних завдань управління проєктом будь-якого рівня є формування кадрового складу тому, що саме цей фактор здійснює вагомий вплив на ефективність здійснення проєкту. Кадровий склад проєкту, або команда проєкту – група працівників, які мають високий рівень знань в межах певної області діяльності та працюють на досягнення спільної мети, спрямовуючи для цього загальні зусилля.

На основі вище сказаного можна стверджувати, що процес кадрового забезпечення проєкту – це насамперед формування саме колективу фахівців як єдиної системи, що в майбутньому зможе результативно досягати поставлені цілі проєкту [2, ст. 8].

Управління кадровий складом проєкту має бути концептуально продумано до дрібниць ще до того, як даний проєкт буде введений в дію, у тому числі повинні бути визначені такі показники, як: склад команди та розподіл ролей, вимоги щодо набору та комплектування фахівців, визначення форм взаємодії працівників один з одним.

Необхідно зауважити, що досліджуючи вимоги до кадрового забезпечення проєкту потрібно виділити два напрямки цього питання відповідно до визначення поняття «команда проєкту» [3, ст. 32, 4-6] :

- по-перше, у процесі формування команди проєкту акцентується увага на вимогах, що стосується безпосередньо кожного працівника, тобто здійснюється підбір кадрів висококваліфікованого рівня, що будуть мати належний рівень компетенції для досягнення цілей проєкту. У цьому аспекті головними вимогами зазвичай є освіта, досвід роботи, медичні характеристики та особисті якості;

- по-друге, так як кадровий склад проєкту визначається саме терміном «команда», то з цього твердження випливає необхідність, окрім особистих якостей та кваліфікації фахівців, також виділяти вимоги, що стосуються уміння та бажання працювати спільно як команда, тобто урахування таких якостей, як: вміння взаємодіяти, навички комунікації, вміння попереджувати та розв'язувати конфлікти, особисті якості щодо координації своїх власних зусиль на досягнення спільних цілей.

Потрібно підкреслити, що дослідивши наукову літературу щодо вимог до кадрового складу в проєктах та спираючись на вище викладені твердження можна відмітити низку критеріїв для підбору та обрання членів команди проєкту (рис. 1).

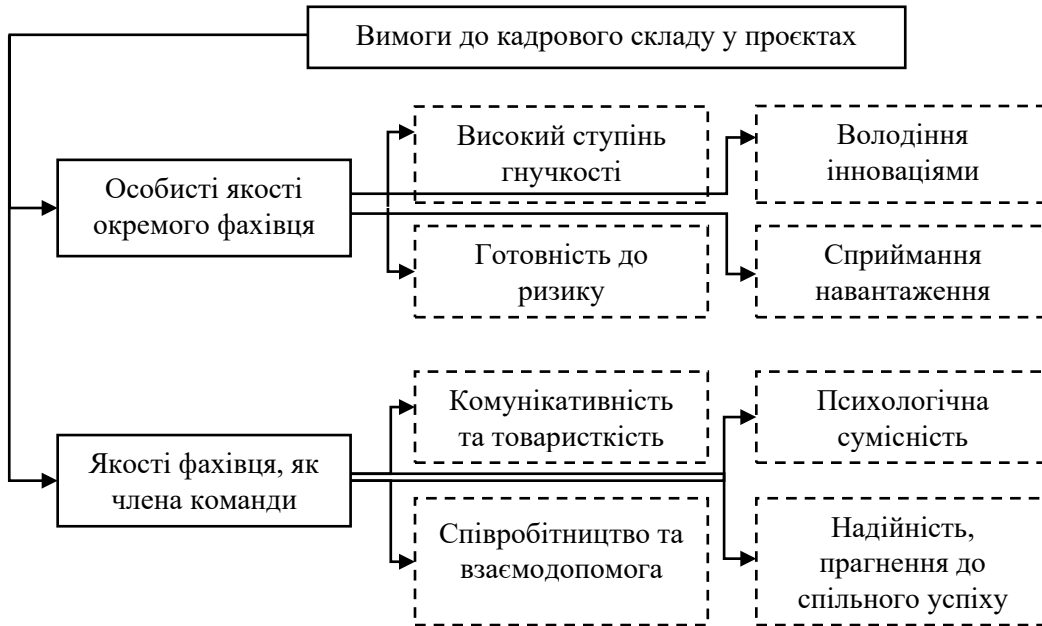

Рисунок 1 – Вимоги до кадрового складу у проєктах публічної сфери

Проте необхідно наголосити, що кадрове забезпечення проєкту публічної сфери, на відміну від ресурсного, матеріального та інформаційного забезпечень, є найменш формалізованим. Тобто кадрове забезпечення проєкту в меншій мірі підлягає традиційним методам оптимізації, а отже не може існувати остаточно визначеного переліку вимог щодо кадрового забезпечення проєкту, особливо якщо урахувати швидкоплинність змін. А тому варто розуміти, що наведений на рис. 1 перелік вимог до кадрового складу у проєктах публічної сфери є умовним, а отже може бути доповнений іншими характеристиками, наприклад, такими, як: здатність опановувати більш комплексні та складні завдання, наявність творчого та аналітичного мислення, володіння силою переконання, високий рівень вмотивованості досягнення цілей і тому подібне.

Отже, за результатами проведеного аналізу щодо вимог кадрового складу у проєктах публічної сфери, можна стверджувати, що формування команди проєкту – це складний та ємний процес, що охоплює пошук, підбір й об'єднання висококваліфікованих фахівців із різних відділів або навіть організацій у команду спеціалістів, що будуть здатні спільними зусиллями досягнути визначені цілі. Проте немає конкретно встановлених вимог щодо кадрового складу проєкту публічної сфери, це спричинено низьким рівнем формалізації системи кадрового забезпечення, швидкоплинністю змін, а також наявністю особливих критеріїв для кожного безпосереднього проєкту публічної сфери.

Список використаних джерел:

1. Блага Н. В. Управління проектами : навчальний посібник / Наталія Блага. - Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ. – 2021. – 152 с.
2. Продіус О. І., Звонарьова В. О. Концептуальні основи управління персоналом у проектах / О. І. Продіус, В. О. Звонарьова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2019. – № 25 (2). – С. 82-87.
3. Яковенко О.І. Управління проектами та ризиками : Навчальний посібник / О.І. Яковенко. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М. – 2019. – 196 с.
4. Business plan as a tool of financial provision the project of development pharmaceutical company [Електронний ресурс] / S. S. Sviridova, A. M. Liventsova // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2015. – № 5 (21). – С. 175-180. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n5.html>.
5. Instrumentation accounting and audit of capital investments in the investment project for the production of biofuels [Електронний ресурс] / O. S. Balan, V. A. Polyakova // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2015. – № 5 (21). – С. 45-50. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n5.html>.
6. Лебедева В.В. Адміністративна діяльність в сфері публічного управління / В. В. Лебедева, К. К. Трофименко // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2020. – № 6 (52). – С. 47-53. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No6/47.pdf>.

СУТНІСТЬ, ФОРМИ І СТАДІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

*Вечтомова Г.В., здобувач ступеня бакалавра
Граціотова Г.О., ст. викладач, к.е.н.
Національний університет «Одеська політехніка»,
м. Одеса*

На сьогоднішній день сучасний стан і розвиток України в економічній сфері передбачає впровадження розвитку економічних інтеграційних процесів. Ключовим напрямом України як повноцінного суб'єкта в міжнародних економічних відносинах є впровадження національних підприємств на світові ринки, а також приймання участі в інтеграційних угрупованнях. Одною із важливих особливостей сучасного етапу впровадження світового господарства є поглиблення та поширення інтеграційних процесів, які впливають на якісні й кількісні показники розвитку всіх сфер міжнародних відносин.

На новочасному етапі світового розвитку національні економіки взаємодіють через міжнародні економічні відносини, адже вони є ключовою та найбільш масштабною динамічною складовою міжнародних відносин, а в їх основі міститься міжнародний поділ праці.

Важливою особливістю сучасного етапу розвитку світового господарства є поширення та поглиблення інтеграційних процесів, що впливають на якісні й кількісні ознаки розвитку всіх форм міжнародних економічних відносин. Посилення економічної взаємозалежності національних економік на двосторонньому, субрегіональному, регіональному та міжрегіональному рівнях стало вимогою сучасних міжнародних економічних відносин. Конкретні форми економічної взаємодії залежать від господарського розвитку країн-учасниць, а їх особливості відповідно впливають на характер і рушійні сили інтеграції.

Формування міжнародного поділу праці та рівень залучення до нього окремих держав або їх груп залежить від впливу чинників: природно-географічного, соціально-економічного

та науково-технологічного процесу. Певний вплив справляють політичні фактори: ступінь розвитку державного суверенітету, міжнародні економічні позиції, співвідношення політичних сил у країні, характер і ступінь впливу державних інститутів на економічні процеси [1].

Основною причиною інтеграції насамперед являються вимоги високо розвинутих продуктивних сил, які вже перейшли межі національних господарств, але фактично ці процеси склалися так, що співвідношення політичних і економічних чинників на окремих етапах змінювалися. Тоді як передові держави швидше і ліпше інтегруються в економічний простір. У держав, які посягають високий рівень економічного розвитку більше можливостей для інтеграції. Здатність країн до такого процесу визначається взаємодоповнюваністю.

У сучасному розумінні міжнародна економічна інтеграція – це високий рівень міжнародних економічних відносин, за якого процес господарсько-політичного об'єднання країн відбувається на основі міжнародного поділу праці та здійсненні узгодженої міжнародної торговельно-економічної політики.

До інтеграції відносять об'єктивний процес розвитку економічних зв'язків та поділу праці національних господарств, які близькі за економічним рівнем. Вона охоплює зовнішньоекономічний обмін і сферу виробництва, що веде до тісного переплетіння та створення регіональних господарських комплексів. Конкретні форми економічної взаємодії залежать від господарського розвитку країн-учасниць. Їх особливості відповідно впливають на характер і рушійні сили інтеграції [2].

На основі сьогоднішніх досліджень, які є в консервативні економічних моделях, дуже складно дати оцінку економічним явищам, процесам й тенденціям. Проте, це можливе, якщо за принципову основу дослідження взяти виділення процесу міжнародної економічної інтеграції як основного в розвитку світової економіки.

Відмінності між економікою групи країн та економікою окремої країни ліквідуються в процесі міжнародної економічної інтеграції і характеризуються наступним:

- у межах однієї країни товари, послуги та робоча сила переміщуються вільно;
- товари, послуги, капітал і робоча сила, які переміщуються із одного регіону країни до іншого, залишаються в межах дій системи законів однієї країни, в тому числі й тих, які регулюють економічні відносини;
- у масштабах групи країн існує кілька валют і центральних банків, які регулюють обіг грошей. У регіонах однієї країни в обігу знаходиться одна національна валюта, яка регулюється центральним банком;
- міжнародний рух товарів, послуг і робочої сили є об'єктом спеціальних міжурядових договорів та угод, положення яких не поширюється на економічні відносини, що діють усередині країн [3].

Зменшення цих відмінностей до їх повної ліквідації є процесом міжнародної регіональної економічної інтеграції. Вони можуть бути ліквідованими лише в результаті дій країн чи спеціальних міжнародних організацій. Міжнародною економічною інтеграцією можна назвати лише те господарське об'єднання, яке здійснюється політично самостійними державами та носить добровільний характер [4-7].

Нинішня міжнародна економічна інтеграція здійснюється під впливом певних чинників світового розвитку, серед яких найсуттєвішими є глобалізація і регіоналізація, які не виключають, а доповнюють одна одну. На регіональному рівні конкретизуються, організаційно впорядковуються, моделюються інтеграційні процеси, які на глобальному рівні носять узагальнений характер. Розширюючись, регіональні організації відпрацьовують

механізм економічного співробітництва, який стає надбанням світової спільноти на глобальному рівні.

Отже, можна зробити висновок, що інтеграція відрізняється від інших світогосподарських процесів і являє собою: міждержавне регулювання економічної взаємозалежності та господарського комплексу, орієнтованого на потребу регіону в цілому; процес, що звільняє від національних бар'єрів рух капіталів, товарів, послуг, робочої сили; створення єдиного внутрішнього ринку; зростання продуктивності праці та рівня життя в країнах уgrupовання.

Список використаних джерел:

1. Пахомов Ю.М. Національні економіки в глобальному конкурентному середовищі / Ю.М. Пахомов, Д.Г. Лук'яненко, Б.В. Губський. – К.: Україна, 1997. – 237 с.
2. Мариніна С.В. Науково-технічна та інноваційна модель розвитку України як фактор інтеграції до Європейського Союзу / С.В. Мариніна // Соціально-економічні проблеми України в глобальному просторі: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Чернівці, 26-27 квітня 2012 р. / Міністерство освіти і науки України, Київський національний торговельно-економічний університет, Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ. – Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2012. – С. 58-60.
3. Філіпенко А.С. Світова економіка: Підручник / А.С. Філіпенко, В.С. Будкін, О.І. Рогач та ін. – К.: Либідь, 2007. – 636 с.
4. Лук'яненко Д.Г. Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності: Навч. посіб. / Д.Г. Лук'яненко. – К.: КНЕУ, 2005. – 204 с.
5. Balan O.S. Academic Supervision as a Tool for Future Civil Servants' Professional Image Development / O.S. Balan, M.Ye. Shepel, Ye.M. Syta // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2022. – № 1 (19). – С. 17-26. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/ejopu/2022/No1/17.pdf>.
6. Кулінська А.В. Механізм забезпечення національної безпеки України як об'єкт управління цілеспрямованого впливу / А. В. Кулінська // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2021. – № 1 (53). – С. 75-83. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2021/No1/75.pdf>.
7. Dobrianska N.A. Ensuring investment and infrastructural development of the united territorial communities of the region in the conditions of decentralization of power / N.A. Dobrianska, L.A. Torishnya, D.A. Bukovskyi // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2021. – № 4 (56). – С. 39-46. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/files/archive/2021/No4/39.pdf>.

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОЇ БАЗИ УКРАЇНИ

Гібкін К. Р., аспірант

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

Савченко І. Г., к. держ. упр., доц.

ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ»

м. Харків

Україна як держава, яка володіє значним рекреаційним потенціалом, потребує обліку та оцінки, ефективного та раціонального використання задля вирішення таких важливих державних завдань, як оздоровлення та лікування українських громадян, покращення демографічної ситуації, соціально-економічне зростання територій, залучення інвестицій у розвиток курортів, збереження природних лікувальних ресурсів для нащадків. Можемо констатувати, що сучасний стан державного регулювання розвитку курортів, який характеризується недосконалою нормативно-правовою базою, відсутністю органу державної влади з питань розвитку курортів, не створює умов для посилення впливу курортів для вирішення низки соціально-економічних проблем, насамперед у сфері охорони здоров'я та екологічних проблем.

На думку М. Круглова, механізм державного управління - це сукупність економічних, мотиваційних, організаційних і правових засобів цілеспрямованого впливу суб'єктів державного управління і впливу на їхню діяльність, що забезпечують узгодження інтересів учасників державного управління, що взаємодіють [3, с. 39].

На розвиток курортів, їхнє використання та охорону, розв'язання наявних між цими процесами суперечностей найбільше впливають організаційно-правовий та економічний механізми державного регулювання. Саме термін «державне регулювання» найдоцільніше використовувати щодо розвитку курортів, адже він передбачає м'який, коригувальний вплив, що дозволить оптимально поєднати інтереси органів державної влади та органів місцевого самоврядування і щодо курортів як особливо цінних природних територій.

Реалізація державної політики України у сфері курортної справи ґрунтується на принципах законодавчого визначення умов і порядку організації діяльності курортів та сприяння перетворенню санаторно-курортного комплексу на високорентабельну та конкурентоспроможну галузь економіки [5].

Але аналіз сучасного стану державного регулювання розвитку курортів в Україні довів, що недосконалість організаційно-правового та економічного механізмів призвела до неефективного використання курортного потенціалу.

Чинними нормативно-правовими актами в Україні затверджений перелік населених пунктів, віднесених до курортних, в якому більше ніж 25 міст, 75 селищ, близько 140 сіл - усього більше 240 назв.

Правова неврегульованість земельних питань є однією з найгостріших проблем курортів. Земельне законодавство визначає, що до земель оздоровчого призначення належать землі, що мають природні лікувальні властивості, які використовуються або можуть використовуватися для профілактики захворювань і лікування людей. Але землі, які використовуються для організації відпочинку населення, ділянки, зайняті територіями будинків відпочинку, пансіонатів, дитячих таборів, є землями рекреаційного призначення.

Отже, невизначеність критеріїв віднесення до земель оздоровчого та рекреаційного призначення призводить як до недостовірного оцінювання наявності земель цих категорій в Україні, так і до уповільнення процесів переведення в цю категорію земельних ділянок, зайнятих природними лікувальними ресурсами, санаторіями, закладами відпочинку тощо [2].

Уже сьогодні спостерігається незацікавленість місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування у збільшенні площ земель оздоровчого призначення, адже встановлення на них правового режиму курортів, округів санітарної охорони приведе до певних обмежень природокористування.

Нині територіальні громади сіл, селищ, міст, як суб'єкти прав комунальної власності на землю, через відсутність належного фінансування поповнюють місцеві бюджети та здійснюють соціально-економічний розвиток курортних населених пунктів за рахунок виставлення комунальної власності, землі та природних ресурсів як об'єктів товарно-грошових відносин на ринку курортно-рекреаційних послуг. Науково та економічно необґрунтоване використання земель та природних ресурсів курортів як об'єкта товарно-грошових відносин без урахування екологічного фактору призводить до втрати лікувальних та оздоровчих властивостей природного середовища курортів [4, с. 185].

Неврегульованість багатьох питань, пов'язаних із курортами, зумовлена відсутністю єдиного органу державної влади з питань розвитку курортів та рекреаційних зон.

Незважаючи на проголошення Міністерства інфраструктури та Державного агентства розвитку туризму відповідальними за виконання функцій з реалізації державної політики у сфері розвитку курортів та туризму - спеціально уповноваженими органами державної влади з питань діяльності курортів фактично не мають необхідних повноважень. Аналізуючи повноваження Державного агентства, можна відмітити, що воно певною мірою стосується курортної галузі, а не курортів.

Для визначення економічного ефекту від використання природних лікувальних і ресурсів оцінюють різницю між економічним ефектом від лікування одного рекреанта в санаторії, де природний лікувальний ресурс є основним інструментом оздоровлення та ефектом від оздоровлення одного рекреанта в будинку відпочинку в тих же природних умовах, але без використання природних лікувальних ресурсів [1].

Для вдосконалення організаційно-правового та економічного механізмів державного регулювання розвитку курортів пропонується здійснення таких заходів: Прийняти Закон про природні лікувальні ресурси; створити єдиний орган державної влади з питань розвитку курортів санаторно-курортної галузі, використання та охорони природних лікувальних ресурсів; розробити та прийняти «Стратегію розвитку курортів в Україні»; розробити державні цільові та регіональні програми розвитку курортів; розробити критерії розмежування земель оздоровчого та рекреаційного призначення, порядок проведення грошового оцінювання земель оздоровчого призначення.

Отже, проаналізувавши сучасний стан організаційно-правового та економічного механізму державного регулювання розвитку рекреаційної бази, можна зробити висновок, що курортний потенціал України потребує свого покращення. З метою підвищення ефективності використання курортного потенціалу України та посилення і його впливу на вирішення соціальних, економічних та екологічних проблем доцільно продовжити вивчення ролі державного регулювання для розвитку курортів в Україні, запроваджувати механізм державно-приватного партнерства, як основного в реалізації поставлених завдань.

Список використаних джерел:

1. Державне управління і менеджмент : навч. посіб. у табл. і схемах / [Г. С. Одінцева, Г. І. Мостовий, О. Ю. Амосов та ін.]; за заг. ред. д.е.н., проф. Г. С. Одінцової— .Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ, 2002. 492 с.
2. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери / В. С. Кравців, Л. С. Гринів, М. В. Копая, С. Н. Кузык; ІРД НАН України. Львів, 2008. 78 с.
3. Нижник Н. Р. Системний підхід в організації державного управління: навч. посіб. / Н. Р. Нижник, О. А. Омелянець; за заг. ред. Н. Р. Нижник. Київ: Вид-во УАДУ, 2006. 160 с.
4. Орлов А. Н. Значения понятия «оздоровительные и рекреационные местности при реформировании в Украине территориального устройства и местного самоуправления / А. Н. Орлов // Ученые записки Тавр. нац. ун-та им. В. И. Вернадского. Сер. «Юрид. наук». 2007. Т. 20(59), №2. С. 183-189.
5. Про курорти : Закон України // ВВР України.2000. №50. С. 1026-1036.

**АКТУАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИЦЬКИХ ПІДХОДІВ ДО ПРОЦЕСІВ
РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ДЛЯ ЗОВНІШНІХ ЕКІПАЖІВ
БЕЗПЛОТНИХ АВІАЦІЙНИХ СИСТЕМ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО
ЗАХИСТУ**

Гурник А.В., старший викладач

Литовченко А.О., викладач,

*Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту,
м. Київ*

У результаті дослідження тенденцій розвитку і застосування високотехнологічних безпілотних засобів для вирішення завдань попередження, моніторингу та ліквідації надзвичайних ситуацій (НС) встановлено, що сьогодні застосування безпілотних авіаційних систем (БАС) у сфері цивільного захисту (ЦЗ) України набуває непоодинокий характер, але в більшості випадків здійснюється за місцевою ініціативою чи в експериментальному плані [1; 2]. Такий стан пов'язаний з відсутністю базових засад застосування БАС в рамках тих специфічних задач, що покладені на Державну службу України з надзвичайних ситуацій (ДСНС), а разом із наявними адміністративно-бюрократичними перешкодами стримує масове впровадження БАС для реалізації заходів державної політики у сфері ЦЗ.

У країнах Європейського Союзу існує система регулювання польотів безпілотних літальних апаратів (БпЛА) на основі фрагментарних правил держав-учасниць. Проте національні норми використання БАС і підготовки зовнішніх екіпажів та оцінювання потреб у соціальних послугах для них в різних країнах, у тому числі в нашій державі, відрізняються масштабами та змістом й глибиною деталізації.

Разом з тим є загально визнані принципи щодо державного регулювання застосування БАС. Насамперед це нормативне регулювання польотів БпЛА і забезпечення прийнятного рівня безпеки їх виконання в умовах НС природного та техногенного характеру, страхування від нещасних випадків, організація та проведення підготовки, атестації та сертифікація й соціальний захист обслуговуючого персоналу.

З огляду на це, набуває особливої актуальності системний підхід до вивчення проблемних питань щодо задоволення соціальних потреб зовнішніх екіпажів БАС під час їх діяльного існування у контексті завдань ДСНС та підтримки їх життєзабезпечення.

Тому важливим пріоритетом для держави сьогодні є те, що в рамках комплексних досліджень соціальна практика повинна мати на меті негайне визначення і сприяння впровадженню набору нових рішень щодо процесів розвитку соціальних послуг для зовнішніх екіпажів БАС у сфері ЦЗ [3].

Діяльне існування зовнішніх екіпажів БАС передбачає регулювання державним законодавством повноважень та обов'язків [4 – 5]. Також доцільне спрямування на визначення їх правового статусу що стосується прав і соціальної захищеності для створення належних умов життєзабезпечення зовнішніх екіпажів БАС і сприяння формуванню в суспільстві шанобливого ставлення до них, приклад шляхом запровадження цільової програми їх соціального і правового захисту. Адже наразі ще й не зовсім коректно враховано навіть професійну назву зовнішніх екіпажів БАС у національному класифікаторі професій України [6]. Також є проблема допуску до роботи зовнішніх екіпажів БАС через суворі вимоги обов'язкової для проходження медичної комісії щодо їх стану здоров'я як до пілотів літаків і гелікоптерів [7 – 8], що вже призводить до неможливості укомплектування підрозділів з утримання БпЛА й забезпечення готовності до виконання польотних завдань.

Такий бюрократичний підхід негативно впливає на офіційну сертифікацію й відповідно на кадровий потенціал зовнішніх екіпажів БАС, і як результат, – низька мотивація осіб рядового і начальницького складу служби ЦЗ та рятувальників, фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і виконанням вкрай відповідальних польотних завдань в екстремальних, а іноді і небезпечних, умовах [6].

Для прийняття державно-управлінського рішення, через здійснення визначального процесу та акту соціального управління щодо запровадження соціальних послуг для зовнішніх екіпажів БАС, доцільно:

- проаналізувати порушену проблему й визначити механізм проведення комплексного огляду діяльності членів зовнішніх екіпажів БАС, і на принципах наукової обґрунтованості й об'єктивності та фінансово-економічних можливостей держави запропонувати для них систему страхових і соціальних послуг;
- визначити потребу для створення необхідних спроможностей органів державної влади;
- запропонувати прогноз держави щодо перспектив розвитку спроможностей, спрямованих на активізацію потенціалу власних можливостей і на гармонізацію соціальних відносин у суспільстві зовнішніх екіпажів БАС шляхом надання пільг і гарантій визначеного ступеня соціального захисту, передбачених законодавством України.

Список використаних джерел

1. Руснак І. С., Хижняк В. В., Ємець В. І. Безпілотна авіація у сфері цивільного захисту України. Стан та перспективи розробки і застосування. *Наука і оборона*. 2014. № 2. С. 34–39.
2. Бондар Д.В., Гурник А.В., Литовченко А.О., Хижняк В.В., Шевченко В.І., Ядченко Д.М. Застосування безпілотних авіаційних систем у сфері цивільного захисту : колект. моногр. Київ : ІДУ НД ЦЗ, 2022. 311 с.
3. Шарапова Т. Роль моніторингу і оцінювання соціальних проектів та програм у підвищенні якості соціальних послуг: *Збірник наукових праць: Economic Analysis*. 2020. Том 30 № 1(2). С. 180-186.

4. Про затвердження Правил виконання польотів державної авіації України : наказ міністерства оборони України від 05.01.2015 № 2 // База даних “Законодавство України” / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0082-15#Text> (дата звернення: 05.10.2022).

5. Про затвердження Правил виконання польотів безпілотними авіаційними комплексами державної авіації України : наказ міністерства оборони України від 08.12.2016 № 661 // База даних “Законодавство України” / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0031-17#Text> (дата звернення: 05.10.2022).

6. Національний класифікатор України. Класифікатор професій ДК 003:2010 : наказ Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 28.07.2010 № 327 // База даних “Законодавство України” / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#n5> (дата звернення: 28.09.2022).

7. Про затвердження Правил медичного забезпечення польотів державної авіації України : наказ міністерства оборони України від 30.09.2015 № 519 // База даних “Законодавство України” / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1287-15#Text> (дата звернення: 05.10.2022).

8. Про затвердження Положення про лікарську льотну експертизу в державній авіації України : наказ міністерства оборони України від 20.11.2017 № 602 // База даних “Законодавство України” / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1566-17#Text> (дата звернення: 05.10.2022).

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗРОБЛЕННЯ СТРАТЕГІЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

*Добрянська Н.А., д.е.н., професор
Войтюк М.А., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет «Одеська політехніка»,
м. Одеса*

Теоретичне обґрунтування визначення поняття регіональних теорій розвитку – сучасна географічна теорія, тісно пов'язана з атрибутами географічної науки, являє собою сукупність філософських, загальнонаукових та географічних уявлень про розвиток залежно від регіонів, тобто сучасні теорії розвитку регіонів.

Сформовано систему інтегральних показників, що характеризують цільову функцію «якість життя населення», процес формування соціально-економічної політики представлений у вигляді сукупності робіт, які слід виконувати у певній послідовності.

Формування соціально-економічної політики торкається інтересів практично всіх громадян та підприємств регіону, визначає майбутнє його розвитку. Це надто важливе питання, щоб довіряти його виключно чиновникам. Державні замовлення є одним із бюджетних методів безпосереднього впливу на соціально-економічний розвиток регіону. Зазвичай їх визначають за допомогою таких бюджетних інструментів, як закупівля і постачання продукції для державних потреб, що здійснюються державними замовниками на

території держави за рахунок бюджетних джерел фінансування, а також державних позабюджетних фондів.

Дослідження процесів взаємодії та взаємовпливу «глобальних викликів» технологічного формування світової економіки (технології матеріалів, схеми виготовлення продукції; технології регіонального управління) та внутрішніх процесів управління науково-інноваційною діяльністю на рівні регіонів дозволяє обґрунтувати необхідність зміни концепції та технологій регіонального управління для сировинних регіонів.

Необхідно погодитися, що основною причиною цифровізації національної економіки є глобалізація. Відповідно до глобальних цифрових трендів необхідно розглянути особливості української цифровізації, наскільки у них є спільний вектор. Розглянуто основні цілі цифрового розвитку України. Відповідно до «Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки».

Було визначено вплив цифровізації на економіку та суспільство та, зокрема, стимулювання соціально-економічного розвитку регіонів в умовах фінансової децентралізації, соціально-економічна ситуація в Україні переконує, що причини нерівномірного фінансового забезпечення країни мають регіональний характер і диференційовані таким чином: територіальна концентрація продуктивних сил і банківського капіталу в небагатьох високо урбанізованих зонах; чітка диференціація за рівнями грошової насиченості, коливання рівня і форм зайнятості, економічна відокремленість; відцентрові тенденції і сепаратизм; корупція інститутів і влади, територіальний і галузевий монополізм та ін.

Узагальнено існуючі підходи до оцінки стану соціально-економічного розвитку регіонів і громад в аспектах економічного та сталого розвитку. За результатами проведеної оцінки виявлено, що жодна з областей не має повністю високого ступеня сприятливості соціального та економічного розвитку в умовах цифрових трансформацій.

Визначено основні завдання регіональної системи зовнішнього моніторингу та оцінки якості надання соціальних послуг: застосування науково обґрунтованих уніфікованих підходів до творення єдиного переліку показників зовнішнього моніторингу та оцінки тощо; аналізування інформації про кількість та якість наданих соціальних послуг, прогнозування соціальних ефектів реалізації програм розвитку територіальних громад, підготовка пропозицій щодо використання оперативних заходів (у разі необхідності) тощо; гарантування розвитку статистики у сфері реалізації регіональної соціальної політики через поліпшення методів ведення обліку та звітності, підвищення рівня професійної підготовки фахівців з відповідних питань; систематичне збирання, оброблення, зберігання, аналізування показників регіонального плану зовнішнього моніторингу та оцінки якості надання соціальних послуг, що подаються відповідно до зазначеного плану місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підпорядкованими їм установами, організаціями та закладами, інститутами громадянського суспільства; поліпшення методів збирання, зберігання та використання даних зовнішнього моніторингу та оцінки якості давання соціальних послуг за допомогою застосування сучасних інформаційних технологій; створення та забезпечення діяльності електронних систем і баз даних моніторингу та оцінки, подання на запит заінтересованих місцевих органів виконавчої влади, установ, організацій та закладів інформації. Таким чином, недоліками соціально економічного розвитку регіонів в Україні треба зазначити наступні: нестача єдиної законодавчої стратегії; старіння більшості законодавчих актів і, як наслідок, неможливість їх реального застосування на практиці, не зважаючи на внесені зміни; неоднозначність, нестабільність та суперечливість нормативної бази; відсутність залучення представників громадських об'єднань до обміркування

законопроектів; існування правового нігілізму, який характеризується свідомим ігноруванням вимог закону, цінності права, зневажливим ставленням до правових принципів і традицій.

Проаналізовано територіальні особливості регіонів України та зроблено висновок, що для більшості проблемних регіонів можуть представляти інтерес наступні сценарії розвитку: - аграрно-рекреаційний, який орієнтує на максимальне використання природних можливостей цих і передбачає випереджаючий розвиток агропромислового та курортно-рекреаційного комплексів; - бюджетно-фінансовий, в основі якого лежить ідея пріоритетного розвитку тих секторів економіки зазначених регіонів, які в доступній для огляду перспективі можуть забезпечити значне збільшення рівня бюджетної самозабезпеченості; - інтеграційний, реалізація якого передбачає активізацію економічної взаємодії проблемних регіонів із суміжними більш розвиненими регіонами; - інвестиційний, що забезпечує значне збільшення припливу ресурсів сторонніх інвесторів на базі якісного поліпшення інвестиційного клімату регіону.

Проаналізовано, що цифрова трансформація економіки та управління на сьогодні визнана одним з пріоритетних векторів стратегічного розвитку регіонів та об'єднаних територіальних громад, що покликана сприяти формуванню єдиного прозорого, безпечного та функціонально – зручного цифрового середовища, як основної платформи взаємодії влади, бізнесу і населення у напрямку підвищення ефективності розвитку всіх елементів регіональних систем, зниження корупції, підвищення регіональної згуртованості, забезпечення балансу інтересів, підвищення конкурентоспроможності територій та створення умов для якісного людського розвитку. Розроблено, спрощену модель цифрової екосистеми на рівні об'єднаних територіальних громад як первинної ланки публічного управління та важливого елементу регіональної цифрової системи.

Питання 1. Як відбувається функціонування соціально-економічного розвитку в умовах війни?

В результаті повномасштабного вторгнення Росії, регіони нібито зупинили свій розвиток, але за найкоротший час вони адаптувалися до змін та продовжується соціально економічний розвиток регіонів України. Найістотнішими постають проблеми:

1. падіння ВВП України у 2022 році може становити від -10% до -35-40% за умови, що окуповані росією території не розширюватимуться.

2. Проблемним постає питання залучення інвестицій, враховуючи воєнний стан. Наразі у такі нелегкі часи, не розуміючи, що чекає на нас попереду зберегти власний капітал — очевидне і зрозуміле бажання. Наразі банківські депозити не мають тих гарантій, які були навіть у довоєнні часи, а сьогодні і зовсім втрачають свою привабливість. Як вчить нас досвід минулих років, у воєнний та післявоєнний час найбезпечнішим для інвестування є акції та облігації.

3. Інфляція також є проблемним питанням, відбувається знецінення гривні, що сприяє підвищенню цін та зменшення заробітних плат.

Питання 2. Які головні концепції регіонального розвитку слід виділити?

Я вважаю головними наступні концепції: розвиток економіки як проблеми, тоді як приймаються ситуативні рішення; розвиток як адміністрування підприємницькою активністю, якщо бізнес впливає на органи влади, а соціальні запити підпорядковуються економічним; розвиток продовж чого «механізм зростання», що передбачає трансформація основних ресурсів у валовий регіональний продукт; розвиток через збереження природного і соціального середовища, передбачає повагу до населення та його оточуючого середовища, яке складається з природних і соціальних взаємопов'язаних елементів; розвиток через створення людського потенціалу за результат максимізації застосування трудового потенціалу

населення; розвиток через ефективне врядування передбачає що фахівці цієї професії — це провідні спеціалісти економічної сфери, які здатні побороти бюрократичні перепони та вирішити всі проблеми для забезпечення стабільного регіонального розвитку; розвиток через розшукування соціальної справедливості, в наслідок (потреб) задоволення соціального захисту населення та його права з приводу самовизначення власного майбутнього.

Питання 3. У чому полягає завдання регіональної політики відповідно до забезпечення стратегічного розвитку економіки регіонів України ?

Головним завданням є самостійне визначення регіонами довгострокової стратегії соціально-економічного розвитку, вибір засобів її реалізації; збільшення самостійності регіонів у формуванні й видатках бюджету області відповідно до компетенції органів регіонального управління.

Список використаних джерел:

1. Тюленєва Ю. В. Особливості державної соціальної політики в Україні / Ю. В. Тюленєва // Сучасні проблеми економіки і підприємництво. – 2019. – Вип. 24. – С. 40-46.
2. Фінансовий портал Міністерства фінансів України. – URL: <http://minfin.com.ua>.
3. Чанишева Г. І. Щодо поняття та цілей соціальної політики.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, НУ «ОЮА», 15 трав. 2020 р.). – Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2020. – С. 153-156.
4. Черенько Л. М. Модель рівня життя в умовах соціально-економічної нестабільності: [моногр.] / Л. М. Черенько. – К: Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, 2021. – 423 с.
5. Добрянська Н. А. «Зелений» туризм як стратегічний напрям соціально-економічного розвитку регіонів України / Н. А. Добрянська, В. В. Попович // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2018. – № 3 (37). – С. 20-28. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2018/No3/20.pdf>.
6. Граціотова Г.О. Стратегія здійснення змін на підприємствах виноробної промисловості. / Граціотова Г.О. // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2019. – № 3 (9). – С. 161-172. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejopu/2019/No3/155.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.3886265.
7. Кулінська А.В. Підходи до розробки та реалізації стратегії управління персоналом на державній службі / А. В. Кулінська // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2021. – № 1 (15). – С. 46- 52. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejopu/2021/No1/46.pdf>.

АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО – ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ВЕЛИКОПЛОСКОВСЬКОЇ ТГ

Домбровська В.М. – здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти
Гусаріна Н.В. д.е.н., проф., професор
Національний університет «Одеська політехніка»,
м. Одеса

Великопłosківська сільська територіальна громада — територіальна громада в Україні, у Роздільянському районі Одеської області. Адміністративний центр — село Великопłosке.

Рішення про утворення прийнято Одеською обласною радою 10 серпня 2018 Громада утворена шляхом об'єднання Великопłosківської, Новосавицької, Слов'яносербської та Тростянецької сільських рад Великомихайлівського району.

Перші вибори відбулися 30 червня 2019 року.

З моменту утворення до 17 липня 2020 року підпорядковувалось Великомихайлівському району.

Великопłosковська об'єднана територіальна громада розташована у степовій чорноземній зоні України, де переважають чорноземи звичайні середньо суглинисті, глинистого і суглинного механічного складу.

Головне природне багатство громади — родючі чорноземи. Клімат району помірно-континентальний із теплим літом, вологою і не дуже холодною зимою. Максимальна температура +33,6 °С, мінімальна температура –14,5 °С. Опади в громаді значні та рівномірні.

Корисні копалини. На території Великопłosківської громади знаходяться запаси глини, піску, а також джерело мінеральної води.

До Великопłosківської об'єднаної територіальної громади з центром в селищі Великопłosка Роздільянського району Одеської області входять 12 сіл

Бюджет громади за остання 3 роки представлено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Бюджет громади за 2020 – 2022 роки (тис. грн)

2020 рік			2021 рік			2022 рік
План	Факт	Відсоток виконання, %	План	Факт	Відсоток виконання, %	План
27 132,80	25 024,97	92,2	28 673,86	34 552,29	120,5	30100,00

Як видно з таблиці 1 в 2020 році бюджет було недовиконано на 8 %, однак у 2021 році, було перевиконання бюджету на 5 878,43 тис. грн, що становило 20,5%. На 2022 рік було сплановано дохід ну частину бюджету у розмірі 30100,00 тис. грн.

Структура бюджету громади в розрізі округів за 2022 рік згідно плану представлена на рис.1.

Рисунок 1. Структура бюджету громади в розрізі округів за 2022 рік, %

За структурою, бюджет округу Великопоске складає 14278,60 тис. грн., що становить 48% від загального бюджету громади, бюджет округу Слово'яносербка складає 5837,10 тис. грн. і, відповідно, 19% від загального бюджету громади, бюджет округу Новосавицьке складає 5496,65 грн., що становить 18% від загального бюджету громади і бюджет округу Тростянець найменший, він складає 4487,65 тис. грн. і 15%, відповідно, від загального бюджету громади.

В ТГ зберігається тенденція щорічного зменшення чисельності населення в результаті стабільного перевищення рівня смертності над народжуваністю, загальним процесом старіння населення і негативним сальдо міграції (табл.2).

Таблиця 2 – Чисельність населення громади

№ з/п	Назва населеного пункту	Чисельність населення за віковими категоріями							Всього населення
		0-3	3-6	6-18	19-35	36-60	61-79	80+	
1.	Великопоске	63	87	359	1008	839	602	91	3049
2.	Новосавицьке	19	21	84	139	259	122	13	657
3.	Слово'яносербка	16	18	101	186	263	115	24	723
4.	Антоно-Ковач	0	1	0	2	3	0	1	7
5.	Олег	0	0	0	1	7	5	1	14
6.	Тростянець	7	22	66	101	144	35	5	380
7.	Кістельниця	1	1	6	26	19	7	1	61
8.	Малопоске	1	0	1	5	10	1	2	20
9.	Орел	6	3	16	32	42	14	0	113
10.	Покровка	0	0	0	2	3	2	0	7
11.	Привілля	0	0	1	4	2	3	0	10
12.	Новоантонівка	0	0	1	1	2	1	0	5
Всього:		113	153	635	1507	1593	907	138	5046

Основні демографічні проблеми:

- висока смертність у працездатному віці;
- високий рівень загальної захворюваності населення на тлі значного поширення факторів ризику захворювань, передусім тютюнокуріння і вживання алкоголю.

Програма економічного і соціального розвитку Великопосківської сільської ради на 2022 рік розроблена відповідно до Закону України «Про державне прогнозування та

розроблення програм економічного і соціального розвитку України», Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад».

Метою програми є зростання добробуту і підвищення якості життя населення Великопосківської сільської ради за рахунок забезпечення позитивних структурних зрушень в економіці, підвищення її конкурентоспроможності, як основи для збалансованого зростання стандартів та показників економічного розвитку. Програма визначає цілі, завдання та основні заходи економічного і соціального розвитку Великопосківської сільської ради на 2022 рік.

Відповідно до вищезазначених завдань реалізації плану показниками результативності будуть:

- активізація робіт з залучення коштів міжнародної технічної допомоги та благодійних фондів для реалізації соціально-економічних проектів;
- забезпечення населених пунктів громади містобудівною документацією, що дасть можливість поліпшити інвестиційну ситуацію та визначити перспективи розвитку територій;
- активне впровадження енергозберігаючих технологій, засобів обліку і регулювання споживання тепла, та електроенергії;
- поліпшення торгівельно-побутового обслуговування сільського населення;
- збереження історико-архітектурної та культурної спадщини, розвиток туристично-рекреаційного потенціалу;
- сприяння розвитку інфраструктури, поліпшення стану доріг, підвищення рівня надання послуг з пасажирських перевезень;
- поліпшення благоустрою населених пунктів;
- обсяг економії енергоресурсів;
- кількість відремонтованих, реконструйованих та новостворених об'єктів інфраструктури;
- кількість людей, що отримують соціальні послуги;
- кількість проведених спортивних заходів;
- кількість проведених культурно-мистецьких заходів.

Список використаної літератури:

1. Великопосківська громада. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://velykoploskivska-gromada.gov.ua/docs/656639/>.
2. Великомихайлівська громада. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vms-rada.gov.ua/strategichnij-plan-rozvitku-20-49-57-16-10-2021/>.
3. Великопосківська громада. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://velykoploskivska-gromada.gov.ua/velikoploskivska-silska-teritorialna-viborcha-komisiya-rozdilnyanskogo-rajonu-odeskoi-oblasti-16-37-38-08-09-2020/>.
4. Великопосківська громада. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://velykoploskivska-gromada.gov.ua/docs/656691/>.
5. Великопосківська громада. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://velykoploskivska-gromada.gov.ua/docs/1250596/>.
6. Великопосківська громада. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://velykoploskivska-gromada.gov.ua/docs/1196801/>.
7. Великопосківська громада. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Великопосківська_сільська_громада.
8. Липинська О.А. Комплексне проектування розвитку громади / О. А. Липинська, О. С. Балан // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2020. – № 6 (52). – С. 117-121. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No6/117.pdf>.

9. Балан О. С. Динаміка розвитку підприємств-виробників альтернативної енергії в Україні / О. С. Балан, Я. О. Попко // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2018. – № 1 (3). – С. 90-98. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejoru/2018/No1/90.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.1319790.

10. Husarina N.V. Approaches to the Development and Functioning of Local Self-Government System Reflected in the European Charter of Local Self-Government / N. V. Husarina, Ye. M. Syta, M. Slusarciuc // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2020. – № 2 (12). – С. 29-36. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejoru/2020/No2/29.pdf>.

АНАЛІЗ РИНКУ ДЕПОЗИТІВ В УКРАЇНІ

Н.П. Дребот, к.е.н, доцент,

*А.В. Дребот, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів*

Ринок банківських депозитів після шести місяців російсько-української війни зазнав значних змін, хоч катастрофи відпливу вагомого ресурсного джерела вдалося уникнути. На перший погляд, за підсумками першого півріччя 2022 року у банківській системі відбувся дивний, як для воєнного часу, приріст депозитів населення на 12.3%. Залучені кошти суб'єктів господарювання починаючи з 2021 року мали тенденцію до падіння. За підсумками 2021 року в порівнянні з 2020 роком вони зменшились на (-12.3%), за підсумками першого кварталу 2022 року падіння продовжувалось (-12.9%). Проте за підсумками 2 кварталу 2022 року кошти суб'єктів господарювання в порівнянні з першим кварталом збільшились на 4.2%, таблиця 1.

Таблиця 1. – Динаміка зміни залучених коштів в банківській системі України, станом на кінець періоду

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	1 кв 2022	2 кв 2022
Кошти СГ, млрд.грн	283	349	413	427	430	525	681	800	713	763
Кошти фізичних осіб, млрд.грн.	403	402	437	478	508	552	682	727	768	787
Зміна коштів СГ, %	9.5	23.5	18.2	3.4	0.8	22.1	29.7	17.4	4.5	8.7
Зміна коштів фізичних осіб, %	-8.9	-0.3	8.7	9.4	6.3	8.6	23.5	6.6	11.6	12.3

Джерело:[1]

Втім, якщо врахувати фактор переоцінки валютних депозитів по новому курсу, а також строкову структуру банківських вкладів, то картина вже не видаватиметься аж такою райдужною.

Приріст вкладів забезпечувався насамперед коштами на поточних рахунках, зокрема там акумулювались невикористані заробітні плати військовослужбовців та бюджетників. Натомість обсяг строкових депозитів, ініційованих громадянами, за півроку 2022-го скоротився на -15,5% (-49 млрд грн).

Облікова ставка була підвищення з 10% до 25% з 03 червня 2022 року, що затверджено рішенням Правління Національного банку України від 02 червня 2022 року № 262-рш "Про розмір облікової ставки", а фіксований офіційний курс долара до гривні після тривалого знаходження на відмітці 29,3 у липні підвищено до 36,6 [2].

Найбільші за обсягами залучених депозитів банки майже не відреагували на рішення Нацбанку щодо підвищення облікової ставки. Так, 9 з 10 найбільших банків за обсягами залучених від населення коштів ніяк не змінили розмір ставок за короткостроковими (3 та 6 місяців) гривневими депозитами, а за річними вкладками ставку не підняв жоден з них, Наразі найнижчі ставки банки пропонують за 3-місячними депозитами: від 3,25% річних (Універсал банк) до 11,5% річних (Альфа-банк). Дохідність піврічних вкладів коливається у межах від 3,75% (Універсал банк) до 12,5% (Альфа-банк). За депозит терміном на 1 рік найбільші банки готові платити вкладникам від 0,5% річних (Укрсиббанк) до 8,5% річних (Альфа-банк). Ставки підвищив лише Альфа-банк та й то лише за короткостроковими вкладками. Дохідність 3-місячних депозитів в Альфі зросла з 6,5% до 11,5% річних, а 6-місячних – з 7,5% до 12,5% річних [3].

Отже, ситуація на ринку депозитів станом на 01.09.2020 року має наступні тенденції:

1. Незважаючи на високу життєстійкість, продемонстровану банківською системою до перших поривів воєнно-економічного шторму і швидке пристосування фінустанов до нових умов, все ж посилення макроекономічних шоків і дисбалансів може принести багато неприємних сюрпризів українським банкам у майбутньому.

2. Воєнні ризики не надто сприяють довгостроковим вкладенням коштів, тим паче в умовах без права дострокового зняття. Інфляційні темпи знецінення національної валюти на тлі відносно наднизьких відсоткових ставок також позбавляють клієнтів мотивації заощаджувати кошти на строкових банківських рахунках.

3. Втім, це не привід для паніки, адже введена 100% гарантія за банківськими вкладками населення протягом дії воєнного стану та трьох місяців після. Через три місяці після завершення воєнного стану гарантована державою сума обмежуватимуться 600 тисячами гривень, що означає її підвищення втричі з нинішніх 200 тис грн.

Список використаної літератури:

1. Мінфін - все про фінанси: новини, курси валют, банки [Електронний ресурс]./(дата звернення 15.10.2022). – Режим доступу: <https://minfin.com.ua>

2. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.20 р. № 1349-IX.
URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення 10.05.2021)

3. Довше і прибутковіше. Банки пропонують українцям багаторічні депозити [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://finclub.net/ua/analytics/dovshe-i-pributkovishe-banki-proponuyutukrajintsyam-bagatorichni-depoziti.html>

НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОГО ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

*Добрянська Н.А., д.е.н., професор
Радченко А.А., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет «Одеська політехніка»,
м. Одеса*

Теоретичне обґрунтування визначення поняття «соціальна політика» – організована та цілеспрямована діяльність органів публічної влади, яка ґрунтується на комплексі ідеологічних, політичних, правових, економічних, фінансових, організаційних заходів, спрямованих на створення умов для задоволення членами суспільства своїх життєвих потреб, соціальної стабільності та соціальної безпеки населення.

Проведено аналіз основних напрямів соціальної політики України, який показав, що соціальна політика України функціонує в таких напрямках як: політика в сфері доходів населення, що передбачає утвердження певних стандартів життя, рамок життєвого рівня; політика зайнятості та охорони праці, яка характеризує встановлення засобів охорони праці, видів і форм соціального страхування, запобігання безробіття; соціальний захист, що включає в себе соціальне страхування, пов'язане з трудовою діяльністю, окремі грошові виплати та пенсії, надання житлових субсидій, допомоги сім'ям з дітьми; демографічна політика, що регулює міграційні процеси, передбачає репродуктивному зростанню населення; політика розвитку соціальної сфери, що включає культурну, молодіжну політику, сферу освіти та науки.

Крім того визначено систему індикаторів розрахунку якості життєвого рівня населення України, що включає в себе три види показників: демографічного, економічного та соціального. Розглянуто основні етапи формування державної політики соціального забезпечення в Україні і підкреслено, що формування державної політики соціального забезпечення в Україні відбулося в 4 етапи і далі продовжується, Україна прагне до європейських соціальних стандартів.

При розгляді питання щодо засад створення та функціонування державної політики соціального захисту та забезпечення необхідно підкреслити, що для результативного функціонування соціальної політики важливо визначити інструментарій, методи та підходи, тобто обрати найкращу модель за визначених обставин та для досягнення поставлених цілей. Наведено 3 моделі соціальної політики та проведено порівняльну характеристику.

Нормативно-правове забезпечення є одним із важливих механізмів управління державною системою соціальної роботи, що також здійснює вплив і на інші механізми системи соціального забезпечення населення України. Сьогодні нормативно-правовий механізм державного управління України у сфері соціального забезпечення формують закони України, укази та розпорядження Президента України, постанови Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України.

Проаналізовано систему показників якості життя населення та державна соціальна політика України за допомогою трьох аспектів – демографічного, економічного і соціального, зазначено, що в Україні більшість показників характеризують низький рівень добробуту українців, незважаючи на певну негативну динаміку показників, за рахунок проведення певних реформ соціальної політики, Україна за останні 3 роки піднялась на 23 позиції у рейтингу добробуту населення серед країн світу. Зазначено, що враховуючи межу бідності за

класифікацією ООН, можна стверджувати, що прожитковий мінімум має становити приблизно 5 тис. грн (відповідно до курсу 1 \$ = 29,53 грн). Такий рівень показника прожиткового мінімуму буде вважатися достатнім для забезпечення мінімальних потреб людини. Для досягнення такого рівня показника необхідно звернути увагу на кількість офіційно працюючих осіб, і проводити мотиваційні програми, тим самим стимулюючи збільшення величини коштів, що надходять до державного бюджету. Крім цього, необхідно пильно контролювати надання соціального забезпечення, а також збільшувати популяризацію запровадження адресного забезпечення.

Проведено дослідження рівня життя населення Одеської області та порівняємо з показниками на рівні України. Підсумовуючи проведений аналіз можна визначити, що взагалі демографічна ситуація в Одеській області схожа з демографічною ситуацією в Україні і є не стабільна з тенденцією до погіршення. Позитивним є те, що рівень заробітної та пенсійної плати по Одеській області наближається до рівня середньомісячної плати по Україні. Доволі високим є співвідношення рівнів оплати праці за досліджувані роки до рівня прожиткового мінімуму, що свідчить про зростання добробуту. Сталою є також і позитивна тенденція до перевищення показника освіченості населення Одеської області порівняно з показниками по Україні.

Було визначено, для того щоб Україна на світовій арені займала гідне місце, а якість життя громадян відповідала європейським стандартам. Найбільш оптимальним варіантом для України є впровадження позитивного досвіду Німеччини, США, Швеції, що дасть змогу адаптувати наявну модель соціального захисту України та допоможе побудувати збалансовану, послідовну й логічну модель соціальної політики, яка б відповідала викликам та загрозам ХХІ ст.

Узагальнено існуючі шляхи вдосконалення державної соціальної політики, що характеризуються, по-перше, впровадження досвіду інших країн, що розглянуто вище, по-друге, формування нової моделі державної соціальної політики, по-третє, необхідно визначити основні проблеми і віднайти можливі напрями їх вирішення.

Запропонована модернізована модель соціальної політики України, що вміщує у собі такі пункти: скорочення бідності, обмеження безробіття та стимулювання зайнятості населення, зростання рівня доходів громадян у порівнянні з рівнем інфляції, запобігання міграції за кордон кваліфікованих кадрів, запровадження повномасштабної реформи пенсійної системи, удосконалення законодавства у соціальній сфері. Також надано пропозиції щодо створення Соціального кодексу в Україні, що можна пояснити відсутністю належної нормативно-правової бази та нестачею ресурсів на реалізацію заходів соціальної політики.

Список використаних джерел:

1. Тюленева Ю. В. Особливості державної соціальної політики в Україні / Ю. В. Тюленева // Сучасні проблеми економіки і підприємництва. – 2019. – Вип. 24. – С. 40-46.
2. Фінансовий портал Міністерства фінансів України. – URL: <http://minfin.com.ua>.
3. Чанишева Г. І. Щодо поняття та цілей соціальної політики.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, НУ «ОЮА», 15 трав. 2020 р.). – Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2020. – С. 153-156.
4. Черенько Л. М. Модель рівня життя в умовах соціально-економічної нестабільності: [моногр.] / Л. М. Черенько. – К: Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, 2021. – 423 с.
5. Dobrianska N.A. Public administration as the main type of social management, the field

of scientific knowledge and the field of education / N.A. Dobrianska, A.S. Arbuzova, O.O. Mazilkina // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2022. – № 2 (20). – С. 11-19. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/ejopu/2022/No2/11.pdf>.

6. Кулінська А.В. Підходи до визначення комплексу інструментів політики стимулювання регіонального соціально-економічного розвитку./ А.В. Кулінська, Ю.О. Цуркаль // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2019. – № 5 (45). – С. 73-79. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2019/No5/73.pdf>.

7. Добрянська Н. А. «Зелений» туризм як стратегічний напрям соціально-економічного розвитку регіонів України / Н. А. Добрянська, В. В. Попович // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2018. – № 3 (37). – С. 20-28. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2018/No3/20.pdf>.

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Зуєва А.С., здобувач ступеня бакалавр

*Цуркан І.М., к.е.н., доцент кафедри економічного аналізу та фінансів
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»,
м. Дніпро*

З початком повномасштабного російського вторгнення сектори економіки України, а саме промисловість, сільське господарство, виробництво, торгівля зазнали величезних втрат, а їх макроекономічні показники досягли кризового рівня. Підприємництво належить до унікальних видів діяльності, адже його наявність здатне впливати на соціально-економічний розвиток держави та добробут населення. Сучасні події ознаменували критичне положення для фізичних осіб-підприємців: зруйнування об'єктів власності, зменшення попиту, банкрутство, закриття справи, проблеми з експортом продукції, зменшення робочих місць, брак постачальників продукції. Податки є механізмом держави, що впливає на усі сфери економіки, тому одним із заходів налагодження рівня добробуту є коригування політики оподаткування даних суб'єктів господарювання.

Згідно зі статтею 42 Конституції України кожен громадянин України має право на провадження підприємницької діяльності, що не заборонена Законом [1]. Найпростішим способом легалізації даної практики може бути державна реєстрація в якості фізичної особи-підприємця. Згідно із законодавством України фізичною особою прийнято вважати резидента або нерезидента України, який провадить власну діяльність на території України з метою отримання прибутку. Такі особи зобов'язані стати на облік до податкового органу, що дозволить контролювати та регулювати обсяги їх грошових потоків. Фізична особа-підприємець повинна зареєструватися як платник єдиного податку, і відповідно до власних умов підприємницької діяльності, яку вона хоче провадити, обрати одну з чотирьох груп платників єдиного податку та систему оподаткування – загальну або спрощену. Окрім єдиного податку, фізична особа-підприємець може обкладатися податком на доходи фізичних осіб, єдиним соціальним внеском, податком на додану вартість, акцизним податком, митними зборами, платою за землю, військовим збором, податком на прибуток та іншими видами.

Із введенням воєнного стану в Україні від 24 лютого 2022 року податковими органами були змінені умови оподаткування для фізичних осіб-підприємців, а саме були розглянуті

зміни щодо термінів подання податкових декларацій, розміри ставок, відповідальність за несвоєчасне подання податкової звітності (штрафні санкції), реєстрацію податкових накладних, податкові перевірки, введення податкових пільг.

Першим законодавчим актом, в якому було порушено питання оподаткування фізичних осіб-підприємців став Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15.03.2022 №2120-ІХ. За ним відбулося тимчасове встановлення на період з 1 квітня 2022 року і до припинення воєнного стану права не сплачувати єдиний податок фізичними особами-підприємцями першої та другої групи, разом з цим не заповнюючи податкову декларацію, яка розрахована на дату початку такої несплати. З 1 березня 2022 року по 31 грудня року, що наступить за роком, в якому буде припинено воєнний стан, скасувати та не нараховувати плату за землю, орендну плату за землю державної та комунальної форми власності на територіях, що знаходяться в зоні бойових дій або на окупованих територіях.

Фізичні особи-підприємці другої та третьої групи зі спрощеною системою оподаткування, що стали мобілізованими та можуть підтвердити дане положення відповідними документами, мають право при наявності найманих робітників не сплачувати за них єдиний соціальний внесок, перекладаючи цей обов'язок на державний бюджет. Також дана можливість не сплати єдиного соціального внеску поширюється не тільки на працевластця, але й на мобілізованих найманих робітників [2].

За новою редакцією Закону «Про внесення змін Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану» від 24.03.2022 №2142-ІХ було додано питання щодо тимчасової зміни в оподаткуванні ПДВ, а саме з 1 квітня 2022 року звільнення від оподаткування ПДВ, акцизним податком операцій з ввезення фізичними особами-підприємцями автомобілів легкових, причепів до них, транспортних засобів [3]. З 1 квітня 2022 року ставка єдиного податку для фізичних осіб-підприємців третьої групи знизилася з 5% або 3% до 2% від рівня доходу, для запровадження якої необхідно подати відповідну заявку в контролюючі органи. Навіть за умов першої реєстрації особи як ФОП можна одразу отримати ставку у розмірі 2%, що дає можливість зайнятися підприємством в умовах воєнного стану, розраховуючи на відповідні зміни щодо зменшення податкових обов'язків цих осіб [4]. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного стану, надзвичайного стану» від 12.05.2022 №2260-ІХ визначив для всіх платників податків, в тому числі і для фізичних осіб-підприємців, у разі несвоєчасної сплати податків відтермінувати це зобов'язання, сплативши його не в період 6 місяців після дати припинення воєнного стану, а протягом 60 днів [5]. За період воєнного стану було прийнято законопроект про скасування податкових перевірок, окрім камеральних перевірок для фізичних осіб-підприємців четвертої групи щодо бюджетного відшкодування, але від 12.05.2022 року було затверджено повернення всіх перевірок щодо податкової звітності. При здійсненні благодійної допомоги на потреби військовим та біженцям дата діяльності не оподатковується ПДФО. В період воєнного стану не нараховується пеня за несплату податкових зобов'язань щодо ПДВ, що спричинене військовими діями. ПДВ не нараховується за знищені товари, а також що були передані на потреби армії. Реєстрація податкових накладних провадитиметься протягом наступних 6 місяців після закінчення воєнного стану, але тільки для тих фізичних осіб-підприємців, які не можуть цього зробити через наявну військову агресію. Наразі було запроваджено обов'язкову реєстрацію податкових накладних за лютий-травень на термін до 15 липня 2022 [6].

Отже, вище наведені зміни в оподаткуванні фізичних осіб-підприємців на період воєнного стану через коригування податкових ставок та податкових зобов'язань дозволяють підтримувати поточне положення бізнесу, стимулюючи його в подальшому налагоджувати докризові обороти, що в свою чергу зможе підтримати становище державної економіки, соціальне положення українців та наблизитися такими силами до перемоги.

Список використаних джерел:

1. Конституція України-Розділ II. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua> (дата звернення 24.10.2022).
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2120-ІХ. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/view/T222120?an=1> (дата звернення 24.10.2022).
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 24.03.2022 № 2142-ІХ. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/view/T222142?an=47>
4. ФОП під час війни: особливості оподаткування та звітності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://jurliga.ligazakon.net/news/> (дата звернення 24.20.2022).
5. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного стану, надзвичайного стану: Закон України від 12.05.2022 №2260-ІХ. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/view/T222260?an=1> (дата звернення 24.10.2022).
6. Податки під час війни: що змінилося для бізнесу [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://biz.ligazakon.net/analytics/211250_podatki-pd-chas-vyni-shcho-zmnilosya-dlya-bznesu (дата звернення 24.10.2022).

ПАРАМЕТРИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Котелевець Д. О., к.е.н., здобувач

*Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая,
м. Київ*

Одним із головних показників, що характеризує розвиток цифрової економіки, є електронна торгівля. Близько 5% підприємств України здійснювали електронну торгівлю (4,9% – у 2020 р.; 4,8% – у 2019 р.; 5,0% – у 2018 р.) – табл. 1. Лідерами за обсягами електронної торгівлі у 2020 р. були підприємства таких видів економічної діяльності:

- діяльність туристичних агентств, туристичних операторів, надання інших послуг із бронювання та пов'язана з цим діяльність – 27,6%;
- тимчасове розміщування – 22,1%;
- телекомунікації (електрозв'язок) – 10,6%;
- тимчасове розміщування й організація харчування – 10,1%;
- інформація та телекомунікації – 9,5%;
- комп'ютерне програмування, консультування та пов'язана з ними діяльність; надання інформаційних послуг – 9,5%.

Проаналізуємо тенденції розвитку електронної торгівлі в Україні крізь призму обсягів реалізованої таким способом продукції (товарів і послуг). Передусім варто відмітити, що у

2020 р. в цілому в країні 5% усієї реалізованої продукції було продано завдяки електронній торгівлі, зокрема за видами економічної діяльності:

- тимчасове розміщування (40,8% загального обсягу проданих товарів у 2020 р., що становило 2021741,3 тис. грн);
- діяльність туристичних агентств, туристичних операторів, надання інших послуг із бронювання та пов'язана з цим діяльність (33,2%; 1557364,8 тис. грн);
- транспорт, складське господарство, поштова та курерська діяльність (31,1% 141783125,1 тис. грн);
- тимчасове розміщування й організація харчування (11,6%; 2897865,9 тис. грн);
- інформаційно-комунікаційні технології (9,3%; 19409614,7 тис. грн).

Таблиця 1 – Динаміка кількості підприємств, які здійснювали електронну торгівлю в Україні

Показник	Кількість підприємств, які здійснювали електронну торгівлю, одиниць			Кількість підприємств, які здійснювали електронну торгівлю, у % до загальної кількості підприємств			Обсяг реалізованої продукції, отриманий від електронної торгівлі у % до загального обсягу реалізованої продукції підприємств		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Рік									
Україна	2476	2440	2494	5,0	4,8	4,9	3,5	4,5	5,0
<i>У тому числі за кількістю зайнятих працівників</i>									
від 10 до 49 осіб	1619	1595	1637	4,2	4,1	4,1	1,9	1,9	2,1
від 50 до 249 осіб	619	608	612	7,0	6,7	6,7	3,7	3,6	3,9
250 осіб і більше	238	237	245	10,6	10,3	10,5	4,0	6,0	6,6

У переважній більшості електронну торгівлю здійснюють великі підприємства – з кількістю працівників більше 250 осіб; відповідно, вони реалізують таким чином порівняно значну частку продукції – 6,6% сукупного обсягу товарів і послуг у 2020 р. Логічно припустити, що причиною зазначеного є наявність у великих підприємств значно більших кадрових, фінансових та матеріально-технічних ресурсів для організації такого виду комерції, аніж малі (до 50 осіб) чи середні (50-250 осіб) підприємства. Однак, з розвитком цифрової економіки малі та середні підприємства все ж вимушені будуть активніше діджиталізувати свою діяльність, розширювати інструменти електронної торгівлі, впроваджувати інформаційно-комунікаційні технології. Обмеженість у ресурсах не стане перешкодою на шляху бізнес-трансформації таких підприємств, а їх невеликі розміри ставатимуть їх перевагою, оскільки сприятимуть більшій мобільності, гнучкості та швидкості в модернізації порівняно з великими підприємствами.

Поглиблюючи аналіз щодо електронної торгівлі в Україні, відзначимо, що станом на 2020 р. більшість підприємств реалізували це через власний вебсайт чи вебдодатки (3,9% сукупної кількості підприємств країни); дещо менше – через маркетплейси (2,5%). При цьому 10,9% усієї реалізованої продукції було продано через власні сайти чи вебдодатки підприємств і лише 1,9% – через вебсайти чи вебдодатки для електронної торгівлі, які використовуються декількома підприємствами. Фізичні особи є більш динамічними з точки

зору використання можливостей електронної торгівлі – табл. 2. На нашу думку, обсяги електронної торгівлі в Україні досі залишаються невиправдано низькими. Проте, вважаємо, що ця ситуація неодмінно змінюватиметься у найближчі роки, оскільки під впливом карантинних обмежень і воєнних ризиків трансформується поведінка споживачів у частині вибору ними способів купівлі й оплати товарів, а також готовності використовувати та опановувати новітні інформаційно-комунікаційні технології. З іншого боку, підприємства повинні бути підготовленими до оперативного й адекватного реагування на мінливі запити клієнтів, розробляючи нові цифрові продукти, впроваджуючи новітні технології в удосконалення комунікаційних каналів тощо.

Таблиця 2 – Питома вага кількості підприємств, які здійснювали електронну торгівлю через вебсайти або вебдодатки, 2020 р.

Показник	Тип замовника	%
Частка кількості підприємств, які здійснювали електронну торгівлю через вебсайти або вебдодатки, у загальній кількості підприємств за типом замовника, %	<i>фізичні особи</i>	3,8
	<i>підприємства та органи державної влади</i>	3,1
Частка обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг), отриманого від електронної торгівлі через вебсайти або вебдодатки, у загальному обсязі реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за типом замовника, %	<i>фізичні особи</i>	8,6
	<i>підприємства та органи державної влади</i>	4,2

Успішність і комплексність заходів з цифрової трансформації бізнесу прямо залежить від якості персоналу, зокрема фахівців у сфері інформаційно-комунікаційних технологій. Саме ці фахівці займаються інсталяцією програмного забезпечення і комп'ютерної техніки, їх обслуговуванням, оновленням, а також технічним супроводом вебсайтів, вебдодатків, маркетплейсів. Окрім цього, фахівці такого профілю обов'язково залучаються до процесів генерації, підготовки і запуску на ринок інноваційних цифрових продуктів. Вважаємо, що фахівці у сфері інформаційно-комунікаційних технологій формують невід'ємний компонент забезпечення ефективного розвитку підприємств в умовах цифрової економіки. Нарощення масштабів і темпів електронної торгівлі вітчизняними підприємствами, їх адаптація до актуальних викликів цифрової економіки вимагає укомплектування їх штату професійними, досвідченими, креативними висококваліфікованими фахівцями у сфері інформаційно-комунікаційних технологій.

ОСНОВНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ ЩОДО ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

*Кузик О.В., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Липинська О.А., д.е.н, професор
Національний університет "Одеська політехніка"
м.Одеса*

Підходи до сучасних факторів, що впливають на іноземні інвестиційні процеси та їх класифікації на сьогоднішній день остається предметом дискусії, бо вони не завжди враховують процеси, які неможливо визначити кількісними показниками. При цьому є важливими для прийняття рішення щодо іноземного інвестування. Деякі дослідження включають такі чинники до класифікації, але не зазначають при цьому якусь можливість їх вимірювання. [1]

Враховуючи те кожен інвестор вивчає усі існуючі фактори інвестиційного ризику в країнах з якими планує співпрацювати. Саме тому, дуже важливо приділяти велику увагу розробці та прийняттю нормативно-правових актів, які позитивно впливатимуть на інвестиційний процес та будуть сприяти підвищенню міжнародних рейтингів України. Умови для залучення інвестицій створюються не лише на державному, але й на регіональному рівнях.

Задача регіонів полягає у формуванні позитивного інвестиційного клімату територій, створення інвестиційних продуктів. Відсутність стратегії, робочих планів та механізмів призведе до втрати зацікавленості інвесторів, через те, що їм важливо розуміти, як буде проходити розвиток регіону та території, в межах яких вони інвестують. Це допомагає їм оцінити перспективи реалізації свого інвестиційного проекту і дотримання інтересів щодо збільшення притоку ПІІ.

Для приходу стратегічних інвесторів одним із критично-важливих факторів є добре розвинута інфраструктура гарної якості. Через те, органи місцевої влади повинні дбати про належний стан автомобільних шляхів та удосконалення інфраструктури. Як що ж будуть наявні «проблемні місця», то буде доцільно спрямовувати обмежені фінансові ресурси на модернізацію тих об'єктів, що у майбутньому найбільше сприятимуть для розвитку регіону та зростанню його інвестиційної привабливості.[1]

Для співпраці з будь-якою країною, інвестори звертають увагу в основному на такі групи фактори як:

- Політичні-економічні, тобто: політична стабільність; ступінь втручання уряду в економіку; відношення до зарубіжних та іноземних інвестицій; дотримання положень міжнародних договорів; рівень довіри суспільства до влади; стабільність законодавчої бази; залежність судової системи; наявність прозорої системи лобіювання інтересів окремих груп; рівень законодавства у сфері власності; наявність ефективної системи захисту інвестицій; можливість обійти торговельні обмеження; фактори, що стимулюють економічне зростання.
- Ресурсно-економічні, а саме: наявність природних ресурсів; демографічна ситуація; географічне положення.
- Загальноекономічні, тобто: темпи економічного зростання; співвідношення споживання і заощаджень; ставка позичкового відсотка; норма чистого прибутку; рівень і динаміка інфляції; конвертованість валюти; стан платіжного балансу; стан економіки країни; динаміка росту ВВП; розмір внутрішнього та зовнішнього боргів; рівень тіньової економіки.

- Глобальні, під якими розуміють: державний суверенітет; відсутність військових дій та загрози знищення підприємства ракетними ударами, чи конфіскації бізнесу окупантами на даній території.
- Фактори міжнародних відносин, тобто: міжнародний рейтинг країни; співпраця з міжнародними організаціями; дотримання норм і правил конвенцій та договорів;
- Фактори пропозиції, що розуміються під: витрати на виробництво; логістика; наявність ресурсів; доступ до технологій.
- Фактори попиту, тобто: доступ споживачів до товарів чи послуг компанії; маркетингові переваги; використання конкурентних переваг; мобільність замовників.[1,2]

Маєм підстави вважати, що основним серед всіх факторів для залученні іноземного капіталу в будь-яку країну є темпи розвитку економіки, які створюють економічні умови і інфраструктуру для високої доходності інвестицій на території приймаючої країни. Зокрема Свідер О. відзначає такий феномен як «замкнуте коло», коли одночасно для притоку іноземних інвестицій необхідно щоб економіка розвивалась швидкими темпами і вкладення капіталу були ефективними та прибутковими, а розвиток економіки залежить від обсягу зовнішнього інвестування [2](Свідер, 2011).

Також, необхідно визначити фактори, які перешкоджають залученню та ефективному використанню іноземних інвестицій у національній економіці України.

До цих факторів можна віднести так званий механізм протидії інвестуванню, що надано на рис 1.

Так сталося, що на сьогоднішній день політична й економічна нестійкість, повномасштабне вторгнення російської федерації на Сході та на Півдні України призвели до відпливу прямих іноземних інвестицій через високу ризикованість та відсутність гарантій безпеки для інвестора. Таким чином, основними іноземними інвестиціями для України являються гранти, які нам не доведеться повертати у майбутньому, це дуже ефективна фінансова підтримка за рахунок якої ми вирішуємо різні соціальні проблеми, яких українці зазнали через вторгнення сусіда-агресора на територію нашої країни.

Інші надходження коштів зі Штатів та Європейського Союзу являються для України борговим зобов'язанням, від якого відмовитися не можливо через необхідність забезпечувати та підтримувати обороноспроможність ЗСУ.

Взагалі, іноземні партнери пообіцяли надати Україні майже 34 млрд доларів фінансової підтримки у формі грантів, кредитів та кредитних гарантій. 12,7 млрд доларів з цієї суми вже надійшло до державного бюджету України, але тільки третина обіцяного фінансування є грантовою [3, 5, 6]

Отже, основними цілями оцінки інвестиційної привабливості є: визначення поточного стану підприємства та перспектив його розвитку; розробка заходів підвищення інвестиційної привабливості; залучення інвестицій у відповідних до інвестиційної привабливості обсягах та отримання комплексного позитивного ефекту від освоєння залученого капіталу.

Рисунок 1. – Факторний механізм протидії інвестуванню

Таким чином, основною вимогою до будь-якого методу визначення рівня інвестиційної привабливості є можливість інтерпретації отриманої інформації та прийняття на основі визначених показників ефективних і доцільних управлінських рішень, як з боку інвестора щодо вкладання коштів, так і з боку підприємства- реципієнта щодо підвищення власного інвестиційного рейтингу. На інвестиційну привабливість конкретного суб'єкта безпосередньо впливають економічні умови функціонування й розвитку галузі сільського господарства. Крім того, через привабливість підприємства як складової частини інвестиційної привабливості галузі виявляється узагальнена характеристика щодо перспективності, вигідності, ефективності та мінімізації ризику вкладення інвестицій [4, 7, 8].

Список використаних джерел:

1. Шевченко Л.В. Фактори впливу на іноземне інвестування в економіку України: підходи до класифікації/Л.В. Шевченко//Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна серія «Економічна», Харків, 2021 -Вип.100 – С. 57-64 Режим доступу: <https://periodicals.karazin.ua/economy/article/download/17580/16176>
2. Юдіна С. В. Вплив іноземних інвестицій на економічний розвиток країни/ С. В. Юдіна, С. О Пирогов // Науковий вісник Ужгородського національного університету, ЧЗ, Ужгород, 218 частина 3 – Вип 18 – С 152-157. Режим доступу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/23896/1.pdf>

3. Самойлюк М. "Самі не впораємося. Чи достатньо фінансової допомоги отримує Україна" / Максим Самойлюк //Економічна правда, 03.08 2022. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/authors/62e9ffdfbf651>
4. Вірянська О.В. Оцінка інвестиційної привабливості /О.В. Вірянська, під кер. С.Т. Пілецька // Економіка та безнес-адміністрування . Київ: ФЕБА, Національний авіаційний університет, 2018 – С.1-3 Режим доступу <https://nau.edu.ua/site/variables/news/2018/5.pdf>
5. Hratiotova H.O. Financial Assurance and Efficiency of Investments Attraction in the Infrasrtucture Development of the Odessa Region / H.O. Hratiotova, D.O. Pulcha, L. Tsekhmistrenko // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2020. – № 2 (48). – С. 15-21. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No2/15.pdf>.
6. Dobrianska N.A. Management of investment processes in Ukraine at the regional level: the state and problems of improvement / N. A. Dobrianska, L. A. Torishnya, D. O. Pulcha // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2021. – № 1 (53). – С. 44-49. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2021/No1/44.pdf>.
7. Dobrianska N.A. Ensuring investment and infrastructural development of the united territorial communities of the region in the conditions of decentralization of power / N.A. Dobrianska, L.A. Torishnya, D.A. Bukovskyi // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2021. – № 4 (56). – С. 39-46. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/files/archive/2021/No4/39.pdf>.
8. Dobrianska N. A. The current state of investments attraction into the regional economy / N. A. Dobrianska, L. A. Torishnya // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2019. – № 1 (7). – С. 5-12. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejopu/2019/No1/5.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.3405936.

ВПЛИВ НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ НА ПОДАТКОВЕ НАВАНТАЖЕННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Лавріщева А.С., здобувач ступеня бакалавр

*Цуркан І.М., к.е.н., доцент кафедри економічного аналізу та фінансів
Національний Технічний Університет «Дніпровська політехніка»,
м. Дніпро*

Податкова система – одна з найважливіших компонентів економічної системи країни. Вона є основним елементом, що задовольняє економічні та суспільні інтереси держави та її громадян. Податки – це одне з головних джерел доходів держави. Їх основними завданнями є регулювання розвитку всіх галузей без винятку. Податки слугують одним з основних важелів впливу держави на ринкову економіку. Розглянувши податкову систему можна виокремити дві групи податків: прями та непрямі.

Непрямі податки – це обов'язкові платежі, які стягуються з реалізованих товарів та послуг. Зазвичай розмір податку включають у вартість товару та послуги, тому фактично його сплачують споживачі. Непрямі податки, як і прями стали невід'ємною частиною сучасної податкової системи, навіть не зважаючи на те, що вони становлять менший відсоток в податкових надходженнях держави, їх все одно активно використовують як інструмент поповнення держбюджету. Усі непрямі податки можна назвати – акциз. Як і в давнину, так і зараз об'єктом акцизного оподаткування є товари які мають специфічні особливості, а попит на них збільшується або зменшується в залежності від ціни: тютюнові вироби, алкоголь та

легкові автомобілі. Сьогодні до цієї групи товарів додалися ще категорії: бензин, коштовності та предмети розкоші.

Юридичні особи не зазнають збитки у вигляді тягаря від сплати непрямих податків, а отримують кошти у якості встановленої надбавки до вартості продукту або послуги. Але попри це, виробники зобов'язані зібрати та перерахувати кошти отримані від споживачів до державного бюджету. Власник торгівельної марки виступають певним посередником між державою та споживачами. [1]

Згідно з науковими економічними виданнями непрямі податки слід вважати, як податки на споживання товарів та послуг. Найпоширеніший непрямий податок – податок на додану вартість (ПДВ). Основна особливість цього податку полягає в тому що він напряму залежить від вартості продукту, а отже, дає можливість державі впливати на рівень цін різних категорій. В економічній практиці виявлено, що для держави вигідніше, щоб непрямі податки встановлювались у певному відсотку від вартості продукції, адже при підвищенні вартості продукції держава отримає більше податкових надходжень до бюджету від реалізації однієї одиниці товару.

Зараз в Україні встановлено три непрямих податки: ПДВ, акцизний та митний податок. Зважаючи на те що непрямі податки впливають безпосередньо на ціну товару або послуги то можна стверджувати, що вони є одним з ціноутворюючих елементів, що може суттєво впливати на загальний рівень цін.

Здатність непрямих податків до регулювання цін можна спостерігати зараз, у період стрімкого росту цін на паливе в Україні, через воєнні дії в країні. Уряд нашої держави знизив ставку ПДВ з 20% до 7%, такі дії мали на меті зменшити різкий зріст ціни на паливо пов'язане зі зростанням його собівартості та створити більш сприятливі умови для юридичних осіб.

Зважаючи на введення воєнного стану та складні умови для існування бізнесу, в Україні починаючи з 24 лютого 2022 року було додано чимало Законів щодо оподаткування, не оминули вони й непряме оподаткування. Найбільше полегшилось непряме оподаткування бізнесу пов'язаного зі сплатою податку на додану вартість. При переході на полегшену систему оподаткування компанії звільняються від обов'язкової сплати внутрішнього та імпортного ПДВ. Тож на термін дії воєнного стану юридичні особи припиняють бути платниками ПДВ. Безумовно, цією можливістю скористались чимало українських компаній, крім тих, що спеціалізуються на обміні іноземної валюти, видобутку корисних копалин та продажу підакцизних товарів.

Найбільше змін було внесено до оподаткування бізнесу пов'язаного з паливом. Таким чином протягом воєнного стану для ринку пального знижено ставку акцизного податку до 0% на такі види пального, як: бензин, скраплений газ та нафтопродукти, а також зменшена ставка ПДВ з 20% до 7%.

У разі неможливості реєстрації акцизної накладної в єдиному реєстрі акцизних накладних тимчасово дозволяється переміщення палива або етилового спирту з дотриманням додаткових вимог до товарно-транспортних накладних: вони повинна містити всі відомості, які мають бути відображені в відповідній акцизна накладна.

Податкові кредити, створені шляхом таких поставчань під час воєнного стану, не підлягають бюджетному відшкодуванню та включаються до складу податкового кредиту наступного звітного періоду. Протягом воєнного стану уряд скасував нарахування пені за прострочення сплати податку на додану вартість. [2]

Відповідно до законопроєкту №7360 держава оновила обов'язкові вимоги до платників податків, які мають можливість вчасно подавати звітність, сплачувати податки та реєструвати податкові накладні та коригувати розрахунки в ДПС. Перелік документів, що підтверджують неспроможність виконати податкові зобов'язання, складе Мінфін. Також цей законопроєкт зобов'язав юридичних осіб зареєструвати податкові накладні за термін від лютого до травня 2022 року, не пізніше, а ніж 15 липня. [3,4]

Отже, з огляду на введені державою заходи щодо непрямого оподаткування юридичних осіб можна стверджувати, що безумовно це є вимушеним антикризовим заходом. Зниження ставок податку на додану вартість, акцизного та митного податку, послаблення регулятивного та податкового контролю для всіх підприємств це необхідні заходи для того, щоб подолати негативні наслідки війни та зберегти більшу кількість компаній на ринку.

Нещодавно, наша країна отримала статус кандидата до вступу в Європейський союз. Це означає, що Україна повністю підтримує концепцію економічного розвитку країн ЄС та має на меті розвиватись в тому напрямі і податкова система не стала виключенням. Комплексний підхід до визначених проблем допоможе країні наблизитись до обраного їй шляху, створити систему оподаткування, яка буде ефективно та регулярно поповнювати державний бюджет. Особливо важливо вжити заходів в час коли Україна перебуває в воєнному стані, що спричинив збільшення видатків і також допоможе при майбутній відбудові.

Загалом всі зміни внесені державою підтримають бізнес в економічному плані та допомагають подолати випробування під назвою війна. Позбавившись від тягара оподаткування компанії отримали можливість зосередити увагу на розроблені стратегії відновлення і налагодження виробництва до довоєнних потужностей, збереження працівників, відновити та налагодити роботу у деокупованих районах країни. Проте, слід пам'ятати, що введені заходи, вони будуть працювати лише у нетривалому проміжку часу, тож після завершення війни держава має створити новий механізм для того, щоб ці полегшення не перетворились на шкідливі звички.

Список використаних джерел:

1. Податковий Кодекс України: офіц. текст прийнятий Верх. Радою України 2 грудня 2010 р.: зі змінами та допов. /Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112
2. Державна Податкова служба України: URL: <https://tax.gov.ua/>
3. Міністерство фінансів України: URL: <http://www.minfin.gov.ua>
4. Верховної Ради України: URL: <http://www.rada.gov.ua>

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

*Лебедєва В.В., д.е.н., професор
Ануфрієв О.М, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет «Одеська політехніка»,
м. Одеса*

Теоретичне обґрунтування визначення поняття інституціональне забезпечення економічного розвитку регіону і громад – система взаємопов'язаних норм, правил, традицій, організацій, регуляторних установ, визначених формально-законодавчо або за допомогою неформальних суспільних норм та правил, формування та функціонування яких здійснюється на міжнародному, загальнодержавному, регіональному або локальному рівнях, та які визначають умови господарювання і соціально-економічного розвитку на даній території.

Стан інституціонального забезпечення економічного розвитку територіальних громад характеризується незавершеністю. Недосконалістю та наявністю безлічі пасток, які знижують ступінь мотивації частини населених пунктів щодо активної участі в реформі та провадження заходів щодо розвитку економічних систем на базовому рівні, участі в проектах співробітництва задля отримання додаткового фінансування від уряду або від структур Європейського Союзу на провадження заходів щодо покращення рівня економічного розвитку.

Було визначено негативні наслідки децентралізації, зокрема, такими являються: розшарування суспільства за рівнем доходів, зменшення кількості жителів та економічний занепад сільських територій, низький рівень розвитку підприємництва малого бізнесу на сільських територіях, наявність некваліфікованих органів влади базового рівня, що заважає їм скористатися новими можливостями та перевагами адміністрування.

Узагальнено існуючі підходи до оцінки стану інституціонального забезпечення розвитку регіонів і громад в аспектах економічного та сталого розвитку. За результатами проведеної оцінки виявлено, що жодна з областей не має повністю високого ступеня сприятливості інституціонального забезпечення.

Зазначено, що ефективно місцеве самоврядування в умовах децентралізації, та забезпечення ним поступального соціально-економічного розвитку відповідних територій має супроводжуватися збільшенням ресурсної та фінансової бази. Децентралізовані повноваження мають бути забезпечені відповідним ресурсом для якісного виконання.

В результаті проведених розрахунків за методикою оцінки стану інституціонального забезпечення економічного розвитку територіальних громад доведено, що підвищення економічної спроможності територіальних громад є необхідним в аспекті успішної реалізації реформ місцевого самоврядування, децентралізації та адміністративно-територіального устрою, а формою організації економічно ефективного розвитку регіонів, здатного стимулювати розвиток території разом з її адміністративними, соціальними, управлінськими та іншими складовими є створення територіально - господарських систем.

Були проведені обчислення для України, які загалом показали, що між зазначеними показниками існує пряма, проте не істотна залежність. Як показали результати порівняльного аналізу, найменш дотаційними є територіальні громади, які сформувалися навколо міст.

Рівень дотаційності їхніх бюджетів становить лише 6,9 %. У громадах, які утворилися навколо селищ міського типу, цей показник складає 11,5 %, навколо сільських поселень – 16,1 %.

Виявлено, що відбулося стрімке зростання обсягів власних ресурсів місцевих бюджетів, їх частки в структурі зведеного бюджету України.

Саме тому, зростання власних доходів відбувається швидкими темпами, що явно характеризує позитивний вплив бюджетної децентралізації на формування доходів територіальних громад. Завдяки фінансовій децентралізації суттєво змінилася ресурсна база місцевих бюджетів та сформувалися передумови для активізації процесу добровільного об'єднання територіальних громад.

Визначено основні напрямки покращення стану інституціонального забезпечення економічного розвитку територіальних громад, основні з них: забезпечення збалансованості розвитку окремих видів економічної діяльності та промисловості, сприяння зменшенню дивергенцій в різних складових економічного розвитку територіальних громад, удосконалення розвиненої системи господарювання, збільшення кількості міжрегіональних угод, горизонтальних зв'язків, забезпечення сталого економічного розвитку територіальних громад, модифікація територіальної структури органів місцевого самоврядування зі встановленням чіткого розподілу повноважень між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

До негативних наслідків децентралізації для соціально-економічного розвитку територіальних громад необхідно віднести: недосконале і нестабільне законодавство; виникнення ризику соціально-економічної диференціації на заможні і бідні громади; відсутність системи контролю над органами місцевого самоврядування в питаннях законності їхньої діяльності; брак кваліфікації в процесі підготовки управлінців базового рівня.

Визначено основні напрями дії механізмів вдосконалення інституціонального забезпечення економічного розвитку територіальних громад та регіонів в умовах децентралізації: формування економічного базису для розвитку регіонів, підтримка поточного економічного зростання та підтримка співробітництва і формування ланцюгів господарських зв'язків як заходу реалізації можливостей та передумов для розвитку регіонів в умовах децентралізації; забезпечення фінансово-бюджетної спроможності територіальних громад і регіонів; активізація використання інструментів фондової фінансової підтримки для підвищення економічного розвитку територіальних громад та регіонів; забезпечення ефективного розподілу повноважень між рівнями державного управління щодо економічного розвитку регіонів (районів, громад базового рівня)

Запропоновано механізми покращення інституціонального забезпечення економічного розвитку регіонів, зокрема: шляхом формування системи інструментів фондової фінансової підтримки інвестиційного розвитку господарських систем громад з використанням ресурсів Державного фонду регіонального розвитку; організаційно-економічного та інформаційно-методичного забезпечення реалізації пріоритетних для громад проєктів на основі підтримки розвитку традиційної та смарт-спеціалізації.

Визначення фінансової спроможності економічного розвитку територіальних громад та регіонів в умовах децентралізації є досить актуальним в процесі здійснення адміністративно-територіальної організації влади. Здійснено узагальнення методичних підходів до оцінки економічного розвитку територіальних громад та регіонів в умовах децентралізації. Виходячи з результатів діяльності регіонів, можливо вносити зміни до стратегій розвитку для забезпечення фінансової спроможності територіальних громад.

Визначено головні завдання децентралізації на середньострокову перспективу. Вони полягають у завершенні формування спроможних територіальних громад на всій території

країни, посиленні інституційної та ресурсної спроможності громад, запровадженні стратегічного планування розвитку ОТГ, розбудові інфраструктури громад, підвищенні якості надання всього спектру публічних послуг населенню.

Список використаних джерел:

1. Берданова О.В. Інструменти регіонального розвитку в Україні. Київ: НАДУ, 2013. 286 с.
2. Бондар В. Матеріальний чинник мотивації як спосіб підвищення ефективності діяльності державних службовців в Україні. Ефективність державного управління: збірник наукових праць 8 (2018): 233-239.
3. Бикадорова Н. О. Податкові доходи у фінансовій децентралізації місцевого самоврядування / Н. О. Бикадорова // Економічні науки. Серія : Облік і фінанси. - 2010. - Вип. 7(1). - С. 74-83. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/jpdf/ecnof_2010_7\(1\)_10.pdf](http://nbuv.gov.ua/jpdf/ecnof_2010_7(1)_10.pdf).
4. Липинська О.А. Комплексне проектування розвитку громади / О. А. Липинська, О. С. Балан // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2020. – № 6 (52). – С. 117-121. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No6/117.pdf>.
5. Балан О. С. Динаміка розвитку підприємств-виробників альтернативної енергії в Україні / О. С. Балан, Я. О. Попко // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2018. – № 1 (3). – С. 90-98. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejoru/2018/No1/90.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.1319790.
6. Husarina N.V. Approaches to the Development and Functioning of Local Self-Government System Reflected in the European Charter of Local Self-Government / N. V. Husarina, Ye. M. Syta, M. Slusarciuc // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2020. – № 2 (12). – С. 29-36. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejoru/2020/No2/29.pdf>.

ДЖЕРЕЛА ІНВЕСТУВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

*Липинська О.А., д.е.н, професор
Зачена В. О., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет "Одеська політехніка"
м.Одеса*

Тема інвестицій до розвитку територіальних громад в Україні ґрунтується на тому, що такі інвестиції необхідні не лише для розвитку громади та поліпшення умов життя, а на сьогодні, в складних умовах війти, аби просто вижити — оскільки інфраструктура з часом погіршується та руйнуються тому постійно потрібні інвестиції для її ремонту та обслуговування. Ця тема постала перед Україною, враховуючи національну політику децентралізації ще з 2019 року, вона спрямована на раціоналізацію та розширення можливостей місцевого самоврядування шляхом об'єднання численних територіальних громад у більші суб'єкти («територіальні громади»), які приймають на себе ключові повноваження, передані від національного, обласного та районного рівнів.

У зв'язку зі збільшенням чисельності населення та розширенням повноважень (включаючи фіскальні) з'явилися і більше обов'язків щодо

- 1) надання публічних послуг (наприклад, у галузі охорони здоров'я та освіти)

2) розвитку місцевої економіки. Постійні інвестиції необхідні або вкрай бажані в обох випадках:

по-перше, місцеві органи влади повинні забезпечувати юридично обов'язкові стандарти та працювати відповідно до очікувань громадян щодо надання публічних послуг, по-друге, вони повинні прагнути вдосконалити (або підтримати) економічну діяльність у своїх громадах, що є основним двигуном матеріального та соціального добробуту.

Для того щоб публічні інвестиції були ефективними, повинні враховуватися наявні потреби, які визначені як важливі для громади в цілому та ранжуються в порядку черговості; обидві передбачають середньостроковий процес планування. У той же час має існувати механізм, що компенсує надмірні диспропорції між різними типами органів місцевої влади.».

Відповідно до даних, зібраних у результаті опитування в територіальних громадах, виявлено, що ідентифікація/ визначення пріоритетів інвестиційних потреб стійкі в одних секторах і нестійкі – в інших. Наприклад, 83% територіальних громад зазначили, що інвестиції в дорожню інфраструктуру є пріоритетними, і це відповідало витратам у цей сектор та сукупній вартості відповідних пріоритетних проектів. З іншого боку, управління твердими побутовими відходами було визнано другим за пріоритетністю, а отримало лише незначні інвестиції; аналогічно, освіта була визнана четвертим за значимістю сектором, вона отримувала непропорційне фінансування (32% інвестиційних витрат територіальних громад за вимірюваний період). [1]

Переважна більшість заходів державного регулювання інвестування впроваджується за допомогою правових форм. Тому вдосконалення системи та принципів правового регулювання інвестування є вирішальним чинником пошкваллення надходжень капіталу резидентів та нерезидентів.

Для стимулювання залучення інвестицій та усунення негативних тенденцій в економіці країни необхідно, щоб основні положення законодавчих актів щодо умов іноземного інвестування не тільки відповідали міжнародним нормам, а й виконувались. «Зарубіжний інвестор має сприйняти Україну як стабільну і передбачувану країну, а її економіку такою, де макроекономічна стабільність асоціюється не лише з низькими темпами інфляції, а й із послідовним розвитком, включаючи стабільні темпи зростання виробництва, платоспроможний попит, а також економічну структуру, яка постійно модернізується», - Жук М. В. [2-5].

Разом з удосконаленням законодавства щодо інвестицій, зокрема іноземних повинні розвиватися й інші чинники механізму залучення інвестицій, необхідно:

- забезпечити стабільність політичного середовища;
- вдосконалити та забезпечити стабільності: податкової, грошово-кредитної та митної політики;
- максимально спростити процедури, які регламентують взаємовідносини між державою і підприємцями в галузі залучення іноземних інвестицій;
- створити гарантії стабільності умов щодо забезпечення довгострокового фінансування інвестиційних проектів.

Виходячи з того, що ефективні інноваційні технологічні зміни є головним чинником довгострокового соціально-економічного розвитку, всі розвинуті держави мають так звану національну інноваційну систему, що являє собою комплекс інституційних, правових та економічних заходів щодо стимулювання інноваційних технологічних змін у країні для забезпечення національних стратегічних переваг та ефективної міжнародної конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках.

Список використаних джерел:

1. Хардінг Х. Публічні інвестиційні потреби на місцевому рівні в Україні /_Ховард Хардінг// Збірка статей Децентралізація: «U-LEAD з Європою», 2020. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/13743>
2. Жук М. В. Регіональна економіка: підручник. / Жук М. В. Київ: Академія, 2008 - 416с.
3. Dobrianska N.A. United territorial community as a subject of strategic planning of territorial development / N. A. Dobrianska, H. V. Vechtomova, R. A. Dobrianskyi, M. Slusarciuc // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2021. – № 2 (16). – С. 49-59. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejoru/2021/No2/49.pdf>.
4. Липинська О.А. Комплексне проектування розвитку громади / О. А. Липинська, О. С. Балан // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2020. – № 6 (52). – С. 117-121. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No6/117.pdf>.
5. Dobrianska N.A. Ensuring investment and infrastructural development of the united territorial communities of the region in the conditions of decentralization of power / N.A. Dobrianska, L.A. Torishnya, D.A. Bukovskyi // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2021. – № 4 (56). – С. 39-46. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/files/archive/2021/No4/39.pdf>.

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

*Сейсабаєва Н. Г., канд. екон. наук, доц.,
Маница В.В., здобувачка першого рівня вищої освіти
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя*

Ще за довго до нашого покоління сільське господарство представляло собою центральну ланку агропромислового комплексу України.

Агропромисловий комплекс - це багатогалузева виробнича система економіки, що пов'язує у собі виробництво продовольства і предмети широкого вжитку із сільськогосподарської сировини та постачання їх населенню. Він умовно ділиться на три групи галузей:

– галузі, які виробляють засоби виробництва для сільського господарства, забезпечують його матеріально-технічне та виробниче обслуговування. ;

– практично сільськогосподарське виробництво;

– галузі, що займаються доведенням кінцевого продукту до споживача, включаючи оптові ринки, роздрібну торгівлю і суспільне харчування;

Кожна територіальна одиниця, в нашій країні, має індивідуальні кліматичні умови та якість земель сільськогосподарських функцій. Так виникає потреба у переміщенні суттєвих обсягів продукції для задоволення потреб інших областей країни. Через те слід чітко знати, кількість продукції якої буде вироблено і вивезено для збереження балансу. Підсумовуючи, це дозволить визначити державне регулювання як систему економічно-правових засобів, що спрямовані на встановлення та допомогу підприємствам і громадянам.

Мета державного регулювання визначає собою проведення єдиної фінансової політики та удосконалення сільського господарства, що задає ефективності для задоволення попиту населення в сировині, продуктах харчування.

Завданнями державного регулювання є стрімкий розвиток міжгалузевих та внутрішньогалузевих зв'язків, відрегулювати попит і пропозиції на товари, спонукати підприємства на нову продукцію, бюджетне фінансування, охорону навколишнього середовища. Таким чином, за сприянням економічних важелів, інтеграції та кооперації виробничих процесів – вони будуть здійснені.

Суб'єктами державного регулювання є законодавчі органи та органи державної виконавчої влади, в тому числі місцеві адміністрації.

Об'єктами державно-правового регулювання є форми ведення виробництва та матеріальні засоби сільського господарства. До провідних відносять такі як:

- землі сільського господарства, призначення яких дозволяє бути основним засобом сільськогосподарського виробництва і просторово-операційним базисом;
- усі галузі й підгалузі аграрного сектору виробництва.

Функції державного регулювання сільського господарства на новітньому етапі являють собою підтримку цін і доходів товаровиробників, соціально-економічні структурні зрушення, екологічне виробництво, технічно-науковий процес, забезпечення потреб держави у продовольчій системі.

Звідси можемо сказати, що державне регулювання аграрної сфери економіки полягає у регулюванні державою поведінки сільськогосподарського товаровиробника, визначенні перспективи розвитку аграрної сфери економіки, спрямуванні ролі щодо реалізації довготривалих програм розвитку за допомогою таких шляхів: правових, адміністративних та економічних важелів. При цьому, поведінка аграрної сфери забезпечується через державне регулювання із забезпеченням економічної, соціальної, екологічної, інноваційної та інформаційної функцій. Підвищення стратегічних позицій та пріоритетів на внутрішньому та світовому аграрних ринках виступає його головною силою у конкурентоспроможності, завдяки реалізації таких провідних принципів державного регулювання: аграрний протекціонізм, єдність економічних та соціальних цілей, програмний метод регулювання, сполучення індикативності та директивності, саме тому, аграрну сферу визначено як галузь національної економіки.

Державне регулювання в сільській галузі полягає в тому, щоб застосувати методи впливу держави на рівень конкурентоспроможності з такими цілями:

- Підвищити ефективність сільськогосподарського виробництва;
- Зробити відтворення розширеним;
- Забезпечити розвиток соціальної та екологічної сфер сільських територій;
- Захистити економічні інтереси суб'єктів господарювання аграрної галузі та їх фінансової стійкості.

Державне регулювання в аграрному секторі, якщо подивитися з боку розвитку конкурентоспроможності галузі з урахуванням інтеграції України до ЄС, може здійснюватися за такими напрямками: підтримка законодавства; відображення захисту вітчизняного продовольчого ринку від імпорту; розширена підтримка сільськогосподарських товаровиробників, що покладають надії на споживача; забезпечення доступних дешевих кредитів; для всіх соціальних груп населення підштовхувати забезпечення цінової доступності аграрної продовольчої продукції; посилення держзамовлення і інвестицій; створення дорадчих та консалтингових структур, обслуговуючих кооперативів; розвиток аграрної науки і підготовка кадрів для сільського господарства; розвиток соціальної сфери села.

Список використаних джерел:

1. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-%D1%80>.
2. Аграрна реформа в Україні / П.І. Гайдуцький, П.Т. Саблук, Ю.О. Лупенко та ін.; За ред. П.І. Гайдуцького. – К.: ННЦ ІАЕ, 2015. – 424 с.
3. Дідьківська Л.І., Головка Л.С. Державне регулювання економіки: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2010. – 209 с.
4. Загальнодержавна Комплексна програма підтримки та розвитку українського села “Добробут через аграрний розвиток” на 2015 – 2020 роки // <http://darukraine.com.ua>.

ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ НА ЗАХОДИ З ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

*Матвійшин Є.Г., д.е.н., доц., завідувач кафедри
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів*

Важливими завданнями держави і територіальних громад з погляду сталого розвитку є турбота про стан навколишнього природного середовища. Реформа децентралізації державної влади в Україні зумовила зміни не лише в повноваженнях органів місцевого самоврядування, але й у джерелах ресурсів. Дослідники звертали увагу на невід'ємну складову цієї реформи – фіскальну децентралізацію, що проявлялася в збільшенні доходів і фіскальної автономії органів місцевого самоврядування, зокрема через збільшення державної фінансової підтримки і встановлення нових місцевих податків [1, с. 44]. Одним із фінансових ресурсів для охорони навколишнього природного середовища є екологічний податок. Вагомими джерелами фінансування природоохоронних заходів на регіональному рівні є обласні фонди охорони навколишнього природного середовища, які формуються з надходжень від сплати екологічного податку та грошових стягнень за порушення природоохоронного законодавства. Ці фонди є складовими частинами обласних бюджетів, основною метою яких є концентрація коштів і цільове фінансування природоохоронних і ресурсозберігаючих заходів, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища, запобіганням, зменшенням та усуненням його забруднення.

Видатки в цій сфері здійснюються з Державного бюджету і місцевих бюджетів. За даними порталу «Прозорий бюджет», у 2021 році видатки з Державного бюджету на охорону навколишнього природного середовища становили 8200225,5 тис. грн (0,55%). Із цієї суми понад 80% (6616080,7 тис. грн) скеровано на запобігання та ліквідацію забруднення навколишнього природного середовища. Більше половини цих фінансових ресурсів (3511588,0 тис. грн) витрачено на утилізацію відходів; близько третини ресурсів (2071991,9 тис. грн) – на ліквідацію іншого забруднення навколишнього природного середовища; приблизно 15% (1032530,7 тис. грн) – на охорону та раціональне використання природних ресурсів. Видатки з місцевих бюджетів на охорону навколишнього природного середовища у 2021 році становили 2420383,8 тис. грн (0,43% загального обсягу місцевих бюджетів). На запобігання та ліквідацію забруднення навколишнього природного середовища загалом в

Україні скеровано 1062930,7 тис. грн.; на збереження природно-заповідного фонду – 100655,0 тис. грн; на іншу діяльність у сфері охорони навколишнього природного середовища – 1256798,2 тис. грн [2]. У розрізі регіонів видатки на охорону навколишнього природного середовища різняться. Для того, щоб порівняння регіонів за цими видатками було більш об'єктивним, у табл. 1 їх узагальнено в розрахунку на одного жителя. Там темнішим відтінком позначено клітинки з більшими обсягами видатків.

Найвищими видатки на охорону навколишнього природного середовища в розрахунку на одного жителя у 2021 році були в Донецькій, Дніпропетровській, Полтавській, Запорізькій та Івано-Франківській областях, а найнижчими – в Закарпатській, Тернопільській, Чернівецькій, Херсонській і Хмельницькій областях. За складовою частиною цих видатків – видатками на запобігання та ліквідацію забруднення навколишнього природного середовища – на перших місцях у рейтингу за найвищими їх обсягами були Донецька, Запорізька, Полтавська, Івано-Франківська, Харківська і Кіровоградська області.

Додаткові можливості фінансування заходів у сфері охорони навколишнього природного середовища надають міжнародні інституції та проекти. Наприклад, у травні 2022 року Україна долучилася до міжнародного проекту «LIFE WILDIsland», який є найбільшим проектом програми Nature 2000. Ресурсами цього проекту можуть скористатися придунайські регіони. Екологічна асамблея Організації Об'єднаних Націй (United Nations Environment Assembly, UNEA) розробила резолюції щодо вирішення проблем забруднення довкілля внаслідок збройного конфлікту, що стало актуальним для сучасної України.

Таблиця 1 – Видатки з місцевих бюджетів на охорону навколишнього природного середовища у 2021 р., грн на одного жителя регіону

Регіон	Запобігання та ліквідація забруднення навколишнього природного середовища	Збереження природно-заповідного фонду	Інша діяльність у сфері охорони навколишн. природного середовища	Разом видатки на охорону навколишн. природного середовища
Вінницька область	17,21	0,85	54,45	72,51
Волинська область	2,20	0,00	14,94	17,14
Дніпропетровська область	9,20	0,00	132,36	141,56
Донецька область	93,15	14,01	41,09	148,25
Житомирська область	12,97	0,90	4,57	18,44
Закарпатська область	2,41	0,00	4,05	6,47
Запорізька область	82,62	0,02	17,15	99,78
Івано-Франківська область	52,23	0,00	44,61	96,84
Київська область	1,76	2,80	41,02	45,58
Кіровоградська область	32,91	0,00	41,18	74,09
Луганська область	19,27	0,00	2,31	21,58
Львівська область	2,71	1,22	32,35	36,28
Миколаївська область	0,00	5,46	35,94	41,40
Одеська область	6,35	0,00	12,05	18,39
Полтавська область	75,62	16,67	19,37	111,65
Рівненська область	0,39	0,00	19,95	20,34
Сумська область	29,64	1,40	6,91	37,95
Тернопільська область	5,82	0,16	1,97	7,95
Харківська область	35,45	0,00	7,52	42,98

Міжнародна науково-практична конференція
«Сучасні управлінські та соціально-економічні аспектів розвитку держави, регіонів та суб'єктів
господарювання в умовах трансформації публічного управління – 2022»

Херсонська область	3,65	0,00	9,91	13,56
Хмельницька область	2,08	0,14	12,67	14,90
Черкаська область	30,31	0,00	10,38	40,69
Чернівецька область	4,13	0,00	4,89	9,01
Чернігівська область	26,79	2,63	5,11	34,53
м. Київ	0,00	0,00	30,19	30,19

Джерело: розраховано та узагальнено автором за даними системи «Прозорий бюджет» [2]

Напрямом подальших досліджень має стати аналіз зарубіжного досвіду фінансування заходів з охорони довкілля, підвищення обізнаності про повагу до навколишнього природного середовища та його захист, зокрема в умовах воєнних дій і в повоєнний час.

Список використаних джерел:

1. Романова В. Реформа децентралізації в Україні: перші результати та виклики / Романова В., Умланд А. // Політичні дослідження. – 2021. – № 1. – С. 41–51.
2. BOOST-аналіз. Видатки / [Електронний ресурс] // Інформаційно-аналітична система «Прозорий бюджет». – Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/analytics/expenses> (дата звернення: 10.10.2022). – Назва з екрана.

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ

*Ніколюк О.В., д.е.н., проф., завідувач кафедри
Левчук Ю.С., старший викладач
Одеський національний технологічний університет,
м. Одеса*

Поняття «інновація» походить від латинського слова «innovare», що означає оновлювати. По суті, це слово зберегло своє значення до сьогодні. Інновація означає вдосконалення або заміну чогось, наприклад, процесу, продукту або послуги. Інновація передбачає зіткнення різних ідей і точок зору, причому успішні інновації в державному секторі вимагають оцінки різних життєвих реалій і досвіду [1].

Інновації також включають різні групи, які працюють разом, чи то для досягнення спільної мети, чи для вирішення спільної проблеми або для вивчення нових можливостей. Інновації в державному секторі означають значні покращення державного управління чи надання послуг. Інновацію в державному секторі можна визначити як впровадження в систему державного управління нового або значно вдосконаленого процесу, методів чи послуг, спрямованих на покращення операцій або результатів в державному секторі.

Зокрема, інновації в державному секторі передбачають значні покращення послуг, за надання яких уряд несе відповідальність, включно з тими, що постачаються третіми сторонами. Це покриває як зміст цих послуг, так й інструменти, що використовуються для їх надання. Більшість з цих підходів створюють послуги, які насамперед орієнтовані на користувача, краще представлені та орієнтовані на попит споживачів. Інновація може змінити як пропозицію послуг, покращуючи їх характеристики, так і попит на послуги, запроваджуючи нові способи формулювання попиту та їх закупівлі.

Державні службовці та громадськість є основою цих нових ідей і підходів для досягнення кращого надання послуг. Сьогодні громадяни більш поінформовані та звикли очікувати більшого від своїх урядів. Технології змінили спосіб взаємодії громадян зі своїми урядами та призвели до більш складних вимог. Ці підвищені очікування в поєднанні з новими проблемами вимагають використання інноваційних підходів у державному секторі.

Однак знання та застосування інновацій у державному секторі та їх результати, витрати та сприятливе середовище, все ще є фрагментованими. Інновації в державному секторі лише частково інституціоналізовані в певних ролях і процесах, а також сукупності доступних інструментів політиків для прискорення інновацій, які застосовуються непослідовно.

Крім того, інновація передбачає розробку варіантів як для відомих, так і для тих проблем, які ще не з'явилися, але це все одно потребуватиме швидкої реакції уряду, коли вони з'являться. Інновація пов'язана з невизначеністю та є важливою для навчання, яке передбачає дослідження, повторення і тестування [2].

В останні роки уряди країн світу працюють у новому ландшафті, в якому стикається державний сектор із соціальними, фінансовими та екологічними викликами: технологія завойовує позиції та революціонує спосіб взаємодії громадян з владою; люди та організації в суспільстві формують нові види партнерства; громадяни як ніколи пов'язані, обізнані та поінформовані. Загалом всі ці виклики створюють потребу в нових способах мислення про уряд та адміністрацію та про те, як це повинно ефективно працювати [3].

У зв'язку з цим важливо визнати, що не існує «одного роду» інновацій, адже інновація є багатограним явищем. Різні види інновацій підходять для різних типів потреб, щоб діяти відповідно до проблемної ситуації або цілі. Нездатність правильно диференціювати різні інноваційні аспекти історично перешкоджали зусиллям уряду запровадити інновації як здатність. Кожним аспектом потрібно керувати та взаємодіяти по-різному. Тому уряду потрібен різноманітний інноваційний портфель, який охоплював би весь уряд і політику держави.

Уряди разом із державним сектором намагаються впроваджувати інновації в структуровану організацію навколишнього середовища. Початкові дослідження показують, що певні організаційні фактори (співпраця, бюджет, структура, інститути, знання тощо) можуть сприяти заохоченню інновацій, тоді як інші можуть працювати проти чи перешкоджають цьому. Вимагання від державних службовців впроваджувати інновації може не дати результатів, якщо організаційне середовище не підтримує такі інновації [4].

Групи організаційних атрибутів, що впливають на інновації державного сектора нами запропоновано поділити на такі групи:

1. Люди: культурний вимір – як люди мотивовані в організації та можливостях досліджувати нові ідеї і експериментувати з новими підходами. Тут також пропонується лідерство та спосіб відбору, винагороди, соціалізації та управління людьми, як інструменти впливу на інноваційний потенціал організації. Іншими словами, люди завжди мають головне значення.

2. Знання: сфера знань і навчання, яка дозволяє нам розглядати проблеми пов'язані зі збором, аналізом і обміном інформацією, розвитком знань і навчання. Гіпотеза полягає в тому, що дані, інформація, знання та навчання є важливими для інновації та спосіб управління ними можуть підтримувати або перешкоджати інноваціям.

3. Способи роботи: те, як структура роботи всередині та між організаціями може мати вплив на інновації в державному секторі. Це включає розвиток фізичних просторів а також інноваційні методи структурування команд, які розбивають роз'єднаності та працюють у партнерстві між організаціями чи навіть секторами.

4. Правила та процеси: правила та процеси (включаючи правову/нормативну базу, бюджетування та процеси затвердження) можуть пропонувати (або блокувати) можливості для інновацій.

Крім знань, способів роботи, правил і процесів, інновації не тільки означають робити нові речі, але нові речі, які відповідають даній організаційній спільноті, якій він служить. Щоб досягти цього, організаціям потрібен доступ до точної, якісної, корисної інформації, їхніх партнерів і користувачів, яких вони обслуговують. Наявність та експлуатація такої інформації та знань можуть допомогти організаціям стати «організаціями, що навчаються» які ростуть, дорослішають і розвиваються, спираючись на інформацію та вивчаючи свій досвід та інші. Однак можливість отримати такі знання створює проблеми для галузевих організацій. Організаціям державного сектору потрібні відповідні інформаційні системи, щоб створювати та керувати даними та інформацією всередині. Спільне використання та взаємодія з іншими організаціями в державному секторі може підтримувати обмін відповідною інформацією, в той час як відкритість у суспільстві може сприяти створенню цінності державного сектора та інновацій у всьому суспільстві.

Крім того, розвиток потенціалу для інновацій вимагає від організації змін і адаптації навчаючись на своєму минулому досвіді, передбачаючи майбутні виклики через організаційну діяльність. Дані, інформація та знання повинні відігравати важливу роль як будівельні блоки для створення навчальної організації, яка відображає ці атрибути.

Список використаних джерел:

1. Innovation in the Public Sector. Available at: https://unece.org/DAM/ceci/publications/Innovation_in_the_Public_Sector/Public_Sector_Innovation_for_web.pdf

2. Observatory of Public Sector Innovation, How do we Make it Happen?: Implementing Public Sector Innovation. Available at: <https://oecd-opsi.org/wp-content/uploads/2019/05/implementation-with-EC-cover-1.pdf>

3. European Commission. Powering European Public Sector Innovation: Towards A New Architecture Report of the Expert Group on Public Sector Innovation. 2013. Available at: https://ec.europa.eu/research/innovationunion/pdf/psi_eg.pdf, pp.11-16

4. Albury D. "Fostering innovation in public services". 2005. Available at: <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9302.2005.00450.x>

THE ROLE OF COMPETITIVE INVESTIGATION IN BUSINESS MANAGEMENT

Obozna A.O., Phd of Economics

Iakovunyk O.V., Head of MB,

Iakovunyk D.I., , lecturer

Mykolaiv branch of the European University Ukraine, Mykolaiv

Abstract. It is possible to provide a conceptual framework and analysis of the role of competitive intelligence in the study of competitors, synthesizing information from market participants: suppliers, customers, industry competitors, as well as own company personnel. The work uses a literary and conceptual research approach. A review of foreign literature showed that the concept of competitive intelligence is multifaceted, where artificial intelligence plays a big role in the study and monitoring of competitors, and also showed how important competitive intelligence is for business managers.

Benjamin Gilad is a pioneer in the field of competitive intelligence, strongly recognizing the relationship between competitive intelligence and strategy, conducting and supporting research on key trends that affect the practice of competitive intelligence and its ability to support key decision makers and their organizations.

Competitive intelligence is the activity of a company that involves the collection and analysis of information about competitors, competitive products and services. All information and analytical work is carried out exclusively within the framework of ethical standards.

Competitive intelligence is presented in three main areas (Fig. 1) [1]:

– *Technical side*. It involves the collection of all information about products, services, new developments.

– *Financial side*. It implies the study of pricing, the collection of information about the current financial situation of competitors, the study of reports from open sources. Such competitive intelligence helps to find out the financial strength of your own company.

– *Strategic side*. It involves the study of corporate policy, the organization of the work of competitors and other information related to the functioning of a competitor company.

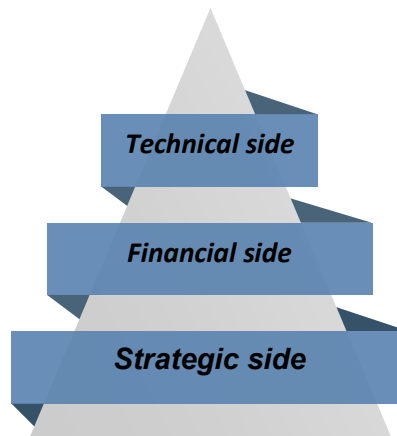

Fig.1. Main areas of Competitive intelligence

Fig.2. Tasks of the competitive environment

The study of the competitive environment, conducted in all three directions, allows you to conduct a thorough competitive intelligence and solve the following tasks (Fig. 2) [1]:

- find new opportunities for business development and competitiveness;
- determine the pricing policy of competitors;
- improve marketing strategy;
- build a forecast of market changes;
- improve advertising strategy;
- find new methods of business management;
- predict the actions of competitors;
- improve the quality of customer service and communication strategy;
- change the positioning of the company;
- improve the trade offer.

The more information you know about your competitors, the clearer your company's position in the market will be.

Competitive intelligence produces useful information that aids in decision making and provides a competitive advantage for businesses. For competitive intelligence to be effective, it must be properly located within the enterprise [2].

Unlike corporate espionage, competitive intelligence involves the ethical collection of information from both published and unpublished sources, such as [3]:

- online search (competitor websites, job postings, business information aggregators, your competitor's social media platforms);
- press releases;
- sales team (they collect information organically when someone calls potential customers);
- industry events, conferences and trade shows;
- suppliers and distributors who operate in your industry and may serve competitors;
- the competitors themselves.

It is extremely important to remember that effective competitive intelligence goes beyond your internal data - otherwise you will just be doing day-to-day market research. To write a competitive intelligence report, it is important to look beyond your company and all external sources.

References:

1. What is Competitive Intelligence: Briefly//
<https://sendpulse.ua/ru/support/glossary/competitive-intelligence>
2. Tshilidzi Eric Nenzhelele Competitive Intelligence Location in Small and Medium-Sized Enterprises //
https://www.researchgate.net/publication/281020039_Compertitive_Intelligence_Location_in_Small_and_Medium-Sized_Enterprises
3. <https://www.ringcentral.co.uk/gb/en/blog/definitions/competitive-intelligence/>

УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

О.П. Петренко, к.е.н., доцент

Е.М. Азарян, магістрант

*Одеський державний аграрний університет,
м. Одеса*

Капітал - це багатство, що використовується підприємством для його власного збільшення. Інвестування капіталу у виробничий процес формує прибуток підприємства.

На думку Харчука С.А. «...питання спроможності виживання підприємства в сучасному середовищі, комерційний успіх і стійкий розвиток — буде залежати від ефективного управління капіталом, що має для підприємства важливе значення» [1].

В своїх дослідженнях Міщук Є.В. та Міщенко В.В. вказують, що «ефективна діяльність суб'єктів господарювання в Україні потребує управління фінансовими ресурсами, зокрема власним капіталом підприємства, яке повинно забезпечити основи для стабільного розвитку підприємства та його постійного зростання на ринку» [2].

Виходячи з цих поглядів, можна зазначити що подальше існування підприємства не можливо без достатнього забезпечення капіталом. Розглянемо забезпеченість та ефективність управління капіталом ТОВ «Айсберг» Великомихайлівського району Одеської області.

Як видно з рис. 1, відбулося збільшення авансованого капіталу на 2,9%, необоротних активів – 23,4%, які представлені основними засобами. Проте необхідно відмітити невелике збільшення власного капіталу на 1,7%. Позитивні зміни в забезпеченні підприємства капіталом відобразилися на показниках ефективності використання капіталу, які представлені в таблиці 1. Дані таблиці 1 показують, що в ТОВ «Айсберг» спостерігається покращення показників ефективності використання капіталу на підприємстві. Так капіталозабезпеченість підприємства збільшилася на 1,2%, а капіталоозброєність на 37,9%. Також спостерігаємо збільшення показника капіталовіддачі на 35,61%, що вказує на те що на 1 грн. основних засобів в 2021 році припадає на 0,4 грн. більше ніж у 2019 році. Тривалість обороту оборотного капіталу зменшилася на 52 дні, що говорить про прискорення обертання. Що до норми прибутку слід відмітити, що з 2019 року зі збитковості в 2,39% підприємство вийшло в 24% норми прибутку, що вказує на покращення ефективного використання капіталу підприємства.

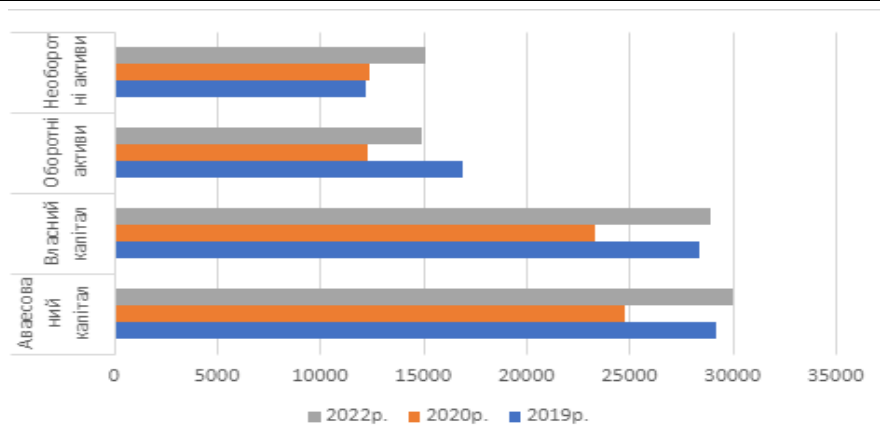

Рисунок 1 – Рівень забезпеченості капіталом ТОВ «Айсберг»
 Джерело: побудовано авторами

Вирішення питань щодо оптимізації структури капіталу, пошук шляхів підвищення ефективності його використання є частиною фінансової стратегії ТОВ «Айсберг». Керівник разом з головним бухгалтером повинні здійснювати фінансовий контроль на підприємстві, стежити і вчасно реагувати на зміну показників фінансової стійкості.

Таблиця 1 – Рівень забезпеченості капіталом ТОВ «Айсберг»

Показники	2019р.	2020р.	2021р.	2021р. до 2019р., %
Капіталозабезпеченість, тис.грн.	9,8	9,2	9,9	101,2
Капіталоозброєність, тис.грн.	644	730	888	137,9
Капіталовіддача, грн.	1,13	0,67	1,53	135,61
Капіталомісткість, грн.	11,01	20,08	9,91	90,00
Коефіцієнт оборотності	0,81	0,67	1,55	189,80
Тривалість обороту, днів	447	542	235	52
Норма прибутку, %	-2,39	-20,39	24,05	X

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ТОВ «Айсберг»

В їх завдання також входить:

– оптимізація, а іноді навіть скорочення розміру поточних активів ТОВ «Айсберг» до рівня, необхідного для стабільної роботи в сьогоденні і для майбутнього гарантованого розвитку;

– реалізація затвердженої фінансової стратегії в частині управління структурою капіталу.

Виходячи з усього вищевикладеного, можна зробити висновок про те, що аналізованому підприємству для поліпшення структури капіталу необхідно підвищити частку позикових коштів у джерелах фінансування за рахунок залучення різних видів кредитних ресурсів.

Зміни, які відбудуться в структурі капіталу в ТОВ «Айсберг» з позицій інвесторів і підприємства можуть бути оцінені по-різному. Для банків та інших кредиторів кращою є ситуація, "коли частка власного капіталу у клієнтів більш висока - це виключає фінансовий ризик, що й спостерігається в ТОВ «Айсберг» за звітний 2021 рік.

Необхідними для ТОВ «Айсберг» є також наступні напрямки покращення управління

капіталом з метою підвищення ефективності його використання на підприємства:

- вивчення платоспроможного попиту на продукцію, ринків її збуту, обґрунтування плану виробництва і реалізації продукції відповідного обсягу та асортименту;
- оцінка конкурентоспроможності продукції і вишукування резервів підвищення її рівня;
- розробка стратегії, тактики, методів і засобів формування попиту і стимулювання збуту продукції;
- оновлення основних фондів, шляхом придбання нових технологій, інвестування в дохідні проекти інших господарюючих суб'єктів з метою отримання вигідних відсотків.

Включення цих факторів у виробничо-фінансову діяльність дозволить ТОВ «Айсберг» підвищити ефективність використання власного і позикового капіталу, підвищити ділову активність підприємства. А в умовах світової фінансової кризи стабільне фінансове становище підприємства є запорукою успіху і виживання.

Список використаних джерел:

1. Харчук С. А. Сучасні проблеми управління капіталом підприємства та шляхи їх вирішення. *Економіка та держава*. 2015. № 6. С. 110-113
2. Міщук Є.В. та Міщенко В.В. Особливості системи управління власним капіталом підприємства та шляхи її вдосконалення. *Агросвіт*. 2015. № 24. С.46-49
3. Петренко О. П., Шевченко А.А. Максимізація рівня рентабельності капіталу підприємства за допомогою фінансового левереджа. Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Międzynarodowej Naukowo- Praktycznej (on-line) zorganizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugosławii (27.02.2018). Warszawa, 2018. P. 37-39.

РОЗВИТОК МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ ДО ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

*Атамась Г.П., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри
Одеський державний університет інтелектуальних технологій та зв'язку
м. Одеса*

*Петренко О.П., кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри,
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса*

Основною метою економічної політики України залишається досягнення економічного зростання та підвищення життєвого рівня населення, що потребує формування ринкових інститутів, головним з яких є розвиток підприємництва. Підприємництво є надзвичайно важливою рушійною силою для ініціативної, творчої діяльності у всіх сферах економіки держави. Його активність в умовах ринку швидко зростає. Сфера малого бізнесу сьогодні створює умови для ефективного функціонування економіки країни. Також суб'єкти господарювання малого бізнесу є чинниками розвитку науково – технічного прогресу та формують конкурентне середовище в галузях економіки.

Ринкові відносини, на яких сьогодні розвивається економіка країни потребують створення інноваційних механізмів, які б стимулювали організації (фірми) нарощувати та підвищувати ефективність виробництва, тобто формування підприємницького ресурсу

високої якості. В розвинених країнах світу ця роль покладається на господарюючі суб'єкти малого бізнесу. Для України розвиток мікро та малого бізнесу є важливим напрямом вирішення низки проблем, що мають місце в сучасній економіці [1, с.147].

Малі підприємства швидко реагують на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища, дуже гнучкі, що формує та посилює в них стимули до приватної незалежності та самореалізації. Таким чином, малий бізнес стає основною сферою підприємництва, який через співпрацю зі всіма підприємствами створює позитивні умови їх ефективного функціонування. Невеликі розміри господарюючих суб'єктів малого бізнесу, їх близьке розташування до споживачів та використання місцевих ринків утворюють високу ефективність системи малих підприємств на регіональному рівні. Якщо виходити з того, що основою міцної економіки є малий бізнес, то кожний регіон розвиває в своїй економіці його присутність (табл. 1)

Таблиця 1. – Динаміка показників діяльності підприємств Одеської області за 2010 – 2020р.р.

Показники	2010р.	2015р.	2018р.	2019р.	2020р.	2020р.(%) до	
						2010р.	2018р.
Середньорічна кількість підприємств, всього, од.	24972	23883	24704	25871	25465	101,9	103,1
У т ч малі підприємства, од.:	23828	23046	23803	24889	24519	102,9	103,0
з них мікропідприємства, од.	20495	20248	20710	21658	21431	104,6	103,5
Середньорічна чисельність робітників, всього, тис осіб	392,4	390,0	281,9	295,6	292,4	74,5	103,7
-середньорічна чисельність робітників у малих підприємствах, тис осіб	128,6	105,6	110,9	113,1	109,8	85,4	99,0
- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) малих підприємств, млн. грн.	36389,1	64882,9	111205,4	114603,3	120092,7	У 3,3 р.	107,9
з них: -чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) мікропідп-в, млн. грн.	11364,6	20843,0	36040,0	34868,5	40232,5	У 3,5 р.	111,6
Рентабельність операційної діяльності всіх підприємств, %	4,4	-2,0	8,9	8,9	4,7	х	х

Джерело: Складено за даними управління статистики в Одеській області[2]

За даними таблиці 1 за останні десять років ми маємо позитивну динаміку щодо загальної кількості підприємств в Одеському регіоні (зростання складає 493од., або 1,9%), та окремо підприємств малого бізнесу (зростання складає 691од., або 2,9%). У загальному обсягу підприємств в 2010 р. малі підприємства в Одеському регіоні займали 95,4%, а вже у 2020 році – 96,3%. Домінуючими у складі малих підприємств є мікропідприємства. Нажаль зростання кількісних показників не обумовлює стрімке зростання вартісних показників. Наприклад, в 2010 році в загальній вартості чистого доходу від реалізації продукції (товарів,

робіт, послуг) на підприємства малого бізнесу припадало лише 27,4%. В 2020 р. цей показник збільшився, але лише до рівня 28,1%. Доречи частка малих підприємств в ВВП України не перевищує 3,5% [3]. Це вказує на існування проблем у розвитку підприємств малого бізнесу як в країні так і в окремих регіонах.

На теперішній час можна виділити такі проблеми розвитку підприємств малого бізнесу пов'язані с факторами як на макро- так і макрорівнях. На макрорівні, наприклад, це криза, поширена через пандемію Covid -19 та воєнні події пов'язані з вторгненням Росії до України. На мікрорівні - це короткий життєвий цикл функціонування фірм, який зумовлений відсутністю державної підтримки; складність доступу до фінансово-кредитних ресурсів; недостатня розвиненість інфраструктури підтримки малого підприємництва та ін. Всі ці фактори в ринковій економіці не оминати. Вони потребують поступового вирішення.

Динамізму у розвитку малого бізнесу можна досягти завдяки цифровій економіці. Господарюючи суб'єкти малого бізнесу легко повинні адаптуватися до трансформації традиційної економіки у цифрову. Здійснення цифрової трансформації натепер – актуальний вектор розвитку суб'єктів господарювання малого бізнесу. Щоб уникнути спаду товарного виробництва, бути мотивованими до інноваційної та інвестиційної діяльності малим підприємствам треба швидко пристосовуватися до змін. Зрушень потребують сфери розроблення бізнес – проектів, генерування стартапів. Цифрова економіка дозволяє впроваджувати новітні методи відносин між учасниками ринку, використовуючи такі новітні інструменти як інтернет – трейдинг, електронна комерція, онлайн та офлайн ритейл.

Невід'ємної та значущою складовою підприємницької діяльності є сфера малого бізнесу. На сектор малого підприємництва впливають негативно фактори як макро- так і мікросередовища. Для того, щоб малий бізнес в умовах економічної кризи виступав провідним сектором ринкової економіки треба використовувати нові інструменти трансформації економіки в цифровий формат.

Список використаних джерел:

1. Шевченко А.А., Петренко О.П. Сучасний стан розвитку мікро та малого агробізнесу в Україні. *Agricultural and Resource Economics*. 2020. Vol. 6. No. 1. Pp. 146–160. URL: <http://are-journal.com> (дата звернення 10.10.2022р.)
2. Статистичний щорічник Одеської області у 2020 році /За редакцією Котвицької Л. *Головне управління статистики в Одеській області*. 2020. С.383
3. Офіційний сайт Державного Комітету статистики України. URL: (дата звернення 10.10.2022р.) [доступу:www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua) (дата звернення 20.10.2022р.)

ВПЛИВ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ

*Сахно Н. О., здобувач ступеня бакалавр
Цуркан І. М. к.е.н., доцент кафедри
Національний Технічний Університет «Дніпровська Політехніка»
м. Дніпро*

Податкова система являє собою надскладну фінансову категорію, що чинить вплив на всі економічні явища та процеси в країні. Вона є невід'ємною складовою економічної системи будь-якої країни, не дивлячись на наступні фактори: модель економічного розвитку та політичні сили при владі. Проблеми у функціонуванні системи або ж взагалі її відсутність спричиняє недієздатність держави та призводить до паралічу її фінансової системи, що з часом унеможливує подальший розвиток та функціонування.

Тож, податки – це обов'язкові платежі, що встановлюються державою на законодавчому рівні, сплачуються юридичними та фізичними особами в процесі розподілу та перерозподілу частини вартості валового внутрішнього продукту й акумулюються в централізованих грошових фондах для фінансового забезпечення виконання державою покладених на неї функцій [1].

З початком повномасштабної війни на території України з'явився новий фактор впливу на інвестиційне середовище країни, на рівень його ділової активності. Серед переліку позитивних факторів, що спричиняють вплив на інвестиційну діяльність одну з перших позицій займають саме елементи податкової системи, а саме: з початком військової агресії було впроваджене відстрочення сплати податкових та митних платежів, а також подачі звітності.

Через це за останній час значно підвищується рівень інвестиційної привабливості України. Але за словами експертів наразі інвестувати під час воєнного стану в країні досить складно. Більшість підприємств відновили роботу та продовжують виробництво товарів та надання коштів на власні кошти. Тому в Україні було запроваджено податкову реформу на період воєнного стану, що зменшувала б витрати підприємств, збільшувала б їх інтерес та надавала їм можливість інвестувати у країну[3].

Серед найбільш значущих змін податкової системи можна виокремити наступні:

– Зменшення податкового навантаження на підприємців шляхом заміни податку на прибуток та ПДВ 2% податком з обороту для фізичних та юридичних осіб, зниження акцизу (до 0 євро за 1000 л) та ПДВ (до 7%) на пальне, скасування обов'язкових платежів при імпорті товарів та автомобілів та дозволу не сплачувати ряд податків, куди входять: екологічний податок, мінімальне податкове зобов'язання, земельний податок та орендна плата, податок на нерухоме майно;

– Також було впроваджено звільнення від відповідальності, що стосується звільнення від штрафів та пені за несвоєчасну сплату податків, звільнення від відповідальності при втраті документації та запровадження мораторію на податкові перевірки.

Серед змін у податковій системі під час війни, більш того, є і такі:

– На третю групу спрощених режимів оподаткування можуть переходити платники податків з оборотом до 10 млрд грн і необмеженою кількістю працівників;

– Розширено також і перелік операцій, за якими платники єдиного податку третьої категорії звільняються від оподаткування ПДВ;

– У разі відсутності у платника податків належної можливості щодо їх сплати, дозволено продовження без застосування санкцій на строк, протягом якого платник податків може не виконувати свої податкові зобов'язання.

Усі подані вище зміни призводять до збільшення інвестування підприємцями, особливо вагомо на це впливатиме заміна податку на прибуток та ПДВ, адже при її впровадженні на довгостроковий термін, суттєво зменшиться кількість надходжень до бюджету, що на жаль не зможе бути компенсована у короткострокові терміни збільшенням кількості інвестувань та підвищенням податків у майбутньому, коригування цих втрат потребуватиме довгострокових перспектив [3].

Стосовно іноземних інвестицій, на даний момент, через вторгнення на територію України іноземні інвестори не мають змоги відчутти потрібних гарантій стабільності для вільних довгострокових вкладень капіталу у ту чи іншу галузь економіки України.

Зрозуміло, що інвестувати під час воєнних дій це завжди ризиковано, але підприємці віднайшли декілька каналів інвестування, що зазнали найменшого впливу та залишаються тими, що приносять вигоду, в той же час і за рахунок податкової реформи. До них відносять такі [3]:

- IT сферу, що забезпечує чималий приток коштів державі навіть під час воєнних дій;
- нерухомість, ціни на яку знизилися приблизно у 3 рази з початку війни (але слід звертати увагу на розташування нерухомості та ризики, спричинені ракетними обстрілами країни) [4];

- франшизи продуктових магазинів та закладів харчування, що незважаючи на обставини будуть мати прибуток

- акції та криптовалюта;

- фінтех та медтех, які не тільки є досить новим сегментом, що зазнає швидкого розвитку як на території України, так і за її межами, але й показали себе як сегмент, що під час кризових обставин (наприклад, ковід-19) не тільки не постраждали, а й знайшли шляхи активного розвитку [4];

- воєнні облігації, що не лише принесуть прибуток Вам, як підприємцю, а й допоможуть підтримати Армію нашої країни.

Експерти вважають, що для зниження податкового навантаження на економіку України, підтримки гідного рівня інвестування держава повинна створювати позитивну атмосферу у сфері податків шляхом диференціації ПДВ, суттєвого зниження сум сплати ЄСВ та ПДФО а також зменшення чи цілковитої ліквідації митних бар'єрів, крім окремих винятків.

Вітчизняні підприємці наразі намагаються максимально допомагати Збройним Силам України не тільки для власного збагачення, а й безумовно для забезпечення якнайшвидшої стабілізації економіки країни, притоку іноземних інвесторів та надання їм можливостей інвестувати як у українські компанії, так і закордон.

Отже, податкова політика України наразі не відповідає іноземним стандартам через низку факторів. Але як великі, так і малі підприємства України знаходять шляхи для інвестування та допомоги батьківщині, задля чого Держава вносить правки та реформи до податкової системи аби надати можливість бізнесам не тільки відновити свою працю, а й продовжити інвестування та підтримку України.

Список використаних джерел:

1. Зміни до податкового кодексу в період воєнного стану: сайт – 2022р.: URL: <https://lcf.ua/thought-leadership/tax/zmini-do-podatkovogo-zakonodavstva-v-period-voyennogo-stanu/>

2. Інвестиції сьогодні: 5 сфер, куди вкласти гроші й заробити під час війни – 2022р.: сайт: URL: <https://mc.today/uk/blogs/investitsiyi-sogodni-5-sfer-kudi-vklasti-groshi-j-zarobiti-pid-chas-vijni/>

3. Чи можливі інвестиції під час війни?: Електронна газета – 2022р.: сайт: URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/chi-mozhlivi-investiciyi-pid-chas-vijni.html>

4. Куди інвестувати під час війни: – 2022р.: сайт: URL: <https://finance.ua/ua/saving/kudy-investuvaty-pid-chas-vijny>

5. Економіка війни та повоєнний економічний розвиток України: проблеми, пріоритети, завдання – 2022р.: сайт: URL: <https://www.prostir.ua/?news=ekonomika-vijny-ta-povojennyj-ekonomichnyj-rozvytok-ukrajiny-problemy-priorityty-zavdannya>

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ, ЯК НОВА ФОРМА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

*Свелеба Н.А. к.е.н., доц.,
Олійник О. Б. магістр,
ПВНЗ Європейський університет
м. Львів*

Соціально-відповідальний бізнес є відповіддю на об'єктивні реалії соціально-економічного середовища, зокрема на бажання споживачів купувати продукти у відповідальних щодо екології і суспільства виробників.

Даний підхід до бізнесу створює для підприємства важелів впливу на ринок і суспільство.

Науковці та практики виділяють різні чинники, що спонукають підприємства до реалізації даного підходу [1, с.400]:

- тиск конкурентів;
- вимоги споживачів;
- вплив органів місцевої і державної влади;
- тиск законодавчих і регуляторних норм.

За твердженням Х.Уолкер і Н.Джонс, деякі компанії рухаються у напрямку формування відповідальних ланцюгів цінності в межах самостійно розробленої бізнес-стратегії, тоді як інші змушені до цього необхідністю реактивної відповіді на зовнішні впливи і вимоги постачальників і клієнтів [2, с. 23].

Результатами ефективною реалізації соціально-відповідального підходу можуть бути:

- захист репутації і цінності бренду компанії;
- конкурентні переваги і, відповідно, збільшення прибутку за рахунок суттєвого підвищення операційної ефективності;
- позитивний екологічний ефект – дієвий захист навколишнього середовища;
- позитивний соціальний ефект – спільні програми із захисту прав людини, поліпшення умов праці і підтримки етичних стандартів ведення бізнесу;
- ефективна діяльність учасників ланцюга цінності в стратегічній перспективі.

Саме ці обставини створюють основу для розробки алгоритму соціально-відповідальних взаємин бізнес-партнерів.

Ключовими її характеристиками повинні бути:

- орієнтація на рівень попиту і пропозиції, ринкові умови, економічну ефективність тощо;
- збалансованість з точки зору принципів соціальної відповідальності і сталого розвитку;
- фокусування на задоволенні інтересів в першу чергу, споживачів продукції та бізнес-партнерів.

В такому випадку за рахунок формування відповідального ланцюга цінності, підприємства-виробники одержують можливість контролювати рівень дотримання принципів соціальної відповідальності бізнесу протягом усього життєвого циклу своєї продукції, вони можуть зміцнити свої конкурентні переваги не лише у сферах вартості, якості, гнучкості, що є типовим наслідком налагодження ефективної співпраці із бізнес-партнерами, але й через розбудову відповідального іміджу й виразну ринкову диференціацію.

Дослідники питання оптимізації функціонування ланцюгів цінності, зокрема Д.Холлос [3, с. 2975], стверджують, що підприємство, зазвичай, має дві альтернативи:

- налагоджувати співпрацю лише із тими контрагентами, чия діяльність базується на засадах соціальної відповідальності, відмовляючись від взаємин з тими, які не відповідають;
- взаємодіяти із існуючими учасниками ланцюгів цінності, спільно працюючи над різними аспектами вдосконалення своєї діяльності.

Інтегроване управління ланцюгами цінності шляхом співробітництва бізнес-партнерів і спільного розвитку може привести до одержання значних якісних конкурентних переваг.

Алгоритм формування відповідального ланцюга цінності для підприємства-виробника дозволить вдосконалити існуючу систему управління відносинами з бізнес-партнерами:

1. Оцінка поточного стану взаємовідносин із контрагентами компанії, історії і особливостей бізнес-стосунків, а також економічну ефективність цієї співпраці, а також поведінку контрагентів з точки зору соціальної відповідальності і сталого розвитку.

2. Дослідження поточних і майбутніх подій і тенденцій, що впливають на функціонування ланцюгів цінності.

3. Розрахунок ризиків і можливостей, які створюють для компанії оцінені на попередніх етапах чинники.

4. Оновлення стратегії співпраці з контрагентами у відповідності до обраних альтернатив.

5. Розробка форм моніторингу і контролю функціонування системи.

6. Збалансування соціальних, економічних та екологічних цілей як підприємства-виробника, так і його контрагентів.

Отже, запропонований алгоритм соціально-відповідальних взаємин бізнес-партнерів може стати основою створення об'єктивних передумов системної співпраці і одержання довгострокової взаємної вигоди.

Список використаних джерел:

1. Козин Л.В. Корпоративна соціальна відповідальність як засіб формування конкурентоспроможності підприємства / Козин Л.В. // Вісник Харківського національного аграрного університету. Серія «Економічні науки». – 2011. – № 12. – С.394-401.
2. Walker H., Jones N. Sustainable Supply Chain Management Across the UK Private Sector / H. Walker // Supply Chain Management: An International Journal. – 2012. - Vol. 17, No. 1. – P. 15-28.
3. Hollos D., Blome C., Foerstl K. Does Sustainable Supplier Cooperation Affect Performance? Examining Implications for the Triple Bottom Line / D. Hollos // International Journal of Production Research. – 2012. - Vol. 50, No. 11. – P. 2968-2986.

АНАЛІЗ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

*С.С. Серкал, здобувачка ступеня бакалавр,
Г.О. Граціотова, к.е.н., старший викладач кафедри,
Національний університет «Одеська політехніка»,
м. Одеса*

Охорона здоров'я є найважливішою галуззю національної економіки, від якої значною мірою залежить нормальна життєдіяльність всіх членів суспільства. Тому зараз вкрай актуальним є питання адаптації його до умов ринкової економіки. Це обумовлено, перш за все, тим, що для будь-якої держави стабільність системи охорони здоров'я є однією з глобальних завдань, а рівень розвитку медичних послуг для населення є загальним показником добробуту країни в цілому. У цих умовах особливого значення набувають питання дослідження сутності економічного механізму розвитку ринку медичних послуг.

Система охорони здоров'я є особливою сферою державного управління, адже вміщує в собі сукупність соціально-економічних відносин та є взаємопов'язаною із іншими галузями національної економіки та сферами державного управління. Україна потребує ефективного функціонування юридичних, фінансових, економічних, структурних, управлінських, організаційних, інформаційних і комунікаційних інститутів із метою досягнення найкращих результатів для здоров'я (його рівня та рівності в ньому), фінансової захищеності при отриманні медичної допомоги, оперативного задоволення вимог та очікувань громадян і загальної ефективності галузі [1].

Особливостями системи охорони здоров'я як об'єкту державного управління є наступні:

1) стейкхолдери: зацікавленість більшості суб'єктів соціально-економічних відносин та суб'єктів державного управління в розвитку системи охорони здоров'я як фактору формування людського капіталу держави, що є основою розвитку інших соціально-економічних систем;

2) багатогалузевість: система охорона здоров'я включає в себе сукупність галузей економіки як власне надання медичних послуг, так і фармацевтичну галузь, галузі з виробництва медичних технологій; система освіти медичних працівників та інші;

3) взаємозалежність: система охорони здоров'я взаємопов'язана із соціально-економічними та політичними системами та природно-кліматичними умовами.

Відповідно система охорони здоров'я як об'єкт державного управління є складною та мінливою, що в свою чергу визначає складність та багатофункціональність державно-управлінських рішень та державної політики [2].

Суб'єкти державного управління системою охорони здоров'я розподіляють за рівнями: загальнодержавний рівень, регіональний рівень, місцевий рівень.

Загальнодержавний рівень – суб'єкти центральної виконавчої влади, що формують та реалізують державну політику в сфері охорони здоров'я та приймають державно-управлінські рішення, що визначають розвиток усєї системи охорони здоров'я. «Державний рівень управління охороною здоров'я уособлюють Міністерство охорони здоров'я України та Комітет з питань охорони здоров'я Верховної Ради України, які формують політику в даній

галузі, розробляють і реалізують цільові комплексні програми, що мають загальнодержавне значення.

На державному рівні забезпечується управління медичною науковою складовою. Разом з Академією медичних наук встановлюються наукові пріоритети, що випливають із проблем охорони здоров'я». Відповідно до цього пропонуємо усіх суб'єктів розподіляти за рівнем впливу, а саме: суб'єкти безпосереднього впливу та суб'єктів опосередкованого впливу.

Регіональний рівень суб'єктів державного управління системою охорони здоров'я представлений обласними управліннями охорони здоров'я. Так, при державних обласних адміністраціях діють управління охорони здоров'я, основними функціональними обов'язками яких є реалізація державної політики в досліджуваній сфері. Місцевий рівень представлений районними адміністраціями, місцевими та селищними радами, об'єднаними територіальними громадами [3].

На сьогоднішній день, одним із ключових напрямів реалізації державної політики у галузі охорони здоров'я є проведення дієвого реформування системи публічного адміністрування цієї сфери. Адже здоров'я та життя людини – найвища цінність у світі та основа існування будь-якої держави та суспільства, в цілому.

Для ефективного впровадження у життя реформ у галузі охорони здоров'я необхідне використання гуманістичних підходів та дотримання принципу соціального забезпечення населення в організації діяльності з надання громадянам медичних послуг. У процесі ґрунтовних трансформацій у системах охорони здоров'я розвинених країн світу, стратегічно важливим завданням є забезпечення якісної комунікаційної взаємодії між представниками медичної спільноти, центральними і місцевими органами влади та громадськістю.

Успішне та своєчасне впровадження реформ у галузі охорони здоров'я зумовить підвищення рівня добробуту та здоров'я населення, що, в свою чергу, сприятиме позитивному сприйняттю громадськістю прогресу реформ медичної сфери. Така ситуація можлива за умови високого рівня підготовки та злагодженості дій органів влади. Міністерство охорони здоров'я України прагне здійснити реформування медичної галузі з максимально позитивним результатом для суспільства, адже громадяни покладають великі сподівання на державну владу та, разом з тим, з упередженням ставляться до будь-яких змін щодо реалізації реформування державного управління [4-7].

Результатом реформування має стати створення національної моделі охорони здоров'я, діяльність та інфраструктура якої відповідатимуть суспільним потребам та враховуватимуть географічні, історичні й культурні особливості України. Під час розроблення і здійснення реформ обов'язково мають враховуватися такі регіональні особливості, як структура захворюваності, матеріальний стан лікувально-профілактичних закладів, наявність та характеристики спортивних, лікувально-оздоровчих, рекреаційних закладів, щільність населення, стан транспортно-логістичної сфери, кліматичні і природні умови, екологічне становище в регіоні.

Реалізація таких завдань має сприяти стрімкому розвитку системи охорони здоров'я України, в тому числі, підвищенню рівня якості надання медичних послуг населенню, модернізації матеріально-технічного оснащення медичних закладів та вдосконаленню професійної підготовки медичного персоналу. Таке перетворення системи охорони здоров'я України дозволить використати весь комплекс медичних та соціальних заходів та спрямувати весь ресурсний потенціал держави на охорону та зміцнення здоров'я громадян.

Список використаних джерел:

1. Державне управління охороною здоров'я України: [монографія]. – Вид-во ДУ «Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України», К., 2014. – 312 с.
2. Державна політика з охорони громадського здоров'я в Україні : навч. посіб. / за ред. І. М. Солоненка, Л. І. Жаліло. – К. : Вид-во НАДУ, 2004. – 116 с.
3. Державне управління реформуванням системи охорони здоров'я в Україні / М. М. Білинська, Я. Ф. Радиш, І. В. Рожкова та ін. ; за заг. ред. М. М. Білинської. – К. ; Львів : НАДУ, 2012. – 240 с.
4. Лехан В. М. Основні шляхи подальшого розвитку системи охорони здоров'я в Україні / В. М. Лехан, В. М. Рудий. – К. : Вид-во Раєвського, 2005. – 168 с.
5. Граціотова Г.О. Управління персоналом та підвищення кадрового потенціалу закладів охорони здоров'я України в умовах Європейської інтеграції / Г. О. Граціотова, М. О. Ясіновська // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2020. – № 6 (52). – С. 25-34. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No6/25.pdf>.
6. Husarina N.V. Approaches to the Development and Functioning of Local Self-Government System Reflected in the European Charter of Local Self-Government / N. V. Husarina, Ye. M. Syta, M. Slusarciuc // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2020. – № 2 (12). – С. 29-36. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejoru/2020/No2/29.pdf>.
7. Лебедева В.В. Адміністративна діяльність в сфері публічного управління / В. В. Лебедева, К. К. Трофименко // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2020. – № 6 (52). – С. 47-53. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No6/47.pdf>.

УКРАЇНА НА СВІТОВОМУ РИНКУ ЗАЛІЗНОЇ РУДИ: ПОЗИЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

*Слоква М.Г., к. е. н., доцент,
Красновська Є.Г.,*

*Державний торговельно-економічний університет,
м. Київ*

Залізна руда – є дуже важливим викопним мінералом, яке людство видобуває і використовує вже не одне століття. Вона являє собою природний мінерал, який містить певну частку заліза та його сполук, які економічно доцільно використовувати для переробки. Залізна руда є провідною сировиною для виплавки чавуну та сталі, також невелика її частина використовується для виробництва природних фарб (вохри) та обважнювачів бурових глинистих розчинів. Значення даного мінералу для економіки беззаперечне, окрім цього в умовах нарощування обсягів економічної діяльності зростає потреба у металах, що обумовлює збільшення попиту на залізну руду на світовому ринку. Свідченням останнього є зростання обсягів світової торгівлі залізною рудою. Так, у період 2016-2021 років світовий експорт по товарній позиції 2601 «Руди та концентрати залізні, включаючи випалений пірит» зріс на 147247497 тис. дол. США [1]. Це обумовило, відповідно, і зростання частки даної товарної категорії у сукупному світовому експорті з 0,45% у 2016 році до 0,99% у 2021 році (табл. 1).

Вельми важливе значення залізна руда має для вітчизняної економіки. Україна багата на поклади даного мінералу і входить до числа світових лідерів за розвіданими запасами. Так, у 2021 році Україна посідала п'яте місце у світі з показником 6500 млн т, що дорівнює 6,3% світових розвіданих запасів. За видобутком залізної руди Україна у 2021 році була шостою у світі з показником 3,1% (81 млн т). Варто відзначити, що видобуток залізної руди в Україні порівняно з 2020 роком зріс на 2,8%. Більше того, у 2020 та 2021 роках в Україні зафіксовані найбільші за останні десять останніх років обсяги видобутку залізної руди [2].

Україна також займає провідні позиції у світовому експорті залізної руди, що стимулює приплив валютних надходжень до бюджету країни. Протягом 2016-2021 років питома частка України у світовому експорті по товарній позиції 2601 «Руди та концентрати залізні, включаючи випалений пірит» зросла з 2,57% до 3,16% (табл. 1). Що дозволило Україні протягом цього періоду втримувати п'яті позиції у світі за показником експорту даного товару.

Сальдо торговельного балансу України по товарній позиції 2601 у 2021 році порівняно з 2016 роком збільшилося на 5148438 тис. дол. США (з 1751187,64 тис. дол. США до 6899626 тис. дол. США). Коливання показника не зафіксовано – його збільшення відбувалось постійно протягом 6 років. Таке ж саме постійне зростання значень спостерігається і щодо показника зовнішньоторговельного обороту. Він збільшився на 4996780 тис. дол. США з 1903213,64 тис. дол. США до 6899994 тис. дол. США.

Питома частка експорту залізної руди з України у сукупному вітчизняному експорті збільшилась на 5,11% в абсолютному вираженні з 5,03% у 2016 році до 10,14% у 2021 році. А от щодо імпорту залізної руди в Україну, то, навпаки, спостерігається у цілому скорочення протягом періоду абсолютних значень. Це обумовило поступове скорочення і питомої частки імпорту залізної руди у сукупному вітчизняному імпорті. Так, у 2016 році показник становив 0,19%, а у 2021 році вже 0,0003%. В абсолютному вираженні відхилення становить -0,1897%.

Таблиця 1 – Показники зовнішньої торгівлі України по товарній позиції 2601 «Руди та концентрати залізні, включаючи випалений пірит»

Показник	Роки						Базисне відхилення, 2021 р. до 2016 р.	
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Абсолютне	Відносне, %
сальдо торговельного балансу України по 2601, тис дол. США	1751188	2558793	2860728	339637	4239244	6899626	5148438	294
зовнішньоторговельний оборот України по 2601, тис дол. США	1903214	2617593	2877319	3399193	4239393	6899994	4996780	262,54
питома частка позиції 2601 у сукупному експорті України, %	5,03	5,98	6,06	6,79	8,62	10,14	5,11	101,71
питома частка позиції 2601 у сукупному імпорті України, %	0,19	0,06	0,01	0,002	0,0001	0,0003	-0,1897	-99,84
частка України у світовому експорті по 2601, %	2,57	2,77	3,12	2,82	3,01	3,16	0,59	23,02
питома частка позиції	0,45	0,53	0,48	0,64	0,80	0,99	0,54	120,90

Міжнародна науково-практична конференція
«Сучасні управлінські та соціально-економічні аспектів розвитку держави, регіонів та суб'єктів
господарювання в умовах трансформації публічного управління – 2022»

2601 у світовому експорті, %								
коефіцієнт відносної експортної спеціалізації України в торгівлі по 2601	11,17	11,24	12,72	10,57	10,71	10,20	-0,97	-8,69
коефіцієнт внутрішньогалузевої міжнародної спеціалізації України в торгівлі по 2601	92,01	97,75	99,42	99,92	99,996	99,99	7,98	8,68

*Таблицю складено за даними [1,3]

Аналіз значень коефіцієнта відносної експортної спеціалізації свідчить про те, що Україну можна вважати міжнародноспеціалізованою в торгівлі по товарній позиції 2601 «Руди та концентрати залізні, включаючи випалений пірит», оскільки показник є більше за 1 протягом усього досліджуваного періоду. Хоча протягом періоду і спостерігаються періодичні коливання даного показника – максимальне значення 12,72 було у 2018 році, а мінімальне 10,2 у 2021 році – проте це не вплинуло на загальний висновок.

Щодо коефіцієнта внутрішньогалузевої міжнародної спеціалізації, то спостерігається у цілому зростання його значень протягом періоду. В останні роки цей показник наближається до 100% значень – у 2020 році становить 99,996%, у 2021 році 99,99%. Це дає підстави дійти висновку, що Україна наближається до категорії виняткового експортера залізної руди.

Отже, з упевненістю можна сказати, що залізна руда не втратить своєї актуальності, а світовий ринок буде розширюватися і в майбутньому. Україна впевнено тримала протягом досліджуваного періоду свої позиції на світовому ринку, маючи стійкі тенденції в нарощуванні обсягів видобутку та експорту. В умовах загострення воєнного конфлікту, об'єктивним є скорочення обсягів економічної діяльності в низці галузей вітчизняної економіки, що обумовлюватиме як скорочення внутрішнього попиту на залізну руду, так і згорання експорту по цілому ряду товарів. За цих обставин сегмент залізної руди може стати альтернативним джерелом надходжень від експорту у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. 2601 Iron ores and concentrates, incl. roasted iron pyrites. *Trade Map – Trade statistics for international business development*. URL: https://www.trademap.org/Country_SelProduct_TS.aspx?nvpm=1%7c%7c%7c%7c%7c2601%7c%7c%7c4%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1 (date of access: 29.10.2022).
2. Iron Ore. *Mineral commodity summaries 2022*. U.S. Geological Survey. U.S., Reston, Virginia: 2022. P. 85. URL: <https://pubs.usgs.gov/periodicals/mcs2022/mcs2022.pdf> (date of access: 26.10.2022).
3. Зовнішньоекономічна діяльність. *Державна служба статистики України*. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 29.10.2022).

SOCIAL AND ECOLOGICAL COMPONENTS OF PROJECTS AS FACTORS IN THE DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES

*Степанова А.В., здобувачка ступеня бакалавра
Свірідова С.С., к.е.н., доцент
Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса*

Development projects of territorial communities acquire special importance in modern conditions, when a large number of settlements were destroyed or badly damaged during the military invasion of the Russian Federation. World trends, in particular the trends of developed countries that are members of the European Union, on the example of which Ukraine relies, dictate new norms in the ecological and social spheres of the implementation of development projects. Despite the environmental regulations enshrined in the current legislation of Ukraine, the problems of harmful effects on the external environment do not lose their relevance even today. A similar situation is observed in the social sphere.

According to the authors, the term sustainable development in the field of territorial communities should be defined as a balanced development of economic, ecological and social spheres that continuously interact with each other. And the main goal of such development is the rational use of the resources of a certain territorial community for the purpose of its economic rise. In general, the essence of the sustainable development of territorial communities is to increase the economic, social and ecological indicators of the well-being of the population living in a certain territory [1-2].

In order to achieve certain planned indicators, various projects are used nowadays, which are primarily aimed at improving a certain sphere of activity of the territorial community or solving fundamentally important problems arising in its territory. Usually, the concept of development projects of territorial communities is understood as a set of measures and ways of eliminating the existing shortcomings of the specified territory. Such projects are characterized by such features as: the need to make changes in order to achieve the final goal of the project, the presence of time limits for implementation, a clearly defined amount of resources that can be spent on the TG development project, as well as the exclusivity and uniqueness of each individual project.

The process of influencing various components of project implementation (determination of scope, goals, scope of activity, structure, composition, required number of resources and workers, etc.) represents project management. Influence on its implementation is carried out with the help of general scientific methods, methods and techniques to achieve the final goal.

Environmental and social problems are acutely emerging in Ukraine and the world today. They have a negative impact on the implementation of development projects of territorial communities, namely: in the territories of some communities, problems arise due to a lack of water resources or their pollution and unsuitability for use, there is soil pollution, which also makes it unsuitable for the purposes of the projects, and air that is not meets established standards. Social problems, expressed in the low level of the population's well-being, social stratification, etc., also have a negative impact.

That is why the social and ecological components in development projects of territorial communities are gaining special importance in modern times. In order to prevent the deterioration of the existing situation, modern projects must comply with international environmental and social norms, which are an obvious obstacle to ecological pollution and social stratification. Despite the fact that in Ukraine today the priority and most important part of the projects is considered to be economic, especially when the stakeholders are enterprises interested primarily in their own profit, against the background of problems in this area comes an understanding of the need for the development of social and environmental components. In addition, it is worth understanding that only thanks to the combination of economic and social components, the development project has prospects and claims to be successfully implemented, and the combination of all three components -

economic, social and ecological - creates the basis for sustainable, balanced and balanced development of both the project and the country itself territorial community (Fig. 1).

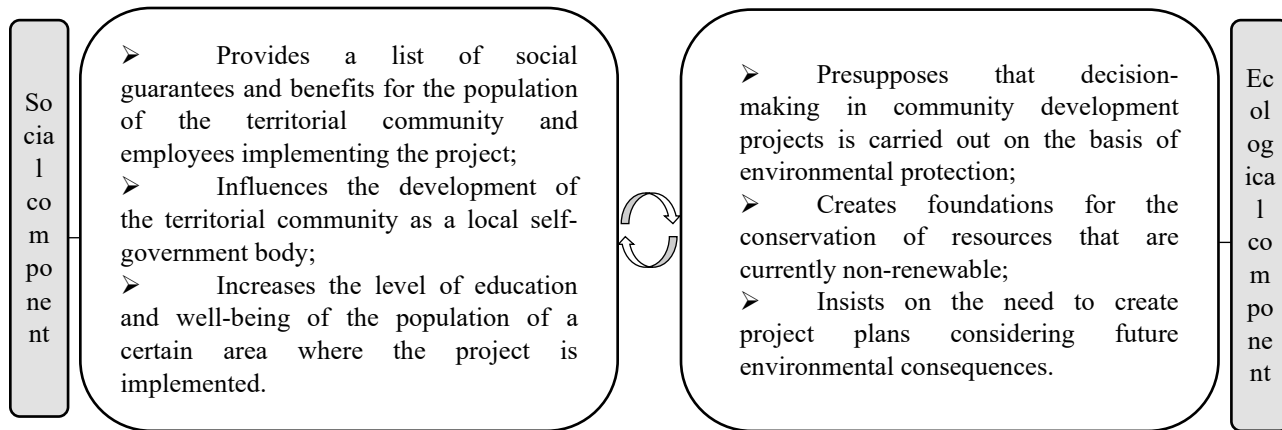

Fig. 1. The role and tasks of ecological and social components in development projects of territorial communities [3-4]

The current legislation of Ukraine defines the procedure to be followed by the initiators of the development project in order to implement it. According to Article 51 of the Law of Ukraine "On Protection of the Natural Environment", any economic or other development projects implemented within territorial communities and other settlements of Ukraine must undergo an appropriate environmental assessment, which must officially certify that the project is not does not harm the environment and the health of Ukrainian citizens [5-8].

The entire set of goals, tasks and requirements for projects are subject to project management methods, which are derived from the main five management methods and are transformed depending on needs. The established list of methods of managing territorial community development projects is: project initiation, its planning and development process, direct implementation, control and completion of work on the project. It is worth noting that not every project goes through all the stages, and sometimes they are confused with each other, go in a different sequence or repeat themselves, in case of circumstances that were not foreseen in the planning process.

Based on the above information, we can conclude that the process of development and implementation of development projects of territorial communities is long, costly and difficult. Social and environmental components play an important role in this, without considering the successful implementation of any project in practice.

The modern world is changing rapidly, creating new requirements for projects and implementing measures aimed at reducing the negative impact of projects on the environmental and social spheres. Ukraine, directing the direction of its development to the standards of the European Union, must obey the established environmental and social norms that are in force in it.

Список використаної літератури:

1. Добровольський В.В. Стратегії сталого розвитку : навч. посіб. / В. В. Добровольський, Є. М. Безсонов, Г. В. Непейна, Д. О. Крисінська, Н. А. Сербулова. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. – 160 с.

2. Бобровська О.Ю. Сталий розвиток територій: виклики та можливості: монографія / Бобровська О. Ю., Крушельницька Т., А., Прокопенко Л. Л. [та ін.]; за заг. ред. О. Ю. Бобровської. – Міжнародний центр досліджень, освіти та навчання. МТЇ, Таллінн, Естонія, 2021. – 234 с.
3. Васильченко Г. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування / Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко / Асоціація міст України – К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. – 256 с.
4. Пустова С. О. Соціо-екологічні дослідження як інструмент розробки стратегії переходу до сталого розвитку сільської громади / С. О. Пустова // Видавничий дім «Гельветика». – 2022. – №1 (40). – С. 160-164.
5. Про охорону навколишнього природного середовища: закон України № 2321-ІХ від 20.06.2022 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від 1991, № 41, ст. 547, станом на 09.09.2022. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>.
6. Кулінська А.В. Підходи до визначення комплексу інструментів політики стимулювання регіонального соціально-економічного розвитку./ А.В. Кулінська, Ю.О. Цуркаль // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2019. – № 5 (45). – С. 73-79. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2019/No5/73.pdf>.
7. Dobrianska N.A. Ensuring investment and infrastructural development of the united territorial communities of the region in the conditions of decentralization of power / N.A. Dobrianska, L.A. Torishnya, D.A. Bukovskyi // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2021. – № 4 (56). – С. 39-46. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/files/archive/2021/No4/39.pdf>.
8. Балан О. С. Динаміка розвитку підприємств-виробників альтернативної енергії в Україні / О. С. Балан, Я. О. Попко // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2018. – № 1 (3). – С. 90-98. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejoru/2018/No1/90.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.1319790.

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ, ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

Шевченко А.А., к.е.н., доц.

Шутяк Д.В., здобувач

Одеський державний аграрний університет

З кожним днем сучасний світ розвивається в різних сферах життя, тому для нашої країни є необхідністю перейти на інноваційну модель функціонування та розвитку аграрної сфери господарства. Це зумовить посилення конкурентної боротьби на ринку аграрної продукції та інтеграції України у міжнародний економічний простір.

Першим вченим, який запровадив термін «інновації» був Йозеф Шумпетер. За його словами «інновація - це нове поєднання факторів виробництва, а саме нових і поліпшених продуктів і процесів; застосування технологій до нових галузей; отримання нового джерела сировини або напівфабрикатів; освоєння нових ринків збуту; нових організаційних форм виробництва та управління» [1]. Інновації – новостворені або кардинально удосконалені новації, які за ступенем впливу на результати діяльності суб'єктів господарювання принципово відрізняються від існуючих аналогів або ж не мають аналогів взагалі [5].

Сутність інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки полягає у розробці і впровадженні в аграрну сферу новітніх методів ведення господарства, застосуванні сучасної техніки, використанні нової кадрової політики [3].

В аграрній сфері основним фактором виробництва є земля, тому ця сфера виробництва має низку специфічних особливостей. До основних особливостей формування і розвитку інноваційного процесу у сільському господарстві відносяться наступні: значні відмінності регіонів країни за природно-кліматичними умовами і спеціалізації виробництва; різноманітність видів виробленої сільськогосподарської продукції, продуктів її переробки, істотна різниця в технології обробки продукції, утримуванні і годівлі тварин; наявність великої різноманітності типів виробництва за різними організаційно-правовими формами та формами власності, розмірами; велика залежність технологій виробництва в сільському господарстві від природно – кліматичних умов, дорожньо-транспортних мереж, віддаленості від постачальницьких центрів і ринків збуту продукції; відособленість сільськогосподарських товаровиробників; різний соціально-освітній рівень робітників сільського господарства; відсутність чіткого і науково – обумовленого організаційно – економічного механізму передачі досягнень науки сільськогосподарським товаровиробникам і як наслідок, суттєве відставання галузі по освоєнню інновацій у виробництві; великий час від впровадження інновацій до моменту отримання результату; диспаритет цін на промислову і сільськогосподарську продукцію [4].

На відміну від інших галузей, в аграрному секторі процес розробки інновацій відбувається більш повільно. Так, внаслідок суттєвої тривалості етапів розробки й апробації інновацій результати фундаментальних наукових досліджень у селекції сільськогосподарських культур дають максимальну віддачу через 15–20 років після початку їх фінансування, а в селекції порід тварин – через 20–30 і більше років [5].

Зазначимо, що рівень інноваційного розвитку підприємства залежить від якості всіх сфер інноваційної діяльності:

1. Біологічних - виведення нових сортів сільськогосподарських рослин.
2. Технічних - використання нових видів устаткування, техніки та обладнання.
3. Технологічних – нові технології вирощування та оброблення сільськогосподарських культур.
4. Хімічних – нові види добрив.
5. Економічних – нові форми організації підприємства та механізми інноваційного розвитку підприємства.
6. Соціальних - сприятливі умови для життя, праці й відпочинку сільського населення.
7. Управлінських – нові форми організації праці.
8. Маркетингових – вихід на нові ринки, розширення асортименту продукції, проходження сертифікації та стандартизації продукції, підвищення якості продукції та послуг [1].

Економічною сутністю впровадження інновацій є те, що будь яка продуктивна діяльність, вимагає матеріальних, фінансових і інтелектуальних ресурсів. Джерелами фінансування інноваційної діяльності є інвестиції, які позитивно впливають на впровадження інноваційних розробок. Але обсяг ресурсів у сільському господарстві дуже обмежений, тому інвестиції в основний капітал і фінансування, формування оборотних коштів необхідно сконцентрувати в аграрних підприємствах, в яких процес виробництва буде здійснюватися на інноваційній основі. Ці заходи допоможуть зменшити фінансові, сировинні ресурси та сприятимуть підвищенню економічного потенціалу агросистем.

Ми погоджуємось, що основними чинниками, які стимулюватимуть активність впровадження інновацій в аграрній сфері є:

- економічна та політична стабільність;
- досконала законодавча база;
- наявність власних фінансових, матеріально-технічних ресурсів та можливість залучення зовнішніх інвестицій;
- високий фаховий рівень кадрового складу;
- наявність сучасної інформаційної системи, що може забезпечити збір, зберігання та надання корисної інформації про наявність наукових розробок;
- досконала система заходів, що мінімізують технологічні та інноваційні ризики;
- мотивація товаровиробників в освоєнні інновацій [2].

Ми вважаємо, що в сучасних умовах воєнного стану в Україні аграрії зіткнулись з необхідністю гнучко діяти і вирішувати питання з переорієнтацією «довоєнних» підходів до сучасних інноваційних. Тому їм необхідно терміново впроваджувати технологічні інновації: ГС технології в сільському господарстві та GPS, супутникові знімки, дрони та інші аерофотознімки, додатки для лікування і годівлі тварин. Головними напрямками використання інновацій в аграрній сфері мають бути: селекція, генна інженерія та ГМО, органічне землеробство, мікрозрошення, нанотехнології.

Проведений аналіз літературних джерел дає змогу зробити висновок, що необхідність впровадження інновацій в агросферу є рушійною силою забезпечення розвитку економіки держави. Впровадження інновацій створює сприятливе середовище для ефективного використання ресурсного потенціалу та формує конкурентоспроможне виробництво. Тому майбутній розвиток України має здійснюватись тільки на інноваційній основі.

Список використаних джерел:

1. Желуденко К.В. Інноваційна діяльність як фактор забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств. *Причорноморські економічні студії*. 2020. С.61 – 66 URL:http://bses.in.ua/journals/2020/49_2020/11.pdf
2. Надвиничний, С. А. Економічний розвиток аграрної сфери України на інноваційній основі. Економічний аналіз. Тернопіль, 2018. Том 28. № 4. С. 31-35. URL:<file:///C:/Users/%D0%94%D0%B0%D1%88%D0%B0/Downloads/1623-6565657104-1-PB.pdf>
3. Полегенька М. А. Особливості інноваційної діяльності в агропромислових підприємствах України. *Агросвіт* № 6, 2017. URL:http://www.agrosvit.info/pdf/6_2017/10.pdf
4. Сутність інновацій та інноваційного підприємництва, 2022 URL:<https://elearn.nubip.edu.ua/mod/book/tool/print/index.php?id=357299>
5. Шевченко А.А., Петренко О.П., Добрянська Н.А. Інноваційний розвиток аграрних підприємств. *Аграрний вісник Причорномор'я*. 2017. С. 200-213

PROBLEMS OF ECONOMIC DEVELOPMENT FROM THE LOGISTICS POSITION

Maryna Shepel, PhD in Pedagogy, Associate Professor
Department of Ukrainian and Foreign Languages
Odesa National University of Technology, Odesa, Ukraine
Yulia Karanfilova, Master's Degree Student
Department of Management and Logistics
Odesa National University of Technology, Odesa, Ukraine

Nowadays the key role plays a short time of delivery of ordered goods to the consumer. Therefore, logistics is of great importance at any enterprise which offers direct sales.

Today the problems of logistics remain urgent as successful functioning of any organization and its competitiveness directly depend on the competent interaction of the all enterprise subsystems, including logistics. The enterprise logistics structures closely interact with many functional departments – marketing, finance, planning, production, control. For example, supply logistics together with marketing form production parameters, their character and mode; production logistics depends on processes that flow in supply logistics, and is closely connected with production planning and enterprise financing.

Thus, the global trend of the world economy development at the present stage becomes the enterprises development on the basis of logistics approach which allows to increase its organizational and economic stability.

The main problem of logistics in Ukraine is the supply sector. It constantly increases the purchase prices, for various reasons untimely fulfillment of orders in production units, challenges with the difficult economy, old equipment, large stocks of materials and equipment in warehouses. Besides, this area is connected with transport which takes a special role in logistics. Many transport enterprises lack new vehicles that meet international standard that track the lack of infrastructure of the transport network, a very low technical and technological level and the organization's level. [1;2]

Logistics of warehousing in Ukraine is characterized by a low level of production and technical base of warehouse economy, huge lack of qualitative technological equipment on processing of products, low level of mechanization and automation of warehouse activity. When solving problems in the storage area, first of all, it is necessary to carry out the strategy of stocks storage, pay attention to physical storage of the stock and additional operations with it. It is necessary to clearly define effective ratio between expenses for filling of warehouse and processing of reserves, premises location, to carry out calculations according to definition of territorial sizes of storage zone and zones of order set-up, to determine the necessary site, arrangement of warehouse and storage in it reserves. [3]

In the distribution logistics, there are problems of slowing down the goods movement from manufacturers to their consumers, high degree of dissatisfaction with demand, low reliability and lack of quality of customer service, no sound strategy for developing the distribution systems and organized commodity markets. [3]

The main problems of logistics development in Ukraine include:

- the modern state approach, which should solve logistics problems, is not able to properly control the logistics market;;
- a logistics approach requires fundamental changes in the enterprise structure, transition to

more flexible organizational structures, creation of specialized shops, transport services, and storage facilities;

- insufficient level of staff professionalism and numerous shortcomings of employees' training in the field of logistics have a negative impact on the logistics market formation in Ukraine.

These problems of the logistics market development in Ukraine are the main but not the only ones. In fact, there are many of them, which are connected with the peculiarities of each enterprise activity separately. In general, logistics services provided by Ukrainian providers already have a significant level of development. First of all, logistics operators strive to improve the quality of customer service at all the stages of their interaction. The tendency of providing not separate services but complex services for consumers is also growing, which speaks about the value and effectiveness of logistics approach at any enterprise. The majority of "strong" logistics providers on the Ukrainian market have foreign capital. This fact suggests that both the legislative base and the state support of the domestic logistics service is very weak.

Logistics activities are quite important at all the enterprises. It is the logistics activity organization that should cover all the branches of each enterprise and have a close relationship with them. Every year the logistics activities organization acquires new momentum and is very intelligent and automatic. Rapid development and introduction of information and communication technologies transform all the economic processes of the enterprise into a unique line of task definition and fulfillment.

The Internet of things is the direction that can significantly improve the enterprises logistics. According to analysts, this trend can bring more than USD 1,9 trillion in the next three years. Smart cars collect traffic data and downtime for optimal route planning, thus reducing maintenance costs. For example, DHL has warehouses connected to it so that it receives truck status, routes and locations, thus achieving clear warehouse processes. At the same time, it can also monitor the temperature and humidity of the air, which is extremely important for some goods (medicines, food) [4-7].

Thus, it should be concluded that improvement of logistics activity is extremely important for the enterprise to have and use modern information technologies and platforms, as well as optimal management models necessary for movement optimization of goods and services, resources and other objects. With the emergence of new platforms, systems, and information technologies it becomes possible to develop various mathematical methods of logistics challenges simplification and their practical realization.

Список використаних джерел:

1. Жалдак Г. П. Сучасні реалії розвитку логістики та електронної комерції [Електронний ресурс] / Г. П. Жалдак // Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи» : матеріал II Міжнар. наук-практик-конф., Київ. – Київ, 2021. – С. 256–257. – Режим доступу: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/231025>.
2. Сорочан С. Проблеми і рішення сучасної транспортної логістики України [Електронний ресурс] / С. Сорочан // Наукові конференції. – Режим доступу: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/3014>.
3. Гурч Л.М. Логістика: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. [Електронний ресурс] / К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», Київ. – Київ, 2008. – С. 11, 269 – Режим доступу: http://www.maup-sevastopol.narod.ru/e_katalog/p09_07.pdf.
4. Жалдак Г. Шляхи удосконалення логістичної діяльності підприємства [Електронний ресурс] / Г. Жалдак, А. Дем'ян // Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи : матеріали I Міжнар. наук-практ. конф., Київ. – Київ, 2020. – С. 209. – Режим доступу: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/201230>.

5. Ніколюк О.В. Формування та реалізація управлінських рішень членами сільськогосподарського кооперативу з логістики зерна / О.В. Ніколюк, Н.А. Добрянська // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2020. – № 1 (11). – С. 48-56. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejoru/2020/No1/48.pdf>. DOI: 10.15276/EJ.01.2020.6. DOI: 10.5281/zenodo.3975507.

6. Kulinska A.V. Theoretical and Methodological Basic of Resourcing the Human Capital Management of an Organization / A. V. Kulinska, D. O. Kostyuk, K. G. Topalova // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2020. – № 2 (12). – С. 37-44. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejoru/2020/No2/37.pdf>.

7. Балан О.С. Управління процесом прийняття рішень зі стратегічного розвитку промислових підприємств / О. С. Балан // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2020. – № 5 (51). – С. 80-87-. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No5/80.pdf>.

THE ROLE OF LOGISTICS IN THE CONTEXT OF BUSINESS MANAGEMENT

*Maryna Shepel, PhD in Pedagogy, Associate Professor
Department of Ukrainian and Foreign Languages
Odesa National University of Technology, Odesa, Ukraine
Anastasiia Sokolova, Master Degree Student
Department of Management and Logistics
Odesa National University of Technology, Odesa, Ukraine*

In the era of digitalization, logistics plays a crucial role in optimizing the supply chain processes and enhancing the customer experience. Customer satisfaction is very essential to the company's sustainability. Businesses understand the importance of logistics management as it is a critical element to determine how the goods are acquired, stored, and transported to the final consumer.

Logistics managers oversee and control many complexities involved in that process. The success depends on the attention to many details: routes need to be determined based on expediency, regulatory environments and avoiding obstacles ranging from road repairs to adverse weather conditions. Shipping providers and packaging options must be carefully considered, with costs calculated against factors from weight to recyclability.

The aim of this piece of research to emphasize the role of logistics in the context of business management.

Logistics occupies a very special place in any company. Firstly, as it is essential when the organization is based on material flows. Secondly, as logistics is included in the cost of either goods or services. Finally, because logistics is also a function, in the sense that it is transversal and concerns all the departments [1].

The role of logistics in the company is therefore central, insofar as it affects all the departments and influences the organization's overall performance. It is a strategic lever in itself, an added value.

This concept is recent as thirty years ago logistics was considered a secondary function. To this date, this function is at the heart of the company's business issues as it has a deep impact on production, delivery, inventory and finances.

This centrality is further reinforced in network companies, which outsource a large part of their activities. The fewer activities the company undertakes on its own, the more important logistics is to its operations [2].

Furthermore, as companies find themselves under growing pressure from both customers and stakeholders to seek ways in which to decrease their costs while at the same time increasing performance, they are forced to find ways in which they may improve the efficiency and effectiveness of their operations. These pressures are increasingly impacting the way in which both companies and their customers view logistics activities.

Thus, logistics is playing much more important role in the company's performance, in particular for companies seeking to increase their competitive advantage and corporate profitability.

It can be said that the companies with a competitive advantage prefer a position of enduring superiority over competitors, in terms of customer preference, which may be achieved with the help of logistics.

The source of competitive advantage is in the ability of the organization to differentiate itself, in the position of the customer, from its competition, and to operate at a lower cost, and therefore a greater profit than its competitors. Competitive advantage stems from the many discrete activities the company performs in designing, producing, marketing, delivering, and supporting its products.

Competitive advantage is thus a key output of the logistics management process.

Outputs of the logistics management process, are thus:

- Competitive advantage for the organization resulting from a marketing orientation and operational efficiencies and effectiveness.
- Time and place utility.
- Efficient movement to customer [3, 4, 5].

Given that the goods movement is what drives cash flow, it stands to reason that managing that movement – logistics management – is a core business concern.

The following are six major benefits of effective logistics management.

1. Visibility. Logistics management affords greater visibility into the supply chain. This enables businesses to better control costs, tease out efficiencies, spot supply chain problems, conduct demand planning and gain insights into opportunities.

2. Reduced overhead. Logistics management enables companies to reduce overhead in areas from cutting shipping costs to shrinking how much warehouse space they need by proactively controlling inventory levels.

3. Improved customer experience. An excellent customer experience (CX) is the driving factor behind repeat sales. By delivering orders accurately and quickly, you improve the customer experience which in turn increase brand loyalty and future sales.

4. Preventing loss. Logistics management helps prevent loss in several ways. One is by a true inventory accounting, so your company knows exactly how much stock it has on hand at any given time. The companies can also track movement and current location so stock won't be misplaced.

5. Support expansion. Demand forecasting supports expansion by realistically calculating inventory needs and ordering, transporting and stocking accordingly.

6. Competitive edge. Delivering orders correctly and on time is a foundational element in the customer experience – and good CX is key to repeat orders as well as solid brand reputation and net promoter scores, which in turn help a company acquire new buyers. Logistics management helps a company consistently deliver, or over deliver, on promises and sharpen its competitive edge [2].

Successful logistics is equal parts strategy and planning. Your strategy should encompass tactics to make the movement of goods work in your favour. Your plan should outline all the steps your company will need to take to bring your strategy to life.

1. Spatial management. Your warehouse management strategy should focus on making wise use of space so that goods are handled efficiently while keeping square footage and maintenance costs as low as possible.

2. Management and staffing. Plan for the necessary upsizing and downsizing in staffing to meet demand. Then there are benefits packages, workers' comp insurance and other HR-related functions that are crucial to a well-managed logistics team.

3. Equipment. Logistics requires specialized equipment, such as a truck fleet, conveyor belts, robotics and forklifts or some combination, depending on the type of materials or goods your company handles and how much of the work you outsource.

4. IT infrastructure. IT infrastructure must to be optimized to accommodate functions from online ordering and purchasing to warehouse automation and other technologies key to your logistics strategy [1, 6].

The role of logistics in a company is both central and transversal. This function is always a part of a more global process, that of the supply chain. It is therefore the entire supply chain that must be optimized (via Supply Chain Management) to achieve optimal results.

References:

1. Logistics for Business Defined: Importance Role & Benefits. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.netsuite.com/portal/resource/articles/erp/logistics.shtml>

2. Logistics: a central role in the company. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.ddslogistics.com/en/what-is-the-role-of-logistics-in-a-company/>

3. Christopher M. Logistics and Supply Chain Management / M. Christopher. – 5th ed. – UK: Pearson, 2016. – 328 p.

4. Administrative management and mechanisms of its development. O.S. Balan // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2017. – № 2 (2). – С. 6-10. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/ejoru/2017/No2/6.pdf>

5. Kulinska A.V. Theoretical and Methodological Basic of Resourcing the Human Capital Management of an Organization / A. V. Kulinska, D. O. Kostyuk, K. G. Topalova // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2020. – № 2 (12). – С. 37-44. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejoru/2020/No2/37.pdf>.

6. Dobrianska N.A. Management of investment processes in Ukraine at the regional level: the state and problems of improvement / N. A. Dobrianska, L. A. Torishnya, D. O. Pulcha // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2021. – № 1 (53). – С. 44-49. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2021/No1/44.pdf>.

THE DEVELOPMENT PERSPECTIVES OF THE CENTRE FOR SOCIAL SERVICES PROVISION OF THE ODESSA CITY COUNCIL IN WAR PERIOD

Maryna Shepel, PhD in Pedagogy, Associate Professor
Nikita Shugalei, Master Degree Student
Odessa Polytechnic National University,
Odessa

The life of Ukraine's population has been drastically changed since the 24 February 2022. That day the Russia Federation attacked Ukraine, and many citizens had to leave their places of residence to save their lives. Lots of people moved to Poland, Bulgaria, Moldova, Rumania, the others moved to safer places in our country. As a result of Russia's violent aggression the centres for social services provision are of great importance. Such centres provide social and psychological support and humanitarian assistance to internally displaced persons (IDPs).

The aim of our piece of research is to highlight the development perspectives for the centre in the war period.

The centre for social services provision of the Odessa city council abbreviated name - "CSS OMR" (hereinafter – the Centre), is a budgetary non-profit special institution that conducts social work with families, children and young people who are in difficult life circumstances and need outside help. In its activities, the Centre is guided by the Constitution and laws of Ukraine [1], orders and acts of the President of Ukraine and the Cabinet of Ministers of Ukraine [2], orders of the Ministry of Social Policy of Ukraine [3], decisions of the Odesa City Council and its executive committee orders of the city mayor [4], orders of the director of the Department of Labour and Social Policy of the Odesa City Council [5], these Regulations, as well as other legal acts on family, children and youth issues.

The Department of Labour and Social Policy of Odesa City Council coordinates and directs the Centre's activities.

The Odesa Regional Centre for Social Services Provision for Families, Children and Youth provides organizational, legal, methodical, and information support for the Centre's activities.

The regulations on the Centre, the maximum number of staff and the Centre's structure are approved by the Founder.

The Centre is a legal entity, has an independent balance sheet, accounts with the bodies of the State Treasury Service of Ukraine, a seal, stamps and forms with its name.

The main tasks of the Centre are: providing individuals, families, families with children with a complex of social services in accordance with their needs according to the list approved by the central body of executive power, which ensures the formation and implementation of state policy in the field of families and children, with a focus on overcoming complex life problems challenging circumstances and minimizing the negative consequences of such circumstances; conducting social and preventive work aimed at preventing individuals, families, families with children from falling into difficult life circumstances.

The Centre, in accordance with the tasks assigned to it and especially in war period:

- Takes measures regarding: identification of individuals, families, families with children who are in difficult life circumstances and need outside help; social adaptation of orphans and children deprived of parental care, mentoring organization; social support for individuals, families, families with children who are in difficult life circumstances; social support of foster families and family-type children's homes, guardians and adopters' families at the request of the children's service of Odesa City Council; preventing rejection of newborn children; control over the targeted

use of assistance at the birth of a child and creating the appropriate conditions for the full maintenance and education of children by conducting a selective survey of individual families examination of living conditions of single mothers in cases provided for by the current Ukrainian legislation; applications submission to the authorized body to terminate the payment of child benefit to a single mother in cases provided for by the current legislation of Ukraine.

Assesses the needs of families with children who are in difficult circumstances and need outside help.

- Provides social services for social support, counseling.
- Carries out social patronage of children and youth in conflict with the law.
- Ensures the provision of necessary social services to victims of abuse, victims of human trafficking;
- Participates in information and educational activities among children and youth of educational institutions of the city on the promotion of a healthy lifestyle and family values.
- Interacts with local executive authorities, local governments, institutions of general secondary education of the city, healthcare, territorial structural units of the National Police of Ukraine.

The main principles of the Centre's activity are respect for human rights, including children and persons with disabilities, humanism, ensuring equal rights and opportunities for women and men, respect for honor and dignity, tolerance, legality, social justice, accessibility and openness, respect for human rights and citizenship, ensuring equal rights and opportunities for women and men. impartiality and safety, voluntariness, individual approach, comprehensiveness, confidentiality, maximum efficiency and transparency of the use of budget and other funds, ensuring a high level of quality of social services.

During the performance of the tasks assigned to it, the Centre interacts with the executive bodies of the Odesa City Council, enterprises, institutions, organizations of all forms of ownership, associations of citizens and citizens.

As we can see the Centre's activity is very important especially in the war period as it provides assistance for IDPs.

Список використаних джерел

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>
2. Укази та розпорядження Президента України та Верховної Ради [Електронний ресурс] // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/all>.
3. Міністерство соціальної політики України. Нормативно-правова база - Міністерство соціальної політики України [Електронний ресурс] // Міністерство соціальної політики України. – Режим доступу: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Normativnopravovi-akti.html>
4. Нормативні акти. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт міста "Одеса". – Режим доступу: <https://omr.gov.ua/ua/acts/>.
5. Департамент праці та соціальної політики [Електронний ресурс] // Офіційний сайт міста "Одеса". – Режим доступу: <https://omr.gov.ua/ru/city/departments/dpsp/>.
6. Кулінська А.В. Підходи до визначення комплексу інструментів політики стимулювання регіонального соціально-економічного розвитку./ А.В. Кулінська, Ю.О. Цуркаль // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2019. – № 5 (45). – С. 73-79. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2019/No5/73.pdf>

7. Балан О. С. Адміністративні послуги як результат прийняття управлінських рішень / О. С. Балан, С. В. Сізоненко // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2018. – № 2 (4). – С. 23- 29. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejoru/2018/No2/23.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.1423360.

8. Kulinska A.V. Key aspects of the state influence mechanism on investments attraction by local authorities / A.V. Kulinska, I.R. Kravtsova, O.S. Balan // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2020. – № 1 (11). – С. 21-28. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejoru/2020/No1/21.pdf>. DOI: 10.15276/EJ.01.2020.3. DOI: 10.5281/zenodo.3975501.

СЕКЦІЯ 3

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

РОЛЬ ГОРИЗОНТАЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ФОРМУВАННІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

*Аносова О.С., к.е.н., доц., доцент кафедри
Бондар А.С., к.фіз.вих., доц., завідувач кафедри
Харківська державна академія фізичної культури
м. Харків*

Місцеве самоврядування є могутнім потенціалом державотворення. Саме цей інститут грає значну роль у поєднанні в єдине ціле інтересів держави, суспільства та особистості, сприяє гармонізації прав і свобод людини і громадянина з інтересами держави і суспільства. Функціонування місцевого самоврядування має бути спрямовано на створення та підтримку сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини, надання мешканцям територіальних громад якісних та доступних публічних послуг на основі сталого розвитку дієздатної громади.

Сьогодні доводиться констатувати, що в Україні існуюча система місцевого самоврядування недостатньо ефективно виконує головну місію, закладену Конституцією - забезпечення права територіальних громад самостійно вирішувати питання місцевого значення. Необхідність реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади викликана низкою причин. Через велику подрібненість територіальних громад, відсутність власних можливостей розвитку, старіння населення, значний відтік економічно активної його частини ускладнюються проблеми з наданням членам громад, насамперед сільських та селищних, якісних послуг, відповідальність за які несуть органи місцевого самоврядування. Необхідність постійної підтримки малочисельних громад з використанням системи дотацій вирівнювання, яка реалізується через районні бюджети, стримує розвиток малих міст – потенційних точок економічного зростання. Об'єктивні процеси розвитку України визначатимуть подальше прискорення темпів урбанізації. Це спричиняє зростання чисельності міського населення, розширення меж міст, ускладнення вирішення проблем забезпечення мешканців відповідною інфраструктурою, соціальними послугами. [1, с. 15-17].

Усе це потребує, з одного боку, розширення повноважень представницьких та виконавчих органів місцевого самоврядування міст, з іншого - впровадження ефективних механізмів контролю за економним та ефективним використанням місцевих ресурсів з боку членів їх територіальних громад. Суттєвого вдосконалення потребує і система територіальної організації влади, реформування якої має бути спрямоване на підвищення ефективності управління суспільним розвитком у просторовому вимірі. Існуюча система занадто громіздка, вимагає значних коштів для свого утримання, надмірно централізована, припускає

дублювання функцій, притаманних органам місцевого самоврядування. Вона не адаптована до сучасних методів надання адміністративних послуг, зокрема інформаційно-комунікаційних технологій.

Вирішення вищезазначених проблем неможливе без серйозного реформування системи місцевого самоврядування, метою якого має бути підвищення якості життя людини за рахунок створення умов для сталого розвитку територіальних громад як самостійних та самодостатніх соціальних спільнот, члени яких матимуть можливість ефективно захищати власні права та інтереси шляхом участі у вирішенні питань місцевого значення. [2, с. 48-50.

Сьогодні в Україні також назріла низка проблем у системі горизонтальних зв'язків органів публічної влади: – система державного управління потребує вдосконалення у сфері розмежування повноважень місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, що призводить до того, що фактично немає чіткого механізму розподілу державних та самоврядних послуг і при цьому обидва владні центри є відповідальними перед мешканцями регіону і це примушує їх шукати певних форм і методів співпраці; – в Україні і надалі відсутній реальний суб'єкт місцевого самоврядування – самодостатня територіальна громада, яка б володіла достатніми матеріальними і фінансовими ресурсами, мала б належні внутрішні джерела формування прибуткової частини місцевого бюджету; – країна до цих пір немає самостійного єдиного органу державної влади, який би відповідав за становлення місцевого самоврядування і представляв його інтереси на всіх рівнях; 1998 року Радою Європи було проведено значну роботу з вивчення ситуації в Україні і, як наслідок, розроблені Рекомендації «Про місцеву та регіональну демократію в Україні», у яких основна увага надавалася проблемам і шляхам створення та забезпечення умов для повноцінного розвитку місцевого та регіонального самоврядування як основного елементу та прояву демократії.

На теренах України, відповідно до чинних законів делегування повноважень, відбувається також на і горизонтальному рівні – від районних та обласних рад як органів місцевого самоврядування до районних та обласних адміністрацій як місцевих органів державної виконавчої влади. Так сталося тому, що ці ради є органами місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад, проте не мають власних виконавчих органів, повноваження яких вимушені делегувати місцевим державним адміністраціям. Тому виникає проблемне питання ефективності діяльності таких рад, які мають низку повноважень у сфері управління своїми територіями, але не спроможні повноцінно здійснювати їх [3, с. 54].

Ще однією складовою проблеми делегованих повноважень є питання функціонування виконавчих органів сільських, селищних, міських рад і районних та обласних місцевих державних адміністрацій, повноваження яких не розмежовані, що також породжує проблеми при їх здійсненні, оскільки у відповідних законах чітко не визначено, хто має право застосовувати ці повноваження як перша інстанція і як бути в тому разі, коли і виконавчий орган місцевого самоврядування, і місцева державна адміністрація ухвалюють рішення з одного і того ж питання, що суттєво відрізняються за своїм змістом. Тому слід ураховувати, що дублювання повноважень органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, перевага в законодавстві на дві третини делегованих державних повноважень над власними щодо органів місцевого самоврядування де-факто ставлять місцеве самоврядування під прямий контроль держави [4, с. 9].

Таким чином, місцева державна адміністрація зміцнює зв'язок державної влади з місцевим самоврядуванням, націлюючи його органи на вирішення не лише локальних, але й загальнонаціональних завдань, що висуваються центральною владою. Державний контроль покликаний гарантувати такий розвиток місцевого самоврядування, за якого воно вирішувало б свої завдання в межах загальнонаціонального законодавства, а також локальних

нормативно-правових актів, і забезпечувало б певні стандарти послуг, що надаються населенню. Недоліком в цьому випадку є те, що представники місцевих державних адміністрацій інколи намагаються підпорядкувати собі органи місцевого самоврядування. Унаслідок зниження демократичного потенціалу всієї політичної системи вона стає менш ефективною та гнучкою [5, с. 45].

Використовуючи досвід інших країн щодо проведення децентралізації, слід враховувати, що вибір форм децентралізації влади багато в чому залежить від того, як держава в особі тих політичних сил, що перебувають при владі, ставиться до місцевого самоврядування: чи довіряє вона своїм громадянам та органам місцевого самоврядування в питаннях самостійного управління місцевими справами, чи готові територіальні громади до здійснення влади на тому рівні, який нині існує в розвинених країнах англосаксонського права.

Таким чином, метою реформування місцевого самоврядування в Україні є підвищення якості життя людини за рахунок створення умов для сталого розвитку територіальних громад як самостійних та самодостатніх соціальних спільнот, члени яких матимуть можливість ефективно захищати власні права та інтереси шляхом участі у вирішенні питань місцевого значення.

Список використаних джерел:

1. Руденко О. М., Штурхецький С. В., Ткаленко Н. В., Михайловська О. В. Місцеве самоврядування та суспільні комунікації : навч. посіб. // О. М. Руденко, С. В. Штурхецький, Н. В. Ткаленко, О. В. Михайловська. – К. : Кондор, 2016. – 133 с.
2. Публічне управління в умовах інституційних змін : колективна монографія / За наук. редакції д.держ.упр. Р. В. Войтович та П. В. Ворони. – Київ, 2018. – 475 с.
3. Мануїлова К.В. Соціальна направленість політики децентралізації публічної влади. / К.В. Мануїлова // Сучасні соціально-гуманітарні дискурси: матеріали V всеукр. наук. конфер. м. Дніпропетровськ, 21 березня 2015 р. : у 5-х частинах. – Д.: ТОВ «Інновація», 2015. – ч.2. – С. 142-143.
4. Лесик О.В. Упорядкування в системі державного управління: ієрархія та гетерархія/ О.В. Лесик // Державне управління в Україні: історія державотворення, виклики та перспективи : матеріали VII Міжнар. наук. конф. аспірантів та докторантів із державного управління. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2016. – С. 32-35.
5. Лужецька Н. Діяльність державної служби з контролю за наркотиками: проблемні питання реорганізації / Н. Лужецька // Державне управління в Україні: історія державотворення, виклики та перспективи : матеріали VII Міжнар. наук. конф. аспірантів та докторантів із державного управління. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2016. – URL: http://www.oridu.odessa.ua/8/4/doc/dis_lush.pdf

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ ЯК ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ І ТРАНСФОРМАЦІЙНИЙ ПІДХОДИ В СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИНАХ

*Ганущин С.Н., кандидат наук з державного управління
Львівський державний університет внутрішніх справ,
м. Львів*

Загальнодержавний характер управлінської діяльності дає вказівку на імплементацію усіх сфер суспільного життя, що містять важливе значення для держави. В такому контексті об'єктом є суспільство в цілому, що організоване на державній основі. До того ж, загальнодержавний характер проявляється і в дрібніших галузевих і локальних ланках, позаяк зазначені одиниці є частками єдиного державного механізму. Відтак, активність і спрямованість державного управління, що спрямована на конкретний об'єкт, зумовлена фактом її реалізації щодо найважливіших сфер суспільного життя (об'єктів, що становлять матеріальну базу), у порядку загального та оперативного керівництва. Наступна з характерних ознак, на якій також слід наголосити, – це спрямування на господарські, соціально-економічні та адміністративно-політичні відносини, що передбачає вектор управлінського впливу, стосується сфер сумісної праці та життєдіяльності людей, як об'єднань окремих колективів та комплексів різноманітного характеру, в рамках яких відбувається об'єднання індивідуальних дій членів суспільства із важливою для нього метою.

Зрештою, публічне адміністрування є діяльністю професійних державних службовців щодо здійснення суспільної політики, тому, в цьому випадку, мова йде про об'єктивну характеристику адміністративно-державного управління та державного адміністрування. По-друге, й справді, адміністративна влада має об'єктивну природу: адміністрація передовсім підпорядкована закону та підзвітна законодавчій владі – представницьким органам. Акти управління, що їх видає адміністрація, розвивають, уточнюють, деталізують, застосовують в конкретній ситуації існуючі закони тощо. Проте, владні повноваження реалізуються все ж таки людьми, чиє виконання є процесом вольовим, розумовим, емоційним, що може та має здійснюватися правомірно, раціонально, хоча може проявлятися і по іншому – волюнтарно та ірраціонально. З огляду на це, в принципі, адміністративно-державне управління як суб'єктивна категорія може змінювати реальну дійсність у кращу чи гіршу сторони. Тому – це велетенська рухома сила, де суб'єктивізація влади відбувається з того моменту, коли особа зайняла керівну посаду, яка, будучи первинною організаційною одиницею, компонентним апаратом, що має частину його компетенції, не є безособистісною.

За участі суб'єкта управління воля службовця трансформується в державну волю. Посаду можна порівняти із роллю, а службовця – з актором, що грає добре, або недобре написану для нього автором роль. У такому розумінні слід зазначити, що державним управлінням, як особливим видом соціального управління, є діяльність з приводу втілення в життя, або практичне здійснення загальних норм, директив та конкретних задач органів державної влади. Це дає пряму вказівку на виконавчий характер такої діяльності, позаяк здійснення реалізація, втілення в життя приписів права і означає їх реалізацію. Отож, державне управління є видом виконавчої діяльності, що вирізняється низкою ознак, зокрема: загальнодержавним характером, активністю і цілеспрямованістю, направленістю на об'єкти, переважно у сфері господарських, соціально-економічних та адміністративно-політичних відносин [1, с. 164]. Хоча державне, чи-то публічне управління диференційовано за галузями й сферами, у своїй сукупності органів воно становить собою єдину монолітну систему.

Найбільш коректне та злагоджене її існування забезпечується багатьма факторами, в тому числі і правильною побудовою на основі наукової структури кожного органу управління.

Ця структура і юридично, і організаційно фіксує перелік внутрішніх відгалужень, підрозділів вказаного органу і, будучи скомплектована кадрами, стає його апаратом управління. Загалом, системи внутрішніх організаційних принципів державного управління складається, в першу чергу, із принципу галузевого поділу. Такого роду постулат передбачає таку систему апарату, за якої як органом управління, так і за його структурними підрозділами закріплюються однорідні, органічно пов'язані по характеру виробничої діяльності конкретні об'єкти управління.

Варто зазначити, що існує перелік сучасних спеціальних принципів власне державної служби, що трендово привілеюють у зв'язку із цивілізаційними трансформаціями українського суспільства. До таких слід віднести: відповідність державної служби волі та інтересам народу, держави; демократичний централізм, рівноправність та відсутність дискримінації, плановість, законність та правомірність [2, с. 187]. Все це дає підстави зробити загальні висновки в контексті визначення державної служби, а саме: державна служба є однією зі сторін або частин діяльності держави стосовно організації і правового регулювання особистого складу державних органів та інших державних організацій і сама діяльність цього особистого складу – державних службовців щодо практичного і безпосереднього здійснення задач і функцій держави в цілях побудови демократичного суспільства.

Водночас, детальніше розглядаючи кожен із цих принципів варто наголосити на тому, що відповідність волі та інтересам народу передбачається у соціальній орієнтації служби – основній її властивості в межах сьогодення, як засобу реалізації державних задач і функцій, у змінності та підконтрольності державних службовців представниками органів влади, в повноваженнях службовців в межах займаної ними посади цілковито досягати цілей соціального життя [3, р. 46-61; 4]. Чим вищим є рівень розвитку державної служби як державного сервісу, тим вищою є міра реалізації зазначеного в цьому контексті принципу. Демократичний централізм як принцип, що за ієрархією важливості слідує за попередній стосується розумного втручання держави у ті сфери, яким необхідний державний вплив та регулювання, а також уникнення зазначеного впливу та регулювання у сфері, які не потребують зазначеного впливу, або для яких він виявляється шкідливим. Рівноправність як принцип сучасної державної служби знаходить свій вираз у переліку посадових осіб в державних організаціях, що визначають необхідність повсякчасного дотримання загальнодержавних інтересів шляхом компіляції інтересів різних соціальних груп, уникнення дискримінації за ознакою раси, національності, віку, гендеру, релігії тощо. Цей принцип стосується як управлінців, так і осіб, щодо яких провадиться управління.

Утім, класифікація органів державного управління може суттєво різнитися з урахуванням того факту, яка сторона їх організації та діяльності береться в даному випадку за основний критерій. Щобільше, при класифікації органів управління слід не стільки керуватися назвою цього органу, скільки виходити із його правового статусу, місця в системі органів управління, специфіки його організації і діяльності в цілому. Врешті решт, залежно від територіального масштабу діяльності органи поділяються на центральні та місцеві. Центральні органи управління поширюють свій вплив на всю територію держави, тоді як місцеві поширюють свій вплив на одну, або декілька територіальних одиниць.

Список використаних джерел:

1. Левчук Л., Манко Г., Тришкін В., Корсун В. Теорія і практика ідентифікації об'єктів управління: монографія. Дніпро: ДВНЗ УДХТУ, 2019. 203 с.
2. Ортинський В. Л. Управління в органах виконавчої влади: навч. посібн. Київ: ЦУЛ, 2008. 296 с.
3. Pfajfar Gregor, Shoham Aviv, Małecka Agnieszka, Zalaznik Maja. Value of corporate social responsibility for multiple stakeholders and social impact – Relationship marketing perspective. *Journal of Business Research*. 2022. Vol. 143. P. 46-61. doi.org/10.1016/j.jbusres.2022.01.051
4. Xiaoming Zheng. The Trend Prediction of the New Public Management Model Based on the Discrete Dynamic Evolution Model. *Security and Communication Networks*. 2022. P. 1–14. <https://doi.org/10.1155/2022/3398392>

ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИРІВНЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ДИСПРОПОРЦІЙ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Кирюхін Р.О.

*аспірант кафедри міжнародної економіки
та публічного управління і адміністрування*

*Придніпровської державної академії будівництва та архітектури,
м.Дніпро*

Однією з характерних рис української сучасності є значна диференціація соціально-економічного розвитку як у міжрегіональному аспекті, так і всередині регіонів. За висновками наковців, зазначені глибокі диспропорції між окремими територіями гальмують формування ефективного внутрішнього ринку в країні та регіонах, загострюють економічні проблеми, збільшують соціальну нерівність і напругу в суспільстві, заважають провадженню заходів ефективної політики щодо розвитку економіки та просторового співробітництва [4, с. 89]. Усе це свідчить про актуальність питання перегляду форм, методів та організації управління на місцях.

Відомо, що проблема територіальних диспропорцій економічного розвитку в Україні є давньою, триває від радянських часів та поглибилася в роки незалежності. Від СРСР Україна успадкувала галузеву й територіальну структуру економіки, які не відповідали внутрішнім потребам нової держави: окремі галузі були гіпертрофованими за розмірами, оскільки джерела сировини залишилися за межами держави (хімія, нафтохімія) або було втрачено частину ринків збуту (металургія, машинобудування); інші галузі недостатньо розвинуті, а частина виробництва повністю випала з господарського комплексу. Галузі з незамкненими технологічними циклами, що визначали у 1990-х – на початку 2000 рр. майже 80 % валового виробництва в Україні, потребували значних обсягів імпортованої сировини, матеріалів, комплектуючих виробів, а також пошуку ринків збуту продукції за межами країни. Отже, територіальна економічна різноманітність регіонів неминуче поглиблювалася [5, с. 36].

Знизити цю диспропорційність мала б політична, адміністративна та фінансова децентралізація, що потенційно надає широкі можливості для забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку та співпраці регіонів України. Але з початку розвитку незалежної України всі спроби вирішити проблему територіальних диспропорцій неминуче супроводжувалися надмірним залученням центрального уряду як основного адміністратора/реалізатора державної політики щодо розвитку регіонів, який мав вирішувати

найменші дрібниці, що стосувалися невеликих територій. Це дозволяє говорити о проведенні реформ у напрямі децентралізації виключно на рівні декларування.

Ситуація змінилася на краще лише в 2015 році з початком реформи децентралізації, яка змінила міжбюджетні відносини, надавши більше фінансових ресурсів органам місцевого самоврядування. Однак відбувається ця реформа на тлі надзвичайних соціально-політичних подій, які потрібно брати до уваги при вирішенні питання про швидкість та ефективність ходу реформи.

Воєнна агресія з боку сусідньої держави сьогодні справляє вплив на усі аспекти життя нашої країни. Можна з упевненістю стверджувати, що воєнні дії значним чином посилюють територіальну диспропорцію всередині України. Насамперед ідеться про безпосередні руйнування житлового фонду (з лютого по вересень 2022 р. пошкоджено та зруйновано 135,8 тис. приватних та багатоквартирних будинків) та інших будівель (щонайменше 616 адмінбудівель, 978 медзакладів, 270 шкіл, 786 дитсадків, 775 об'єктів культури, 80 релігійних споруд, 149 закладів туризму та 153 спортивні об'єкти, 2910 торговельних точок, 19 аеропортів і цивільних аеродромів, 110 залізничних вокзалів і станцій, 315 мостів і мостових переходів державного, місцевого або комунального значення, 10 ТЕЦ, 322 котельні) [2]. При цьому деякі регіони постраждали значно більше за інші; до таких належать Донецька, Луганська, Херсонська, Миколаївська, Запорізька, Харківська, Сумська, Чернігівська, Київська області. Завдані збитки значно погіршують місце зазначених регіонів у загальному соціально-економічному рейтингу територій України.

Багато сподівань та надій у справі відбудови України пов'язано із іноземною фінансовою допомогою у вигляді інвестицій. Але водночас не слід забувати, що, за висновками Багатостороннього агентства з інвестиційних гарантій, після внутрішніх чи зовнішніх конфліктів кількість інвестиційних проектів у країні знижується зазвичай на 34 %, а кількість інвестованого капіталу – на 90 % [1]. Тому, вважаємо, при вирішенні питання відбудови зруйнованих територій слід вектор уваги перемістити з зовнішнього на внутрішнього інвестора, тобто на громадян України та вітчизняний бізнес. До того ж сьогодні Україна дала світові унікальний приклад залучення громадського сектору до фінансової підтримки армії та ініціатив гуманітарної допомоги.

Використати цей аспект для інтенсифікації внутрішньої інвестиційної діяльності, на нашу думку, можна через випуск облігацій місцевих позик. На підтримку цієї ідеї можна навести дані щодо доволі успішної кампанії Нацбанку щодо реалізації військових облігацій. За словами Віце-прем'єр-міністра України – Міністра цифрової трансформації України Михайло Федорова, з лютого по жовтень 2022 р. українці купили в Дії 70 тисяч військових облігацій. Це майже 70 мільйонів гривень, які працюють на перемогу України [3].

У свою чергу, місцеві органи влади мають право виступати емітентами облігацій, тобто від свого імені розмішувати облігації і брати на себе зобов'язання, що випливають з умов розміщення цих облігацій, перед власниками облігацій. Це дозволяє припустити доцільність випуску та продажу облігацій місцевих позик, кошти від яких будуть використані на забезпечення фінансових потреб регіону у справі відбудови. На відміну від короткострокових та середньострокових військових облігацій, облігації на відбудову логічніше за все зробити довгостроковими, відповідно, підвищивши ставку за ними. Це дозволить громадянам водночас і інвестувати гроші, розраховуючи на прибуток, і відчувати власну причетність до доброї справи для своєї країни, що, як демонструють події цього року, виявилось рисою національного характеру.

Підсумовуючи наведене, слід зробити акцент на тому, що публічна політика щодо стимулювання інвестиційної діяльності має певні особливості в кризові моменти. На нашу

думку, в умовах українських реалій ця специфіка виявляє себе в тому, що в ситуації соціальних випробувань вектор уваги із зовнішніх інвестицій має переміститися в напрямі внутрішнього інвестора. Саме розширення форм інвестиційної діяльності та спектру інструментів їх мотивування має стати головним напрямом публічно-управлінської діяльності на державному та місцевому рівні.

Список використаних джерел:

1. Аверчук Р. Прямые иностранные инвестиции в Украине: война и мир // VoxUkraine. URL: <https://voxukraine.org/ru/investments-in-ukraine-ru/>
2. Гордійчук Д. Збитки України від війни перевищили 127 млрд доларів у вересні // Економічна правда. 21 жовтня 2022 р. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/10/21/692884/>
3. За тиждень військові облигації придбали майже 5 тисяч українців // Економічна правда. - 2022. - 20 червня. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/06/20/688365/>
4. Перепелюкова О. В. Диспропорції регіонального розвитку в умовах системних трансформацій // Проблеми економіки. - 2019. - № 4 (42). - С. 88-95. С. 89.
5. Ткачук І. Г. Методологічні аспекти еквівалентних міжрегіональних відносин // Економіка України. - 2002. - № 8. - С. 34–39

ІНВЕСТИЦІЇ В ЗАКЛАДИ МЕДИЦИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

М.В.Кодрян, магістр,

С.С. Свірідова, к.е.н., доцент,

Національний університет «Одеська політехніка»,

м. Одеса

За час повномасштабного вторгнення росії в Україну, за даними Міністерства охорони здоров'я, окупанти вбили щонайменше 18 медичних працівників і серйозно поранили 56. Рашисти пошкодили 884 медзаклади, з яких 123 – повністю зруйнували. Обстрілами окупанти вивели з ладу 87 машин швидкої допомоги, 241 авто захопили, а також пошкодили близько 450 аптек.

Згідно з останніми підрахунками Міністерства економіки та KSE Institute, станом на 8 серпня прямі збитки від руйнування чи пошкодження об'єктів охорони здоров'я склали близько \$1,6 млрд, а загальні непрямі втрати галузі – \$2,7 млрд [2].

Теоретичні та прикладні аспекти реформування системи охорони здоров'я в Україні в період становлення ринкової системи господарювання висвітлені у наукових працях таких вітчизняних дослідників, як: Голяченко А., Вороненко Ю., Євсєєв В., Лехан В., Москаленко В., Новіков В., Рудень В., Рудий В., Радиш Я., Слабкий Г. та інших. Однак у наукових роботах приділено недостатньо уваги питанням фінансового забезпечення охорони здоров'я у трансформаційний період розвитку економіки, немає комплексного охоплення проблем інвестування в охорону здоров'я, що зумовлює актуальність.

Додаткові потреби в інвестиціях визначаються перш за все зміною політичної і економічної ситуації, що зумовила порушення зовнішніх господарських зв'язків і що привів до зміни оцінки економічній незалежності У сучасній зарубіжній літературі термін «інвестування» часто трактується як придбання цінних паперів (акцій, облигацій). У нашій країні його ідентифіковано з терміном «капітальні вкладення». Інвестиції в цьому разі

розглядаються як вкладення у відтворення основних фондів (споруд, обладнання, транспортних засобів). Разом з тим інвестування можуть бути спрямовані на поповнення обігових коштів, придбання нематеріальних активів (патентів, ліцензій, ноу-хау).

Деякі автори, визначаючи термін «інвестиції», вважають, що останні існують тільки у грошовій формі.

Але інвестування капіталу може здійснюватися не тільки у грошовій, а й у будь-якій іншій формі: Майно, Немайнові активи (досвід роботи, пакети програм, інші форми інтелектуальної власності), Немайнові активи (досвід роботи, пакети програм, інші форми інтелектуальної власності), Права використання

Також розрізняють валові та чисті інвестиції Валові інвестиції - це загальний обсяг інвестування в певному періоді, що спрямоване на нове будівництво, придбання засобів виробництва та приріст товарно-матеріальних засобів їх інвестицій без суми амортизаційних відрахувань у певному періоді.

Динаміка чистих інвестицій характеризує економічний розвиток підприємства, галузі, держави. Якщо сума чистих інвестицій від'ємна, тобто обсяг валових інвестицій менший від суми амортизаційних відрахувань, це свідчить про зменшення обсягу випуску продукції. Якщо ж сума валових інвестицій дорівнює нулю, це означає відсутність економічного зростання, а якщо ця сума перевищує суму амортизаційних відрахувань, це свідчить про розвиток економіки .

За характером участі в інвестиційному процесі інвестиції поділяють на такі види:

- прями, що припускають особисту участь інвестора у виборі об'єкта інвестування і вкладенні засобів;

- непрямі, що здійснюються через різного роду фінансових посередників (інвестиційні фонди і компанії), які акумулюють і розміщують, на свій розсуд, фінансові засоби найбільш ефективним способом. Такі посередники беруть участь у керуванні об'єктами інвестування, а одержувані прибутки розподіляють серед клієнтів. Вкладення в цінні папери, керовані як єдине ціле, прийнято також називати портфельними [3-5].

Перед повномасштабною війною НСЗУ встигла законтракувати медзаклади на 2022 рік. А 5 березня, щоб забезпечити безперебійне фінансування лікарень, уряд вніс зміни до Програми державних гарантій медичного обслуговування населення.

НСЗУ почала сплачувати щомісяця фіксовану суму коштів закладам, незважаючи на фактично внесені записи в електронну систему охорони здоров'я (ЕСОЗ).

На місяць встановлювалася оплата на рівні більшого значення з таких значень:

1) фактичної вартості відповідних медпослуг, наданих протягом січня 2022 року;

2) $1/n$ від запланованої вартості медпослуг за відповідним пакетом, де n – кількість місяців дії договору за відповідним пакетом медпослуг».

Лікар первинної ланки надає такі послуги:

- динамічне спостереження за станом здоров'я;
- діагностика та лікування захворювання;
- базові тести й аналізи;
- рецепти на «Доступні ліки», а також інсулін (повторний рецепт);
- щеплення відповідно до календаря вакцинації;
- паліативна допомога [1].

Також саме він ухвалює рішення про направлення пацієнта на додаткові обстеження, процедури, госпіталізацію або до лікаря вторинної (спеціалізованої) допомоги.

Враховуючи складне становище багатьох лікарень, для комунальних медзакладів, які наразі неспроможні власним коштом забезпечити виплату базової зарплати медикам у розмірі 20 000 грн для лікарів і 13 500 грн для середнього медперсоналу, НСЗУ започаткувала в програмі медгарантій пакет до фінансування, який діятиме до кінця 2022 року. Претендувати на нього може законтракований комунальний заклад, який, за даними бухгалтерського обліку, неспроможний виконати постанову уряду щодо забезпечення ринкової заробітної плати медпрацівникам.

Так, за майже шість місяців війни Україна отримала 8500 тонн медичної гуманітарної допомоги на загальну суму понад 12 млрд грн. Це і лікарські засоби, і медвироби, зокрема медичне обладнання, і витратні матеріали, і санітарний транспорт, медичні меблі, мобільні госпіталі тощо.[2]

Нинішня система охорони здоров'я вкрай потребує серйозних змін та зрушень у механізмі фінансування та системі організації. Необхідна політична воля для реалізації реформ у медичній галузі з метою не лише кількісних, а й якісних змін в організації медичної допомоги, спрямованих у кінцевому рахунку на вирішення проблеми доступності та якості медичних послуг, орієнтацію системи не на постачальників медичних послуг, а на їхніх споживачів, на стимулювання конкурентної боротьби між медичними закладами.

Окрім цього збільшення інвестицій в охорону здоров'я має розглядатись у контексті вирішення таких питань, як: модернізація податково-трансферної політики, створення умов для продуктивної зайнятості та зменшення бідності, підвищення ефективності соціального захисту населення, техніко-технологічна реорганізація виробництва, створення безпечних робочих місць і забезпечення ефективної охорони праці.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.
2. Надання медичних послуг під час воєнного стану: на що слід звертати увагу на рівні громад. В. Височанський, Є. Мешко, Програма «U-LEAD з Європою» <https://decentralization.gov.ua/news/15125>.
3. Добрянська Н.А. Управління інвестиційним процесом Одеської області / Н. А. Добрянська, А. А. Капелюшна // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2019. – № 4 (44). – С. 32-39 – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2019/No4/32.pdf>.
4. Hratiotova H.O. Financial Assurance and Efficiency of Investments Attraction in the Infrastructure Development of the Odessa Region / H.O. Hratiotova, D.O. Pulcha, L. Tsekhmistrenko // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2020. – № 2 (48). – С. 15-21. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No2/15.pdf>.
5. Dobrianska N.A. Management of investment processes in Ukraine at the regional level: the state and problems of improvement / N. A. Dobrianska, L. A. Torishnya, D. O. Pulcha // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2021. – № 1 (53). – С. 44-49. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2021/No1/44.pdf>.

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ НА ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ

Козлова О.С., магістрант

Мишук Є.В., к.е.н., доцент

*Криворізький національний університет,
м. Кривий Ріг*

Одним із актуальних питань є дискримінація у всіх сферах нашого життя. Вона може бути різною: за віком, статтю, кольором шкіри, фінансовим становищем, релігії тощо. Однак хотілось би зупинитись на гендерних відносинах у сфері публічної служби.

Не так давно Україна почала активно інтегруватись у європейське суспільство та відмовляється від застарілих суджень. Одним із напрямків є гендерна рівність, перші кроки до визначення рівних прав жінок та чоловіків можна прослідкувати в Законі України про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, ще у 2005 році. Саме в III розділі ст. 15,16 даного закону прописані рівні права жінок та чоловіків у виборчому процесі та у сфері державної служби та служби самоврядування [1]. Окрім запровадження гендерних квот на місцевих виборах, в якості позитивних змін в законодавстві можна також відзначити нове для юридичної практики України поняття гендерної ідентичності, запроваджене ЗУ «Про внесення змін до Кодексу законів про працю України щодо гармонізації законодавства у сфері запобігання та протидії дискримінації з правом Європейського Союзу» від 12.11.2015 р. № 785-VIII, яким заборонено дискримінацію у сфері праці, зокрема порушення принципу рівності прав і можливостей, пряме або непряме обмеження прав працівників залежно від гендерної ідентичності [2]. Наступні кроки були значно пізніше. Пунктом 7 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про державну службу» заборонена будь-яка дискримінація під час вступу на державну службу та під час її проходження. Згідно зі звітом Національного агентства України з питань державної служби станом на 30.06.2021 фактична кількість держслужбовців 164 136 особи. З них: жінки - 121 543, чоловіки - 42 593. Таким чином виходить, що у відсотковому відношенні жінок 74% [3]. Але ця статистика стосується органів місцевого самоврядування. Більш детально хочу зупинитись на статистиці Верховної ради України. Він ще далеко від гендерного балансу, але із кожним скликанням усе більше надії на баланс. У першому скликанні було лише 2,5% жінок, а в теперішньому – 20,6. У другому скликанні Ради жінки становили 4,1% всього складу (18 з 436 депутатів), в третьому – 8% (38 з 477), в четвертому – 5,5% (28 з 509), в п'ятому – 8,7% (42 з 483), в шостому – 7,8% (42 з 541), в сьомому – 9,6% (46 з 478), у восьмому – 12% (56 з 468) (рис.1) [4].

Однак керівні посади жінки не одразу почали займати. На даний момент все ж таки є керуючі жінки, наприклад Завгородня Ірина Миколаївна призначена за квотою Верховної Ради України на посаду Судді Конституційного Суду України, Піщанська Ольга Станіславівна призначена на посаду Голови Антимонопольного комітету України) [5].

Крім цього, у 2020 році було затверджено національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року. Цей план передбачає суттєві зміни до загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, затверджених наказом НАДС від 5 серпня 2016 р. № 158 (для протидії сексизму, сексуальним домаганням, психологічному та сексуальному насильству, дискримінації під час прийняття на службу, виконання службових обов'язків та участі у прийнятті рішень) [6].

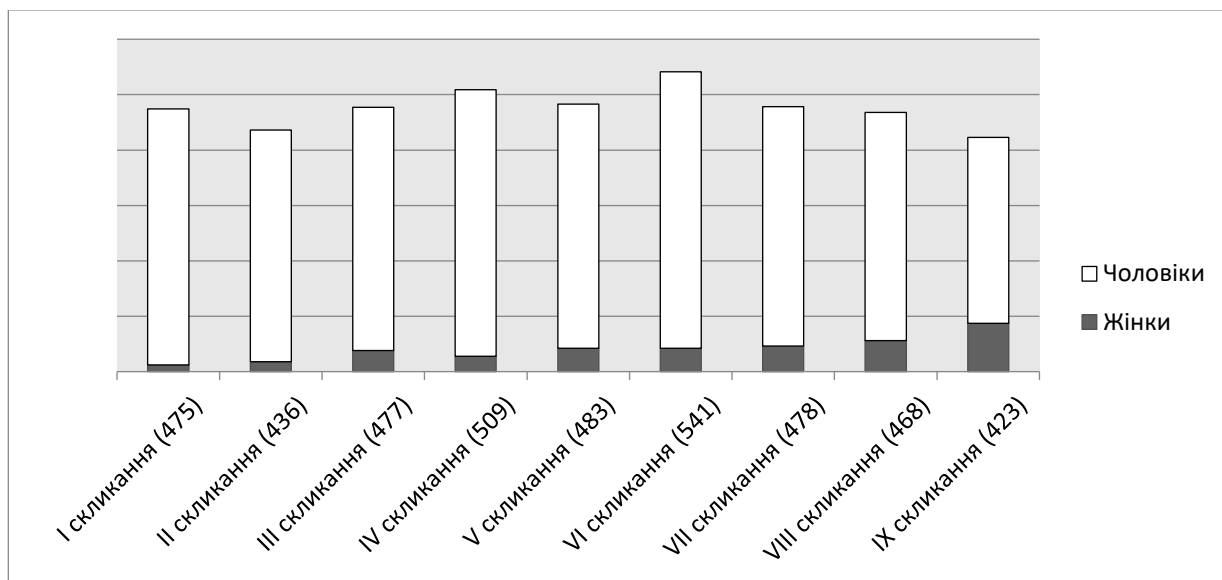

Рисунок 1. – Динаміка кількості жінок у Верховній Раді України

Для протидії дискримінації у сфері державної служби НАДС періодично проводить навчання за напрямом «Дотримання прав людини та протидія дискримінації». Метою даних курсів є підвищення рівня компетентностей, поглиблення та оновлення знань з питань дотримання прав людини та протидію дискримінацію у всіх її проявах.

Виходячи з вище перерахованого, можна зробити певний висновок. На законодавчому рівні права жінки та чоловіка рівні. Україна отримує велику підтримку інших країн-лідерів та загалом має багато прикладів для подальшої роботи. Держава отримує багато методичних рекомендацій та зворотній зв'язок, але ж все залежить не тільки від законодавчого підґрунтя. Величезне значення у цьому контексті має керівництво та співробітники. Доречним є навчання згідно нових досліджень та актуальних тем. Слід відмітити, хоч України і не на перших місцях з гендерної рівності, але наша держава впевнено крокує вперед. У керуючому апараті хоч і мало жінок, але вони отримали ці посади цілком заслужено та без впливу стереотипів. Законодавча основа є дуже потужною та набирає обертів для врегулювання рівних прав при проходженні публічної служби.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 2005 року №52. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>
2. Закон України «Про внесення зміни до Кодексу законів про працю України щодо гармонізації законодавства у сфері запобігання та протидії дискримінації з правом Європейського Союзу» від 2015 року №49-50. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/785-19#Text>
3. Звіт про кількісний склад державних службовців за 2 квартал 2021 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://nads.gov.ua/news/zvit-pro-kilkisnij-sklad-derzhavnih-sluzhbovciv-za-2-kvartal-2021-roku>
4. Слово і діло аналітичний портал «Як змінювався гендерний склад Ради останні 30 років» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2020/03/06/infografika/polityka/yak-zminyuvavsvya-hendernyj-sklad-rady-ostanni-30-rokiv>

5. Офіційний сайт парламенту України Верховна Рада України «Актуальна інформація про призначення осіб» [Електронний ресурс]. Режим доступу : https://www.rada.gov.ua/documents/app_position/actual_app_position

6. Гендерна політика в нормативно-правових документах. Частина 1. За заг.ред Левченко К.Б. / Г.Г. Жуковська, К.Б. Левченко, О.О. Остапенко, О.І. Суслowa. Київ, 2020. 186 с. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/18%20-%20Department/18%20-%20PDF/02.2021/genderna-polityka.pdf>

УДОСКОНАЛЕННЯ МОНІТОРИНГУ ТА ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ В СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Добрянська Н.А., д.е.н., професор
Малишев Є.О., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет «Одеська політехніка»,
м. Одеса

Період переходу в нову якість системи надання медичних послуг в Україні супроводжується масштабними системними перетвореннями сфери державного управління, спрямованими на узгодження всіх механізмів, що забезпечують охорону здоров'я громадян. Ефект від модернізації цієї системи безпосередньо залежить від використання сучасних методів державного управління, побудованого на принципах стратегічного менеджменту, що передбачає розроблення комплексу цільових програмних документів. Вони становлять основу запровадження загальнодержавної політики в галузі демографії, охорони здоров'я, підвищення доступності та якості медичної допомоги.

З досвіду попередніх років реалізації цільових програм охорони здоров'я відомо, що найбільш слабкою ланкою була й залишається організація управління реалізацією програм, яка включає обґрунтування пріоритетних цілей, розробку плану дій і підпрограм ресурсного забезпечення, організацію та мотивацію виконання, створення належної системи контролю. Існуючі методики оцінки програм майже не адаптовані до застосування в умовах високої диференціації медико-демографічних і соціально-економічних показників розвитку країни. Просторова неоднорідність посилюється різноманіттям природних чинників, регіональних особливостей, заходів управління, які склалися, що утруднює провадження єдиної справедливої політики у сфері охорони здоров'я країни [1].

Науково обґрунтовано та запропоновано реалізацію Програми державних гарантій надання громадянам України безкоштовної медичної допомоги та систему її моніторингу, суть якої полягає у формуванні системи інформаційно-аналітичної підтримки управління охороною здоров'я в частині забезпечення державних гарантій щодо безкоштовної медичної допомоги і реалізації основних галузевих пріоритетів у сфері фінансування, а також в наданні відповідним органам управління об'єктивної і своєчасної інформації про види й обсяги медичної допомоги, її фінансування і відповідність державним вимогам, закладеним у нормативних показниках цієї програми. В результаті реалізації цієї програми та системи її моніторингу має бути створений єдиний нормативно-правовий простір із забезпеченням територіальної доступності та соціальної справедливості, побудований на принципах отримання всіма громадянами країни гарантованого обсягу безкоштовної медичної допомоги

високої якості й однакових умов її надання при чітко організованій та ефективно діючій системі охорони здоров'я.

Удосконалено організаційний механізм державного управління охороною здоров'я через інститут державного програмування, що становить собою довгострокове цільове регулювання системи охорони здоров'я загалом і передбачає розробку та реалізацію відповідних цільових державних програм, що можуть поширюватись на територію всієї країни, окремі регіони, конкретні групи населення. В результаті практичного застосування інститут державного програмування приведе до покращення соціально- економічного стану населення, допоможе скеровувати необхідні обсяги бюджетного фінансування в системі охорони здоров'я за цільовим призначенням, знизить негативні демографічні тенденції.

Удосконалено систему моніторингу якості медичної допомоги та задоволення населення медичним обслуговуванням шляхом створення при Міністерстві охорони здоров'я України Центру моніторингу якості медичної допомоги. Основне його завдання полягатиме у визначенні якості та ефективності надання медичних послуг, медичної допомоги лікарями, поліклініками, амбулаторіями, визначенні основних проблем населення під час медичного обслуговування. Створення такого центру дасть можливість Міністерству охорони здоров'я України здійснювати не тільки дієвий державний контроль, але й оперативний моніторинг розвитку системи охорони здоров'я, що позитивно відобразатиметься на регуляторних актах Міністерства та ринку медичних послуг [2].

Інформаційну інфраструктуру системи охорони здоров'я визначено як спеціалізоване інформаційне середовище, засноване на сучасних телекомунікаційних технологіях, яке діє в комплексі специфічних процесів, елементів та систем, функціонування яких сприятиме ефективній діяльності системи охорони здоров'я. Інформаційна медична інфраструктура має бути представлена у вигляді взаємодії її елементів: телекомунікаційних каналів зв'язку, локальних комп'ютерних мереж (госпітальних інформаційних систем), банків даних, інформаційно-аналітичних комп'ютерних центрів, спеціалізованих реєстрів. Функціонування цієї інфраструктури передбачає наявність та взаємодію інформаційних потоків, які становлять собою такі види інформації: директивна, статистична, нормативна-правова, наукова тощо [3].

Система охорони здоров'я в Україні характеризується фінансовою та ресурсною розпорошеністю та деформованістю структури медичних послуг. Це сприяє загостренню проблем медичного обслуговування населення, особливо в умовах фінансово-економічної кризи, та вимагає реформування системи охорони здоров'я так, щоб, з одного боку, забезпечити зростаючий попит населення на медичну допомогу, а з іншого – стримувати зростання витрат на охорону здоров'я. Встановлено, що вкрай незадовільною є якість надання медичної допомоги та її стандартизація, що позначається на результатах лікування хворих [4, 5-8].

Громадський моніторинг у сфері охорони здоров'я визначено як комплекс заходів, які можуть проводитися громадськими організаціями, іншими об'єднаннями громадян, територіальною громадою, з метою визначення проблемних питань у діяльності установ охорони здоров'я незалежно від форми власності під час здійснення ними своєї діяльності, профілактики зловживань медичних працівників, встановлення справедливості розподілу бюджетних коштів, оцінки виконання органами державної влади та місцевого самоврядування їхніх соціальних завдань у сфері охорони здоров'я, а також надання пропозицій щодо усунення виявлених проблем у розвитку медичної галузі. Впровадження громадського моніторингу в систему охорони здоров'я України сприятиме не лише протидії службовим зловживанням у цій галузі, а й становленню в країні як громадянського

суспільства, так і демократичного врядування, що ґрунтується на ідеях соціального капіталу та громадянської участі.

З метою формування цілісної системи моніторингу в системі державного управління охороною здоров'я запропонована модель генетичного моніторингу. Запровадження вказаної моделі дасть можливість знизити рівень репродуктивних втрат та дитячої смертності, вдосконалити діагностику, змінити структуру вродженої патології серед новонароджених на користь менш інвалідизованих захворювань, зменшити питому вагу генетичних хвороб у причинах та загальному рівні інвалідизації дітей, збільшити задоволення населення якістю медичної допомоги. Проведена профілактика чи розпочате лікування допомагатиме досягти соціальної адаптації хворого, забезпечивши можливості для його трудової діяльності.

Список використаних джерел:

1. Лебедев А. О. Громадський моніторинг як механізм попередження порушень у сфері охорони здоров'я. Держава та регіони. Серія: Державне управління. 2019. № 1. – С. 203–207.
2. Концепція реформи фінансування системи охорони здоров'я: розпорядження Кабінету Міністрів України; Концепція від 30.11.2016 № 1013-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1013-2016-%D1%80>.
3. Лебедев А. О. Реалізація державної політики у сфері охорони здоров'я через державні соціальні програми. Держава та регіони. Серія: Державне управління. 2019. № 2. – С. 202–206.
4. Методичні рекомендації з питань перетворення закладів охорони здоров'я з бюджетних установ у комунальні некомерційні підприємства. Оновлена версія. Схвалено робочою групою з питань реформування сфери охорони здоров'я України від 14 лютого 2018 р. 84 с. URL: http://moz.gov.ua/uploads/0/3555moz_metod_recomendations_autonomization_2018_ua_final_web.pdf.
5. Проект Національної стратегії побудови нової системи охорони здоров'я в Україні на період 2015-2025. URL: [www.apteka.ua /artikel/315522/](http://www.apteka.ua/artikel/315522/).
6. Лебедева В.В. Поняття, ознаки, види органів держави та форми державного управління / В.В. Лебедева, Г.О. Граціотова // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2021. – № 5 (57). – С. 71-80. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/files/archive/2021/No5/71.pdf>.
7. Кудрявцева М.В. Залучення іноземних інвестицій в економіку країни: перспективи державного регулювання / М.В. Кудрявцева, О.А. Липинська // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2021. – № 6 (58). – С. 46- 52. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/files/archive/2021/No6/46.pdf>.
8. Кулінська А. В. Концептуальний підхід до формування фінансового механізму державного управління національною економікою України / А. В. Кулінська // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2018. – № 4 (38). – С. 22-30. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2018/No4/22.pdf>.

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Липинська О. А., д.е.н., професор
Мартинюк А. О., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет «Одеська політехніка»,
м. Одеса

Людський ресурс є основним елементом державних установ та територіальних громад. Тому навчання та розвиток людських ресурсів є абсолютною необхідністю для них. У прагматичному плані програми навчання та розвитку мають позитивний вплив як на окремих людей, так і на державні установи та територіальні громади. Сучасні публічні службовці в територіальних громадах вирішують проблеми високої складності, які є більш розбіжними та вимогливими, ніж будь-коли. У той самий час механізми, системи та інструменти публічного управління стають все більш відкритими, цифровими та мережевими. Публічним службовцям потрібні відповідні навички, щоб виконувати ефективно свою роботу ефективно та компетентно.

Професійний розвиток публічних службовців може дати очікувані результати, лише якщо він добре організований (спланований) як безперервний процес і забезпечений сучасними програмами, компетентним викладацьким складом та фінансовими ресурсами, необхідними для здійснення процесу навчання.

Підвищення кваліфікації – набуття державними службовцями, головами місцевих державних адміністрацій, їх першими заступниками та заступниками, посадовими особами місцевого самоврядування та депутатами місцевих рад нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань.

Підвищення кваліфікації здійснюється закладами освіти, установами, організаціями, які мають право надавати відповідні освітні послуги, незалежно від форми власності [1].

Підвищення кваліфікації здійснюється за програмами, які за змістом навчання поділяються на загальні і спеціальні.

Загальні програми підвищення кваліфікації – програми підвищення кваліфікації, метою яких є підвищення рівня професійної компетентності учасників професійного навчання на основі раніше набутого професійного та життєвого досвіду та відповідно до загальних потреб публічних органів, органів місцевого самоврядування.

Спеціальні програми підвищення кваліфікації – програми підвищення кваліфікації, метою яких є підвищення рівня професійної компетентності учасників професійного навчання на основі раніше набутого професійного та життєвого досвіду та відповідно до їх індивідуальних потреб і спеціальних потреб публічних органів, органів місцевого самоврядування [2]. На важливість удосконалення підвищення кваліфікації публічних службовців наголошено у новій схваленій Кабінетом Міністрів України стратегії реформування державного управління України на 2022–2025 роки [3].

Публічні службовці працюють безпосередньо з громадянами та користувачами державних послуг. Для ефективного залучення громадян і спільного створення кращих послуг державним службовцям потрібні нові навички. Не всі державні послуги надаються безпосередньо публічними службовцями. Все частіше залучаються треті сторони для надання послуг. Це вимагає навичок у розробці, нагляді та управлінні контрактними угодами з іншими організаціями.

Питання про те, як навчаються публічні службовці, а також необхідність сприяти їхньому навчанню, стає все більш важливим для майбутнього належного місцевого самоврядування. Безсумнівно, зростання попиту на компетентних і кваліфікованих публічних службовців ще більше підвищує ставки на ефективну підготовку публічного управління. Правда полягає в тому, що навчання не є чудодійним засобом для вирішення всіх управлінських проблем, але це одна з практик розвитку людських ресурсів, яка в інтегрованій манері використовується для досягнення суттєвих змін і оновлення.

На даний момент кадрова політика на рівні територіальних громад неефективна, тому є необхідність у вдосконаленні організаційного механізму підвищення кваліфікації публічних службовців на рівні територіальних громад (рис. 1).

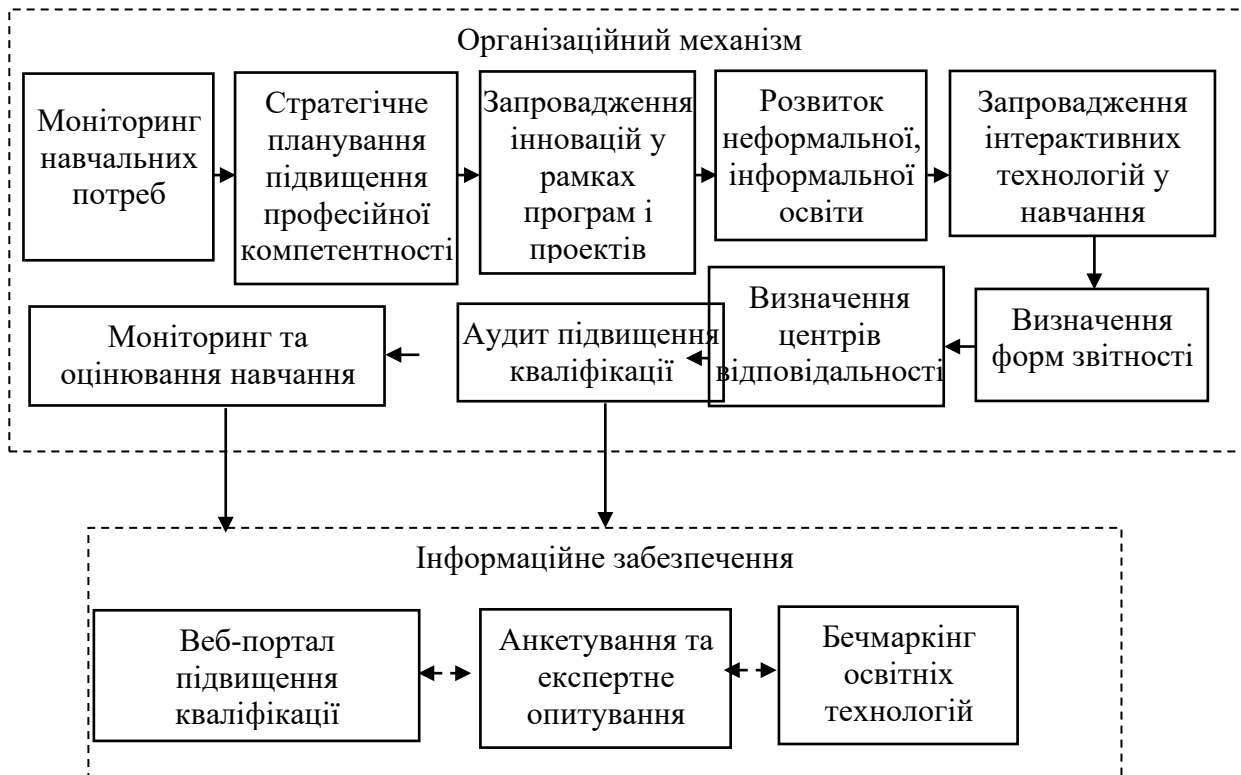

Рисунок 1 – Вдосконалений організаційний механізм підвищення кваліфікації публічних службовців в органах місцевого самоврядування (складено автором)

Відсутність належно кваліфікованої та компетентної робочої сили, яка б відповідала фактичним потребам органів місцевого самоврядування, безсумнівно, підриває їх здатність ефективно та результативно виконувати покладені на нього завдання та досягати своїх стратегічних цілей.

Якість набраного та відібраного персоналу, наскільки добре вони отримують компенсацію та винагороду, переваги, які вони отримують, їхній професіоналізм, їхнє навчання та ступінь довіри до свого органу самоврядування серед колег впливають на здатність цього органу досягати поставлених цілей.

На відміну від відділу кадрів у приватному секторі, де кадрові рішення можуть вплинути на прибутки компанії, рішення щодо кадрів органів місцевого самоврядування

впливають на цілі громади. Реалізація кадрової політики публічної служби завжди вважалася проблематичною та суперечливою, головним чином через розрив між намірами тих, хто приймає рішення, та спроможністю тих, хто відповідає за її реалізацію: у цьому випадку публічних службовців. Їх часто вважали неефективними та забюрократизованими професіоналами, які негативно впливають на ефективність публічного сектору.

Одна з доданих складових удосконаленого організаційного механізму підвищення кваліфікації публічних службовців – це інтерактивні навчальні технології. Отже, необхідно визначити який саме метод необхідно обрати для тренінгу з підвищення кваліфікації в органі місцевого самоврядування. На нашу думку, інтерактивні навчальні технології можуть допомогти територіальним громадам навчитися швидше реагувати на зміни в навколишньому середовищі та приймати нові виклики.

Територіальні громади можуть виграти від використання інтерактивних методів навчання, які є ключем до ефективної роботи. Традиційні професійні програми підвищення кваліфікації публічних службовців на рівні територіальних громад можуть бути доповнені різними формами навчання на робочому місці, які можуть розширити сферу аудиторного навчання, що означає збагатити форми і методи експериментального навчання та організувати їх у цілісну систему. Основними інтерактивними методами для підвищення кваліфікації, які можна використати в підвищенні кваліфікації, є панельні дискусії, методика Buzz, дискусії в малих групах, баскет-метод, рольові ігри, міні-лекція, розв'язування проблем у малих групах, айсбрейкер-метод, кейс-метод або метод ситуаційних вправ, мозковий штурм, тестування продуктивності та техніка критичного інциденту.

Тому вдосконалення професійного підвищення кваліфікації публічних службовців є важливим інструментом підтримання дієвої та ефективної системи публічного управління. Особливо це стосується часів воєнних реалій, в яких знаходиться Україна. Ми живемо в країні з перехідною економікою. В країнах з таким типом економіки, публічна служба стикається з величезними проблемами у сприянні економічному розвитку країни через багато чинників. До того ж російське вторгнення в Україну уповільнює темпи економічного відновлення після пандемії, тому нові тяжкі умови роботи вимагають правильні та швидкі рішення.

Список використаних джерел:

1. Підвищення кваліфікації: Національне агентство України з питань державної служби: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://nads.gov.ua/diyalnist/profesijne-navchannya/pidvishchennya-kvalifikaciyi>.
2. Про затвердження Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 лютого 2019 р. № 106: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2019-%D0%BF#Text>.
3. Стратегія реформування державного управління України на 2022-2025 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 831-р: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-%D1%80#Text>.
4. Кулінська А.В. Підходи до розробки та реалізації стратегії управління персоналом на державній службі / А. В. Кулінська // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2021. – № 1 (15). – С. 46- 52. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejoru/2021/No1/46.pdf>.
5. Граціотова Г.О. Вплив організаційної культури на професійну підготовку державних службовців в Україні / Г.О. Граціотова, Е.С. Нестерванська // Економічний

журнал Одеського політехнічного університету. – 2021. – № 4 (18). – С. 22-30. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/ejopu/2021/No4/22.pdf>.

6. Dobrianska N.A. Ensuring investment and infrastructural development of the united territorial communities of the region in the conditions of decentralization of power / N.A. Dobrianska, L.A. Torishnya, D.A. Bukovskyi // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2021. – № 4 (56). – С. 39-46. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/files/archive/2021/No4/39.pdf>.

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ МЕТОДОЛОГІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СФЕРІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОСАДОВЦІВ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБ

*Мищук Є.В., к.е.н., доцент,
Дар'їн І.В., магістрант,
Дар'їна В.О., магістрант
Криворізький національний університет,
м. Кривий Ріг*

Організація діяльності державних посадових осіб сформувалася не відразу. Процес її формування складний, багатокомпонентний і тривалий у часі. Він підпорядковується чинним нормативно-правовим актам України із питань регулювання державної служби та органів місцевого самоврядування та має свої принципи [1].

У нинішній військовий час організація діяльності посадовців публічних служб – це, насамперед, нестандартні рішення форс-мажорних завдань, нові ідеї, нові способи та брак часу для досягнення поставлених цілей.

Вважаємо доцільним усю сукупність прийомів дослідження у сфері організації діяльності посадовців публічних служб узагальнити наступним чином.

Першою групою методів вважаємо символічні. Ці методи ґрунтуються на символах-образах та стереотипних уявленнях про посадову особу, державного службовця та керівника організації загалом, як про особу з гарною освітою, з певним рівнем моральних, ділових та управлінських навичок, що займається суспільно значущою діяльністю. При цьому, особливістю української державної служби, на відміну від європейської, є такі негативні символи: байдужість до проблем суспільства, ледачість, корумпованість. У даних умовах символ, який однаково розуміє і колектив публічної служби, і громадськість, представляє собою базовий орієнтир та використовується представниками колективів і громадськості для упорядкування службових та публічних відносин. У ситуації, при якій виявляється неузгодженість у фактичній діяльності посадовців публічних служб, то їх діяльність піддається оптимізації. Посадові особи публічних служб намагаються сформувати у свідомості як власних підлеглих, так і у громадськості, сукупності «правильних» символів-маяків, завдяки яким здійснюються процеси взаємодії в усіх сферах публічного управління. У цьому контексті цікаво відмітити унікальну подію для сучасної України: у березні 2019 р. державним службовцем стала жінка – інвалід на візку, яка обійняла посаду головного спеціаліста відділу електронного документообігу Департаменту соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної державної адміністрації. Цей факт ламає стереотипні погляди на фізичні характеристики державних службовців.

Другою групою методів вважаємо когнітивні. Ці методи ґрунтуються на використанні окремої сукупності правил та підходів, що застосовуються колективами публічних служб і членами громадськості у процесі службових і зовнішніх соціальних взаємозв'язків. Шаблони поведінки в діяльності посадових осіб публічних служб у даній групі методів засновані на спільній трудовій діяльності працівників та зовнішніх учасників взаємодії. Організація діяльності посадових осіб включає проведення різноманітних форм навчання, тренінгів, інформування персоналу тощо. Таким чином розв'язуються завдання оновлення знань відповідно до новітнього стану науки й техніки, розуміння працівниками логіки соціально-орієнтованої поведінки організації і засвоєння ними ціннісних орієнтацій, якими живе як колектив, так і громадськість.

До третьої групи відносимо систематичний підхід. Він ґрунтується на виборі як базового визначника організації діяльності посадових осіб – організаційного клімату. Останній формується під впливом об'єктивних характеристик публічної служби (які включають, але не обмежуються: стилем управління й лідерства, цінностей й місії органу публічної служби тощо). Разом із цим, організаційний клімат відзначається станом психологічного середовища, тобто закріпленням у свідомості працівників органу публічної служби сукупності суб'єктивних вражень та думок. У такому контексті організація діяльності посадових осіб визначається або через зразки службової поведінки, комунікації та відношення до матеріальних засобів працівників органу публічної служби, або на основі існуючих вірувань, цінностей, котрі об'єднують усіх працівників в єдиний колектив.

Тож, методологія дослідження організації діяльності державних посадових осіб повинна базуватися на ідентифікації та всебічному дослідженні таких аспектів:

- визначення місії публічної служби та філософії її діяльності;
- виявлення ключових базових цінностей і переконань в органі публічної служби;
- ідентифікація стандартів і норм поведінки працівників публічної служби на базі прийнятих цінностей;
- виявлення існуючих традицій, символіки, ритуалів та інших артефактів, що мають місце серед усіх працівників публічної служби;
- визначення мотиваційної структури в органі публічної служби;
- дослідження ступеня нормативного закріплення представлених вище складників у внутрішньому документі публічної служби;
- формулювання рекомендацій щодо усунення виявлених недоліків, удосконалення організації діяльності працівників публічних служб та їх упровадження.

В основу наукового дослідження формування системи цінностей публічної служби доцільно покласти такі основні принципи:

1. Принцип науковості. Даний принцип передбачає необхідність використання науково-обґрунтованих методів при організації діяльності державних посадових осіб.

2. Принцип системності. Він обумовлює дослідження організації діяльності посадових осіб публічних служб як сукупності взаємозв'язаних складників, зміна (удосконалення) котрої стає можливою тільки при умові зміни кожного складника.

3. Принцип комплексності. Принцип полягає у дослідженні організації діяльності посадових осіб публічних служб з урахуванням впливу психологічних, комунікативних, організаційних, соціально-економічних, правових та інших чинників.

4. Принцип націоналістичності. У дослідженнях організації діяльності посадових осіб публічних служб даний принцип передбачає урахування національних особливостей; менталітету; традицій та звичаїв регіону, в якій функціонує публічна служба; звичаїв і традицій усередині країни.

5. Принцип історичності. Даний принцип обумовлює необхідність узгодженості сукупності цінностей публічної служби і практики міжособистісних стосунків основним людським цінностям, а також урахування їх розвитку у часі.

6. Принцип ціннісної орієнтації. Даний принцип передбачає виконання ключової орієнтуючої ролі сукупності цінностей для всієї публічної служби загалом.

7. Принцип сценарності. Даний принцип передбачає перебір можливих пропозицій, актів, котрі регулюють відношення і поведінку працівників публічних служб у вигляді сценаріїв. Останні повинні описувати зміст діяльності всіх працівників публічних служб, надають їм певний характер і стиль поведінки.

8. Принцип ефективності. Даний принцип передбачає необхідність цілеспрямованого впливу на складники організації діяльності державних посадових осіб і на атрибути цієї діяльності з метою досягнення найкращих соціально-психологічних умов такої діяльності та підвищення її ефективності.

Список використаних джерел:

1. Міщук Є.В. Організація діяльності керівників публічних організацій на сучасному етапі розвитку публічного управління в Україні // Ефективна економіка. – 2016. - №10. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5213>

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Пастух К.В., к.держ.упр.

Управлінські, соціальні та економічні аспекти регіонального розвитку завжди постають в центрі уваги як науковців, так і практиків. Сучасні проблеми соціально-економічного регіонального розвитку вказують на приділення належної уваги здійсненню стратегічного планування.

Особливого значення набуває розроблення, реалізація регіональних стратегій розвитку та проведення моніторингу й оцінки результативності реалізації таких стратегій і планів заходів з їх реалізації.

Згідно Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації проект регіональної стратегії розвитку має включати:

- вступ, інформацію про головного розробника;
- опис основних тенденцій та проблем соціально-економічного розвитку регіону, оцінку фінансового, наукового та інноваційного потенціалів, а також виробничого, природно-ресурсного, людського і трудового потенціалів, зовнішні тенденції інноваційного розвитку, що впливатимуть на регіональний розвиток;
- SWOT-аналіз та характеристику порівняльних переваг, викликів і ризиків перспективного регіонального розвитку;
- сценарії розвитку регіону;
- стратегічне бачення;
- стратегічні цілі розвитку регіону;
- оперативні цілі для забезпечення досягнення стратегічних цілей;

- основні завдання, етапи та механізми реалізації;
- аналіз відповідності положень регіональної стратегії розвитку Державній стратегії регіонального розвитку України;
- систему моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональної стратегії, що передбачає кількісні, якісні індикатори досягнення цілей, визначених регіональною стратегією розвитку, прогноз економічного розвитку регіону на період реалізації стратегії, прогноз впливу на населення;

– звіт про стратегічну екологічну оцінку, довідки про консультації з органами виконавчої влади та довідки про громадське обговорення [1].

Як відомо, шляхом розроблення та виконання планів заходів з реалізації регіональних стратегій розвитку здійснюється їх реалізація.

Наразі вивчення кращого досвіду щодо формування регіональних стратегій розвитку набуває особливої актуальності.

Цікавим є досвід формування стратегій у Хмельницькій, Харківській та Чернівецькій області. Як наприклад, наведемо визначене стратегічне бачення та стратегічні цілі, які були визначені у них.

Стратегічне бачення Хмельницької області: Хмельниччина – економічно та культурно розвинений регіон західного Поділля, де поєднуються національні традиції з європейськими стандартами. Регіон високотехнологічного аграрного виробництва та інноваційної промисловості, комфортний, туристично привабливий, безпечний для проживання край зі сталим довкіллям, цікавий для інвесторів та гостей [2].

Стратегічне бачення Харківської області: європейський регіон з високою якістю життя, в якому проживає культурне, креативне, позитивно налаштоване населення в екологічно чистому середовищі і який має інноваційну, кластеризовану, смарт-спеціалізовану просторову економіку [3].

Стратегічне бачення Чернівецької області: Чернівецька область – це регіон можливостей для сталого розвитку та забезпечення якісно нового рівня життя населення [4].

Стратегічні цілі, визначені у Стратегії розвитку Хмельницької області на 2021–2027 роки, наступні [2]:

- підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки;
- смарт-спеціалізація, зростання інноваційного потенціалу;
- розвиток людського потенціалу;
- підвищення якості життя населення та збереження довкілля.

Слід навести також стратегічні цілі, які були визначені у Стратегії розвитку Харківської області на 2021–2027 роки [3]:

- забезпечення високої якості життя населення;
- забезпечення чистого оточуючого середовища;
- побудова конкурентоспроможної та смарт-спеціалізованої просторової економіки з високою доданою вартістю;
- забезпечення інвестиційно привабливого клімату і створення інноваційної та інвестиційної інфраструктури;
- забезпечення європейського рівня управління та самоврядування.

У Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року визначені такі стратегічні цілі, як [4]:

- підвищення конкурентоспроможності регіону шляхом сталого розвитку сільського господарства, переробної промисловості та туризму;

- просторове планування та розвиток інфраструктури;
- створення комфортних та безпечних умов проживання населення;
- розвиток людського капіталу, як основа соціально-економічного зростання.

Внаслідок існуючих сучасних проблем соціально-економічного розвитку регіонів постає необхідність у їх вирішенні завдяки удосконаленню стратегічного планування, оновлення відповідної нормативно-правової й інформаційно-аналітичної бази.

Важливим постає взаємодія органів публічної влади і громадянського суспільства, формування умов для прийняття стратегічних рішень щодо регіонального розвитку відповідно до нових викликів та умов сьогодення.

В умовах трансформації публічного управління в Україні надзвичайно важливим є врахування як українського, так і зарубіжного досвіду стратегічного планування у публічному управлінні, що потребує подальших наукових пошуків.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації : наказ Мінрегіону від 31 берез. 2016 р. № 79 // Офіц. вісн. України. – 2016. – № 36. – С. 368. – (Ст. 1422, код акта 81826/2016).

2. Стратегія розвитку Хмельницької області на 2021–2027 роки. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2020/04/strategiya-rozvytku-hmelnyczkoyi-oblasti-na-2021-2027-roky>.

3. Стратегія розвитку Харківської області на 2021–2027 роки. URL: <https://kharkivoda.gov.ua>.

4. Стратегія розвитку Чернівецької області на період до 2027 року. URL: <https://bukoda.gov.ua/storage/app/sites/23/uploaded-files/strategia-chernivetska-2027>.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

*Сидоренко Наталія Сергіївна, д.ю.н., доц., професор кафедри
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ*

Одним з найбільш пріоритетних аспектів переходу України до цифрової економіки є цифровізація державного управління. Для виконання цього завдання на сьогодні вже створено та функціонують Міністерство та Комітет цифрової трансформації; розроблено та схвалено Урядом законопроект по прискоренню реалізації Національної програми інформатизації, забезпечення цифрової трансформації України та її інтеграцію в світовий цифровий простір; поетапно в кожній області розробляються програми цифрової трансформації регіону, де пріоритетом є – збільшення інтернет-покриття, цифрова освіта, розвиток електронної демократії та покращення доступу до державних послуг.

Але попри ці всі масштабні кроки, все ще залишаються актуальними наступні моменти: необхідність особистого відвідування державних органів; відмова у наданні послуги через регламентний термін; труднощі у розумінні механізму отримання послуги громадянами; тривале очікування на результат послуги [1].

У сучасній літературі, присвяченій питанням якості публічного управління, акцентується увага на тому, що вирішення багатьох завдань соціально-економічного розвитку криється у підвищенні якості державного управління. Але механізми державного управління на сьогодні зазнали вагомих змін, які пов'язані з новими концептуальними підходами в державному управлінні. До найвідоміших таких механізмів можна віднести концепцію «Good Governance» та New Public Management [2].

Концепція Good Governance широко використовується такими впливовими організаціями, як Світовий банк, Рада Європи [2] і спирається на індикативний підхід, де набори індикаторів називають показниками якісного державного управління. Термін Good Governance можна охарактеризувати як «високу здатність забезпечувати адекватне державне керування, публічне управління, вироблення адекватних політичних рішень», тобто як гармонійне поєднання політичної та адміністративної складових частин в управлінні суспільним життям.

Незважаючи на складну структуру, уряд залишається єдиним органом, який діє відповідно до Конституції і в рамках адміністративного права, а результати управління залежать від налагодженої роботи таких важелів в уряді, як прояви політики, бюджетний процес, керування публічною службою і підзвітністю в рамках відповідної політико-адміністративної культури.

Відповідно ж до концепції New Public Management, передбачається скорочення державних функцій, взаємодія з суспільством та бізнесом розглядається як надання споживачам якісних послуг із мінімальними витратами [3]. New Public Management регламентує, що до публічного управління відносяться: освіта, охорона здоров'я та ін., а якість публічних послуг зводиться до якості послуг, що надаються державою, населенню та бізнесу.

Загалом, очевидним є те, що сучасне поняття якості управління є самостійною категорією по відношенню до понять результативності та ефективності. Більше того, і результативність, і ефективність залежить від якості управління. Управління можна назвати якісним, якщо в результаті управлінського впливу об'єкт управління досягає бажаного стану, цілі управління [6].

Сучасний процес надання публічних послуг у контексті цифровізації необхідно розділити на два підпроцеси:

- процес розробки цифрового регламенту;
- процес надання послуги відповідно до регламенту.

Ключове завдання, яке вирішується в рамках цифрової трансформації публічних адміністративних послуг – це забезпечення наскрізного процесу від розробки до надання послуги у цифровому вигляді. Виконання цього завдання дозволить забезпечити:

- ідентичність формальних регламентів реальним процесам надання послуги;
- скорочення витрат на розробку цифрових послуг;
- скорочення загального терміну надання послуг;
- оптимізацію процесів надання послуг для їх переведення в цифровий вигляд відповідно до цільової моделі за принципами реєстровості, багатоканальності, екстериторіальності, проективності та виключення участі людини з процесу надання послуг. [4, с.13]

Цифровізація процесів розробки та надання послуг вимагає насамперед глобальної їх типізації з метою подальшої стандартизації. При розгляді адміністративних регламентів надання послуг може бути сформовано в опис типового процесу надання послуги в електронній формі, яка відобразить:

- перелік типових кроків;

- правила переходу між кроками ;
- вимоги до кроків;
- статусну модель.

Послуга сприймається як послідовність типових дій:

- посвідчення особи заявника;
- збір відомостей із різних джерел;
- прийняття рішень на підставі зібраних відомостей (про такі кроки, про надання послуги, про відмову, про зупинення);
- внесення до інформаційного ресурсу відомостей про прийняття рішення;
- формування матеріального результату, якщо його передбачено;
- розподіл обмеженого ресурсу між «схваленими» заявниками, якщо це передбачено;
- внесення до інформаційного ресурсу відомостей про надання матеріального результату, якщо його передбачено. [5, с.86]

Але на рівні різних суб'єктів України одна й та сама послуга може по-різному називатися, й надаватися відповідно, але терміни можуть суттєво відрізнятися. Цифровізація процесів надання послуг дозволить виключити відмінності у процесах та термінах та зробити процес прозорим зокрема для споживачів послуг – громадян.

Однією з першочергових умов типізації процесу є типізація даних. Будь-яка послуга включає певний набір команд, тому у системі мають бути створені довідники, які представляють дані та мають зв'язки між собою. Наповнення довідників має здійснюватися переважно із зовнішніх систем, або локальні довідники повинні бути доступні для використання зовнішніми системами, оскільки тільки таким чином може бути забезпечений наскрізний процес створення надання послуг.

Для досягнення цілей цифрової трансформації державних послуг необхідно виконання низки умов, а також систематичне слідування встановленим правилам. Таким чином, необхідний поступовий перехід на розробку цифрових регламентів державних послуг у машиночитаній формі, де на першому етапі має бути здійснено опрацювання онтологічної моделі послуги, що включає:

- опис відомства, що надає послугу;
- категорії та типи заявників, яким може бути надана послуга;
- умови надання послуги;
- опис адміністративних процедур та адміністративних дій, включаючи їх послідовність, параметри та правила переходів;
- опис документів та відомостей, необхідних для ухвалення рішення про надання послуги;
- опис міжвідомчих запитів, що надсилаються в рамках послуги;
- атрибутивну модель даних інформаційних об'єктів, що використовуються в процесі надання;
- критерії прийняття рішень;
- опис адміністративних процедур та дій, необхідних для надання послуги;
- опис критеріїв профілювання.

Далі виконується оптимізація та стандартизація існуючих процесів, внесення змін до документів, що регламентують. А вже після безпосередньо застосування цифрових технологій для автоматизації процесів. Унаслідок описаного алгоритму можливий поступовий перехід до нової форми цифрового публічного управління.

Список використаних джерел

1. Биркович Т.І., Биркович В.І., Кабанець О.С. Механізми публічного управління у сфері цифрових трансформацій. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2019. № 9. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1488>.
2. Гапеев Л. Електронне урядування: проблеми, пріоритети, завдання. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ds/2018/march/issue-3/article-34920.html>
3. Куйбіда В. С., Карпенко О. В., Наместнік В. В., Цифрове врядування в Україні: базові дефініції понятійно-категоріального апарату. URL: <http://academy.gov.ua/infpol/pages/dop/2/files/974f8478-cfe8-4d31-971bd5116efff458.pdf>
4. Карчева Г.Т., Огородня Д. В., Опенька В. А. Цифрова економіка та її вплив на розвиток національної та міжнародної економіки. Фінансовий простір. 2017. № 3(27). С. 13–21.
5. Ляшенко В.І., Вишневський О.С. Цифрова модернізація економіки України як можливість проривного розвитку: монографія. Київ: НАН України, Ін-т економіки промсті, 2018. 252 с.
6. Сидоренко Н. С. Інноваційні інструменти розвитку системи е-врядування в розбудові електронної інфраструктури територіальних громад / Н. С. Сидоренко, Я. В. Лебедева // Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком : матеріали XIV наук.-практ. конф. за міжнар. участю / за заг. ред. О. Б. Кіреєвої. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2020. – 342 – 346.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

*Шикір Д.О., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Теремцова Ніна Володимирівна к.ю.н., доцент кафедри
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю аналізу чинної нормативно-правової бази в сфері місцевого самоврядування, з метою визначення достатності її правового регулювання, задля подальшого вдосконалення та розвитку.

Місцеве самоврядування - багатогранне та комплексне політико-правове явище, яке може характеризуватися різнобічно. Аналіз Конституції України дозволяє зробити висновок, що місцеве самоврядування як об'єкт конституційно-правового регулювання виступає в якості:

- по-перше, відповідної засади конституційного ладу України;
- по-друге, специфічної форми народовладдя;
- по-третє, права жителів відповідної територіальної одиниці (територіальної громади) на самостійне вирішення питань місцевого значення.

Місцеве самоврядування як засада конституційного ладу виступає одним із найважливіших принципів організації і функціонування влади в суспільстві й державі та є необхідним атрибутом будь-якого демократичного ладу. У ст. 2 Європейської Хартії місцевого самоврядування проголошується: "Принцип місцевого самоврядування повинен бути визнаний у законодавстві країни і, по можливості, у конституції країни" [1].

Конституція України 1996 р., у повній відповідності до вимог Європейської Хартії (поряд з такими фундаментальними принципами, як народовладдя, суверенітет і незалежність

України, поділу державної влади тощо), в окремій статті фіксує принцип визнання та гарантованості місцевого самоврядування.

Визнання місцевого самоврядування як засади конституційного ладу означає встановлення демократичної децентралізованої системи управління, яка базується на самостійності територіальних громад, органів місцевого самоврядування при вирішенні всіх питань місцевого значення.

Місцеве самоврядування є формою народовладдя. Згідно ст. 5 Конституції України, народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування [2]. З даного конституційного положення прямо випливає, що органи місцевого самоврядування не входять до єдиного державного механізму і, в силу цього, місцеве самоврядування можна розглядати як окрему форму реалізації народом належної йому влади.

Взаємозв'язок місцевого самоврядування з державою досить тісний і знаходить свій вияв у тому, що, по-перше, і місцеве самоврядування, і державна влада мають єдине джерело - народ (ч. 1 ст. 5 Конституції України); по-друге, органам місцевого самоврядування можуть надаватися законом окремі повноваження органів виконавчої влади (ст. 143 Конституції України) і стан їх реалізації контролюється відповідними органами виконавчої влади [2].

Повноваження місцевого самоврядування

Повноваження місцевого самоврядування - це визначені Конституцією і законами України, іншими правовими актами права і обов'язки територіальних громад, органів місцевого самоврядування із здійснення завдань та функцій місцевого самоврядування.

У загальному вигляді найважливіші питання, віднесені до відання місцевого самоврядування, визначені Конституцією України, ст. 143 якої передбачає, що територіальні громади села, селища, міста безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування управляють майном, що є в комунальній власності; затверджують програми соціально-економічного та культурного розвитку і контролюють їх виконання; затверджують бюджети відповідних адміністративно-територіальних одиниць і контролюють їх виконання; встановлюють місцеві податки і збори відповідно до закону та ін [2].

Деталізуються та конкретизуються повноваження місцевого самоврядування в Законі "Про місцеве самоврядування в Україні", в галузевому законодавстві та в інших правових актах. Одночасно необхідно зазначити, що переважна більшість повноважень місцевого самоврядування здійснюється через представницькі органи місцевого самоврядування та їх виконавчі органи.

Закон "Про місцеве самоврядування в Україні" визначає групи повноважень місцевого самоврядування в таких сферах та галузях: соціально-економічного і культурного розвитку, планування та обліку; бюджету, фінансів і цін; управління комунальною власністю; житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, громадського харчування, транспорту і зв'язку; будівництва; освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту та ін [3].

Система місцевого самоврядування

Згідно ст. 140 Конституції України місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою в порядку, встановленому законом, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, тобто через певний структурно-організаційний механізм, який іменується системою місцевого самоврядування [3].

Закон "Про місцеве самоврядування в Україні" (ст. 5) до елементів системи місцевого самоврядування відносить: територіальну громаду; сільську, селищну, міську раду;

сільського, селищного, міського голову; виконавчі органи сільської, селищної, міської ради; районні в місті ради, які створюються у містах з районним поділом за рішенням територіальної громади міста або міської ради; районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст; органи самоорганізації населення. У структурі системи місцевого самоврядування можна виділити два основних елементи - територіальну громаду та органи місцевого самоврядування [3].

Територіальна громада - це основний суб'єкт місцевого самоврядування, її складають жителі села (кількох сіл), селища, міста.

За обсягом правоздатності та дієздатності своїх членів територіальна громада є неоднорідною - її складають жителі села, селища, міста, які мають різний правовий статус (громадяни України, іноземці, особи без громадянства). Члени міської громади - громадяни України, які досягли 18 річного віку та не визнані судом недієздатними.

Територіальна громада безпосередньо вирішує питання, віднесені до відання місцевого самоврядування використовуючи різні форми прямої демократії.

Отже, місцеве самоврядування в Україні - це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста - самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. В Україні правове регулювання місцевого самоврядування є досить розвиненим, що є передумовою його стійкого розвитку .

Список використаних джерел:

1. Європейська Хартія Місцевого Самоврядування від 15.10.85 – Нормативні Акти України – версія 7.2 для Windows – Інформтехнологія – К.: 1999.
2. Конституція України від 28.06.96 – Нормативні Акти України – версія 7.2 для Windows – Інформтехнологія – К.: 1999.
3. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.97. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 24, ст.170.

СЕКЦІЯ 4

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ ІЗ ВРАХУВАННЯМ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Балан С. А.

*Магістрантка Навчально-наукового юридичного інституту
Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ*

26 червня 2014 року між Україною та державами-учасницями Європейського Союзу укладено Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [1]. Прийняття цього нормативного акту свідчить про орієнтацію України на її легальне утвердження принципів верховенства права та демократизму, а також на співробітництво із провідними державами. Також, визначено вектор на подальше входження до Європейського Союзу.

Однак, здійснення цієї діяльності є неможливим без забезпечення реформування національного законодавства. Зокрема, у передмові до Угоди визначено, що її сторони мають на меті просувати процес реформ та адаптації законодавства в Україні, що сприятиме поступовій економічній інтеграції і поглибленню політичної асоціації. Отже, можна зробити висновок, що однією із умов зближення України та держав Європейського Союзу є внесення змін до українського законодавства з метою його наближення до загальноновизнаних засад щодо забезпечення прав людини. Не стала винятком і сфера національної безпеки держави.

Відповідно до Схеми спрямування і координації діяльності центральних органів виконавчої влади Кабінетом Міністрів України через відповідних членів Кабінету Міністрів України, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 р, Національна поліція України є центральним органом виконавчої влади [2]. З метою впровадження європейських стандартів у сфері захисту населення, у 2015 р. прийнято Закон України «Про Національну поліцію», у ст. 1 якого вказано, що її завданнями є забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [3]. Звісно, у нормах цього правового акту вже враховуються основні європейські цінності у сфері охорони інтересів держави, у тому числі національної безпеки.

Вчинення правопорушень безпосередньо впливає на національну безпеку держави. Особливо актуальним є запобігання та розслідування кримінальних правопорушень, тому що вони посягають на основні суспільні блага, такі як інтереси держави, громадська безпека, права та свободи особи тощо. Отже, Національна поліція відіграє важливе значення для забезпечення підтримання національної безпеки на належному рівні.

На сучасному етапі нагальним питанням є проведення аналізу стану дотримання визначених вимог у національному законодавстві. Пропонується дослідити стан що закріплені у спеціалізованому Законі України «Про Національну поліцію» та які доводять утвердження європейських засад у сфері захисту інтересів держави.

По-перше, в Угоді визначено, що її сторони повинні активізують спільні зусилля для сприяння побудови співробітництва з метою мирного вирішення регіональних конфліктів з обов'язковим дотриманням принципів, які полягають у встановленні міжнародного миру і безпеки відповідно до Статуту ООН [1]. У свою чергу, у ч. 3 ст. 4 Закону України «Про Національну поліцію» вказано, що поліцейські можуть залучатися до участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки [3]. Також, правове регулювання такої діяльності здійснюється відповідно до Закону України «Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки», у якому особлива увага акцентується на дотриманні умов, що визначені ООН [4].

По-друге, в Угоді зазначено, що сторони співробітничать у боротьбі з кримінальною та незаконною організованою чи іншою діяльністю, а також з метою її попередження. Зокрема, особливу увагу присвячено боротьбі з тероризмом та його фінансуванню, корупції, легалізації доходів та незаконним обігом наркотичних засобів, прекурсорів та психотропних речовин, контрабанді, кіберзлочинності, підробці документів тощо. Важливим є той факт, що всі зазначені діяння є криміналізованими у Кримінальному кодексі України, а саме у ст. 258, 198, 305 тощо [5]. Окрім цього, у Кримінальному процесуальному кодексі України вказано, що органи Національної поліції здійснюють досудове розслідування [6]. Отже, Національна поліція здійснює діяльність щодо охорони національної безпеки у сфері протидії визначеним кримінальним правопорушенням, які визнаються транснаціональними.

По-третє, в Угоді зазначено, що першочерговим етапом співробітництва у сфері визначених кримінальних правопорушень є здійснення заходів щодо попередження їхнього вчинення [1]. Відповідно до ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію», одним із її завдань визначено протидія злочинності [3].

По-четверте, діяльність Національної поліції ґрунтується на основоположних засадах охорони суспільства та держави, що чітко визначені в Угоді. Для прикладу, ними є верховенство права та повага до прав людини.

По-п'яте, Угода передбачає дотримання належного рівня захисту персональних даних. У ст. 25 Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що діяльність поліції, що пов'язана із обробкою персональних даних, повинна здійснюватися на основі законів України [3], що свідчить про зосередження особливої уваги законодавця у цій сфері.

Проблемним питанням у сфері діяльності Національної поліції, яка безпосередньо пов'язана із забезпеченням національної безпеки, є покращення гарантій поліцейських у сфері матеріального забезпечення. У Резолюції № 690 (1979) Парламентської асамблеї Ради Європи «Декларація про поліцію» зазначено, що поліцейський наділений правом на справедливую оплату праці, що зумовлено підвищеним ризиком для його життя та здоров'я та відповідальністю перед суспільством, а також ненормованим робочим днем [7].

Встановлено, що Закон України «Про Національну поліцію» відповідає основним європейським принципам щодо забезпечення національної безпеки. Вважається, що діяльність працівників поліції відіграє вагомe значення для охорони інтересів держави та захисту суспільства від протиправних діянь, що можуть стати підставою для посягання на національну безпеку держави.

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію з Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 р. № 984_011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 29.10.2022 р).
2. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2014 р. № 442. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.10.2022 р).
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#n714> (дата звернення: 28.10.2022 р).
4. Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки: Закон України від 23.04.1999 р. № 613-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/613-14#Text> (дата звернення: 29.10.2022 р).
5. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 29.10.2022 р).
6. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 29.10.2022 р).
7. Резолюція № 690 (1979) Парламентської асамблеї Ради Європи «Декларація про поліцію» від 08.05.1979 р. № 994_803. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_803#Text (дата звернення: 29.10.2022 р).

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ КРИЗЬ ПРИЗМУ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

*Льченко І.П., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Кронда О.Ю. к.ю.н., доцент кафедри інтелектуальної
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ*

Після повномасштабного вторгнення росії на територію нашої держави виникають питання всебічного перегляду складових національної безпеки та, зокрема, такої її складової як інтелектуальна безпека.

Інтелектуальна власність є основою розвитку сучасної економіки кожної держави, а реалізація права особи на вільний розвиток своєї особистості, що виражається у втіленні унікальності внутрішнього світу у результатах творчості є основоположним, базовим правом людини. Забезпечення свободи творчості та надійне гарантування і захист прав на результати інтелектуальної, творчої діяльності є одним із основоположних завдань держави[3].

Захист прав інтелектуальної власності тісно пов'язані з національною безпекою. Це не тільки піднімає права інтелектуальної власності на безпрецедентну висоту, але й дає важливий сигнал: захист інтелектуальної власності є важливою перешкодою для національної безпеки. Тільки надійно захищаючи права інтелектуальної власності, ми можемо ефективно протистояти основним міжнародним і внутрішнім ризикам і викликам, а також забезпечити національну та економічну безпеку країни.

На думку Г.О. Андрощук, під інтелектуальною безпекою слід розуміти стан захищеності інтелектуального потенціалу особистості, підприємства, галузі, регіону, держави, що формується адміністрацією й колективом підприємства, державними органами шляхом реалізації системи заходів правового, економічного, організаційного, інженерно-технічного і соціально-психологічного характеру від внутрішніх і зовнішніх загроз (джерел небезпеки), несанкціонованого використання та негативного впливу (недобросовісної конкуренції, промислового шпигунства, патентної експансії), а також підтримку його на рівні, що забезпечує процес створення, одержання, здійснення і захисту прав (об'єктів) інтелектуальної власності [1].

Водночас, інтелектуальна безпека є системоутворюючим елементом, первинною порівняно з інноваційною та/або технологічною безпекою, оскільки безпосередньо впливає на стан не лише науковотехнологічної, а й інших складових економічної безпеки.

Права інтелектуальної власності захищають основні дослідження та розробки інноваційних технологій, щоб забезпечити незалежність і контроль стану національної безпеки.

Внутрішня безпека є основою країни, військова безпека є основою сильної країни, а права інтелектуальної власності створюють надійний фундамент і для зовнішньої і для внутрішньої національної безпеки. Якщо захист прав інтелектуальної власності буде втрачено, технічні можливості підтримувати національну безпеку будуть пошкоджені, національна безпека перетвориться на пусті розмови, а національні права та інтереси країни будуть безпосередньо порушені[2].

Інтелектуальна власність сприяє формуванню законних і потужних засобів для забезпечення національної безпеки та стабільності. Економічна безпека є ядром національної безпеки, інтелектуальна власність є основною передумовою економічного забезпечення національної безпеки, запорукою її високого рівня, стратегічним фактором підтримки науково-технічних інновацій та основою науково-технічної безпеки.

Події війни свідчать, що пріоритет посилення обороноздатності, посилення економіки держави має бути головним на цей час. Вказане, у тому числі вимагає розробки плану дії з найбільш важливих заходів, які мають бути реалізовані терміново для розвитку інновацій, створення та комерціалізації ОІВ кращих ніж у країні — агресорі та її сателітів, а також, які відповідають кращим зразкам країн ЄС. Зокрема, зрозуміло, що промисловість України, бюджетні установи, як наслідок нав'язаного у 2019 р. підвищення зборів за подання заявок та підтримання у силі патентів на винаходи згідно постанови Кабінету Міністрів України від 12.06.2019 № 496, — не подають заявки, не забезпечують охорону, у тому числі у сферах, пов'язаних з обороною. Та вказані високі ставки зборів сприяють, щоб важливі винаходи, у тому числі у сферах, пов'язаних з обороною, або не захищалися, або ця інформація переходила до ворога[4].

Тому на основі вищевикладеного варто зазначити, що внутрішня безпека є основою країни, військова безпека є основою сильної країни, а права інтелектуальної власності створюють надійний фундамент і для зовнішньої і для внутрішньої національної безпеки. Якщо захист прав інтелектуальної власності буде втрачено, технічні можливості підтримувати національну безпеку будуть пошкоджені, національна безпека перетвориться на пусті розмови, а національні права та інтереси країни будуть безпосередньо порушені.

Інтелектуальна власність сприяє формуванню законних і потужних засобів для забезпечення національної безпеки та стабільності. Економічна безпека, яка на нашу думку, є ядром національної безпеки, інтелектуальна власність є основною передумовою економічного забезпечення національної безпеки, запорукою її високого рівня, стратегічним фактором підтримки науково-технічних інновацій та основою науково-технічної безпеки.

Тому всебічне посилення захисту прав інтелектуальної власності, активне ведення антимонопольної та чесної конкуренції та побудова високоякісної ринкової системи є неминучим вибором для кожної країни. Все це надає реальні перспективи глибокого коригування конкурентного середовища та гарантії якісного економічного розвитку в умовах подальшого розвитку науково-технічної революції.

Список використаних джерел:

1. Андрощук Г.О. Забезпечення економічної безпеки у сфері інтелектуальної власності // Інтелектуальна власність в Україні. –2011. – №8.– С.28–35.
2. НАГІ САБОЛЬЧ, ГАВРИСЬ О.О., ТКАЧОВ М.М. Економіко-правові проблеми забезпечення національної безпеки засобами інтелектуальної власності Інтелектуальна власність як складова системи забезпечення національної безпеки (24.03.2022 р.) ел. збірн. матер. IV Міжн. наук.- практ. конф. «Інтерн-міст КИЇВ – ДНІПРО», Управління проектами Ефективне використання результатів наукових досліджень та об'єктів інтелектуальної власності, 24–25 березня 2022 р., Київ : Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності НАПрН України, 2022. 200 с
3. Кодинець А.О. Право інтелектуальної власності в умовах дії воєнного стану, Інтелектуальна власність як складова системи забезпечення національної безпеки (24.03.2022 р.) ел. збірн. матер. IV Міжн. наук.- практ. конф. «Інтерн-міст КИЇВ – ДНІПРО», Управління проектами Ефективне використання результатів наукових досліджень та об'єктів інтелектуальної власності, 24–25 березня 2022 р., Київ : Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності НАПрН України, 2022. 200 с
4. Капіца Ю.М. Інтелектуальна власність, інновацій та конкурентоздатність економіки України, Інтелектуальна власність як складова системи забезпечення національної безпеки (24.03.2022 р.) ел. збірн. матер. IV Міжн. наук.- практ. конф. «Інтерн-міст КИЇВ – ДНІПРО», Управління проектами Ефективне використання результатів наукових досліджень та об'єктів інтелектуальної власності, 24–25 березня 2022 р., Київ : Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності НАПрН України, 2022. 200 с

ПРОБЛЕМА ТЕРОРИЗМУ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

*Шевчук О.І., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Анісімова М.Ф., к.і.н., к.ю.н., доцент, доцент кафедри
Державний податковий університет,
м. Ірпінь*

В умовах сьогодення поряд із значними проблемами війни та миру, екології, народонаселення, продовольства, енергетики, які по праву вважаються «традиційними», загострилася проблема міжнародного тероризму, який несе в собі всі ознаки глобального значення.

Рівень дослідження проблематики міжнародного тероризму є досить строкатим, що пояснюється, серед іншого неоднозначністю підходів науковців до трактування тероризму, як явища, яке супроводжує розвиток глобалізованого суспільства і такого, що динамічно розвивається разом із ним. При цьому у працях зарубіжних науковців, таких, як Б. Хоффман,

А. Шмід, П. Вілкінсон, Е. Шпрінзак, М. Креншоу, що присвячені вивченню тероризму, він розглядається як концептуальне явище, тоді як у дослідженнях вітчизняних авторів – С. Зелінського, О. Коренькова, П. Паршина та інш. – більша увага приділяється собливостям його прояву в сучасний період розвитку людства.

Міжнародний тероризм – специфічна форма тероризму, суспільно небезпечна діяльність, що полягає у цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом підпалів, убивств, залякування населення. Це злочин, який направлений на залякування чи завдання шкоди на міжнародній арені. Основними цілями міжнародного тероризму є нанесення економічного і політичного збитку [1, с.32].

Зокрема С. О. Телешун, описуючи політичний аспект проблеми, пов'язаної з міжнародним тероризмом, керується тезою про те, що "тероризм так само як і корупція не є традиційним злочином, а насамперед, – політичним та соціальним явищем, що проявляється в конкретних злочинних акціях, наприклад, захопленні заручників, викраденні літаків. Він виокремлюється тим, що відрізняється політичною мотивацією скоєння злочинів" [2, с.166].

Тероризм розуміють як одну з форм насильства. Глобальною проблемою тероризму є можливість використання ядерної зброї, що становить під загрозу існування всього людства.

Фактори, які сприяють розвитку тероризму, суттєво різняться залежно від соціальних і економічних умов країни, де це явище має місце. Для більшості країн світу існує чіткий зв'язок політичного тероризму і неприйняття основних прав людини. Для країн ОЕСР такими ключовими факторами є тісний зв'язок між зростанням тероризму та соціальною нерівністю, а також легшим доступом до зброї та більшою мілітаризацією. Для інших країн – слабкий розвиток громадських інституцій, численні групові невдоволення та політична тиранія.

Глобальний індекс тероризму (ГТІ), який підраховується щорічно, у 2022 році показує, що незважаючи на збільшення загальної кількості атак, вплив тероризму продовжує зменшуватися. ГТІ, що визначається вже дев'ятий рік поспіль, досліджується провідним міжнародним аналітичним центром – Інститутом економіки та миру – і містить найповнішу інформацію щодо глобальних тенденцій розвитку тероризму. Для розрахунку балу ГТІ, використовується низка факторів, включаючи кількість подій, смертельних випадків, поранених і заручників. А поєднання їх із конфліктними та соціально-економічними даними дає можливість створити цілісну картину тероризму.

Індекс засвідчує, що тероризм залишається серйозною загрозою для світу, причому на країни Африки, що знаходяться на південь від Сахари припадає 48% загальних смертей у світі від тероризму. В переліку цих країн Нігер, Малі, Демократична Республіка Конго і Буркіна-Фасо, де було зафіксовано найбільші показники зростання кількості смертей від тероризму. Індекс демонструє, що тероризм стає все більш концентрованим, поширюючись на країни, які вже й без того страждають від насильницьких конфліктів, бо на зони таких конфліктів припало 97% усіх смертей [3].

В умовах сьогодення проблема тероризму гостро відчутна й в Україні. Росія у війні з Україною постійно вдається до методів терору, й не лише після 24 лютого 2022 року. Найбільш показовим актом міжнародного тероризму з боку Росії до повномасштабного вторгнення стало збиття малайзійського боїнга МН17.

Після повномасштабного вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року Росія лише посилила використання терору як методу війни. Це і терор через катування, вбивства, згвалтування, насильницьке переміщення місцевого населення на окупованих територіях, і планомірні авіаційні та ракетні удари по цивільних об'єктах, і ядерний шантаж усього світу з використанням Запорізької АЕС [4].

Окремої уваги заслуговує питання про кібертероризм, який виник з появою нових інформаційних технологій і сьогодні також став одним із факторів міжнародного життя.

Видається цілком можливою, тенденція до зростання загрози кібертероризму у всьому світі разом із ескалацією конфлікту в Україні, адже, окрім кібератак на Україну, Росія здійснює атаки також на багато інших країн.

Одним із важливих кроків для посилення рівня міжнародної безпеки є взаємодія між компетентними органами, щодо питань протидії тероризму. Саме у Європейському Союзі було вжито серйозні заходи в цьому напрямі. Такий захід відкрив доступ до ефективного обміну важливою інформацією, що, як наслідок, підвищило ефективність контролю прикордонної служби. У 2016 році в Гаазі (Нідерланди) було створено єдину базу даних на основі антитерористичної групи. Доступ до цієї бази даних має понад 20 європейських спецслужб. Згодом була створена ціла система, яка в режимі реального часу фіксує усі подорожі осіб, та іншу інформацію, яку перевіряють правоохоронні органи у цілях безпеки держави [5, с.13].

Отже, проблема тероризму представляє для світової спільноти реальну загрозу планетарного масштабу. Міжнародний тероризм є явищем, що виходить за межі національних кордонів як з точки зору використовуваних злочинцями методів, так і людей, що стають його ціллю, а також місць, з яких терористи готують і здійснюють свої напади. Сучасні терористи не обмежуються лише засобами превентивного залякування, а й відстежуючи новітні результати розвитку сучасних промислових технологій, активно використовують їх здобутки для досягнення своїх злочинних цілей. З огляду на це видається, що натепер першочерговим завданням міжнародної спільноти є вдосконалення та систематизація методів протидії тероризму.

Список використаних джерел:

1. Заєць В.О. Державний тероризм як один із видів міжнародного тероризму. Вісник студентського наукового товариства. - 2022. - № 26. - С. 31–33. URL: http://www.ndu.edu.ua/storage/styd_visnuk/visnuk_stud_tov_26_2022.pdf#page=31 (дата звернення: 08.10.2022).
2. Телешун С.О. Сучасний тероризм – українські реалії. Політичний менеджмент. - 2005. - №1. - С. 163– 169.
3. Global Terrorism Index 2022 - World. ReliefWeb. URL: <https://reliefweb.int/report/world/global-terrorism-index-2022> (date of access: 07.10.2022).
4. Чому слід визнати РФ державою-спонсором тероризму? Український інститут національної пам'яті: офіційний веб-сайт. URL: <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/rosiysko-ukrayinska-viyna-istorychnyy-kontekst/chomu-mizhnarodniy-spilnoti-slid-vuznaty-rf-derzhavoyu-sponsorom-teroryzmu> (дата звернення: 06.10.2022).
5. Актуальні питання протидії тероризму у світі та в Україні: аналіт. доповідь / [Резнікова О.О., Місюра А.О., Дрьомов С.В., Войтовський К.Є.]; за заг. ред. О.О. Резнікової. К.: НІСД, 2017. - С.60.

СЕКЦІЯ 5

СУЧАСНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

THE ROLE OF PROFESSIONAL CULTURE IN A HEALTHCARE INSTITUTION MANAGER'S CAREER

Oleksandr Balan, Doctor of Economics, Professor
Maryna Shepel, PhD in Pedagogy, Associate Professor
Lilia Savelich, Master's Degree Student, External Form,
Odesa Polytechnic National University,
Odesa

The Russian Federation's invasion into the territory of independent, sovereign and democratic Ukraine has fundamentally changed the life of Ukrainian people. In today's conditions, not only a combat-ready army, but also the health preservation of the Ukrainian nation have become important. It is medical institutions that must implement the state policy regarding the nation's health preservation. It is known that the basic concepts of building a health care system are defined in the Article 4 of the Law of Ukraine "Basics of the Legislation of Ukraine on Health Protection" [1]. A major role in the administration of healthcare institutions is played by their managers. In our opinion, the healthcare institution's professional culture, which is a component of his/her professional career in general and the healthcare institution image in particular, becomes an important issue.

The aim of this piece of research is to highlight the influence of professional culture on the healthcare institution manager's career.

To begin with, we need to define the phenomenology of the concept of "culture". The term "culture" has several definitions: the way of life, especially the general customs and beliefs, of a particular group of people at a particular time; the attitudes, behaviour, opinions, etc. of a particular group of people within society; the growing of a group of microorganisms (= very small organisms) or other cells in an artificial environment for scientific purposes, or a group of organisms so grown. [2]. So, as we can see, the term "culture" has an interdisciplinary meaning.

There are different views of regarding the issues of "professional culture" in the scientific heritage of scholars.

Culture refers to the shared and fundamental beliefs, normative values, and associated social practices of a group that are so widely accepted that they are implicit and no longer considered. In the lives of individuals, organizations and societies, culture is a pervasive, powerful and often invisible force [3, p. 1557].

The scientists O. Malyshevskiy, Yu. Hvozdet'ska define culture as an extremely dynamic category, because each generation is able to develop on the basis of the creative use of the cultural heritage of previous generations, each individual is able not only to reproduce and imitate past experience, but also to improve oneself creatively, enriching the culture of society. According to the researchers, the concept of "professional culture" became widespread in domestic pedagogy in the

1980s. The formation of professional culture was considered as a system-creating factor in the formation of a future specialist. Then the concept of “professional culture” was used for the first time in scientific works related to industrial pedagogy [4 p.600].

The professional culture has two areas: spiritual and activity-behavioral. The spiritual area represents the dialectical unity of the professional ideological and psychological components and contains a system of professional knowledge, beliefs, a culture of professional thinking, professional needs, feelings, willpower to carry out professional activities. The activity-behavioral area combines professionally appropriate means of activity and culture of behaviour [5, p. 80].

We agree with L. Filshtein and V. Zhuravlov's opinion of that professional culture is formed as an important mechanism of interaction that helps people to live in a professional environment, preserve the unity and integrity of scientific and practical activity [6, p. 13, 8].

In our opinion, the healthcare institution manager's professional culture consists not only the skills to resolve conflicts, have leadership qualities, and think critically, but also of communicative, corporate and deontological culture.

Thus, speech aspects play an important role in the communicative culture: accuracy, meaningfulness, clarity and intelligibility of speech.

The corporate culture can be defined as the “face of the organization”, the system of values and beliefs of the organization. It is important for the healthcare institution manager to be an example of compliance with corporate culture.

The deontological culture is an important component of the professional culture. Thus, deontology is considered as the ethics of duty. Deontology began to be considered precisely from the standpoint of medicine.

In this aspect deontological codes become an important issue. They are considered as a kind of summary of the rules of behavior within the organization (code of professional morality), which lays down the standards (moral principles) of behaviour [7, c 22, 9, 10].

We believe that the head of a healthcare institution manager's professional culture has a great influence on his/her career, because he/she communicates with colleagues, subordinates, patients of the healthcare institution, community representatives, represents the institution at various meetings and conferences. The informal education becomes important for the professional culture development: trainings, seminars, workshops, webinars.

References:

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я [Електронний ресурс] // Офіційний вебпортал парламенту України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>

2. Culture [Electronic resource] // Cambridge English Dictionary, Translations & Thesaurus. – Mode of access: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/culture>

3. Healing the Professional Culture of Medicine [Electronic resource] / Tait D. Shanafelt [et al.] // Mayo Clinic Proceedings. – 2019. – Vol. 94, no. 8. – P. 1556–1566. – Mode of access: <https://doi.org/10.1016/j.mayocp.2019.03.026>

4. Малишевський О. Дослідження окремих аспектів генезису поняття "професійна культура" [Електронний ресурс] / О. Малишевський, Ю. Гвоздецька // Актуальні питання гуманітарних наук. - 2022. - Вип. 51. - С. 598-603. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2022_51_93

5. Гриньова В. М. Про співвідношення понять "професіоналізм", "професійна культура", "професійна компетентність", "професійна підготовка" / В. М. Гриньова // Педагогіка та психологія. - 2014. - Вип. 45. - С. 74-84. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ped_2014_45_10

6. Фільштейн Л. М. Професійна культура в аспекті підготовки фахівців [Електронний ресурс] / Л. М. Фільштейн, В. М. Журавльов // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. - 2016. - Вип. 29. - С. 12-18. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2016_29_4

7. Гіда Є. О. Деонтологічний кодекс як форма закріплення деонтологічних норм [Електронний ресурс] / Є. О. Гіда // Право і Безпека. - 2009. - № 5. - С. 181-184. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2009_5_43.

8. Hratsiotova H.O. Methods of Foreign Experience Implementation for Civil Servants' Professional Training in Ukraine / H.O. Hratsiotova, A.O. Martyniuk, D.O. Pulcha // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2021. – № 4 (18). – С. 14-21. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/ejoru/2021/No4/14.pdf>.

9. Balan O.S. Sociocultural Competence Development as Prerequisite for Future Public Administration Specialists' Becoming / O. S. Balan, M. Ye. Shepel, L. Tsekhmistrenko // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2021. – № 1 (15). – С. 5-15. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejoru/2021/No1/5.pdf>.

10. Добрянська Н.А. Новітні теорії управління конкурентоспроможністю персоналу в умовах діджиталізації та COVID-19 / Н.А. Добрянська, Н.М. Фоміна // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2022. – № 1 (59). – С. 5-13. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/files/archive/2022/No1/5.pdf>.

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

*Вечтомова Г.В., здобувачка ступеня бакалавр
Гусаріна Н.В., д.е.н., професор
Національний університет «Одеська політехніка»
м.Одеса*

Інтеграція держав до глобального інформаційного суспільства є передумовою високого рівня добробуту населення, конкурентоспроможності на світовому ринку, забезпечення ефективності життєдіяльності держав є інтеграція до глобального інформаційного суспільства. Вміння держави вирішити це питання, скористатися перевагами інформаційних технологій визначають за багатьма параметрами, серед яких: наявність відповідної національної політики, інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури, необхідної для розвитку інших інфраструктур суспільства; поширення технологічної грамотності, а також наявність засобів моніторингу та аналізу процесів розвитку.

Важливість розвитку інформаційного суспільства, створення та реалізації відповідної національної політики та її стратегій відображаються в розробленій ЮНЕСКО Програмі «Інформація для всіх» та є базовою моделлю цієї програми. Ця модель може розглядатися як посібник з формулювання, визначення завдань національної інформаційної політики, вирішення їх на практиці. Викладені в моделі універсальні підходи не є обов'язковими, а лише пропонують напрямки руху, які мають ґрунтуватися на специфіці країни, її регіонів. Розглянемо ключові аспекти цієї базової моделі.

Державна політика може розглядатися як спроба органів влади вирішити питання суспільної важливості. Органи державної влади – на рівні міста, штату, провінції або країни в цілому, – розробляють відповідну політику, яка стосується законів, нормативних актів, рішень і дій. Вона також – напрямки дій осіб, відповідальних за прийняття рішень, які зазвичай називають «суспільними» або «загальнозначущими». У цілому державна політика – це комплекс цілей, ініціатив, рішень і дій, реалізованих урядом для вирішення проблем, які громадяни країни і сам уряд вважають на цей момент пріоритетними [1].

Зазначимо, що державну політику визначають як сукупність принципів, які забезпечують функціонування законодавчої системи кожної держави. Отже, з цього випливає, що національна інформаційна політика (НІП) – це послідовний комплекс державних стратегій побудови та розвитку інформаційного суспільства, адже ці стратегії орієнтовані на глобальний і взаємозалежний соціальний, політичний, людський і технологічний розвиток суспільства, що забезпечує виробництво, застосування та рівне використання знань у всіх секторах.

Національну інформативну політику також визначають стратегічним планом, національною, регіональною або місцевою програмою впровадження та освоєння урядами, установами, співтовариствами та окремими громадянами переваг, які забезпечує побудова інформаційного суспільства. Національна інформативна політика – це магістраль, процес, спільна, відкрита та тривала в часі творча робота. Для проходження цією магістраллю необхідно спроектувати її, створити й забезпечити всім учасникам можливість зручного пересування [2].

Перелік загальних завдань та цілей національної інформативної політики:

- активізація уваги осіб, відповідальних за прийняття рішень, до необхідності в терміновому порядку почати процес розробки або коригування національної інформаційної політики;
- створення консультативних експертних груп для надання допомоги державним службовцям та урядовим чиновникам, відповідальним за розробку НІП;
- залучення інших учасників (приватний сектор, науково-технічна сфера, громадські організації);
- визначення цілей подальшого розвитку;
- підготовка керівних принципів, визначення бюджету, співробітників, відповідальних за реалізацію НІП, а також графіка виконання робіт;
- складання програми дій НІП;
- діагностика національної або місцевої ситуації з позицій розвитку інформаційного суспільства, що включає аналіз;
- ситуації в країні;
- електронної готовності (готовності до повноцінної життєдіяльності в інформаційному суспільстві);
- взаємозв'язку з міжнародною ситуацією для розуміння інформаційної ситуації та визначення проблем розвитку, які потрібно вирішити тощо [3].

Таким чином, діагностика стану розвитку суспільства формує підґрунтя для формулювання цілей та ключових завдань НІП, визначає можливості розвитку, методи та засоби оцінки, прогнозування та детального аналізу очікуваних результатів, у тому числі їх коригування в процесі подальшого розвитку.

Іншими словами, діагностика рівня розвитку інформаційного суспільства передбачає визначення, опис, вимірювання показників, що характеризують складові структури НІП, та формування на цій основі поточних та перспективних завдань органів влади.

Отже, діагностика рівня розвитку інформаційного суспільства передбачає визначення, опис, вимірювання показників, що характеризують складові структури національної інформативної політики, та формування на цій основі поточних та перспективних завдань органів влади [4-8].

Можна зробити висновок, що розроблення певної державної інформаційної політики та її коригування сприяють вирішенню наступних цілей органів публічної влади:

- проводити аналіз поточної ситуації у своїх галузях з погляду інформаційного суспільства, готовності до впровадження електронних технологій, для того, щоб державна політика ґрунтувалася на виявлених потребах і очікуваннях;

- співвідносити інформаційні стратегії із загальними національними стратегіями та політикою;

- виявляти загальні цілі, завдання та підходи;

- компенсувати порушення та неефективність ринкового механізму за допомогою законодавчих і нормативних рамок і надати доступ до засобів інформаційного суспільства тим соціальним групам і регіонам, які є неприбутковими з погляду приватних підприємств;

- виявляти галузеві цілі та включати їх у погоджену стратегію;

- запобігати появі роз'єданого сприйняття інформаційного суспільства;

- визначити схеми досягнення цілей;

- сприяти багатогалузевому та багатобічному співробітництву;

- запобігти дублюванню зусиль і розтрачання економічних, кадрових і технологічних ресурсів;

- сприяти моніторингу, оцінці та аналізу дій, що застосовуються тощо.

Список використаних джерел:

1. Баховець О.Б., Грінченко Т.О., Гуляєв К.Д., Полумієнко С.К., Рибаків Л.О., Тюрін В.В. Передумови становлення інформаційного суспільства в Україні / за ред. С. О. Довгого. Київ: Азимут-Україна, 2008. 288 с.

2. Передумови становлення інформаційного суспільства в Україні. Київ: Азимут-Україна, 2008. 288 с.

3. Полумієнко С.К., Рибаків Л.О., Грінченко Т.О. ІТ-проекція технологічного розвитку України / За ред. Довгого С.О. Київ: Азимут-Україна, 2011. 184 с.

4. Полумієнко С. К., Рибаків Л.О. Про рівень розвитку інформаційного суспільства в Україні. Наука та інновації. 2012. Т. 8. № 6. С. 84–89.

5. Husarina N.V. Approaches to the Development and Functioning of Local Self-Government System Reflected in the European Charter of Local Self-Government / N. V. Husarina, Ye. M. Syta, M. Slusarciuc // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2020. – № 2 (12). – С. 29-36. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejopu/2020/No2/29.pdf>.

6. Kulinska A.V. Promising directions for the creation of modern territorial communities as a conceptual basis for reforming local self-government / A.V. Kulinska // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2020. – № 2 (48). – С. 51-58. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No2/51.pdf>.

7. Lypynska O.A. Local elections and staffing of local self-government / O. A. Lypynska, A. A. Balan // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2020. – № 4 (50). – С. 5-11. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No4/5.pdf>.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: РИЗИКИ ТА ПОГРОЗИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Дубницький В.І., д.е.н., професор
Лихонек Д.П., аспірант
Дніпровський університет імені Альфреда Нобеля

В умовах цифрової трансформації економіки, поняття економічної безпеки підприємства, регіону та держави значно розширюється. Забезпечення економічної та інформаційної безпеки з їх складовими стає ключовим фактором ефективності економіки України. Розпочатий процес цифровізації, торкається практично всіх сфер життєдіяльності, не тільки окремого суспільства або держави, а і всього світу в цілому.

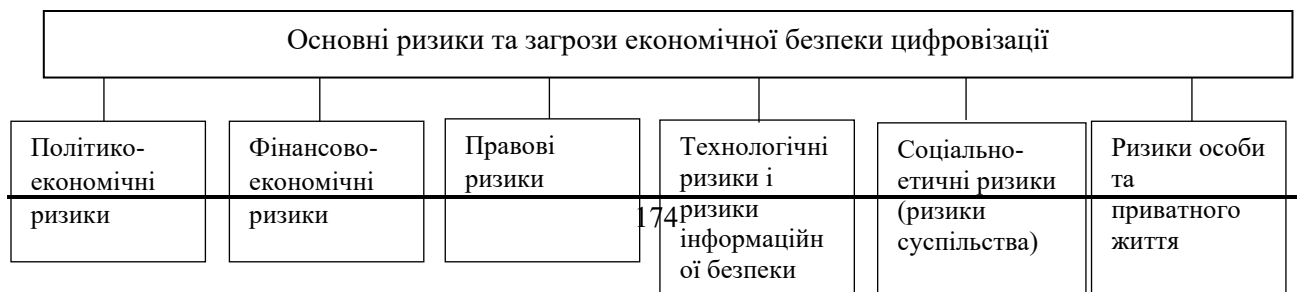
Існує ризик появи новітніх, раніше не ідентифікованих загроз не тільки економічної безпеки, але і безпеки особистості в інформаційно-глобалізованому суспільстві. Економічна безпека в умовах цифрової трансформації економіки спрямована на забезпечення протидії викликам та загрозам, які пов'язані з новими технологіями та особливостями процесу цифровізації. Рішення проблеми забезпечення економічної безпеки, цифровізації в цілому, і в першу чергу, пов'язаними з вирішенням питань забезпечення інформаційно-психологічної, інформаційно-інфраструктурної та інформаційно-аналітичної безпеки, спрямованих на захист інформації та інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ), захисту персональних даних та недоторканості приватного життя українських громадян у цифровому просторі, правове забезпечення соціально-економічної діяльності у формі єдиного цифрового простору.

Однією з основних та важливих задач в забезпеченості економічної безпеки України та її регіонів у сукупності з іншими важливими елементами безпеки: політичної, інформаційної, екологічної, кадрової та інших, в умовах переходу до цифрової трансформаційної економіки є виключення залежності найважливіших секторів України: промисловості, соціальної сфери, економіки, фінансового сектора від зарубіжних ІКТ за рахунок створення та широкого втілення вітчизняних розробок, а також виробництво продукції та надання високотехнологічних, інтелектуальних послуг на їх основі.

Умовно, можливі ризики та загрози економічної безпеки в рамках трансформації економіки авторами розподілені за основними групами (рис.1).

Розглядаючи можливі ризики та загрози по групам слід відмітити:

1. Ризики та загрози політичного характеру показують що точка за новими технологіями цифровізації, нові високотехнологічні ринки, масові зарубіжні сервіси, інвестиції, бізнес-моделі, нові концепції типу «Індустрія 5.0» породжують залежність соціально-економічного розвитку від експортної політики, ведучих іноземних держав, що може нести загрозу зовнішнього управління економікою держави. Існує можливість інформаційно-психологічного впливу зі збоку ряду зарубіжних країн на інформаційну інфраструктуру вітчизняної економіки в політичних, економічних та у військових цілях.

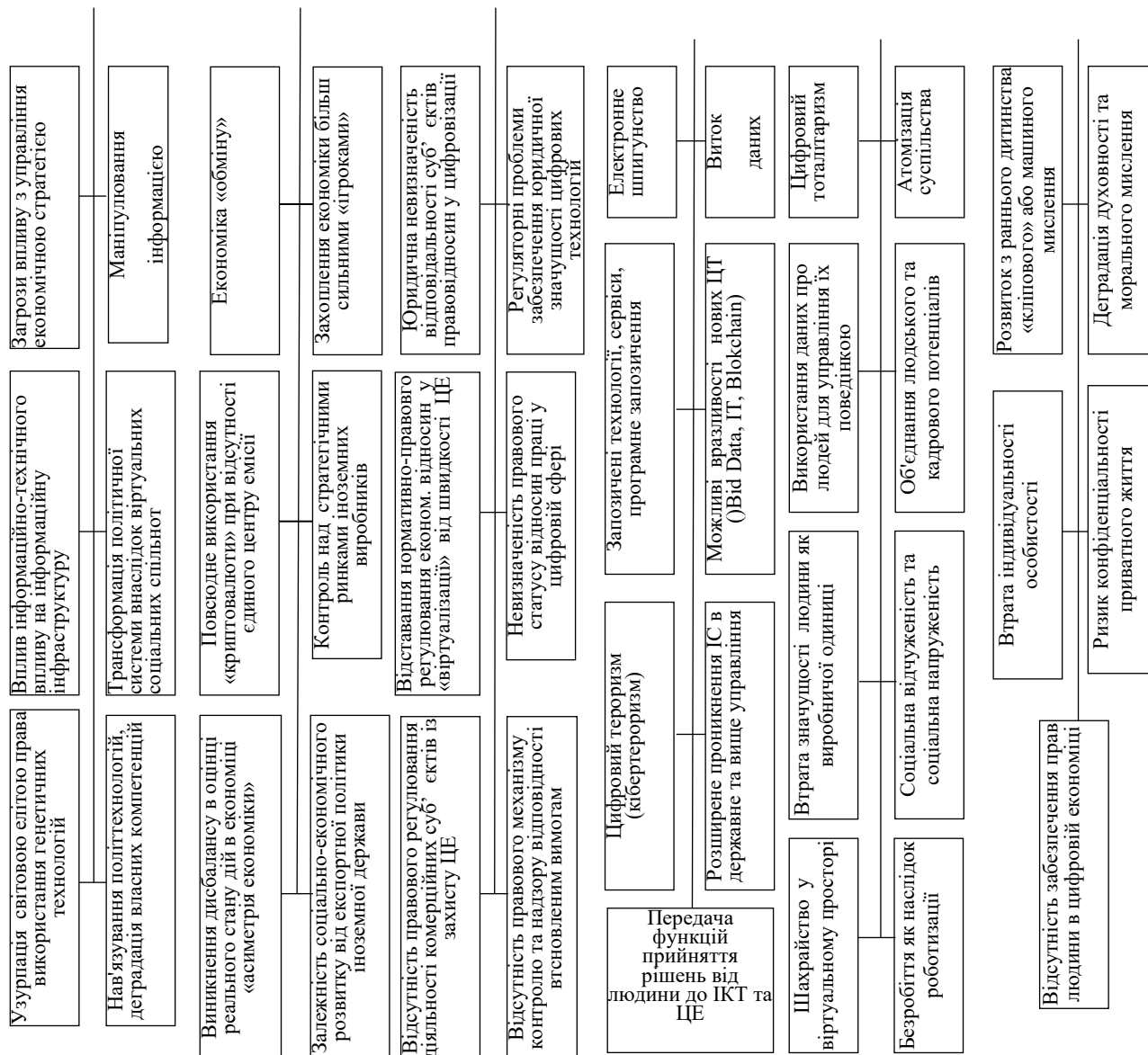

Рисунок 1. – Класифікація груп ризиків та загроз економічній безпеці в цифровізації

2. Інформація та дані в цифровому вигляді стають основоположними принципами у неоекономіці в рамках інформаційного суспільства. Маніпулювання інформацією та тиражування хибних фактів стають новим засобом для досягнення різних політичних цілей. Також існує загроза можливої трансформації політичної системи України та її регіонів внаслідок впливу віртуальних соціальних спільнот в галузі стратегічної стабільності та рівноправного стратегічного партнерства, наприклад, з ЄС, можливістю використання окремими державами технологічних переваг для домінування в інформаційному просторі України.

3. Кардинально змінюється фінансово-економічний уклад. В рамках цифровізації економіки принципово по іншому оцінюються результати економічного розвитку, у зв'язку з

цим, змінюються такі поняття як «валовий продукт», «продуктивність праці». Існуючі та застосовані методи статистичного обліку та прогнозування фінансово-економічної діяльності відстають від цифровізації залишаються колишніми, що веде до виникнення безпечного дисбалансу в оцінці реального стану економіки України.

4. Ризики правового характеру – це перш за все, юридична невизначеність законодавства, що регулює діяльність у віртуальному просторі і правила використання новітніх цифрових технологій в економіці, а також відставання нормативно-правового регулювання економічних відносин у віртуальному просторі від швидкості цифровізації.

4. Ризики правового характеру – це перш за все, юридична невизначеність законодавства, що регулює діяльність у віртуальному просторі і правила використання новітніх цифрових технологій в економіці, а також відставання нормативно-правового регулювання економічних відносин у віртуальному просторі від швидкості цифровізації.

5. До технологічних ризиків та ризикам та ризикам інформаційної безпеки слід віднести - прийоми та методи злодіїв, які роблять спробу використати уразливість та протизаконні можливості нових технологій. На більшості вітчизняних підприємств та компаній використовуються запозичені технології та ПО, що розроблені на Заході.

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙН

*Захарченко В.І., д.е.н., професор,
Бершадська О.А., студентка
Національний університет «Одеська політехніка»,
м.Одеса*

Технологія Блокчейн, у останньому десятилітті, можливо стала однією з самих розрекламованих технологій сучасного бізнесу. Блокчейн з'явився у 2008 році, коли Сатоші Накамото сформував його для запобігання подвійних витрат – унікальної проблеми для цифрових валют. С.Накамото концептуалізував Біткойн і запропонував його як однорангову електронну грошову систему, у якій використовуються цифрові підписи, що слугують відмітками часу для кожної транзакції. Розподілена книга, що лежить у основі Біткойна, уявляє собою технологію Блокчейн, яка, як стверджують, забезпечує безпекові фінансові онлайн-транзакції без посередників. Але слід відрізнити технологію Блокчейну від криптовалюти.

Технологію Блокчейну фахівці визначають як відкриту розподілену книгу, яка може своєчасно і ефективно реєструвати транзакції між двома сторонами [4]. Принципи роботи технології Блокчейн, за даними закордонних досліджень, полягають у наступному: інформаційно-аналітичне забезпечення зберігається у різних, але взаємо-пов'язаних, блоках, що складають ланцюжок перевірених даних. Такий підхід надає можливість послідовно виконувати наступні роботи: обмін даними між учасниками Блокчейну за допомогою шифрування, після перевіркою сіткою Блокчейн такі транзакції підлягають групуванню для створення заблокованого блока даних, всі блоки пов'язані з попередніми за допомогою хеш-ключа (унікального математичного коду). Таким чином, створений, за принципом перевірки, ланцюжок формує Блокчейн. Він описує наступні функції, що виконуються у ланцюжках поставок продуктів або послуг:

- Збереження постійних перевірених цифрових записів (забезпечується безпека даних);

- Обмін цифровими активами у режимі реального часу (забезпечується прозорість);
- Виконання смарт-контрактів (сприяє підвищенню ефективності);
- Підкріплюється децентралізацією самого Блокчейну.

У зв'язку з впровадженням технології Блокчейн у практику слід зробити деякі зауваження:

1. Необхідно створити оптимізаційну модель для ... ланцюгу впровадження Блокчейн (а вона поки ще відсутня).

2. Впровадження новітньої технології Блокчейн необхідно проводити за схемою (моделлю потрійної спіралі Ромера): бізнес-влада-наука [6, с.].

3. Визначити у якості головної цілі впровадження цієї інноваційної технології – збільшення додаткової вартості за ланцюгом поставок.

4. Розробити систему оподаткування і схему сплати податків для всіх учасників процесу, за яким впроваджується технологія Блокчейн.

5. У першочерговому плані необхідно вирішити низку технічних завдань: скласти схему (яка буде надійно захищена) блоків ... та аналітики, які забезпечують поставки (шифрування, групування необхідної інформації, розробка хеш-ключа, установка рівней безпеки для менеджерів, умови реєстрації у ланцюгу та ін.); встановлення схеми обміну інформаційно-аналітичними активами у межах Блокчейну; сформувані правила виконання смарт-контрактів; наявність методики оцінки ефективності функціонування технології Блокчейн.

6. Забезпечити впровадження технології Блокчейн згідно з принципів демократії та децентралізації, а також горизонтальної інтеграції суб'єктів господарювання [2].

7. Зв'язок технології Блокчейн з функціонуванням національної екоінноваційної системи. В українській стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року підкреслено: «Мета стратегії полягає у розбудові національної інноваційної екосистеми для забезпечення швидкого та якісного перетворення креативних ідей в інноваційні продукти та послуги...» [1, с.9].

8. Визначити першочергові задачі впровадження технології Блокчейн: прискорення ланцюгів поставок в умовах світової рецесії, зниження темпів економічного зростання багатьох національних економік, пандемії, наявності військових конфліктів (Україна, Тайвань та ін.); захист нової технології від кібератак з боку фінансових хакерів; забезпечення безпеки і конфіденційності без посередників.

Технологія Блокчейна сьогодні уявляється як інновація для вирішення нагальних проблем стійкого розвитку у глобальних ланцюгах поставок товарів. Проте, обмежений обсяг наукових публікацій відкривають роль цієї технології у просуванні принципу стійкості. Спираючись на інноваційну літературу, яка орієнтована на стійкий розвиток [3;5], і теорію супротиву інноваціям, необхідно продовжувати дослідження потенціалу технології Блокчейн для внесення додаткових знань у стійке перетворення в ланцюгах поставок товарів. Залучивши експертів, необхідно проаналізувати з різними учасниками глобальних ланцюгів поставок різноманітних продуктів (наприклад, експорт зерна з України в умовах війни), щоб оцінити можливості та супротив технології Блокчейн як рухаючій силі стійкого розвитку. Вже отримані дані показують, що Блокчейн використовується у ланцюгах поставок продуктів харчування як інструмент забезпечення стійкості, а також як більш широкий філософський підхід до вирішення проблем стійкості. Слід далі розкривати можливості технології Блокчейн як орієнтованої на стійкий розвиток інновацій, яка здатна забезпечити більш справедливі ланцюги поставок, підвищити відслідкованість просування товарів і забезпечити екологічну стійкість. Також, розкрити перешкоду Блокчейну, яка заважає його потенціалу у якості

інновації, що орієнтована на стійкість, включаючи функціональні та психологічні бар'єри поряд з бар'єрами співробітництва і захистом статус-кво.

Список використаної літератури:

1. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року. Урядовий кур'єр, 2019. №143. С.9-10.
2. Бауерсок Д., Клосс Д. Логістика: інтегрований ланцюг поставок: пер. з англ. Олімп-Бізнес, 2001. 640 с.
3. Воронжак П.В., Філіппова С.В. Організаційно-економічний інструментарій стратегії інноваційного розвитку промислових підприємств та смарт-підхід: монографія. Одеса:ТФОП Бондаренко М.О., 2015. 276 с.
4. Давидова І.В. Технологія блокчейну: перспективи розвитку в Україні. Часопис цивілістики, 2020. Вип. 26. С 26-41.
5. Ілляшенко Н.С. Організаційно-економічні засади інноваційного маркетингу промислових підприємств: монографія. Суми: СДУ, 2011. 192 с.
6. Федулова Л.І. Технологічна політика: глобальний контекст та українська практика: монографія. Київ: КНТЕУ, 2015, 844 с.

ІНТЕГРАЦІЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СИСТЕМУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Козицька Н. О. к.е.н., доц.

*Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
(Первомайський навчально-науковий інститут)
м.Первомайськ*

Початок ХХІ століття характеризується стрімким розвитком цифрових технологій. Одним із способів досягти максимального прогресу в цій сфері, є штучний інтелект, коли комп'ютер заміняє людину в виконанні не лише однотипних щоденних операцій, але і сам може навчатися. Основна мета штучного інтелекту реалізується в можливості обчислювальної машини бути кориснішою і зрозуміти принципи, що лежать в основі інтелекту. В міру того, як світ стає прогресивнішим у галузі технологій, штучний інтелект також стає частиною сучасного повсякденного життя. Відповідно, попит на спеціалістів у цій сфері зростає з кожним роком.

Поняття штучний інтелект не має чіткого визначення в літературних та наукових джерелах, так як його тлумачення напряму залежить від сфери та специфіки його застосування. Те, що «вчора» можна було вважати фантастикою, наразі впроваджено за допомогою передових інформаційно-комунікативних технологій. Такі технології охоплюють буквально всі сфери життя. Багато з них використовуються щодня: чат-боти, алгоритми пошукових систем, автоматичний переклад та розпізнавання зображень, безпілотні літаки та автомобілі, новітні системи медичної діагностики тощо. В якості наукового та технологічного напряму штучний інтелект розвивається вже понад пів століття. За цей час було відкрито нові можливості його застосування, уникнено певних ілюзій та побоювань. Натомість з'явилося усвідомлення інших, більш серйозних ризиків.

Бухгалтерський облік не є винятком. Штучний інтелект у бухгалтерському обліку здатний збирати, обробляти й аналізувати величезні масиви інформації у стислі строки. Пріоритетними напрями його застосування є: управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, кодування облікових записів управління витратами та грошовими потоками тощо.

Інтеграція штучного інтелекту в систему бухгалтерського обліку дозволяє обліковому персоналу бути більш продуктивними та ефективними. Незалежно від базового рівня програмного забезпечення та технологій реалізації бізнес-процесів підприємства, за відсутності людського фактору, всі дії будуть виконуватися швидше, без помилок, в режимі 24/7 без відпусток і лікарняних. Облікова праця стане більш інтелектуальною та творчою. На працівників покладатиметься контроль за автоматизованою системою обліку, її актуалізація відповідно до змін законодавства, налаштування та підтримка в робочому стані. Практично, штучний інтелект можна розглядати як помічника. І його присутність буде лише зростати, оскільки промисловість продовжує автоматизуватися і зменшує залежність від ручного введення даних.

Зручність використання програмних продуктів та роботів можна розглядати в контексті віддаленої роботи, що наразі є дуже актуальним, адже пандемія Covid-19 та повномасштабне вторгнення РФ на територію України дещо змінили трудові відносини, багато людей почали працювати дистанційно, навіть з-за меж країни. Нагальним стало питання щодо безпечного віддаленого доступу. І саме тут зручно використовувати роботів в офісі в закритій інфраструктурі.

Крім цього, штучний інтелект та машинне навчання є технологіями, цілком застосовуваними і для вирішення нестандартних та неструктурованих завдань. До прикладу, таких задач, як побудова прогностичних моделей (зокрема, при прогнозуванні доходів та грошових потоків), управління закупівлями, удосконалення доступу до неструктурованих даних, а також виявлення шахрайських схем [1].

Попри все це, результати опитування фінансових директорів для впровадження технологій штучного інтелекту свідчать про вибір сектору бухгалтерського обліку як основного для 30% респондентів, сектору фінансових послуг – 37%; у державному й споживчому секторах основними сферами зазначили казначейську функцію – 50% респондентів, фінансове планування та аналіз – 39 %. В той же час, 64% серед опитаних фінансових директорів зазначили, що їх компанії неготові або у незначній мірі готові до впровадження рішень на базі штучного інтелекту [2].

Тенденція до цифровізації бізнесу, в свою чергу, призводить до зростання попиту на професіоналів, які вміють працювати в цифровому форматі, тобто до розширення кола компетентностей сучасного бухгалтера. На практиці бухгалтеру доводиться самостійно добирати програмні й апаратні засоби для автоматизації роботи системи бухгалтерського обліку; налаштовувати бухгалтерське програмне забезпечення; самостійно шукати шляхи опанування новітніми програмними продуктами [3].

Наразі актуальним і поширеним є питання про те, чи насправді розвиток технологій у галузі бухгалтерського обліку несе у собі загрозу професії бухгалтера? Вважаємо, що не дивлячись на загальну електронізацію робочих процесів, у майбутньому бухгалтери не залишаться без роботи. Неможливо повністю автоматизувати весь бухгалтерський облік, тому що хтось має, як мінімум, вводити дані в комп'ютер. Програмне забезпечення, так як і електронна звітність, є лише інструментами, які допомагають бухгалтерам зберегти час. Штучний інтелект не замінить фахових спеціалістів із тієї простої причини, що саме люди створили його. Не можна не погодитися, що бухгалтерський облік у контексті автоматизації бізнес-процесів трансформується на краще, але і бухгалтери, в свою чергу, стають

грунтовними аналітиками. Програмний робот здатний сприймати лише шаблонні структуровані дані та здійснювати операції, що базуються на чітко визначених параметрах, а людина знаходить вихід з нестандартних сценаріїв, приймає рішення на основі аналізу ситуації. При цьому цінними залишаються фахівці зі справжніми емоціями та особистим високопрофесійним судженням, гнучкістю мислення, орієнтованим на інформаційні запити зацікавлених сторін. Свобода думки та високий професіоналізм – це єдине, у чому комп'ютер не має переваги над людьми.

Не дивлячись на значну кількість переваг від впровадження технологій штучного інтелекту в систему бухгалтерського обліку, важливо враховувати і ймовірність виникнення ряду проблем. По-перше, низька правова врегульованість питань щодо застосування сучасних цифрових технологій в обліку, по-друге, кібератаки, програмні помилки, похибки в алгоритмах тощо. Проте існування ризиків неспроможне нівелювати позитивні ефекти від реалізації сучасних інновацій.

Підсумовуючи вищевикладене, не можемо не погодитися з тим, що питання інтеграції штучного інтелекту в систему сучасного бухгалтерського обліку є актуальними і розвиваються разом із розвитком суспільства.

Список використаних джерел:

1. Рогова Н. Трансформація політики, інструментів і технологій обліку та оподаткування в умовах цифрової економіки. *Фінансовий простір*. 2020. № 2 (38). С. 103–116.
2. Застосування технологій штучного інтелекту. Deloitte : веб-сайт. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/about-deloitte/articles/ce-cfo-surveyautomation.html> (дата звернення 26.10.2022).
3. Кулинич М., Шворак А., Жиленко Л. Впровадження цифрової грамотності в умовах майбутніх змін професії бухгалтера. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2020. №1. С. 216-224. DOI: <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2020-01-216-224>. (дата звернення 25.10.2022)

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ ПІД ВПЛИВОМ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

*Колодинський С.Б., д.е.н., викладач вищої категорії
Одеського фахового коледжу комп'ютерних технологій
Одеського державного екологічного університету
Захарченко О.В., д.е.н., доцент
Бекслей коледж, Борн Енд, Лондон, Велика Британія*

На сучасному етапі розвитку суспільства особливу значущість в темпах економічного розвитку набули процеси формування цифрової економіки. Однак, проблема впливу цифрової економіки на економічну та цифрову безпеку суб'єктів господарювання на регіональному рівні є недостатньою. В цьому зв'язку метою дослідження стає виявлення факторів цифровізації економіки на складові елементи економічної безпеки регіональних соціально-економічних систем.

В сучасних умовах, «цифрова економіка» стає драйвером розвитку суспільства, тому так важливо оцінити її вплив на економічну безпеку країни, а також її регіонів як фактору конкурентоспроможності та стійкого соціально-економічного розвитку. Відмітимо, що розпочаті процеси цифрової трансформації сучасних економічних систем у суспільстві дозволяє знизити рівень впливу зовнішніх та внутрішніх загроз на діяльність господарюючих суб'єктів регіонів, що робить їх більш стійкими та ефективними. В процесі активного розвитку цифрової економіки можлива заміна традиційних соціально-культурних та економічних цінностей інстинктивними, що обумовлює актуальність розгляду питань впливу цифрової економіки на економічну безпеку на всіх рівнях господарювання.

Діагностика рівня економічної безпеки регіонів (ЕБР) відбувається на основі сукупності індикаторів. Ступінь прояву загроз ЕБР визначається шляхом порівняння поточних (фактичних) значень індикативних показників (показників) з їх пороговими (критичними) значеннями [1,с.23].

Формування індикаторів економічної безпеки здійснюється за різними сферами життєдіяльності. Для територій регіонального рівня можна виділити 13 таких сфер, які в свою чергу, згруповані по трьом великим блокам (табл.1).

Розвиток цифрової економіки здійснюється за посередництвом індикаторів:

- готовність країни та її регіонів до інформатизації суспільства;
- готовність суб'єктів господарювання регіону до електронної комерції;
- розвиток віртуальних сервісних організацій.

Існують і методології системного розвитку цифрової економіки. Індекс готовності до інформатизації територій, індекс готовності до електронної комерції; доступ до Інтернету; інформаційна безпека; якість системи освіти; автоматизація діяльності державних служб; наявність сприятливих умов для розвитку для здійснення електронної комерції на основі цифрової маркетинг-логістики. Виходячи з результатів аналізу методик оцінки рівня розвитку цифрової економіки, можна зробити висновок, що окрім технологічних аспектів слід враховувати також інші фактори, як то: рівень та якість освіти населення територій країни; рівень комп'ютерної та цифрової освіченості; збільшення користувальницьких систем в розрізі регіонів країни [2,с.12].

Таблиця 1 - Сфери економічної безпеки регіону (ЕБР)

	Сфера економічної безпеки регіону	Характеристики сфери
1.	<i>Здатність економіки території до економічного зростання</i>	
1.1.	Інвестиційна безпека	Здатність економіки території до зростання та розширеного відтворення
1.2.	Виробнича безпека	Оцінка кризових явищ у сфері виробничого потенціалу
1.3.	Науково-технічна безпека	Стан науково-технічного потенціалу територій
1.4.	Зовнішньоекономічна безпека	Залежність економіки територій від імпорту важливих видів продукції та послуг
1.5.	Фінансова безпека	Стійкість фінансової системи територій
1.6.	Енергетична безпека	Здатність ТЕК задовольняти потреби економіки в паливно-енергетичних ресурсах
1.7.	Інформаційна безпека	Здатність територій до супротиву інформаційним загрозам на національному та регіональному рівнях
2.	<i>Забезпечення прийняттого життєвого рівня існування територій</i>	
2.1.	Рівень життя населення	Наявність умов для нормальної життєдіяльності населення територій
2.2.	Ринок праці	Здатність економіки територій забезпечити достатню кількість робочих місць
2.3.	Демографічна безпека	Стійкість до депопуляції населення територій
2.4.	Правопорядок	Рівень криміналізації суспільства та сфер господарської та фінансової діяльності на території
2.5.	Продовольча безпека	Ступінь забезпечення населення територій продовольчими товарами власного виробництва в достатній кількості
2.6.	Інфраструктурна безпека	Збалансованість щодо обслуговування систем
3.	<i>Забезпечення екологічної безпеки територій</i>	
3.1.	Екологічна безпека	Здатність територій до збереження балансу між людиною і природою

За результатами проведеного дослідження оцінки впливу цифрової економіки на рівні ЕБР було отримано ряд теоретичних та практичних результатів:

- по-перше, запропонована систематизація методів оцінки рівня розвитку цифрової економіки, виділений найбільш достовірний метод для його застосування на регіональному рівні – індекс готовності до інформаційного суспільства;
- по-друге, на основі кореляційного аналізу дана оцінка впливу цифрової економіки

на регіональний економічний розвиток. Виявлений стійкий прямий зв'язок між такими факторами розвитку цифрової економіки, як «витрати на інформаційну комп'ютерну техніку та цифрові технології», «обсяг інвестицій в основний капітал, що спрямований на придбання інформаційного, комп'ютерного та телекомунікаційного обладнання», «кількість організацій, що використовують мережу Інтернет», «кількість та рівень віртуальних сервісних організацій – ВСО», «доля населення, яка використовує мережу Інтернет для замовлення товарів, робіт та послуг», «рівень цифрової грамотності населення регіону» [3,43]. Таким чином, підтверджується роль факторів цифровізації в регіональному економічному розвитку;

— по-третє, між індексом готовності до інформаційного суспільства та рівнем економічної безпеки регіону (ЕБР) існує зворотній стійкий зв'язок, який свідчить про позитивний вплив факторів цифровізації економіки регіонів на економічну безпеку.

Теоретична значущість дослідження полягає в ідентифікації факторів цифрової економіки, що впливає вплив на підвищення рівня економічної безпеки регіону, що може виступити основою для проведення наступних досліджень впливу процесів цифрової трансформації економічних систем на економічну безпеку.

Практична значимість пов'язана з можливістю використання результатів дослідження при плануванні діяльності по втіленню цифрових технологій з метою підвищення рівня економічної безпеки агентів на всіх рівнях господарювання.

Список використаної літератури:

1.Бойчук І. В., Музика О. М. Б 77 Інтернет в маркетингу: Підручник. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 512 с.

2.Динаміка використання Інтернет в Україні: лютий-березень 2019 [Електронний ресурс] //Київ– Режим доступу: <http://www.kiiv.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=621>Зубенко І.Р. 3.Психологічні детермінанти довіри до електронної комерції [Електронний ресурс] / І.Р. Зубенко // Проблеми загальної та педагогічної психології. – Режим доступу : - http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pzpp/2011_13_7/64-72.pdf

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Лебедєва В.В., д.е.н., професор

Цехмістренко Лев, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Національний університет «Одеська політехніка»,

м. Одеса

Поняття «цифрової економіки» має значну кількість трактувань та визначень, оскільки науковці не дійшли єдиного бачення у цьому питанні, як не існує єдиного формулювання її сутності. Так, саме поняття «цифрової економіки» часто ототожнюють із поняттями інформаційної економіки, економіки даних, нової економіки, сектора цифрової економіки, сфери цифрової економіки, веб-економіки чи інтернет-економіки. Проте таке ототожнення не має достатньої теоретико-концептуальної аргументації, але кожне із зазначених визначень несе власне змістовне навантаження.

Визначено основні чинники цифрової трансформації, які представляють інтерес у рамках формування державної політики розвитку цифрової економіки. Цифровізація економіки України передбачає розвиток галузей, суб'єктів господарювання та економічних відносин між ними з використанням цифрової інфраструктури та засобів комунікацій, програмного забезпечення та технологій, запровадження інноваційних бізнес-моделей та підходів до управління задля досягнення якісних змін, підвищення ефективності діяльності та конкурентоспроможності.

Досліджено нормативно правове регулювання цифрової економіки. Було визначено, що наша держава забезпечує поступове приведення своїх чинних законів чи прийняття нових законів у відповідність до європейського законодавства за трьома основними напрямками , а саме : інтероперабельність (Interoperability) та електронні сервіси (eServices); відкриті дані;

електронна ідентифікація (eID).

На розвиток цифрової економіки в першу чергу впливають інноваційні технології і на разі інноваційно-технологічна активність в Україні відносно середня порівняно із минулими роками. Так, в середньому за регіонами країни у 2019-2021 рр. кількість підприємств з технологічними інноваціями становила 782 од. При цьому частка кількості промислових підприємств, що впроваджували інновації (продукцію та/або технологічні процеси), у загальній кількості промислових підприємств становила 13,8 %. Вищі значення за цей період спостерігалися тільки в шести регіонах (Харківська, Дніпропетровська, Львівська, Одеська, Запорізька та Київська області). Відповідно, у 18 регіонах показник кількості підприємств з технологічними інноваціями був нижчим за середнє значення в країні. Із загальної кількості інноваційно активних підприємств здійснювали: внутрішні та зовнішні НДР (науково - дослідницькі розробки) – 24,4%; придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – 64,7%; придбання зовнішніх знань – 4,5%; інші роботи – 20,6% підприємств.

За видами економічної діяльності найбільші частки інноваційно активних підприємств припадають на виробництво харчових продуктів – 49,2 %, виробництво машин і устаткування – 10,2%. Важливою у творенні інноваційної діяльності підприємств є система її фінансування, яка потребує докорінної зміни ситуації щодо вибору адекватної стратегії цифрового розвитку економіки.

З огляду на це, пріоритетним нині є завдання визначення можливостей більш повного й ефективного використання всіх можливих джерел фінансування інновацій для забезпечення щорічного економічного зростання. Основним джерелом фінансування інновацій у 2021 р. залишаються власні кошти підприємств – 12474,9 млн. грн. (або 87,7% загального обсягу фінансування інновацій). Кошти державного бюджету отримали 6 підприємств, загальний обсяг яких становив 556,5 млн. грн. (3,9%); кошти іноземних інвесторів отримали 3 підприємства в обсязі 42,5 млн. грн. (0,3%); обсяг коштів з інших джерел становив 1147,0 млн. грн.

Нові досягнення у сфері цифрових трансформацій поступово сприяє створенню єдиної цифрової системи. Аналіз використання інформаційно-комунікаційних технологій на підприємствах Одеської області дозволив констатувати, що лише 88% з них забезпечено доступом до мережі Інтернет, а 62,1% мають фіксований доступ до неї. Трохи більше ніж третина мають веб-сайт, а 10,3% мають можливість купувати послуги хмарних обчислень. Одеська область за останні роки демонструє суттєвий економічний розвиток. Про це свідчить показник, який інтегрує у собі усі результати розвитку економіки регіону - показник валового регіонального продукту (ВРП). За цим показником область у трійці лідерів серед регіонів. Після падіння у 2014 – 2015 роках до 98,3% та 95,8% відповідно у 2016 та 2017 роках ВРП зріс до 104,2% (для порівняння по Україні – 102,4 та 102,5% відповідно). За цим показником у 2019 році Одеська область знаходилася на 8 місці серед інших регіонів країни.

З метою проведення аналітичних розрахунків та визначення прогнозних тенденцій досліджено структурно-динамічні зміни в економіці Одеської області за період 2018-2020 років. Найшвидшими темпами в області за період 2018-2020 років розвивається освіта (203,6%), будівництво (151,1%) та транспорт, сільське, лісове та рибне господарство (135,7%).

Проведено дослідження щодо індексів зростання обсягів виробництва у секторі інформатизації, згідно з яким, до 2021 року обсяги 140 виробництв у секторі зросли у 3 рази і складають понад 576934,3 млн. грн, а його питома вага у ВВП сягає понад 10%. Результати проведених розрахунків показали, що при збереженні поточного рівня проникнення цифрових технологій у розвиток видів економічної діяльності та прогнозних темпів приросту

ІТ сектору, обсяги реалізації продукції в окремих секторах Одеської області до 2022-2023 року збільшаться у понад 10 разів, якщо не враховувати вплив інших факторів та воєнний стан в країні.

При проведенню дослідженні було виділено цілу низку інституційних, інфраструктурних, екосистемних та урядових проблем, які можуть перешкоджати розвитку в Україні цифрових трендів та трансформації української економіки у цифрову. Дані проблеми вже сьогодні мають свій початок, тому в майбутньому вони будуть тільки більше накладати свої відбитки на потенційний розвиток цифрової економіки. Тому напрацювання шляхів вирішення комплексу окреслених проблем значно активізує процеси цифровізації та пришвидшить розвиток цифрової економіки в Україні [1].

На сьогоднішній день актуалізується завдання формування більш конкретизованих та функціонально орієнтованих стратегічних пріоритетів державного регулювання розвитку сектора цифрової економіки України. Більше того, визначені пріоритети мають не лише закріпити магістральні напрями державної політики, але й забезпечити етапність, послідовність її формування та реалізації. Тому саме зазначені рекомендовані етапи формування та реалізації стратегічних пріоритетів державного регулювання розвитку сектора цифрової економіки України [2].

За для ефективного впровадження цифрової економіки та сприйняття її народом України актуалізується завдання підвищення е-грамотності населення, тому саме показано яким способом кожна верства населення зможе покращити свою цифрову обізнаність .

Результати минулих досліджень дали змогу зрозуміти, що існують два сценарії розвитку цифрової економіки України залежно від оцінки критичності та необхідності здійснення швидких та глибоких змін у традиційному економічному укладі: інерційний (еволюційний) та цільовий (форсований). У разі реалізації інерційного сценарію українська економіка залишиться неефективною, триватиме трудова міграція та «відтік мізків», українська продукція програє конкуренцію на зовнішніх ринках. Цільовий (форсований) сценарій передбачає перехід української економіки до цифрової за 3–5 років [3, 5].

Цифрова економіка - це не окремий сектор ВВП, як, наприклад, індустрія ІКТ або промисловість, це платформа, яка пронизує всі сектори економіки, кардинально змінює їх, змінює саму структуру української економіки, створює нові сегменти і навіть галузі.

Найбільший ефект від цифровізації припадає на майбутню економіку та державний бюджет. Вплив цифровізації визначається доданою вартістю, яку вона створює для кожної галузі економіки або сфери життя на макроекономічному рівні, або для конкретного продукту чи послуги - на мікрорівні [4, 6, 7].

Позитивний ефект цифровізації на економіку держави має свої прояви майже в усіх її сферах, тому державна політика має бути переважно зосереджена на впровадженні великої кількості програм для реалізації розвитку, тому що саме це може кардинально покращити економіку України та вивести її на світовий рівень.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 рр. та затвердження плану заходів щодо її реалізації: розпорядження КМУ від 17.01.2018 р. № 67-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>.
2. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>.
3. Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року. Проект Закону України від 07.08.2018 № 9015 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH6YF00A>.
4. Цифрова адженда України – 2030 (Україна-2030Е – країна з розвинутою цифровою

економікою): Український інститут майбутнього. 2019. 104 с. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>.

5. Кулінська А.В. Підходи до визначення комплексу інструментів політики стимулювання регіонального соціально-економічного розвитку./ А.В. Кулінська, Ю.О. Цуркаль // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2019. – № 5 (45). – С. 73-79. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2019/No5/73.pdf>.

6. Balan O.S. Diagnosis of the state of activity of the united territorial communities of Odessa region and analysis of the development of their territories / O. S. Balan, N. A. Dobrianska, S. S. Serkal // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2021. – № 2 (16). – С. 5-16. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejopu/2021/No2/5.pdf>.

7. Hratiotova H.O. Concepts, Features, Types of State Bodies and Forms of Government / H. O. Hratiotova, S. P. Gordynskyi, A. A. Demianiuk // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2020. – № 4 (50). – С. 35-40. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No4/35.pdf>.

ЕЛЕКТРОННА ПЕТИЦІЯ ЯК РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА ГРОМАДЯН УКРАЇНИ НА ЗВЕРНЕННЯ

*Хаварівська Г.С., к.держ. упр., ст. викладач
Національний університет «Львівська політехніка»,
м.Львів*

Серед основних нормативно-правових актів, які сприяють реалізації прав громадян України на звернення є Конституція України, Закон України «Про звернення громадян» та інші нормативні правові акти, що закріпили право на звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, які зобов'язані розглянути звернення й дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк. Відповідно до Закону України від 2 жовтня 1996 р. в редакції від 1 січня 2022 року «Про звернення громадян» держава гарантує право громадянам України звернутися до органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, засобів масової інформації, посадових осіб відповідно до їх функціональних обов'язків із зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що стосуються їх статутної діяльності, із заявою або клопотанням щодо реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргою про їх порушення. Сутність звернення полягає в тому, що між громадянином та органом публічної влади виникають відносини у зв'язку з реалізацією публічною адміністрацією управлінських функцій. Тому в цих правовідносинах є два обов'язкових суб'єкти: орган, наділений владними повноваженнями, та громадянин[1].

Окрім цього, Законом України «Про доступ до публічної інформації» передбачено можливість особи подавати індивідуальний або колективний письмовий, усний чи в іншій формі запит, зокрема до суб'єктів владних повноважень, про надання публічної інформації.

Важливою формою колективного звернення громадян, особливо зараз в часі війни, що розпочалася в Україні 24 лютого 2022 року є електронні петиції до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування, які подаються через офіційний веб-сайт органу, якому вона адресована, або веб-сайт

громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на її підтримку. Реалізація права на звернення в тому числі і електронної петиції залежить насамперед від політичної та правової культури її ініціатора, автора адже чим більше людина обізнана у правій сфері тим грамотніше буде сформульована суть самого звернення.

У часі російсько-української війни має значення і мова звернення. Так, згідно статті 6. Закону «Про звернення громадян» застосування мов у сфері звернень громадян і рішень та відповідей на них визначає Закон України "Про забезпечення функціонування української мови як державної" за яким єдиною офіційною мовою є українська мова[2].

В електронній петиції має бути викладено суть звернення, зазначено прізвище, ім'я, по батькові її автора, адресу електронної пошти. На веб-сайті відповідного органу або громадського об'єднання, що здійснює збір підписів, обов'язково зазначаються дата початку збору підписів та інформація щодо загальної кількості та переліку осіб, які підписали таку петицію.

Для створення електронної петиції (в якій має бути вказано суть звернення) її автор заповнює спеціальну форму на офіційному веб-сайті органу, якому вона адресована, або веб-сайті громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронних петицій, та розміщує текст електронної петиції. Така петиція розміщується на веб-сайті відповідного органу упродовж двох робочих днів із дня надсилання її ініціатором і датою початку збору підписів є дата оприлюднення електронної петиції на офіційному ресурсі.

Згідно Статті 23.1 Закону «Про звернення громадян» електронна петиція не може містити закликів до повалення конституційного устрою, порушення територіальної цілісності України, пропаганду війни, насильства, жорстокості, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, закликів до вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини. Обов'язковими умовами, за наявності яких електронна петиція підлягає розгляду, є факт збору на її підтримку не менш як 25000 підписів громадян упродовж не більше трьох місяців з дня оприлюднення петиції. Вимоги до кількості підписів громадян на підтримку електронної петиції до органу місцевого самоврядування та строку збору підписів визначаються статутом територіальної громади [2]. На нашу думку, цей термін вартує збільшити хоча б до 6 місяців, через високий рівень правового нігілізму та правової інфантильності в суспільстві. Так громадяни мали б більше часу розібратися у відповідному питанні яке формується в петиції і проголосувало б більше населення.

Відповідні органи державної влади, органи місцевого самоврядування та громадські об'єднання під час збору підписів на підтримку електронної петиції зобов'язані забезпечити:

- безоплатність доступу та користування інформаційно-комунікаційною системою, за допомогою якої здійснюється збір підписів;
- електронну реєстрацію громадян для підписання петиції;
- недопущення автоматичного введення інформації, у тому числі підписання електронної петиції, без участі громадянина;
- фіксацію дати і часу оприлюднення електронної петиції та підписання її громадянином[2].

Електронна петиція яка набрала достатню кількість підписів, не пізніше наступного дня надсилається громадським об'єднанням органу, якому вона адресована. Інформація про початок розгляду електронної петиції оприлюднюється на офіційному веб-сайті відповідного органу. Розгляд електронної петиції здійснюється невідкладно, але не пізніше десяти робочих днів з дня оприлюднення інформації про початок її розгляду.

Про підтримку або непідтримку електронної петиції публічно оголошується на офіційному веб-сайті Президентом України, Головою Верховної Ради України, Прем'єр-міністром України, головою відповідної місцевої ради і така відповідь не пізніше наступного

робочого дня після закінчення її розгляду оприлюднюється на офіційному веб-сайті відповідного органу, а також надсилається в письмовому вигляді автору електронної петиції та відповідному громадському об'єднанню, яке здійснювало збір підписів на підтримку відповідної електронної петиції.

При необхідності викладені в електронній петиції пропозиції можуть реалізовуватися органом, якому вона адресована, через ухвалення питань, віднесених до його компетенції, відповідного рішення. Крім цього, Президентом України, Кабінетом Міністрів України, народними депутатами України за результатами розгляду електронної петиції можуть розроблятися та відповідні законопроекти, спрямовані на вирішення описаних у петиції проблем.

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с.

2. Про звернення громадян : Закон України від 2 жовтня 1996 року № 393/96 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>

КОМУНІКАТИВНА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ БІЗНЕС-КОМУНІКАЦІЙ

Химич І.Г., к.е.н., доц.

Кужда Т.І., к.е.н., доц.

Химич О.І., студентка гр. БАд-2

*Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль*

*«Найважливішим у спілкуванні є чути те, що не сказано»
(Пітер Ф. Друкер)*

Правильно, чітко та логічно сформовані комунікативні бізнес-процеси – запорука успішної діяльності будь-якої організації. Проте, щоб забезпечити їх правильну побудову необхідно врахувати безліч організаційно-управлінських моментів, які в результаті й забезпечать цей ефективний процес.

Взагалі, бізнес-комунікації виступають важливою основою будь-якого бізнесу або управлінської діяльності: адже, саме завдяки їм формується загальна концепція щодо виконання певних поставлених завдань та розв'язання окремих задач, що в кінцевому підсумку відображають успішність та ефективність щодо досягнення поставленої мети (цілі).

Саме завдяки правильно сформованим комунікативним взаємозв'язкам відбувається не тільки чітке управління щодо вирішення поставлених завдань, але й досягається певна гармонія між учасниками цього процесу, які задіяні в цій справі. Адже, чіткі управлінські зв'язки між ними сприятимуть тому, що буде допущено менше помилок, не буде дублювання повторюваної інформації, не виникатимуть конфліктні та незрозумілі ситуації та події тощо, також, все це сприятиме й швидшому та ефективнішому вирішенню певних ситуаційних завдань тощо.

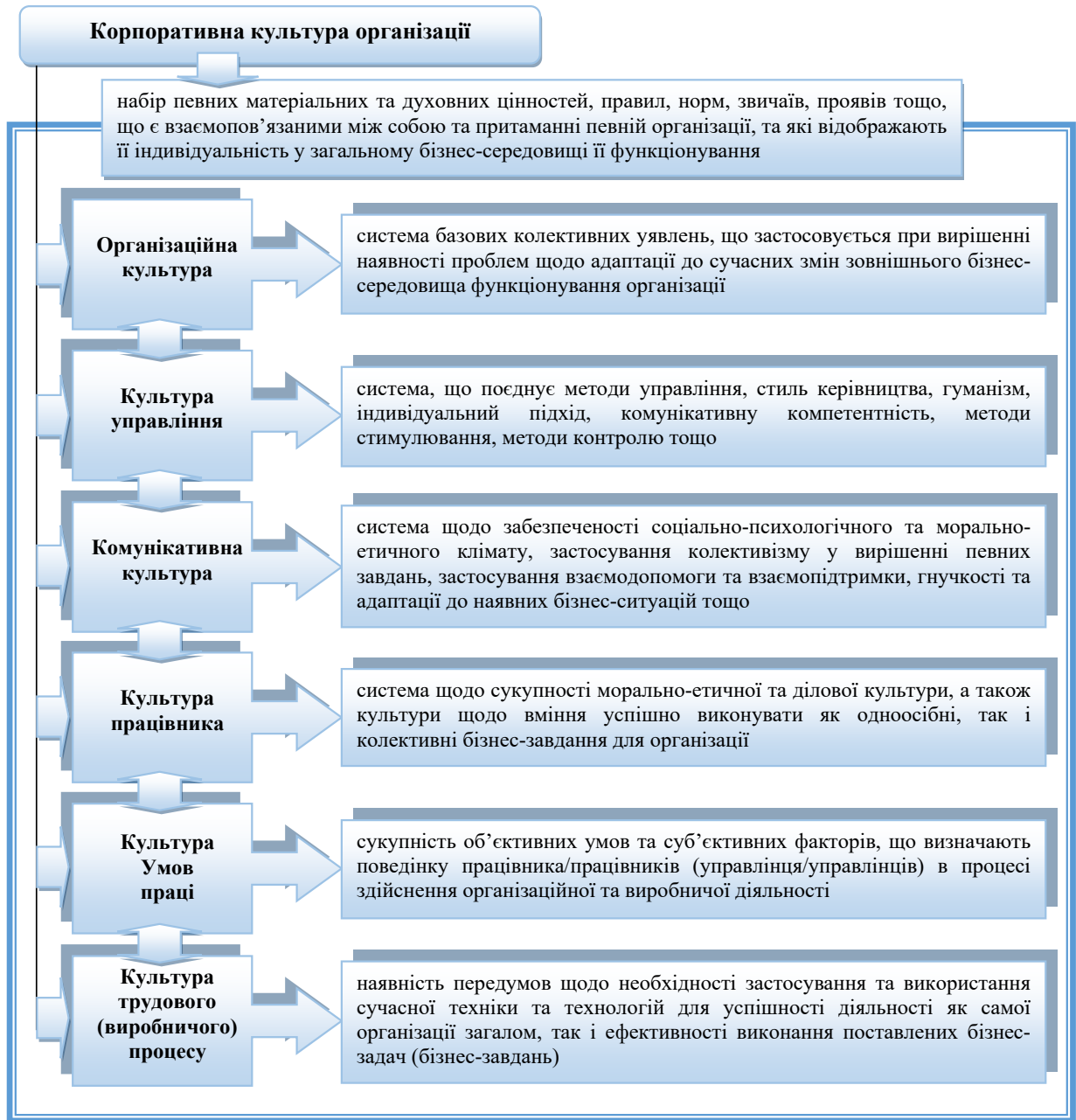

Рисунок 1 – Взаємозв'язок комунікативної культури із складовими корпоративної культури організації

Примітка: сформовано авторами самостійно на основі джерела [1]

Управлінцям та працівникам інколи доволі важко зуміти знайти та застосувати на практиці спільні взаємопоєднані взаємозв'язки щодо виконання поставлених завдань, до того ж, це потрібно зробити швидко та якісно, тобто не має багато часу на зволікання, адже, завдання виконувати потрібно на даний час. Тому, в такому випадку, на допомогу приходить комунікативна культура, яка повинна відображати в організації основні та другорядні ролі учасників щодо виконання поставлених задач, а в підсумку – реалізоване завдання.

Взагалі, основним завданням комунікативної культури організації виступає пошук, встановлення та впровадження чітких, ефективних та оптимізованих комунікаційних взаємозв'язків між учасниками (виконавцями) для того, щоб максимально забезпечити

ефективність вирішення поставлених завдань (задач) із мінімальними затратами, тобто повинна бути чітка та визначена оптимізованість щодо всіх наявних рівнів комунікаційних бізнес-процесів тощо.

Варто розуміти, що комунікативна культура – важливий складовий елемент для будь-якої організації чи компанії: адже, саме ця її складова забезпечить певні чіткі та ефективно направлені взаємозв'язки між учасниками, які виконуватимуть певні етапи робіт – розв'язання певного кола організаційно-управлінських задач чи вирішення бізнес-завдань глобального характеру тощо.

Комунікативна культура в сучасному світі бізнесу виступає важливою сполучною ланкою щодо успішної взаємодії не тільки для працівників окремої організації, тобто її внутрішнього середовища, але й для учасників, які сприятимуть ефективній реалізації певних бізнес-питань зі сторони, тобто, – її зовнішнього середовища. Адже, в даний час, переважно всі організації функціонують на міжнародному рівні, а тут, як відомо, є також певні правила як бізнес-поведінки, так і виконання тих чи інших бізнес-завдань тощо. Тому, застосування та використання правил щодо успішної побудови та налагодження певних бізнес-комунікацій та забезпеченості взаємозв'язків між учасниками бізнес-процесів є вкрай важливою процедурою, яка повинна включати багато різноманітних управлінських елементів.

На рис. 1 представлено місце комунікативної культури та її взаємозв'язок із складовими корпоративної культури організації.

Отже, роль комунікативної культури в організації є важливою, що відображається в її взаємозв'язку із іншими складовими загальної культури: адже, саме завдяки їй формуються певні чіткі комунікативні взаємодії між всіма працівниками та управлінцями (учасниками бізнес-процесів), що сприятимуть швидкому та успішному вирішенню поставлених бізнес-завдань та бізнес-задач, а також забезпечать її високий рівень розвитку та позитивний імідж.

Список використаних джерел:

1. Співак В.А. Ділові комунікації. 2014. URL: https://menedzhment/dilovi_komunikatsiyi.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Ширяєва Л.В. д.е.н. проф.,

Одеський Національний Морський Університет

Кара В.П., магістрант

Національний Університет «Одеська Політехніка»

Інтернет-трейдинг вперше став відомим в середині 1990-х років як технологія, що дозволяє спростити та пришвидшити процес прийому заяв від приватних інвесторів на операції з цінними паперами, а також як надзвичайно прибутковий бізнес. Зрештою це призвело до перегляду низки економічних моделей та концепцій функціонування світових фінансових ринків, також до виникнення принципово нового конкурентного середовища, розробки технологічних стандартів, появи нових гравців, торговельних майданчиків та фінансових інструментів [3, с.88].

Онлайн-технології увійшли дуже вчасно та виявились дуже необхідними для дисконт-брокерів. Модель бізнесу, яка утворилась в результаті даного симбіозу, виявилась економічно дуже потрібною та окрім цього, утворила новий ринок послуг. Інтернет-трейдинг, як і будь-який інший бізнес, зростає за рахунок грошового обігу. Почав роботу самодостатній ланцюг: чим менше комісія та простіше технологія, тим більше клієнтів, та відповідно – більше транзакцій, більше прибуток, незважаючи на те, що комісія постійно знижується. Поруч з брокерами відразу ж з'явилися постачальники фінансової інформації, почали видаватись нові журнали, книги, проводяться конференції, відчиняються навчальні та консалтингові центри. Виникла нова галузь послуг. З іншого боку, даний бізнес, почав стимулювати нову частку клієнтів, залучив на фондовий ринок багато приватних інвесторів. Попит на акції неминуче підштовхував котирування вгору, підтримував височенну ліквідність та призвів до розквіту інвестиційної ейфорії. Безліч аналітиків вважають, що даний феномен став основною причиною підйому американського ринку акцій загалом за останні роки [2, с.7].

Високий попит на даний сервіс зі сторони споживачів підтверджує і реакція фондового ринку. Наприклад, відомий брокерський дім Charles Schwab ще декілька років тому був аутсайдером. Вчасно зловивши тенденцію та переорієнтувавшись на надання послуг у режимі онлайн, Charles Schwab наприкінці 1990-х років став провідним інтернет-брокером у світі. Зараз компанія обслуговує близько 3,3 млн. інвестиційних рахунків, здійснюючи приблизно 180 тис. транзакцій щоденно. На початку 2000-х років він займав лідируючі позиції, але відчув сильний тиск з боку молодих та агресивних конкурентів, демпінгуючих на комісії. Як наслідок, акції даного брокерського дому значно впали в ціні. Не дивлячись на це, його капіталізація майже у два рази перевищила аналогічний показник наймасштабнішого на той час інвестиційного банку Merrill Lynch.

Частка аналітиків акцентують увагу на спекулятивному характері операцій багатьох приватних інвесторів та вважають, що гроші, що увійшли на ринок в результаті розглянутих процесів, обертаються там лише «віртуально». Насправді ці капітали, реально працюють на зростання економіки. Наприклад, венчурні hi-tech-компанії (зв'язок, Інтернет, біотехнології і т.п.) отримали реальний механізм позичання коштів з відкритого ринку, які активно вкладуються у розробки та маркетинг.

З впровадженням Інтернет-технологій зменшився час прийняття рішень та реакції учасників на ринкову ситуацію. За рахунок різкого зростання числа угод (нехай і незначних за об'ємом) збільшилась швидкість оборту капіталу. Зрушення у структурі інвесторів у купі з

новими технологіями призвели до зміни характеру та динаміки ринків. Навіть технічні аналітики признають, що напрацьовані моделі вже не є ефективними [4, с.5].

Нові принципи організації торгів потребують розробки нових інструментів та правил їх оборту. У США та Європі різко пришвидшився процес утворення нових торговельних майданчиків, в тому числі альтернативних торговельних систем (ATS) та мереж електронного зв'язку (ECN), зросла конкуренція між ними.

Вказані фактори призводять до нових економічних концепцій та моделей бізнесу на українському ринку цінних паперів. Світові фінансові ринки активно переходять до «роздрібною» моделі розвитку, переорієнтовуючи свою інфраструктуру на індивідуального інвестора.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок. Інвестгазета, 2009. №36. С.4-21.
2. Офоченкова Т.М, Головченко О.М., Коршунов В.С., Шарапатюк Д.А., Ринок цінних паперів: навчальний посібник. Одеса: БВВ, 2016. 168 с.
3. Мельник Л.Г. Інформаційна економіка. Суми: ІТД «Університетська книга», 2003. 288 с.
4. Мішенін О.І. Теорія економічних інформаційних систем: підручник. Москва: Фінанси та статистика, 1993. 168 с.

СЕКЦІЯ 6

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ВИРОБНИЧОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОДОВОЛЬЧИХ, ЕКОЛОГІЧНИХ ТА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ВИКЛИКІВ

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ НА УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Бровкова О.Г., кандидат економічних наук
Бершадська О.А., студентка
Національний університет «Одеська політехніка»

При здійсненні підприємницької діяльності завжди слід враховувати вірогідність часткової або повної втрати майна, прибутку, доходу, капіталу підприємства тощо. З цієї причини треба вміти оцінювати майбутні фінансові ризики і розробляти протидію ним. Саме цьому і покликано навчити управління фінансовим ризиками.

Попередній поділ ризиків відбувається за характером тривалості ризику або за принципом обмеженості чи, навпаки, необмеженості ризику в часі. Тобто, якщо проміжок часу, під час якого може статися ризик, обмежений, то цей ризик є короткочасним. Якщо немає чітких часових обмежень, коли може статися ризик, то він є постійним. Загальна ж класифікація розділяє фінансові ризики на внутрішні та зовнішні. Це спричинено пануванням однойменних чинників у появи цих ризиків.

Внутрішні фінансові ризики є результатом дій підприємства, а отже їх можна моніторити, здійснювати контроль за ними та оптимізувати. До внутрішніх фінансових ризиків відносять:

- інвестиційні (портфельні, відсоткові, кредитні, дивідендні)
- операційні або ризики бізнес-процесів (ліквідності, прибутковості або рентабельності, фінансової стійкості, оборотності)
- інші (структурні, невикористаних можливостей, емісійні).

Найчастіше, підприємства не мають відношення до появи та ліквідації зовнішніх ризиків. Вони однаково стосуються всіх суб'єктів господарювання за винятком підприємств-монополістів. Серед зовнішніх фінансових ризиків доцільно виокремити: інфляційні, дефляційні, валютні, депозитні та податкові.

Тож для протидії фінансовим ризикам було створено численні методи, прийоми і заходи, з якими стає можливим проведення аналізу, оцінки, прогнозу ризикових подій та подальша нейтралізація негативних наслідків цих подій. Це все і утворює процес управління фінансовими ризиками. Найбажанішим аспектом в цьому процесі це вміти передбачати ризики і мінімізувати спричинені ними фінансові втрати.

Процес управління фінансовими ризиками на українських підприємствах являє собою структурований перелік дій, який можна звести до наступних етапів:

1. Першочергово слід ідентифікувати ризик, тобто усвідомити його, та з'ясувати першопричини виникнення.

2. Наступним чином необхідно провести квантифікацію, тобто проаналізувати ризик і надати йому оцінку. (До цього пункту відносяться прорахунки вірогідних фінансових втрат від ризику. Також вкрай важливо створити допустиме значення рівня ризиків за окремими операціями.)
3. Маючи інформаційне підґрунтя, треба мінімізувати ризики використовуючи методи управління.
4. На фінальному етапі має здійснюватись моніторинг за рівнем контролю, причому постійний.

На сьогоднішній день, серед численних методів внутрішніх механізмів нейтралізації фінансових ризиків на підприємстві, слід виокремити наступні:

- диверсифікація (фінансово-математична модель, що покликана покращувати прийняття управлінських фінансових рішень з метою зменшення сукупного фінансового ризику за рахунок його усереднення між складовими з різним рівнем специфічного ризику);
- розподіл ризиків;
- внутрішнє страхування;
- лімітування концентрації ризику;
- хеджування (це страхування різних активів від несприятливої зміни ринкової ситуації).

Щоб уникнути фінансових ризиків, не слід здійснювати фінансові операції з високим рівнем ризику, із залучення позичкового капіталу у великій кількості та з надмірним застосуванням оборотних активів у формах з низькою ліквідністю. Також слід утриматись від ідеї використання тимчасово вільних грошових активів у короткострокових фінансових вкладеннях.

До інших методів мінімізації фінансових ризиків на підприємстві відносять:

- наявність права, що дозволятиме вимагати з контрагента фінансової операції премії за ризик;
- наявність гарантій з боку контрагентів;
- коли у контрактах зменшуються форсмажорні обставини з контрагентами;
- можливість відшкодування можливих фінансових втрат через ризики за рахунок передбачуваної системи штрафних санкцій.

Українська практика підприємницької діяльності доводить, що на даний час найефективнішими методами мінімізації та нейтралізації фінансових ризиків є страхування та диверсифікація.

Підсумовуючи, можна дійти висновку, що управління фінансовими ризиками на українському підприємстві є важливою умовою для його здатності мінімізувати наслідки та попередити ризики. Наразі існує численна кількість методів, що допоможуть підприємству розпізнати ризик, встановити його масштаби та розробити план подолання цього періоду. Тож завчасно приділений час проблемі може зекономити час і підвищити фінансову стійкість підприємства в майбутньому.

Список використаної літератури:

1. Ф.О. Журавка, О.С. Журавка. Методологічні підходи до управління фінансовими ризиками підприємства / Вісник української академії банківської справи.- 2006.- № 2 (21).- С.42-47.
2. М.І. Дибя /Суть та види фінансових ризиків у системі ризик-менеджменту підприємства/ Національний Університету “Львівська Політехніка” / 2008 р.

3. Орлик О.В. Механізм управління фінансовоекономічною безпекою підприємства та його основні складові. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2015. Вип. 2 (19). 232 с.
4. Пожар Є.П. / Аналіз фінансових ризиків та методи їх нейтралізації на підприємстві/ Черкаський державний технологічний університет / випуск 43 / 2020 р.

РИНОК МОРСЬКИХ КОНТЕЙНЕРНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ В УМОВАХ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ВИКЛИКІВ

*Бурмака Л.О., старший викладач НУ «ОМА»,
м. Одеса*

Морські вантажні перевезення користуються великим попитом у багатьох країнах світі, особливо це відноситься до тих країн, котрі мають морські узбережжя і портову структуру для забезпечення вантажно-розвантажувальних робіт. Вартість перевезення морським флотом знаходиться на цілком прийнятному рівні, а особливості перевезень морем в окремих випадках незамінні іншим транспортом [1].

Сьогодні близько 90% усієї світової торгівлі здійснюється торговими судами, що перевозять товари та вантажі через усі куточки планети. .

Пандемія COVID-19 порушила роботу морського транспорту, хоча загалом наслідки виявилися не такими згубними, як здавалися спочатку..

Динаміка морських перевезень виявилася стійкішою, ніж очікувалося, частково через те, що пандемія COVID-19 розгорталася поетапно і з різною швидкістю, обираючи різні шляхи у різних регіонах і різних ринках. Відновлення торгових потоків відбувалося також завдяки великим пакетам заходів стимулювання економіки та збільшеним споживчим витратам на придбання товарів при одночасному розширенні електронної торгівлі, особливо у Сполучених Штатах. Пізніше в розвинених регіонах став відчуватися загальніший оптимістичний настрій у зв'язку з розробкою вакцин. Але свою роль при цьому відіграв і фактор реалізації відкладеного попиту на автомобілі, наприклад, у частині поповнення та накопичення товарних запасів. Процес відновлення йшов досить швидко, оскільки на відміну від світової фінансової кризи 2009 року спад не відбувався синхронно в усьому світі.

За останні два десятиліття сукупний середньорічний темп зростання морських перевезень становив 2,9 %, проте, за прогнозами ЮНКТАД, у період 2022–2026 років цей показник знизиться до 2,4 % [2].

В даний час морями і океанами світу плаває близько 50 000 торгових судів, але не всі вони перевозять контейнерні вантажі. З усіх торгових суден близько 5500 спеціалізуються на перевезенні морських контейнерів.

Це все ще вражаюче число з огляду на те, що найбільші контейнеровози можуть бути завантажені приблизно на 24 000 одиниць у двадцяти футовому еквіваленті (TEUs).

Існує безліч судноплавних компаній, але не всі з них керують власним флотом контейнеровозів. А з тих, хто володіє, мало хто може носити звання конгломерату, флот якого налічує десятки і сотні контейнеровозів.

Світовий контейнерний ринок знову почав зростати: відновлення динамічного зростання в Азії найближчими місяцями позначиться на динаміці інших ринків.

У червні 2022 року обсяг світового ринку контейнерних перевезень склав 15,5 млн. TEU, що на 0,6% більше, ніж роком раніше, і всього на 9,1% вище за рівень червня «до

пандемічного» 2019. За перше півріччя обсяг ринку скоротився на 1,4% , у другому кварталі – на 1,7%, обидва показники приблизно на 5% перевищують рівні 2019 року.

Контейнерний імпорт до Північної Америки залишається на частки відсотка вище за минулорічний рівень і більше, ніж на п'яту частину вище за рівні 2019. Експорт продовжує знижуватися.

У Європі обсяги контейнерного імпорту знижуються з березня 2022 року як у порівнянні з рівнем роком раніше, так і до показників 2019; експорту – із лютого. У червні 2022 року зниження обсягів імпорту порівняно з показниками роком раніше прискорилося майже до 9%, експорту – до 11%.

Моряків все частіше визнають «ключовими працівниками», які надають рух в механізми морських перевезень і торгівлі.

У всьому світі приблизно 1,9 млн моряків працюють, полегшуючи наше життя. У 2021 році у світі налічувалося 1892720 моряків проти 1647494 моряків у 2015 році. З них 857 540 осіб відносяться до командного складу, а 1 035 180 – до рядового, тобто до категорії кваліфікованих моряків, які виконують допоміжну роботу. Серед найбільших країн походження моряків було названо Філіппіни, Індонезія, Китай та Індія на долю яких припадає 44% від загальної чисельності моряків у світі.

Ефективність морського транспорту залежить від реального спрощення процедур торгівлі та перевезень, що дозволяє скоротити час та витрати на здійснення митних та інших торгових процедур та впроваджувати нові технології для виконання адміністративних формальностей. Спрощення процедур торгівлі та перевезень підвищує ефективність всього логістичного ланцюжка, надаючи позитивне впливом геть морський транспорт.

В останні роки завдяки впровадженню нових технологій при вчиненні адміністративних процедур підвищилася ефективність логістичних ланцюжків поставок. Це передбачає цифровізацію та автоматизацію митних процедур, без паперові формальності та організацію обслуговування за принципом «єдиного вікна», стимулюючи до чому виникли під час пандемії COVID-19.

Прикладом використання ІКТ є розроблена ЮНКТАД Автоматизована система обробки митних даних (АСОТД), яка включає автоматизацію та цифровізацію логістичних систем. Нещодавно розроблене програмне рішення ASYNUB спрощує передачу даних між портами відправлення та прибуття, використовуючи концепцію управління ризиками для прискорення процедур митного оформлення та запобігання непотрібному застряганню товарів у портах.

Ще однією ІКТ-інновацією на базі технології ЮНКТАД є портал торгової інформації (ПТІ) - веб-сайт у кожній країні, який дозволяє трейдерам легко отримати доступ до інформації про регулюючі положення та процедури у сфері торгівлі. ПТІ ЮНКТАД пропонує імпортерам та експортерам он-лайніві покрокові посібники з процедур, пов'язаних з торгівлею, а також допомагає країні виконати зобов'язання, що випливають із Угоди про спрощення процедур торгівлі Світової організації торгівлі.

На сьогоднішній день ЮНКТАД та Міжнародний торговий центр створюють у всьому світі 29 порталів торгової інформації на базі технології ЮНКТАД. Результати дуже обнадіюють. Найбільше розвиток ПТІ отримали у Східній Африці, де, наприклад, Кенії, підвищення прозорості та спрощення загалом 52 процедур торгівлі дозволило скоротити час очікування у черзі, при остаточному розрахунку та на проміжних етапах на 110 годин, а адміністративні збори за ці 52 процедури – на 482 долари, у середньому приблизно на 11 дол. США у розрахунку на одну процедуру торгівлі [3].

Цифровізація дозволяє створити без паперове середовище, в якому всі процедури торгівлі здійснюються он-лайн. Крім того, «розумні» цифрові рішення покращують державне управління торгівлею та підвищують ефективність експортних, імпортних та транзитних операцій. До того ж, зводячи до мінімуму використання паперу, спрощення процедур торгівлі також може сприяти пом'якшенню наслідків зміни клімату.

Список використаних джерел:

1. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навч.-метод. / Л.Л. Носач, В.О. Козуб, П.Л. Гринько, А.С. Дядін – Харків: Видавництво «Монограф», 2015. – 320 с.
2. Патриція Отто-Душик У морях видно охолодження економіки. Морський транспорт рухається у новому напрямку [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://trans.info/ru/morskoy-transport-2022-307741> (дата звернення 23.10.2022).
3. Огляд морського транспорту, 2021 [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://unctad.org/system/files/official-document/rmt2021summary_ru.pdf (дата звернення 21.10.2022).

РОЗРОБКА НОВОГО ТОВАРУ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Грущенко В.І., студентка

Національний технічний університет України «КПІ»

м.Київ

Актуальність теми обумовлена динамічним розвитком фармацевтичної галузі, моральним старінням наявного асортименту лікарських засобів у портфелі компаній виробників, що є гравцями ринку, та інтенсифікацією науково-дослідних та дослідницько-конструкторських робіт у фармгалузі. Для забезпечення сталого розвитку виробництва та втримання позицій на ринку, компаніям необхідно здійснювати дослідницьку роботу відповідності наявного асортименту препаратів, щодо запитів цільової аудиторії споживачів. В разі виявлення нових можливостей для розширення діяльності, фармацевтичній компанії варто розробити послідовний алгоритм дослідження, створення та виведення нового товару на наявний або новий ринок. Ці кроки є важливим аспектом, що генерують потік клієнтів та рівень отриманого прибутку, що в свою чергу забезпечує сталий розвиток виробництва та впливає на подальший розвиток компанії на ринку.

Вивченням процесу створення товару та розробкою моделей їх аналізу займалися такі вчені як Ф. Котлер, Н. Кано, О.В. Зозульов, Т.О. Царьова, Т. Левітт, Ж-Ж Ламблен, П. Барейра, М. Фішбейн, В. Благоев, П. Діксон. Проаналізовані підходи ґрунтуються на використанні певної моделі аналізу елементів товару, що дає змогу на більш високому рівні задовольнити споживчі потреби цільової аудиторії. Дані методи аналізу товару є ефективним способом охоплення всіх необхідних бажань споживачів у товарі, втілення яких простимулює мотивацію до купівлі. Застосування даних методів має плідний ефект у синергії із послідовним здійсненням маркетингових досліджень та правильного виконання етапів розробки товару, що будуть розглянуті у даній роботі.

Мета даної роботи полягає у розгляді класифікаційних підходів до визначення поняття «новизни» іноземними та вітчизняними авторами, визначення основних етапів створення товару та структуризації наявних підходів, щодо процесу розробки товару.

Процес розробки нового товару починається із визначення ступеня новизни, який фармацевтична компанія готова втілити у реальність. Гіковата Н. К. визначає наявність новизни в товарі, як присутність нових характеристик, що не були відзначені в товарах аналогах [1,2]. За визначенням Ж-Ж Ламблена, поняття «новизни» - це наявність відмінних характеристик, що не були наявні в минулому або не очікуються в майбутньому [1,2]. Для А. П. Дурович новизна проявляється, як наявність змін по відношенню до наявного на ринку старого товару [1,2]. Для фармацевтичної компанії є два основні напрямки для створення нового товару. Перший варіант – це розробка оригінального лікарського засобу, створення якого базується на власних науково-дослідницьких роботах. Оригінальний препарат не має мати аналогів на світовому ринку, тому даний варіант виробництва потребує значних первинних капіталовкладень, але в підсумку компанії отримує статус лідера та високий рівень прибутку в період дії патентного захисту розробки. Другий варіант – це розробка генеричного препарату, за основу обирається активна фармацевтична діюча речовина, що буде використовуватись у лікарському засобі. Всі необхідні дослідження, щодо її ефективності були здійснені компанією «першопрохідцем», тому для фармацевтичної компанії даний варіант є можливістю для уникнення фінансових витрат на процес розробок, але компанія отримуватиме менший прибуток та матиме необхідність постійно займатися маркетинговою стимуляцією продажів.

Етапи розробки та впровадження лікарського засобу можливо поділити на два основні блоки, в яких паралельно здійснюються технологічно-інформаційне забезпечення процесу виведення товару на ринок – це технологічна сфера та сфера маркетингу [3].

На першому етапі здійснюється пошук ідей: маркетинговий відділ генерує ідеї, наприклад за допомогою методу «мозкового штурму», а технологічний відділ прописує технологію, яку можна імплантувати задля отримання необхідного результату. На другому етапі здійснюється аналіз ідей: маркетингологи досліджують відповідність ідеї потребам споживача, а технічний відділ розглядає технологічну можливість для втілення задуму. Третій етап передбачає процес розроблення продукції: маркетинговий відділ здійснює тестування товару та розробляє маркетингову стратегію, технічний відділ – виконує розширення/тестування прототипу та виробляє пробну партію. Після успішного виконання попередніх етапів, фінальним є запуск серійного виробництва. Для кращого розуміння структури майбутнього товару та відповідності його характеристик споживчим вимогам, необхідно здійснити аналіз на основі обраного підходу та моделі створення товару [4].

Основний розподіл підходів та методів класифікації нових товарів представлено на рис. 1.1.

Підсумовуючи, можемо зробити висновок на основі проаналізованої інформації, що важливим аспектом сталого розвитку фармацевтичного виробництва є розробка та виведення нового товару. Впровадження таких даних нововведень потребує наявності високо кваліфікованого персоналу у компанії, що займатимуть технологічним та маркетинговим забезпеченням процесу створення товару. Основоположним моментом, що визначає рівень успішності та признання товару цільовою аудиторією, є деталізоване прописання споживчих характеристик за допомогою моделей створення товару.

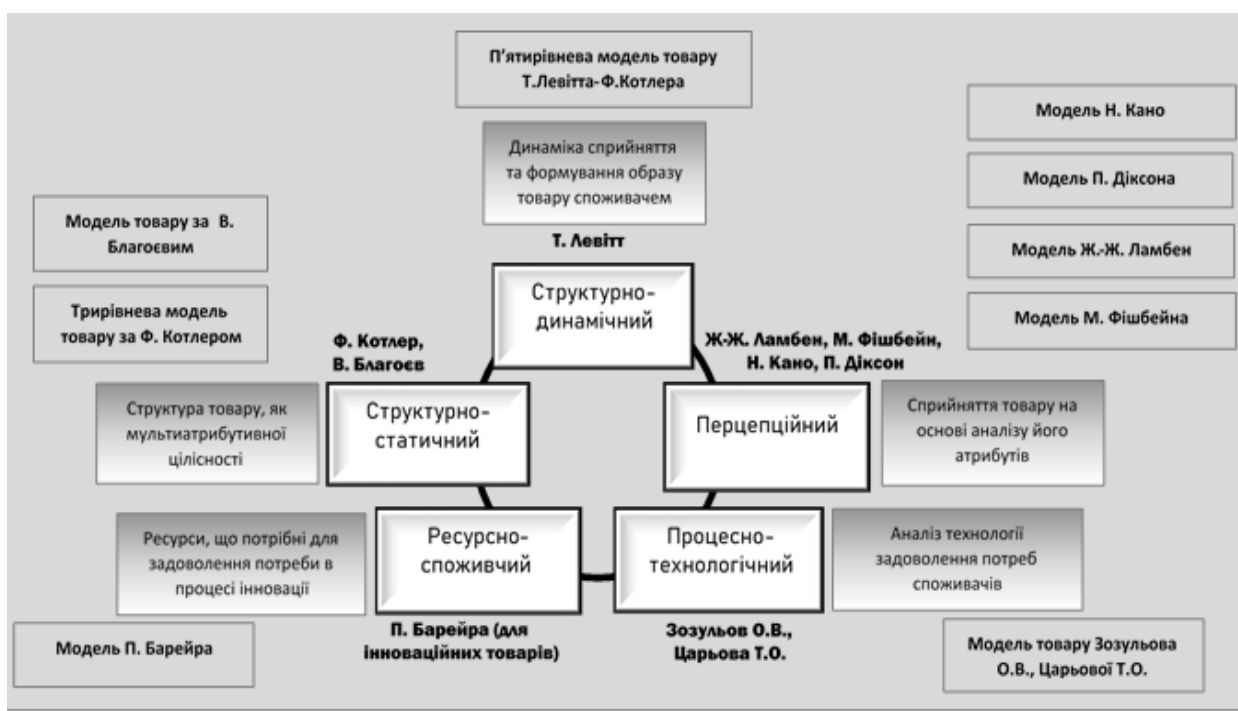

Рисунок 1.1 – Підходи до класифікації нових товарів
Джерело: сформовано автором на основі проаналізованого джерела[4]

Саме найбільш достовірне співпадіння з очікуваннями споживачів, збільшує ймовірність повторної покупки товару, що забезпечує лояльність споживачів, отримання економічної вигоди компанією та позитивно впливає на сталий розвиток виробництва.

Список використаних джерел:

1. Нагорний Є. Рівень новизни товару як один із показників доцільності тестування нових товарів. Суми, 2009. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/7787/1/nagorniydnepr2009.pdf>
2. Гіковата Н. К. Управління процесом створення нового товару: маркетинговий аспект: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.01 / Н. К. Гіковата. Харків, 2006. 21 с.
3. Попович Є. Виведення на споживчий ринок нового товару : автореф. Автореферат магістерської роботи. Київ, 2016. 22 с. URL: http://marketing.kpi.ua/files/studentam/AR_mag_2016/AR_Popovich.pdf.
4. Зозульов О. В. Процесно-технологічний підхід до формування маркетингової моделі товару / Зозульов О. В., Царьова Т. О. // Економічний вісник НТУУ «КПІ» : збірник наукових праць. 2016. № 13. С. 369–376. Бібліогр.: 10 назв. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/18414/1/55Zozulov.pdf>

ЧОМУ УКРАЇНСЬКИМ ГРОМАДАМ ПОТРІБНО ВПРОВАДЖУВАТИ МЕХАНІЗМИ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ?

*Дмитришин М.В., к.е.н, доц., доцентка кафедри
Західноукраїнський національний університет
м. Івано-Франківськ*

Останні роки в Україні видались досить складними. Економічні труднощі, боргове та інфляційне навантаження змінились руйнівним впливом світової пандемії коронавірусу й, зрештою, досягли свого апогею після початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України. З 24 лютого 2022 року шкоди було завдано цивільній інфраструктурі нашої держави, зруйновано багато приватних будинків та життів людей.

Для відстежування знищених та пошкоджених об'єктів громадська організація «Антикорупційний штаб» за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» наносить на карту України координати та фото руйнувань соціальної, житлової, культурної, енергетичної інфраструктури [1]. Наприклад, на рис. 1 показано шкоду об'єктам у громадах Київської області згідно даних згаданої вище карти.

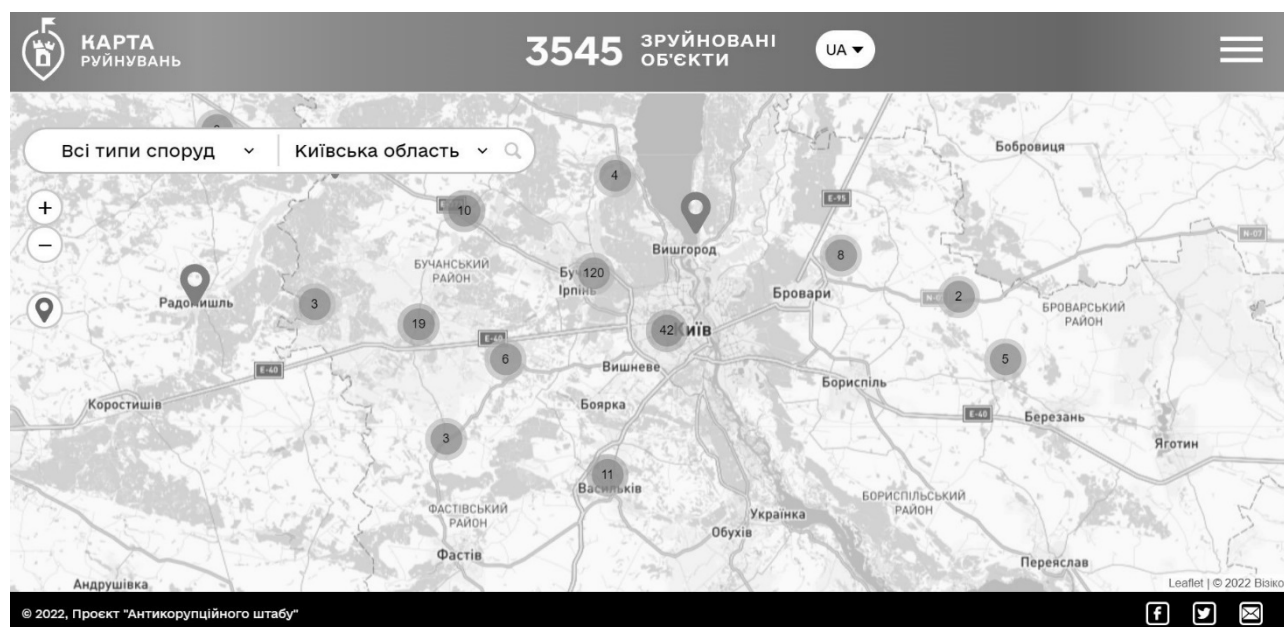

Рисунок 1. Відмітки про нанесену шкоду цивільній інфраструктурі Київської області на «Карті руйнувань» [1]

Розглядаючи як приклад Київську область, слід відзначити, що тут збитків було нанесено промисловим об'єктам, освітнім та медичним закладам, житловим будинкам, дорогам та мостам, церквам, спортивним та культурним об'єктам тощо. З рис. 1 можна побачити, що максимальних руйнувань зазнала цивільна інфраструктура міста Ірпінь. Хоч також і постраждали велика кількість інших, невеликих населених пунктів. І ці малі громади не можуть мати такої фінансової спроможності для відновлення, як це має столиця. Та й, зрештою, як і пріоритету.

Обмеженість ресурсів державного та місцевих бюджетів в умовах надзвичайного стану об'єктивно не дозволить провести в найкоротший термін все потрібне відновлення

інфраструктури, тому виникає потреба активного пошуку інших джерел фінансування (в тому числі грантових та донорських).

Однак, поряд з цим постає запитання щодо того, що можуть в цій ситуації зробити безпосередньо невеликі, малопотужні, непромислові чи навіть дотаційні громади власними силами. Відповідь може критись у зміні підходів до прийняття рішень та загальної концепції мислення.

Реформа децентралізації створила можливість територіальним громадам України для швидкого, ефективного та оперативного відновлення на основі власних дій та рішень. На це, в тому числі, громади отримали кредит довіри місцевого населення [2, 3]. Постає питання вибору способу та механізмів такого впливу.

Ідеї та принципи циркулярної економіки ґрунтуються на концепції замкнутого циклу виробництва, тобто орієнтації на наявні ресурси та їх максимально нешкідливого для довкілля та безвідходного використання.

Циркулярна економіка вже давно є світовим трендом наукових досліджень у напрямку вивчення перспектив та способів досягнення сталого розвитку, збереження навколишнього середовища, розвитку технологій та підприємництва. Останніми роками цей тренд охопив і українську науку [4-8].

Важливою перевагою циркулярної економіки є декларування потреби та виявлення можливості роботи із раніше непотрібними матеріалами – відходами виробництва, сміттям. Вона також значну увагу приділяє переробці непотрібних речей на корисні. В умовах повоєнної відбудови це може дати суттєвий ефект, а в умовах відновлення в процесі активних бойових дій під загрозою обстрілів, – може стати необхідною і визначальною.

Крім того, принципи циркулярної економіки містять у собі ідеї зміни способу мислення населення, підходів до ведення справ, цінностей та важливості того, що є зараз. Війна багатьох навчила цінувати близьких людей, хвилини тиші без тривоги, дні без трагічних подій, радість користування елементарними побутовими електричними приладами, наявність пального на заправках та продуктів у магазинах біля дому. Тому сьогодні українці мають унікальний шанс розпочати побудову інноваційної, прогресивної, нової, успішної України.

Список використаних джерел:

1. Карта руйнувань [Електронний ресурс] // ГО «Антикорупційний штаб» – Режим доступу – <https://reukraine.shtab.net/> (дата звернення: 30.10.2022) – Назва з екрана.
2. Dmytryshyn, M. Peculiarities of Ukrainians' Approval of Decentralization Reform / M. Dmytryshyn, R. Dmytryshyn, V. Yakubiv, A. Zagorodnyuk // *Administrative Sciences*. – 2021. – 11(4). – 104.
3. Danyiuk, M. Adopted municipal real estate property in Ukraine: problems and prospects / M. Danyiuk, M. Dmytryshyn // *Public policy and administration*. – 2021. – 20(2), 164-175.
4. Зварич І. Я. Еволюція концептуальних систем: циркулярна економіка & інклюзивна економіка / І. Я. Зварич // *Науковий погляд: економіка та управління*. – 2018. – № 3. – С. 15-22.
5. Подлевська О. М. Циркулярна економіка в економічній системі України: її стан та перспективи / О. М. Подлевська, А. А. Подлевський // *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. – 2019. – Вип. 4. – С. 210-223.

6. Гурочкіна В. В. Циркулярна економіка: українські реалії та можливості для промислових підприємств / В. В. Гурочкіна, М. С. Будзинська // Економічний вісник. Серія : Фінанси, облік, оподаткування. – 2020. – Вип. 5. – С. 52-64

7. Трушкіна Н. В. Циркулярна економіка: становлення концепції, еволюція розвитку, бар'єри, проблеми і перспективи / Н. В. Трушкіна // Вісник економічної науки України. – 2021. – № 1. – С. 9-20.

8. Горбаль Н. І. Циркулярна економіка – основа сталого розвитку підприємств / Н. І. Горбаль, Ю. Р. Ломага // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія : Проблеми економіки та управління. – 2022. – Т. 6, № 1. – С. 9-24.

МЕДИЧНА ПОСЛУГА В КОМПЛЕКСІ МАРКЕТИНГУ ЗАКЛАДУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ЯК ФУНДАМЕНТ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ СТРАТЕГІЙ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

*Лебедєва В.В., д.е.н., професор
Данилюк Л.В, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет «Одеська політехніка»,
м. Одеса*

На основі узагальнення теоретичних положень та наукових напрацювань визначено головну особливість конкуренції на ринку медичних послуг – орієнтацію на цінності послуг для пацієнтів; розширено існуючий перелік чинників, що ускладнюють діяльність закладів охорони здоров'я (ЗОЗ), до складу якого включено: якість медичної послуги, медичне страхування, одночасне виробництво і споживання послуги, виняткове значення факторучасу, недосконала конкуренція, правовий статус закладів, асиметрія інформації, державне регулювання.

Запропоновано концептуальну структуру конкуренції між ЗОЗ на ринку медичних послуг, яка ґрунтується на реалізації закладами трьох базових стратегій з метою залучення обмежених ресурсів для досягнення показників ефективності (економічності, продуктивності, результативності) та цільових результатів – задоволеності та лояльності пацієнтів. Здійснено класифікацію маркетингових конкурентних стратегій на підставі виділення трьох критеріїв – орієнтації на витрати, на якість медичної послуги і на пацієнта, сформовано три типи стратегій, адаптованих до специфіки функціонування ЗОЗ. Запропоновано поетапний процес розробки маркетингової конкурентної стратегії ЗОЗ та обґрунтовано необхідність проведення клінічного аудиту на всіх етапах процесу.

Запропоновано дефініцію медичної послуги як процесу взаємодії між персоналом ЗОЗ і пацієнтом з метою відновлення, зміцнення та підтримки його здоров'я, який спирається на довіру до закладу, задоволеність та лояльність пацієнта, заснованих на отриманні медичної допомоги та обслуговуванні належної якості.

Поглиблено зміст категорії «заклад охорони здоров'я» - це підприємство, установа та організація будь-якої форми власності і організаційно-правової форми, яка має статус юридичної особи та здійснює господарську діяльність в сфері медичного обслуговування населення самостійно або через відокремлені підрозділи на основі професійної діяльності медичних (фармацевтичних) працівників. Розроблено класифікацію ЗОЗ за ознаками: сфера діяльності, організаційно-правова форма, форма власності, мета здійснення господарської

діяльності, доступність медичної допомоги та іншого медичного обслуговування, спеціалізація, наявність ліцензії на провадження господарської діяльності, проходження акредитації, можливість приватизації, орган підпорядкування (сфера управління).

Сформовано три групи внутрішніх факторів конкурентоспроможності ЗОЗ – медико-технологічні, економіко-управлінські та організаційно-правові. Здійснено оцінку конкурентоспроможності ЗОЗ за маркетинговими факторами у секторі ринку гарантованих пакетів медичних послуг з первинної медичної допомоги.

Проведено аналіз рівня інтенсивності конкуренції в секторі гарантованих пакетів медичних послуг з первинної допомоги, що надають приватні та комунальні заклади, на основі моделі п'яти сил конкуренції Porter М.Е. із застосуванням методу експертної оцінки. Визначено високий рівень загрози таких сил, як ринкова влада покупців, середній – нових учасників ринку, внутрішньо-галузевої конкуренції, ринкової влади постачальників та з боку продуктів-замінників; запропоновано маркетингові заходи для послаблення впливу виявлених загроз на ринкову діяльність досліджуваних ЗОЗ.

З'ясовано основні тренди ринку медичних послуг України, його обсяг, динаміку, потенціал, структуру. Доведено, що ринок медичних послуг перебуває у фазі розвитку, його зростання має позитивну динаміку, а товарна структура постійно змінюється. Узагальнено ринкові тенденції для ЗОЗ приватної форми власності, серед яких поява нових гравців на ринку; розширення мережевих гравців шляхом відкриття нових клінік або поглинання одиночних гравців, передовсім, у великих містах України; диференціація та диверсифікація послуг за рахунок відкриття нових напрямків; розширення участі приватних ЗОЗ та лікарів у реформуванні медичної галузі шляхом укладання договорів з НСЗУ.

Розширено традиційну модель «4Р» до «7Р» для медичної послуги та відповідно визначено маркетингові інструментальні стратегії маркетинг-мікс – продуктову, персоналу, процесу, матеріального доказу, просування, цінову, розподілу. Доведено вплив п'яти стратегій – продуктової, персоналу, процесу, матеріального доказу, просування на ефективність діяльності ЗОЗ на основі емпіричного дослідження.

Актуалізовано проблему збереження медичного персоналу ЗОЗ, визначено низку заходів щодо його мотивації: компенсаційний пакет, персональні пільги та преференції, підвищення та затвердження статусу медичного працівника тощо.

Процес розроблення маркетингової конкурентної стратегії ЗОЗ пропонується розглядати як послідовність п'яти етапів: створення інформаційної бази; вибір стратегії; верифікація стратегії; складання плану; реалізація стратегії. Визначено складові стратегічного маркетингового плану ЗОЗ при формуванні його маркетингової конкурентної стратегії: основні цінності, місія, загальна мета, візія, формалізовані цілі, структурування стратегії, стратегічні завдання та їх опис, показники діяльності, конкретні дії. Запропоновано диференціювати дані елементи стратегічного плану для ЗОЗ різних форм власності.

Обґрунтовано вибір оцінювальних критеріїв ефективності маркетингової конкурентної стратегії в трьох вимірах – економічності, продуктивності і результативності, та з двох позицій – зовнішньої і внутрішньої. Запропоновано систему показників для оцінювання ефективності маркетингової конкурентної стратегії ЗОЗ на засадах клінічного аудиту.

Розроблено алгоритм проведення дослідження взаємозв'язків між якістю медичних послуг, задоволеністю пацієнтів та їх намірами лояльності. Доведено, що задоволеність пацієнтів опосередковує сприйняту якість медичних послуг та наміри лояльності їх споживачів.

З'ясовано тенденції використання маркетингових інструментів у діяльності ЗОЗ; виявлено важливість застосування кожного з них для пацієнта при виборі закладу, запропоновано «Структурну модель взаємозв'язків між маркетинговими інструментами та

лояльністю, опосередкованих задоволеністю пацієнтів», на основі якої встановлено, що між застосуванням елементів комплексу маркетингу та лояльністю пацієнтів існує взаємозв'язок, опосередкований їх задоволеністю.

Розроблено пропозиції для комунальних та приватних ЗОЗ щодо покращення застосування маркетингових інструментів у процесі реалізації маркетингової конкурентної стратегії та забезпечення конкурентних переваг з врахуванням думок пацієнтів на основі матриці «частота застосування інструментів маркетингу/їх важливість при виборі закладу пацієнтом».

Список використаних джерел:

1. Міщук А.А., Гаврилюк А.О., Жарлінська Р.Г., Даценко Г.В., Сорокоумов В.П., Котуза А.С. Особливості удосконалення надання медичних послуг в Україні. *Світ Медицини та Біології*. 2019. №3(69). С. 39-43.

2. Міщук А.А., Вергелес К.М., Горохова Л.В., Гаврилюк А.О., Жарлінська Р.Г., Бабійчук О.Ю. Дослідження практичної реалізації системи медичного обслуговування в Україні в умовах децентралізації. *Світ Медицини та Біології*. 2019. №4 (70). С. 30-34.

3. Жарлінська А.А., Присяжнюк А.А., Жарлінська Р.Г. Медичне страхування в Україні: стан та перспективи розвитку. *Проблеми розвитку соціально-економічних систем в національній та глобальній економіці: праці XVI Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених*. 19-21 квітня 2016 р., м. Вінниця. Вінниця: ДонНУ, 2016. С. 86-88.

4. Жарлінська А.А. Сегментація ринку медичних послуг як основа формування маркетингових стратегій. *Управління розвитком соціально- економічних систем: глобалізація підприємництва, стале економічне зростання: праці XVI Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених*. 14-16 грудня 2016 р., м. Вінниця. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2016. Т. 2. С. 48-50.

5. Добрянська Н.А. Реформа децентралізації як засіб формування ефективного місцевого самоврядування в Україні / Н. А. Добрянська, Д. А. Буковський, А. А. Балан // *Економіка: реалії часу*. Науковий журнал. – 2020. – № 1 (47). – С. 20-26. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No1/20.pdf>.

6. Dobrianska N.A. Ensuring investment and infrastructural development of the united territorial communities of the region in the conditions of decentralization of power / N.A. Dobrianska, L.A. Torishnya, D.A. Bukovskyi // *Економіка: реалії часу*. Науковий журнал. – 2021. – № 4 (56). – С. 39-46. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/files/archive/2021/No4/39.pdf>.

7. Кулінська А.В. Підходи до розробки та реалізації стратегії управління персоналом на державній службі / А. В. Кулінська // *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. – 2021. – № 1 (15). – С. 46- 52. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejoru/2021/No1/46.pdf>.

ЄВРОПІ

*Лебедєва В.В., д.е.н., професор
Національний університет «Одеська політехніка»,
м. Одеса*

*Добрянський Р.А., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Одеський національний технологічний університет,
м. Одеса*

В статуті Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) здоров'я визначено як «стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороби і фізичних дефектів». В англomовній літературі для визначення спрямування туризму, орієнтованого на покращення здоров'я, існує термін «health-related tourism». Крім нього, як у вітчизняній, так і в зарубіжній науковій літературі, нормативно-правових актах, діловій практиці використовується достатньо велика кількість термінів для визначення видів діяльності, що охоплюються цим поняттям. Серед них як широко поширені, наприклад, оздоровчий туризм, лікувальний туризм, санаторно-курортний туризм, так і відносно нові, та часом екзотичні: холистичний туризм, медичний туризм, велнес-туризм, спа-туризм. При цьому формальні визначення вищеперерахованих феноменів часто неоднозначні, а інколи навіть суперечливі [1].

Згідно зі слів Мальської Марти, для загальної назви описуваного напрямку туристичної діяльності найбільш релевантним є термін «лікувально-оздоровчий туризм». Такий вибір пояснюється тим, що цей термін включає максимально широкий спектр понять, що мають відношення до діяльності, пов'язаної з наданням і споживанням послуг щодо покращення і збереження здоров'я. При цьому такі послуги надаються поза межами звичного середовища індивіда. Важливо, що в даному контексті в якості туристів розглядаються як особи з різними захворюваннями, так і клінічно здорові люди. Лікувально-оздоровчий туризм як окремий вид туризму виділяється в Законі України «Про туризм», але, на жаль, визначення цього виду в законі не наведено. Олександр Володимирович Бабкін визначає лікувально-оздоровчий туризм як діяльність, що характеризується переміщенням резидентів і нерезидентів в межах чи за межі державних кордонів на термін не менше двадцяти годин і не більше шести місяців в оздоровчих цілях, цілях профілактики різноманітних захворювань організму людини.

Домінанта цього напрямку туризму синтезує два поняття, пов'язані зі здоров'ям: лікування та оздоровлення. Лікування – це комплекс заходів, спрямованих на полегшення, усунення симптомів та проявів діагностованих порушень життєдіяльності, нормалізацію порушених процесів життєдіяльності. Оздоровлення – це комплекс впливів на організм з ціллю покращення самопочуття і зміцнення здоров'я, що виходять за рамки лікування [1].

В залежності від того, що є основним фактором в оздоровчо-лікувальному туризмі, розділяють такі підвиди:

– оздоровчий туризм, основною ціллю якого є покращення і забезпечення стану здоров'я шляхом немедичних впливів на організм (наприклад, масаж, фітнес, йога, здорове харчування, спа-послуги). Споживачами послуг оздоровчого туризму можуть бути клінічно здорові особи;

– лікувальний туризм, коли основною метою поїздки є лікування захворювань та інших проблем організму.

Лікувальний туризм в свою чергу поділяється на наступні види:

– санаторно-курортний туризм, який передбачає лікування в санаторіях с застосуванням медичних не хірургічних чи мало інвазійних хірургічних процедур;

– медичний (клінічний) туризм, передбачає отримання медичних послуг, що надаються поза межами звичного середовища пацієнта в спеціалізованих лікувальних закладах (лікарнях, госпіталах, клініках, медичних центрах). Характерною особливістю медичного туризму є існування однієї чи кількох взаємопов'язаних медичних маніпуляцій, спрямованих на лікування конкретного захворювання, що є первинною ціллю всього туру. Медичний туризм дозволяє поєднувати процедури, спрямовані на покращення фізичного здоров'я з відпочинком. Головною ціллю такого поєднання є найповніша реабілітація організму після медичних процедур.

90% громадян Євросоюзу отримують лікування в своїх країнах, проте 53% схильні до використання медичних послуг інших країн. Щороку чисельність медичних туристів у Європі зростає завдяки факторам (табл.1).

Кількість американських медичних туристів зросла до 300000 в 2007 році – це стало найвищим показником за всю історію медичного туризму. У 2014 році за оцінками ця цифра склала 1,25 мільйона чоловік, так як пацієнту продовжують пакувати валізи і купувати квитки в країни медичного туризму для підтяжок обличчя, коронарного шунтування або лікування безпліддя [3].

Таблиця 1 – Фактори розвитку лікувально - оздоровчого туризму у Європі [2]

Фактори	Характеристика впливу
Мода на здоров'я та переміщення потреби у здоров'ї до сфери споживчих пріоритетів	Сьогодні «системи охорони здоров'я є відображенням глобалізованої споживчої культури». Людей у всьому світі хвилює здоров'я як невід'ємна частина буття. Здоров'я назвали найважливішою особистою проблемою (після фінансових труднощів) 48% українців і поляків, 41% німців, 40% італійців, 35 % шведів.
Стирання відмінностей у рівні розвитку національних систем охорони здоров'я	За «Euro Health Consumer Index» найкращою у Європі є охорона здоров'я Нідерландів. Друге та третє місця обіймають Данія та Ісландія. Серед країн, рейтинг яких з 2008 року підвищився на 5 і більше щаблів – Болгарія, Румунія, Литва, Словаччина, Греція, Угорщина, Естонія. Отже, зникають відмінності у якості медичних послуг між Західною і Східною Європою, однак при збереженні в останній помірних цін.
Накопичений досвід медичної практики та науки у Європі	Університетські клініки в Європі відомі як осередки медичної науки понад два століття. Виробники медичної техніки і фармацевтичні компанії Європи належать до провідних у світі і створюють сприятливе середовище для інновацій. Актуальними напрямками європейської медицини є лікування онкологічних хвороб методом кріохірургії, радіаційна онкологія, трансплантація, клітинна терапія, лазерна косметологія та дерматологія, штучне запліднення, лапароскопічні операції, а також добре розвинена діагностика.
Комерціалізація охорони здоров'я та територіальна диференціація цін	У Доповіді ВООЗ у 2008 році зазначається, що «система охорони здоров'я світу рухається в сторону нерегульованої комерціалізації». Водночас ціни на лікування по країнах дуже відрізняються.
Фінансово-економічна криза	Хоча «медичний туризм не має імунітету від рецесії», проте криза заклала стимули для розвитку у перспективі. В умовах економічного спаду кожен уряд опинився перед необхідністю

	скорочення державних видатків, у тому числі і на медичне обслуговування. У той же час, погіршення здоров'я населення вимагає більше зусиль медичної служби та чинитиме тиск на бюджет. Тому багато пацієнтів будуть розглядати лікування за кордоном як цілком реальний варіант.
Політика Європарламенту у сфері охорони здоров'я	Законодавство країн ЄС стимулює переміщення через кордон медичних послуг, медпрацівників, взаємне визнання сертифікатів та кваліфікаційних стандартів.
Інформаційно-інноваційні процеси	Вже інвестовано 23 мільйонів євро в електронні технології охорони здоров'я у Євросоюз, щоб зробити можливим між державами-членами Євросоюзу обмін у електронній формі інформацією про пацієнтів та отримане ними лікування.
Демографічна структура населення Європи	2010-2020 роки – це період, коли представники найбільш численного покоління «бебі-буму» 1946-1964 років перейдуть у старші вікові групи. На сьогодні під сумнівом залишається здатність існуючих систем охорони здоров'я Європи піклуватися про зростаючі потреби старіючого населення.

На сьогоднішній день у світі вже сформувався глобальний ринок медичних послуг зі своєю специфічною структурою – медичним менеджментом, органами акредитації, агентствами медичного туризму, туроператорами, юристами, що спеціалізуються в цій сфері тощо. Його розширенню сприяє нещодавно створена Всесвітня асоціація медичного туризму у складі 38-ми країн, куди входить і Україна. З кожним роком лікувально - оздоровчий туризм в світі набирає обертів, все більше країн розвиває на своїх теренах послуги даного туризму, традиційними лідерами серед яких вважаються європейські країни [4, 5].

Список використаних джерел:

1. Мальська М.П. Медичний туризм: теорія і практика : навч. посіб. / М.П. Мальська, О. Ю. Бордун –К.: «Центр учбової літератури», 2018. – 128 с
2. Малімон В.В. / Фактори розвитку регіонального ринку медичного туризму в розвинених країнах світу /В.В.Малімон, І.М. Вахович // Фінансовий простір: Міжнародний науково-практичний журнал. – Випуск № 3 (7). – Черкаси. – 2012. – С. 38–46
3. Офіційний сайт медичної компанії «Health Travel» туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://healthtravel.pro/>
4. Гунченко О.О. Географія медичного туризму в країнах Європи/ О.О. Гунченко // Географія рекреації та туризму: теоретичні та прикладні питання. - 2014. - № 30.
5. Добрянська Н. А. «Зелений» туризм як стратегічний напрям соціально-економічного розвитку регіонів України / Н. А. Добрянська, В. В. Попович // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2018. – № 3 (37). – С. 20-28. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2018/No3/20.pdf>.

УМОВИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОМУ ВИРОБНИЦТВІ

*Меркулов М.М., д.е.н., проф.,
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Бершадська О.А.,
Національний університет «Одеська політехніка»*

З розвитком економічних відносин в трансформаційній економіці України ведення бізнесу на будь-якому підприємстві багато в чому залежить від його інтелектуальної власності як основного фінансового джерела.

Право інтелектуальної власності належить кожному, воно закріплене на конституційному рівні. Відносини у сфері інтелектуальної діяльності регулюються цілою низкою актів Цивільного законодавства, центральне місце серед яких посідає четверта книга Цивільного кодексу України – «Право інтелектуальної власності» - що містить загальні та спеціальні норми. Розділ 35 «Загальні положення про право інтелектуальної власності» стосується питань, що однаково регулюються стосовно будь-якого інтелектуального продукту. Його призначення полягає у визначенні кола об'єктів і суб'єктів інтелектуальної діяльності, закріпленні основних прав, встановленні строку чинності виключних прав, визначенні змісту особистих немайнових і майнових прав інтелектуальної власності, загальних правил використання інтелектуального продукту й передачі майнових прав іншим особам [1, с. 132 – 136].

Отже, інтелектуальна власність - це результат творчої діяльності людини. Вченими визнається значущість дослідження використання результатів інтелектуальної діяльності та засобів індивідуалізації на високотехнологічних підприємствах.

До об'єктів інтелектуальної власності, типових для комерційної організації, слід віднести такі:

- промислові об'єкти інтелектуальної власності (патенти на винаходи, товарні знаки, знаки обслуговування);
- секрети виробництва (ноу-хау);
- об'єкти авторського права і суміжних прав (твори мистецтва, літератури, програми для ЕОМ, бази даних, ресурси мережі Інтернет, наукові та методичні розробки);
- об'єкти інтелектуальної власності, що мають комерційну таємницю, науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки, знання технічного, фінансового і управлінського характеру, які можуть приносити прибуток або іншу користь.

Для оцінки ефективності інтелектуальної вартості необхідно враховувати: фактор часу (зміни результатів і витрат у часі); норму дисконту, що використовується при оцінці майбутніх фінансових потоків; використання системи цін, що діють на момент виконання розрахунків; засвідчення чинників невизначеності та ризику, а також способів їх врахування при оцінці ефективності інтелектуальної власності.

Реалізація інтелектуальної власності на високотехнологічному підприємстві може: збільшити дохід від зростання реалізації продукції; знизити матеріальні та інші види витрат при використанні нового обладнання, технологій та інноваційних технологічних процесів; зменшити витрати живої праці за рахунок реінжинірингу бізнес-процесів, підвищити

кваліфікацію персоналу, знизити втрати робочого часу, травматизму і професійних захворювань; зекономити капітальні вкладення та підвищити якість готової продукції.

До оцінки інтелектуальної власності на підприємстві з впровадження інноваційних технологій застосовуються різні підходи, які поділяються на дохідний, витратний та порівняльний (ринковий). Право власності на патенти, промислові зразки, ноу-хау, товарні знаки та ін. свідчить про високий рівень організаційного капіталу й ступінь його правової захищеності. Для їх оцінки доцільно також використовувати вартісну оцінку: витратний метод, метод доходів (звільнення від роялті), метод аналогій, визначення ринкової вартості.

За сучасних ринкових умов, коли немає збалансованості ринку, в економіці України найбільш доцільно використовувати метод оцінки об'єкта інтелектуальної власності. Витратний підхід використовується на основі калькуляції витрат на створення об'єктів інтелектуальної власності, наприклад інформаційні бази даних, наукові статті, навчально-методичні посібники, рекомендації, які можуть бути найбільш цінним активом для наукових інститутів. Однак, оцінити частку майбутніх доходів практично неможливо. Тому оцінка вартості такої інтелектуальної власності на високотехнологічному підприємстві проводиться за витратним методом без урахування можливих прибутків. При ринковому підході інтелектуальна власність порівнюється з аналогічними об'єктами інтелектуальної власності. У цьому випадку повинно бути обґрунтовано базу для порівняння, у якої є однакові економічні параметри для тієї самої галузі або бізнесу.

При дохідному підході використовується безліч методів: метод дисконтування грошового потоку; метод прямої капіталізації; метод залишкового доходу; метод експрес-оцінки; розрахунок вартості роялті; метод звільнення від роялті; метод надлишкового прибутку; метод експертної оцінки.

За умов розвитку бізнесу, при впровадженні інноваційних технологій для випуску наукоємної конкурентоспроможної продукції, інтелектуальна власність є одним з основних ресурсів підприємства в конкурентній боротьбі. У цьому випадку суттєва роль відводиться саме оцінці вартості інтелектуальної власності, зокрема таких її видів: товарного знаку, бренду; гудвілу (ділової репутації); авторського права; ноу-хау.

Отже, трансформація підходів до управління інноваційним розвитком вітчизняних підприємств потребує вивчення світового досвіду та підходів до застосування сучасних технологій управління. Вибір таких технологій відповідно до умов функціонування підприємства та наявного управлінського потенціалу є запорукою інноваційного розвитку.

Підсумовуючи, автори враховують, що найбільш цікавим підходом для оцінки інтелектуальної власності є ринкова вартість об'єктів інтелектуальної вартості, тобто ринкова ціна на об'єкт інтелектуальної вартості, що виникає між споживачем і виробником на добровільних засадах, але мають типову комерційну мотивацію. Такий підхід отримав назву порівняного (ринкового) підходу. Однак даний підхід рекомендується використовувати лише в разі достатньої кількості достовірної інформації про угоди купівлі-продажу аналогічних об'єктів інтелектуальної власності на високотехнологічному підприємстві.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України. Суми: ТОВ «ВВП НОТІС», 2015. 340 с.
2. Національна економічна стратегія на період до 2030 року. *Урядовий кур'єр*, 2021 №45. С 8-36.
3. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року. *Урядовий кур'єр*, 2019. №143. С.9-10.

ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЯК ШЛЯХ ПРОТИДІЇ ЕКОЛОГІЧНИМ ПРОБЛЕМАМ У НАВКОЛИШНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Шевченко А.А., к.е.н., доц.

Сімецькі А. Ф. здобувач

*Одеський державний аграрний університет,
м. Одеса*

Всесвіт - великий та безмежний. В кожному його елементі є або надлишок, або нестача різних ресурсів, які так необхідні для існування людства. За останнє сторіччя нестача деяких досягла критичного значення. Наприклад, це стосується такого ресурсу, як земля, який, до речі, є основним засобом виробництва у аграріїв. Грубі порушення в системі землеробства призвели до зниження родючості ґрунтів: зменшення гумусу (на 0,42-0,51 т/га на рік), від'ємного балансу усіх елементів живлення, особливо азоту і калію, активізація кислотності чорноземних ґрунтів (на 0,3-0,5 одиниць рН), переущільнення ґрунтів, руйнування структури та поширення ерозії ґрунтів.

Але, нажаль, проблема збереження ґрунту не є єдиною, яка постала перед людством ХХІ століття. Перелік можна також доповнити ще однією, чи не найгострішою – нестача питної води. У всьому світі від нестачі цього ресурсу страждає біля 40 % населення. Тому це стає вже глобальною проблемою. Якщо не вживати ніяких попереджувальних заходів із вирішення цієї проблеми, то в недалекому майбутньому є ризик опинитися в тій самій ситуації, в якій вже доволі довго перебувають країни Африки: вони гостро страждають від критичної нестачі води.

Слід відмітити, що ігнорування цих негативних процесів може призвести до того, що вони поступово поглинуть нашу планету. Тому в напрямку подолання багатьох катастрофічних явищ у майбутньому у 2015 р. у Нью-Йорку відбувся Саміт ООН зі сталого розвитку. Підсумковим документом Саміту “Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року” було визначено 17 Цілей Сталого Розвитку та 169 завдань.

Поняття «сталий розвиток» вперше було сформовано в 1987 році у доповіді Г.Х. Брунтланда «Наше спільне майбутнє». Де Брунтланд зазначив: «основними компонентами сталого розвитку є створення передумов для покращення існування людства та навколишнього середовища, а також вирішення проблем щодо розвитку промисловості, енергетики, регіональних та міжнародних відносин [3].

У 2019 р. Президент України своїм указом підтримав досягнення Цілей сталого розвитку та результатів їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку України, викладених у Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна». І надалі в нашій країні тривала широкомасштабна адаптація до утверджених цілей із врахуванням усіх тонкощів українського контексту.

Розглядаючи моніторинг 6 цілі «Чиста вода та доцільні санітарні норми», можна зрозуміти, що з 2015 року вже є певні досягнення в даному напрямку. Але деякі завдання залишаються ще не вирішеними. Хоча кожен член суспільства може долучитись до виконання цієї цілі: економно використовувати воду; не смітити; по можливості прибирати сміття або усувати шкоду, яку наносять інші.

Наступною розглянемо 7 ціль «Доступна та чиста енергія», яка є не лише екологічною, але і соціальною. Розглянувши кроки її досягнення стає зрозуміло, що з енергією ситуація

більш важка, бо менша частка завдань є виконаною, а інша її частина має негативні тенденції виконання. Наприклад, йде пошук інвесторів для нарощування виробництва екологічно чистої енергії, але механізм є дуже складним і характеризується низкою бюрократичних проблем.

Звернемо увагу на 13 ціль «Пом'якшення наслідків кліматичних змін». Відмітимо, що головне завдання: зменшення обсягів викидів парникових газів у атмосферу, на жаль, має негативну динаміку виконання. А все через те, що ситуація чим далі тим більше погіршується через велику кількість підприємств, які недбало ставляться до екології і нехтують тим, що кожна фабрика, кожен завод та цех повинні установити фільтри очистки. Якщо хоча б 50% підприємств зробить це, то буде величезний прорив у виконанні даної цілі. Поки всі не усвідомлять, що все залежить від кожного особисто і не оберуть пріоритет «чистої планети», а не збагачення, нічого суттєво не зміниться, а атмосфера буде з кожним днем все тоншою і з більшими прогалинами в озоновому шарі. Ця ціль тісно пов'язана із заходами боротьби за нормальні умови життя людей. І наразі при виконанні хоча б частини завдань, ми зможемо подолати частку труднощів, які припадають на Землю.

Досягнення 14 цілі «Збереження морських ресурсів» направлено на боротьбу з великою кількістю викидів в акваторії морів та океанів. В суспільстві не усвідомлюють усього масштабу збитків від діяльності, які людство починає вже зараз відчувати. Але відмітимо, що рівень виконання завдань цієї цілі має позитивну динаміку. Та чи зможе людство до 2030 року виконати ці завдання, все ще залишається таємницею, але все ж, якщо вони будуть виконані, ми матимемо нові території та об'єкти природно-заповідного фонду в акваторії Чорного та Азовського морів; забезпечення ефективного управління територіями та об'єктами природно-заповідного фонду [2].

Одна з критичних цілей, виконання якої не може відкладатися - 15 «Захист та відновлення екосистем суші». Важливо зупинити негайно обезліснення територій, так як з одного боку це вже вплинуло на кліматичні зміни у світі, а з іншого – в лісах проживають багато організмів. Мало хто задається питанням: «А як можна досягти тих самих результатів, завдавши хоча б менше збитків екосистемі?». Вже не кажучи про те, що ми повинні шукати методи, які зможуть максимально уникнути негативних наслідків, які ми кожен раз завдаємо нашій планеті. Якщо кожна людина посадить за рік 10 саджанців дерев (і так щороку), то можна вже частково вирішити одне із завдань зазначеної цілі.

Зазначимо, що до 2020 р. ставилась мета по досягненню завдань ЦСР. Щодо виконання їх, то можна зробити висновок, що від'ємна динаміка та низька ймовірність досягнення відмічена у боротьбі із зміною клімату та збереженні екосистем суші та ін.

Слабку позитивну динаміку відмічаємо у відновлюванні енергії; сталому розвитку міст та спільнот та партнерству заради сталого розвитку.

Позитивну динаміку, яка потребує прискорення відмічено за такими завданнями: «ні голоду»; чиста вода та належні санітарні умови; гідна праця та економічне зростання.

Високу ймовірність досягнення мають наступні: «ні бідності»; збереження морських екосистем; гендерна рівність; гарне здоров'я; якісна освіта [1].

Отже, підводячи підсумок, можна зрозуміти, що із усіх 17 ЦСР, відношення до екології мають тільки 5. А саме: чиста вода та належні санітарні умови; доступна та чиста енергія; пом'якшення наслідків зміни клімату; збереження морських ресурсів; захист та відновлення екосистем суші. Позитивним є потужна робота, яка проводиться на державному рівні в країнах по реалізації зазначених цілей у протидії екологічним проблемам у навколишньому середовищі. Кожен громадянин у суспільстві може прийняти свідомо участь у виконанні ЦСР і прискорити досягнення запланованих завдань до 2030 р.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. Цілі сталого розвитку Україна 2020. Моніторинговий звіт. 2020. С. 8. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/media/11481/file/SDG%20Ukraine%20Monitoring%20Report%20020%20ukr.pdf>
2. Україна. Цілі сталого розвитку Україна. Добровільний національний огляд. 2020. С. 47-94. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files>
3. Шморгун Є. Модель сталого розвитку як економічна категорія. 2022. С. 198. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2022/09/2022-308-31.pdf>

ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО: ПЕРСПЕКТИВИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ НОРМ ЄС У НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

Шпирько В.С., здобувач

Ігнатенко І.В. к.ю.н., доцентка кафедри

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)» було внесено зміни до Преамбули Основного Закону нашої держави, визначивши європейську ідентичність Українського народу і незворотність європейського та євроатлантичного курсу України.

Безумовно, процедура вступу до ЄС передбачає адаптацію національного законодавства до *acquis communautaire*, що включає в себе низку стандартів, регламентів та правил, зокрема у сфері органічного виробництва.

ЄС стрімкими темпами продовжує збільшення обсягів виробництва та споживання органічної продукції. Продаж органічних продуктів та напоїв у ЄС перевищив 30 млрд євро у 2016 р. Найвище значення даного показника серед країн ЄС було у Німеччині – 9,5 млрд євро (друге місце у світі після США). Найбільше споживання на душу населення (понад 200 євро) було зафіксовано у Швейцарії та Данії. Найбільша частка органічного ринку була досягнута у Данії (9,7%), Люксембурзі (8,6%) та Швейцарії (8,4%) [1, с. 24].

Є. В. Кирилов зазначає, що ідея органічного виробництва (землеробства) полягає у повній відмові від застосування ГМО, антибіотиків, отрутохімікатів та мінеральних добрив. Як наслідок підвищується природна біологічна активність у ґрунті, відновлюється баланс поживних речовин, підсилюються відновлювальні властивості, нормалізується робота живих організмів, відбувається приріст гумусу, і як результат – збільшення урожайності сільськогосподарських культур. Результатом органічного виробництва є екологічна безпечна продукція, вільна від ГМО та невластивих продуктам харчування хімічних елементів [2, с. 53].

У сучасних реаліях важливий вплив на розвиток стандартизації ведення органічного виробництва відіграють недержавні організації, наприклад, федерація органічного руху України, Асоціація «Чиста Флора», Об'єднання «Полтава-органік», Міжнародна Громадська Асоціація учасників біовиробництва «БІОЛан Україна» Асоціація НТІ, Клуб органічного землеробства, Спілка учасників органічного агровиробництва «Натурпродукт» та інші менш відомі організації. Їх вплив на адаптацію до Європейського законодавства є досить суттєвим,

зокрема, Міністерством аграрної політики та продовольства України спільно з Федерацією органічного руху України й іншими представниками сектору було розроблено проект Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» [3].

Мінагрополітики у рамках адаптації національного законодавства до Євро-стандартів також співпрацює з міжнародними проектами, що мають на меті розвиток органічного виробництва та обігу органічної продукції в Україні. Такими проектами, зокрема є: Швейцарсько-українська програма «Розвиток торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах України» (QFTP), що фінансується Швейцарією та впроваджується Дослідним інститутом органічного сільського господарства (FiBL, Швейцарія) у партнерстві із SAFOSO AG (Швейцарія); а також програма «Органічна торгівля заради розвитку у Східній Європі» (OT4D), що фінансується Швейцарією та впроваджується IFOAM – Organics International у партнерстві з HELVETAS Swiss Intercooperation та Дослідним інститутом органічного сільського господарства (FiBL, Швейцарія) [3].

У рамках представлених програм простежується спрямованість на зростання торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах на внутрішньому та експортному ринках. Тим самим сприяючи загальній цілі сталого та всебічного зростання в Україні. Крім того, програмами визначено пріоритетність двох тематичних напрямків в обох секторах: а) удосконалення нормативно-правової бази та покращення бізнес-середовища задля підвищення якості та безпечності продукції, та б) розвиток потенціалу для підвищення торговельних можливостей. Звичайно досягти поставленої мети неможливо без внесення змін до законодавчих актів, що регулюють відносини сфери органічного виробництва.

На сьогодні основними нормативними актами ведення органічного виробництва в Україні є Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції», Порядок (детальні правила) органічного виробництва та обігу органічної продукції, Порядок сертифікації органічного виробництва та/або обігу органічної продукції, Перелік речовин (інгредієнтів, компонентів), що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва та які дозволені до використання у гранично допустимих кількостях, Стратегія розвитку аграрного сектору «3+5» яка представлена Міністерством аграрної політики та продовольства України у травні 2016 р. Варто зазначити, що у всіх цих нормативних актах відслідковується помітна тенденція до адаптації вимог вітчизняного органічного законодавства до законодавства ЄС.

Слід зауважити, що умовами підписаної ще 27.06.2014 р. економічної і секторальної частин Угоди про асоціацію між Євросоюзом та Україною передбачено, що регламенти, директиви, рішення, рекомендації та повідомлення ЄС, що містяться в додатках, є частиною юридичних стандартів і мають розглядатися Україною при поступовому наблизненні законодавства з конкретного сектору чи продукту [4]. Зокрема, для української органічної сфери важливо, що Додатком XXXVIII до Глави 17 «Сільське господарство та розвиток сільських територій» Розділу V «Економічне і галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію з ЄС, при регулюванні розвитку органічного фермерства обов'язково слід врахувати:

– Постанову Ради (ЄС) № 834/2007 від 28.06.2007 р. про органічне виробництво та маркування органічної продукції;

– Регламент Комісії (ЄС) № 889/2008 від 05.09.2008 р., що визначає детальні правила імплементації Постанови Ради (ЄС) № 834/2007 про органічне виробництво та маркування органічної продукції щодо органічного виробництва, маркування і контролю;

– Регламент Комісії (ЄС) № 235/2008 від 08.12.2008 р., що подає детальні правила імплементації Регламенту Ради (ЄС) № 834/2007 про умови імпорту органічних продуктів з третіх країн [5, с. 122].

Таким чином для України створені всі необхідні передумови для удосконалення законодавства, що регулює відносини у сфері органічного виробництва. Також обов'язково необхідною є державна підтримка органічного виробництва, оскільки на даний момент надвеликим залишається вплив недержавних організацій. Звичайно адаптація нормативної бази до законодавства *acquis communautaire* сприятиме підвищенню рівня прибутковості агровиробників, значно збільшить рівень експорту агропромислової продукції за кордон, що в свою чергу збільшить надходження державного бюджету, відповідно стане суттєвим покращенням життя кожного українця

Список використаної літератури:

1. Willer H., Lernoud J. The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging trends. *FiBL&IFOAM – Organic International. Germany* : Medienhaus Plump, 2018. 348 p.
2. Крилов Ю.Є. Проблеми та перспективи розвитку органічного виробництва в Україні. *Органічне виробництво і продовольча безпека*. Житомир: «Полісся», 2013. С. 53-57.
3. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/napryamki/organichne-virobnictvo/organichne-virobnictvo-v-ukrayini>
4. Урядовий портал (Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України). Угода про асоціацію. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciyu>
5. Милованов Є. В. Правові засади регулювання органічного виробництва в країнах ЄС. Зарубіжний досвід розвитку аграрного виробництва. *Економіка АПК*. 2018. № 5. С. 117-125.

СТРАТЕГІЧНИЙ БАЗИС ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

*С.О. Нейков, кандидат економічних наук, в.о. проректора
Одеський інститут підприємництва та права, м. Одеса*

Державне регулювання інноваційного розвитку економіки є ключовим інструментом забезпечення стійкого зростання, підвищення конкурентоспроможності національної економіки та адаптації до сучасних глобальних викликів. Стратегічний базис такого регулювання включає визначення цілей, пріоритетів і засобів державного впливу, які дозволяють створювати сприятливі умови для формування інноваційної економіки.

Стратегічний базис державного регулювання інноваційного розвитку економіки складається з таких *ключових компонентів* [1-5]:

– *цільові орієнтири інноваційного розвитку*. Центральним елементом стратегії є формування довгострокових і середньострокових цілей інноваційного розвитку. До них належать: зростання частки інноваційної продукції в структурі ВВП; підвищення рівня технологічної інтенсивності виробництв; стимулювання розвитку стратегічно важливих галузей, таких як ІТ, біотехнології, зелена енергетика;

– *інституційне забезпечення*. Для реалізації стратегічного базису необхідна розвинена інституційна інфраструктура, яка включає: спеціалізовані органи державного управління, відповідальні за інноваційну політику; інноваційні кластери та технопарки; механізми державно-приватного партнерства [2-3] для мобілізації ресурсів;

– *нормативно-правова база*. Ефективне державне регулювання передбачає наявність адаптованої нормативно-правової бази, яка стимулює підприємства до інноваційної діяльності. До важливих аспектів належать податкові стимули, захист прав інтелектуальної власності, а також спрощення процедур ліцензування та сертифікації нових технологій;

– *фінансові механізми підтримки*. Фінансування інноваційної діяльності є критично важливим компонентом стратегії. Ефективна система підтримки може включати: грантове фінансування досліджень і розробок; пільгове кредитування інноваційних проєктів; створення фондів венчурного капіталу та стимулювання приватних інвестицій;

– *міжнародна інтеграція та співпраця*. Участь у міжнародних інноваційних проєктах і програмах дозволяє Україні інтегруватися у світовий інноваційний простір. Це передбачає обмін технологіями, залучення іноземних інвестицій і використання міжнародного досвіду.

Реалізація стратегічного базису державного регулювання інноваційного розвитку стикається з рядом викликів, серед яких:

- недостатній рівень фінансування інноваційної сфери;
- низький рівень комерціалізації наукових розробок;
- втрата кваліфікованих кадрів через міграцію.

Для подолання цих бар'єрів важливим є координація дій між державою, бізнесом та науковою спільнотою, впровадження сучасних підходів до управління інноваційною діяльністю, а також створення стійкої платформи для довгострокового розвитку.

Стратегічна основа державного регулювання інноваційного розвитку економіки є ключовим елементом у формуванні конкурентоспроможності країни, оскільки він забезпечує цільність та узгодженість дій у сфері стимулювання інновацій. Серед переваг стратегічного підходу до державного регулювання інноваційного розвитку економіки можна виділити його здатність формувати довгострокове бачення розвитку, мобілізувати ресурси та координувати діяльність стейкхолдерів. Такий підхід дозволяє створити сприятливе середовище для впровадження інновацій, зменшуючи невизначеність для інвесторів та бізнесу.

Водночас стратегічна основа має низку недоліків, зокрема ризик недостатньої гнучкості в умовах швидкозмінного технологічного середовища, а також стійкість його адаптації до кризових ситуацій, таких як війна чи економічний спад. Крім того, ефективність його значною мірою залежить від якості управління, наявності наявних фінансових ресурсів та рівня співпраці між державними, приватними та науковими секторами. Тому успіх залежить не тільки від чіткості стратегії, а й від здатності держави оперативно реагувати на нові виклики та інтегрувати найкращі міжнародні практики.

Відтак, стратегічний базис державного регулювання інноваційного розвитку економіки є основою забезпечення стійкого економічного зростання в умовах глобальних трансформацій. А збалансоване поєднання цільових орієнтирів, інституційного забезпечення, фінансових механізмів і міжнародної співпраці дозволяє створити умови для розвитку інноваційної економіки, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності України на світовій арені.

З огляду на це, перед державним управлінням постають завдання *прискореного формування інтегрованої системи підтримки інновацій*, яка забезпечує узгодженість цільових орієнтирів із реальними потребами економіки. Це забезпечує розробку ефективної нормативно-правової бази, створення стимулюючих фінансових механізмів, таких як гранти та податкові пільги, а також інвестування в розвиток науково-дослідної інфраструктури.

Держава має забезпечити координацію між секторами, сприяти розвитку державно-приватного партнерства, а також інтегрувати українські підприємства та наукові установи в глобальні інноваційні мережі. Також необхідно розробити механізми моніторингу та оцінки ефективності політики, щоб оперативно адаптувати стратегію до нових викликів, зокрема в умовах глобальних трансформацій.

Список використаної літератури:

1. Хрип'юк В. І. Критеріальний базис оцінки ефективності державного регулювання харчової промисловості України. *Модернізація економіки країни в контексті соціальних викликів*, 2018, с. 23-26.
2. Малін О.Л. Зміна типу та форматів економіки як виклик для державно-приватного партнерства. *Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України: Матеріали XI Всеукр. наук.-практ. конф. 22-26 травня, 2017, Україна, м. Одеса*. С. 151-153.
3. Малін О.Л. Пріоритетність державної підтримки інноваційно-орієнтованого державно-приватного партнерства. *Формування потенціалу економічного розвитку промислових підприємств* : Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 5-6 червня, 2018, Україна, м. Одеса. С. 152-154.
4. Сутність та виклики цифровізації економіки для державно-приватного партнерства / С. В. Філіппова, О. Л. Малін // *Екон. журн. Одес. політехн. ун-ту.* – 2020. – № 3 (13). – С. 55–63. – Режим доступу до журн. : <https://economics.opu.ua/ejoru/2020/No3/55.pdf>.
5. Інформаційно-інноваційні активатори сучасних змін державно-приватного партнерства / С. В. Філіппова, О. Л. Малін // *Акт. проблеми інновац. економіки.* – 2020. – № 3. – С. 62–67.